Chaṭṭhasaṅgītipiṭakaṁ

Suttantapiṭake Saṁyuttanikāye

# SAGĀTHĀVAGGA

# NIDĀNAVAGGASAṀYUTTAPĀḶI

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1999



Pāḷi Series 12

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

## THE PĀḶI ALPHABET
## IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

### VOWELS

အ a   အာ ā   ဣ i   ဤ ī   ဥ u   ဦ ū   ဧ e   ဩ o

### CONSONANTS WITH VOWEL "A"

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| က ka | ခ kha | ဂ ga | ဃ gha | င ṅa |
| စ ca | ဆ cha | ဇ ja | ဈ jha | ဉ ña |
| ဋ ṭa | ဌ ṭha | ဍ ḍa | ဎ ḍha | ဏ ṇa |
| တ ta | ထ tha | ဒ da | ဓ dha | န na |
| ပ pa | ဖ pha | ဗ ba | ဘ bha | မ ma |

ယ ya   ရ ra   လ la   ဝ va   သ sa   ဟ ha   ဠ ḷa   ံ ṁ

### VOWELS IN COMBINATION

ါ ာ = ā   ိ = i   ီ = ī   ု ု = u   ူ ူ = ū   ေ = e   ော ေါ = o

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| က ka | ကာ kā | ကိ ki | ကီ kī | ကု ku | ကူ kū | ကေ ke | ကော ko |
| ခ kha | ခါ khā | ခိ khi | ခီ khī | ခု khu | ခူ khū | ခေ khe | ခေါ kho ... |

### CONJUNCT-CONSONANTS

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| က္က kka | င်္ဃ ṅgha | ဏ္ဌ ṇṭha | ဓျ dhya | ပ္လ pla | လ္လ lla |
| က္ခ kkha | စ္စ cca | ဏ္ဍ ṇḍa | ဓွ dhva | ပ္ဗ pba | လျ lya |
| ကျ kya | စ္ဆ ccha | ဏ္ဏ ṇṇa | န္တ nta | ဗ္ဘ bbha | လှ lha |
| ကြိ kri | ဇ္ဇ jja | ဏှ ṇha | န္တွ ntva | ဗျ bya | ဝှ vha |
| က္လ kla | ဇ္ဈ jjha | တ္တ tta | န္ထ ntha | ဗြ bra | သ္တ sta |
| ကွ kva | ဉ္ဉ ñña | တ္ထ ttha | န္ဒ nda | မ္ပ mpa | သ္တြ stra |
| ချ khya | ဉှ ñha | တွ tva | န္ဒြ ndra | မ္ဖ mpha | သ္န sna |
| ခွ khva | ဉ္စ ñca | တျ tya | န္ဓ ndha | မ္ဗ mba | သျ sya |
| ဂ္ဂ gga | ဉ္ဆ ñcha | တြ tra | န္န nna | မ္ဘ mbha | ဿ ssa |
| ဂ္ဃ ggha | ဉ္ဇ ñja | ဒ္ဒ dda | နျ nya | မ္မ mma | သ္မ sma |
| ဂျ gya | ဉ္ဈ ñjha | ဒ္ဓ ddha | နှ nha | မျ mya | သွ sva |
| ဂြ gra | ဋ္ဋ ṭṭa | ဒျ dya | ပ္ပ ppa | မှ mha | ဟ္မ hma |
| င်္က ṅka | ဋ္ဌ ṭṭha | ဒြ dra | ပ္ဖ ppha | ယျ yya | ဟွ hva |
| င်္ခ ṅkha | ဍ္ဍ ḍḍa | ဒွ dva | ပျ pya | ယှ yha | ဠှ ḷha |
| င်္ဂ ṅga | | | | | |

| ၁ | ၂ | ၃ | ၄ | ၅ | ၆ | ၇ | ၈ | ၉ | ၀ |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 0 |

# Nidānakathā

Sirimatā amhākaṁ Buddhena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena sakalalokapatthaṭamahākaruṇāsinehasiniddhahadayena sabbattha appaṭihatasabbaññutānāvaraṇādiñāṇobhāsasamujjalitena sanarāmaralokagurunā sadevakassa lokassa atthāya hitāya sukhāya dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena vibhattesu tīsu saddhammesu pariyattisaddhammo nāma, tadeva ca sāsanaṭṭhitiyā pamāṇaṁ, satiyeva hi tasmiṁ itare uppajjanti, nāsati, vuttañhetaṁ **Aṅguttaraṭṭhakathāyaṁ—** (Aṁ-Ṭṭha 1. 72 piṭṭhe)

"Suttantesu asantesu, pamuṭṭhe vinayamhi ca.
Tamo bhavissati loko, sūriye atthaṅgate yathā.

Suttante rakkhite sante, paṭipatti hoti rakkhitā.
Paṭipattiyaṁ ṭhito dhīro, yogakkhemā na dhaṁsatī"ti.

Teneva ca saddhammaciraṭṭhitikāmino theravarā Mahākassapādayo pariyattisaddhammasaṅkhātaṁ Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ saṅgītimāropetvā Buddhasāsanaṁ saṁrakkhiṁsu, taṁkālikā ca rājāno saddhammābhivuddhikāmā tesaṁ saṅgītikārānamanubalappadānena sahāyattamupāgamuṁ.

Tathā hi catūhādhikatimāsaparinibbute Bhagavati Mahākassapattherappamukhehi pañcahi arahantasatehi Rājagahe **paṭhamā dhammasaṅgīti** katā rañño Māgadhassa Ajātasattuno visesānuggahamādāya.

Vassasataparinibbute ca Bhagavati Mahāyasattherappamukhehi sattahi arahantasatehi Vesāliyaṁ **dutiyā dhammasaṅgīti** katā, tadā ca Kālāsoko mahīpati tesaṁ sahāyattamupāgato.

Tathāgataparinibbānato pana dvinnaṁ vassasatānamupari pañcattiṁsatime vasse Mahāmoggaliputtatissattherappamukhehi arahantasahassehi Pāṭaliputte **tatiyā dhammasaṅgīti** katā sakalalokapatthaṭayasassa Dhammāsokassa bhūpatino niratisayānuggahaṁ laddhāna.

Sammāsambuddhaparinibbutito pana catunnaṁ vassasatānamupari paṇṇāse vasse Laṅkādīpe Vaṭṭagāmaṇirājino kāle Mātulajanapade Ālokaleṇe **catutthī dhammasaṅgīti** katā pañcahi arahantasatehi Mahādhammarakkhitattherappamukhehi, yā loke "potthakāropanasaṅgītī"ti pākaṭā.

Buddhavasse pana catussatādhikadvisahassānamupari pannarasamasaṅkhyaṁ sampatte imasmimpi Marammaraṭṭhe **Mindon**nāmassa mahādhammarājino kāle Mandalay itipākaṭe Ratanāpuñjanagare **pañcamī dhammasaṅgīti** katā catussatādhikadvisahassattherehi Dakkhiṇārāmavāsītipiṭakadharabhadantajāgarattherappamukhehi tasseva rañño anavasesānuggahamādāya, yā loke "selakkharāropanasaṅgītī"ti vuccati.

Itthaṁ sudaṁ Buddhassa Bhagavato sāsanaṁ iddhañceva hoti phītañca vitthārikaṁ bāhujaññaṁ puthubhūtaṁ yāvajjatanā.

Cirakālato panetaṁ Buddhavacanaṁ lekhaparamparāya ceva muddaṇaparamparāya ca anekakkhattuṁ parivattiyābhataṁ na sakkā dāni vattuṁ "paṭhamadutiyatatiyādisaṅgītimāropitākāreneva sabbaso parisuddhan"ti, aññadatthu panādhunikapotthakesu saṁvijjamānehi kehici pamādalekhādisañjātakhalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhehi malīnamevetaṁ, tathā hi nānādesiyapotthakesu aññamaññaṁ saṁsandiyamānesu anekā visadisapāṭhā dissanti.

Tatoyeva ca Buddhavacanassa suparisuddhabhāvakāmino mahātherā sasatthantarapiṭakattayakovidā dhammavinayaṁ vācentāyeva te khalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhe disvā evaṁ samacintesuṁ kathesuṁ ca—

"Advayavādino suparisuddhavacanassa tassa Bhagavato pāvacanaṁ advayaṁ suparisuddhaṁ nimmalamevassa, imesu pana pāvacanapotthakesu aññamaññaṁ visadisā ceva aparisuddhā ca pāṭhā dissanti, nissaṁsayaṁ kho ayameva mūlapāṭho, yo nesaṁ yuttisampanno, tadañño pana pamādalekhapāṭhoyeva, tādisā ca dissanti ādhunikapāvacanapotthakesu kismiñci kismiñci ṭhāne.

Kāmañcetedāni na tāva bahutarā, yāva yathābhūtaṁ pāḷiyā atthaṁ paṭisedheyyuṁ, etarahi pana asodhiyamānā te gacchante gacchante

kāle bahutarā bahutarā jāyeyyuṁ, taṁkālikā ca pacchimā janā te sodhetuṁ asamatthā yathādhippetaṁ pāḷiyā atthaṁ na sammā jāneyyuṁ, evamete saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvatteyyuṁ.

Vuttaṁ hetaṁ **Aṅguttaranikāye**— (Aṁ 1. 60 piṭṭhe)

‘Dveme bhikkhave dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattanti, katame dve, dunnikkhittaṁ ca padabyañjanaṁ attho ca dunnīto, dunnikkhittassa bhikkhave padabyañjanassa atthopi dunnayo hoti, ime kho bhikkhave dve dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattantī’ti.

Yaṁnūna mayaṁ te sodhetvā nimmalaṁ parisuddhaṁ Buddhavacanaṁ sampatiṭṭhāpeyyāma, tadassa saddhammaciraṭṭhitiyā bahujanahitāya bahujanasukhāya ca, taṁ pana na sukaraṁ sampādetuṁ aññatra dhammikarājūnamanuggahenā”ti.

Sā panāyaṁ kathā patthaṭā sādhujanaparamparāya, sutā ca **U Nu** nāmadheyyaggamahāmaccappamukhehi Marammaraṭṭhissarehi, sutvāna te evaṁ samacintesuṁ sammantayiṁsu ca “na kho panetaṁ amhākaṁ patirūpaṁ, ye mayaṁ pubbakehi dhammikehi dhammarājūhi samanuggahitassa Buddhasāsanassa parihānikāraṇaṁ passamānāyeva ajjhupekkhitvā appossukkā vihareyyāma, yaṁnūna mayaṁ sāsanopakārupāye sampādetvā visesato ca ādhunikapāvacanapotthakesu dissamāne saṁsayaṭṭhānīye pamādalekhapāṭhe saṁsodhetukāmānaṁ mahātherānaṁ ajjhāsayaṁ paripūretvā Buddhasāsanaṁ anuggaṇheyyāmā”ti, atha te sabbepi sāsanānuggahāya katasanniṭṭhānā ahesuṁ.

Anuggahitukāmehipi ca tehi na sakkā āṇāya kātuṁ vinā mahājanacchandasañjātopadesena, mahājanappatinidhibhūtā hi etarahi Marammikā rājāno, upadeso ca santhāgārasamitiyaṁ mahājanappatinidhibhūtānaṁ matisajīvānaṁ chandeneva samuppajjati, tasmā Buddhasāsanānuggahāya santhāgārasamitiyaṁ ekaṁ dhammupadesaṁ paññāpetvā **Buddhasāsanasamiti** nāma mahāsamiti samuṭṭhāpitā. Tassā kho pana samitiyā sabhāpati hoti *Thado*sirīsudhammopādhidhārī ***Sir*** **U Thwin**vhayo mahāseṭṭhi, upasabhāpati pana *Thado*sirīsudhammopādhidhārīyeva **U Thein Maung**vhayo padhānaḍḍavinicchayamandiramhi mahākkhadassādhipati, sabbakammavidhāyako pana

hitadharo *Thado*mahāsaresīthūpādhiko **U Chan Htun**vhayo upadesikādhipatipadhānanītivedimahāmantī. Bhaṇḍuppādako pana raṭṭhissarānaṁ patinidhibhūto **U Win** nāmadheyyo sāsanaṭṭhānikamahāmatto.

Atha te Buddhasāsanasamitikā "yāyeva kho panatthāya samuṭṭhāpitāyaṁ samiti, tadatthamidāni visesato kāhāmā"ti Marammaraṭṭhebhipākaṭaguṇasamudayasamudite tattha tattha padhānanāyakabhūte paropaṇṇāsamahāthere dīghadassino nimantiya evamārocesuṁ "ayaṁ bhante amhākaṁ Buddhasāsanamahāsamiti Buddhasāsanānuggahatthāyeva raṭṭhissarānaṁ dhammupadesena samuṭṭhāpitā, sacedāni bhante pubbe viya dhammasaṅgītiṁ katvā sāsanaṁ paggaṇhituṁ yujjeyya, mahātherā ca tathā kātumiccheyyuṁ, vissatthāva bhante karontu, mayaṁ tattha kāyañāṇapaccayabalehi niravasesaṁ byāvaṭā bhavissāmā"ti.

Atha kho te mahātherā "dhammasaṅgītiṁ karissāmā"ti katasanniṭṭhānā evaṁ pativedesuṁ "kattabbāyevesā dhammasaṅgīti, nesā na kattabbā, tasmā mayaṁ dāni piṭakapotthakāni pañcamasaṅgītisilālekhāya samānetvā tāniyeva sarīraṁ katvā pāḷisaṁsodhanapubbaṅgamaṁ dhammasaṅgītiṁ kassāma, yāya ādhunikapotthakesu paramparāparivattanavasena sañjātā pamādalekhapāṭhā ca nirākarīyissanti, visodhitañca suparisuddhaṁ pāvacanamūlaṁ labhitvā taṁ muddāpetvā sakalaloke nānāraṭṭhesu nānādesesu byāpanavasena Buddhasāsanassa ciraṭṭhiti ca sādhiyissati, sabbe ca Theravādikā raṭṭhā Marammaraṭṭhasahitā ekato hutvā Buddhasāsanaṁ abhūtapubbapaggahena paggaṇhituṁ labhissanti, sā ca purimikā pañca saṅgītiyo upanidhāya **chaṭṭhasaṅgīti** nāma bhavissati, tañca sabbaṁ bhavissati bahujanahitāya bahujanasukhāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ, bahūni panettha āvassakakiccāni paṭikacceva samādapetabbāni tumhākamāyattāni, tasmā saṅgītikālavavatthānādikiccaṁ tumhākaṁyeva bhāro hotū"ti.

Atha te Buddhasāsanasamitikā sāsanapālakānaṁ mahātherānaṁ chandañca ruciñca samādāya ovādañca sirasā sampaṭicchitvā therānaṁ ceva attano ca kattabbakiccānaṁ pariniṭṭhānasamayaṁ sallakkhetvā "ayaṁ chaṭṭhasaṅgīti Sammāsambuddhaparinibbānato catussatādhikānaṁ dvinnaṁ vassasahassānamupari

aṭṭhanavutime vasse vesākhapuṇṇamito paṭṭhāya ārabhitabbā, dve ca vassāni kattabbā, pañcannaṁ ca sāsanavassasahassānamupaḍḍhavasse vesākhapuṇṇamiyaṁyeva pariniṭṭhāpetabbā”ti saṅgītikālaṁ vavatthapesuṁ.

Tato paṭṭhāya ca te punappunaṁ sannipatitvā sammantayitvā saṅgītiyā pubbakiccesu nirantaraṁ byāvaṭā honti, “mahantaṁ kho Jinasāsanaṁ mahatiyāyevetaṁ pūjāya pūjanīyan”ti mantvā tehi kārāpitāni mahantamahantāni sāsanamandirāni, tattha saṅgītiṁ kurumānassa bhikkhusaṁghassa sukhasannisajjatthaṁ sannipātaṭṭhānabhūtaṁ mahantaṁ saṅgītimandiraṁ Yangon nāma rājadhāniyaṁ **Sirīmaṅgala**tthale **Kaba Aye** (Lokasāma) nāmakassa cetiyassa āsanne selapabbataguhāvesena kārāpitaṁ tibhūmakaṁ pāyaso silā-iṭṭhakāyomayaṁ, evaṁ mahantampetaṁ ekasaṁvacchareneva pariniṭṭhāpitaṁ iddhiyā maññe nimmitaṁ, tañca bahi ṭhatvā apekkhattaṁ sayaṁjātaselapabbato viya dissati, anto pavisitvā olokayataṁ pana olokitolokitaṭṭhānato dassanīyaṁ pāsādikaṁ ramaṇīyaṁ atittikarameva hutvā devavimānamiva khāyati. Tassa panāvidūre aḍḍhateyyānaṁ saṅgītikārabhikkhusahassānaṁ nivāsappahonakā cattāro iṭṭhakamayā mahāpāsādā ceva iṭṭhakamayāyeva bhojanamahāsālā ca mahāsīmāpāsādādayo ca muddaṇayantasālā ca tatheva kārāpitā.

Mahātherāpi ca “saṅgītikiccaṁ nāma therādheyyaṁ, therānaṁ ovādeneva kattabbaṁ, na vinā tena, tasmā bhikkhusaṁghassa ceva upāsakānañca sabbampi saṅgītipaṭibaddhamovādaṁ dātuṁ bhavitabbamettha ovādadāyakasaṁghasabhāyapī”ti Marammaraṭṭhadhajūpame aggamahāpaṇḍitopādhidhārino ca raṭṭhovādācariyasammate ca raṭṭhavinayadharasammate ca aññe cābhipākaṭagarubhāvanīyādiguṇagaṇasamaṅginoti parosataṁ nāyakamahāthere uccinitvā “chaṭṭhasaṅgīti-ovādācariyasaṁghanāyakasabhaṁ” nāmekaṁ padhānamahāsaṁghasabhaṁ patiṭṭhāpesuṁ, te ca nāyakamahātherā Sambuddhavacanaratanākarapārage vividhasatthantaragahanāsaṅgacārine therānuthere pañcavīsatimatte samuccinitvā “chaṭṭhasaṅgītidhurandharasabhā”ti ca sammannitvā tassā sabhāya bhāraṁ niyyātesuṁ sabbāni saṅgītipaṭibaddhakiccāni saṁvidahituṁ. Te ca saṅgītidhurandharasabhikā therā sakalamarammaraṭṭhe **Nyaung Yan Sayadaw**ti abhipākaṭaṁ “Aggamahāpaṇḍito” pādhinā ceva “Abhidhajamahāraṭṭhagurū” pādhinā cāti

dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṁ jātiyā āsītivassikaṁ upasampadāya saṭṭhivassaṁ "Bhadantarevataṁ" nāma mahātheravaraṁ sabhāpatiṁ katvā Tepiṭake Buddhavacane ceva nānāsatthesu ca kovide dhammācariyakavipadappatte bhikkhū uccinitvā aṭṭhadasādivaggavasena parosataṁ pāḷivisodhakavagge ceva sambahule ca paṭivisodhakavagge bandhāpetvā visodhanappaṭivisodhanehi Buddhavacanaṁ suparisuddhattaṁ paṭipāpetvā dhammasaṅgītiṁ kātumārabhiṁsu, yathā taṁ porāṇakasaṅgītikārā.

Evañca pana ārabhīyamānesu saṅgītipubbakiccesu tehi saṅgītidhurandharasabhikamahātherehi Tipiṭakapariyattisaṁsodhanakiccaṁ sampādetuṁ piṭakapotthakāni anekabhāge katvā Marammikānaṁ yathāvuttapāḷivisodhakavaggānaṁ visuṁ visuṁ niyyātitāni, na kevalañca Marammikānameva, api ca kho Sīhaḷasyāmakambojalāvosaṅkhātesu raṭṭhantaresupi padhānapāmokkhabhāvamāpannānaṁ vibhāvippavarapadappattānaṁ saṁgharājasaṁghanāyakamahātherānaṁ ca santikaṁ pahitāni visodhanāya, evametāni pamādakhalitādhikaparibhaṭṭhapāṭhānaṁ nirākaraṇavasena visodhitāni ceva paṭivisodhitāni ca, atha tāni anekavāravisodhanena suvisodhitāni suparisuddhāni Buddhasāsanamuddaṇayantālaye samappitāni suṭṭhu muddāpanāya.

Evaṁ samappetvāpi ca tehi saṅgītidhurandharasabhikamahātheravarehi "appeva nāmettha evaṁ suvisodhitepi siyā avasiṭṭho kocipi doso, muddaṇakammakarānaṁ vā duṭṭhapitaṁ, tassapi sabbassa visodhanāya bhavitabbameva osānasodheyyapattapāṭhakehipī"ti sampassamānehi sanikāyambarapuṇṇindusaṅkāsānaṁ laddhaggamahāpaṇḍitādipaṇḍiccapadānaṁ pāvacanetarasatthapāragānaṁ "catunnañca Marammikānaṁ ekassa ca Laṅkādīpikassā"ti pañcannaṁ mahātherānaṁ osānasodheyyapattapāṭhakasammuti dinnā, "yathātra na kocipi doso paññāyetha, yathā ca taṁ olokayataṁ paribyattaṁ suviññeyyamassa, evamosānasodheyyapattaṁ vicinitvā sodhentū"ti ca nesaṁ bhāro kato.

Laddhasammutikā ca te pañca mahātherā mūlasodheyyapattapāṭhakehi gahaṭṭhapaṇḍitehi ceva dhammācariyabhikkhupaṇḍitehi ca anekavāraṁ parisodhitaṁ osānasodheyyapattaṁ paṭivisodhitamūlapotthakena ceva

aññehi sadesadesantarikapāvacanapotthakehi ca vividhabyākaraṇādisatthehi ca punappunaṁ saṁsandetvā suvisadaparibyattakaṇḍavāravākyacchedasaṅketatañca sampāpetvā mahatā parissamena osānasodhanamakaṁsu, evamidaṁ piṭakavaraṁ theravādīnekāyikavibudhappamukhānaṁ satthāgamaratanālayasāragāhīnaṁ veyyākaraṇakesarīnaṁ accantanimmalañāṇavārinā paridhovitaṁ, taṁ vibudhappavarekagocaraṁ vimuttirasassādabhāgi hutvā ciraṁ vilasataṁ, sakalopiminā loko saddhammanirato Sammāsambuddhaparāyaṇo bhavatanti.

Tenetaṁ vuccati—

1. Mūlakaṁ pariyattīva, sāsanassa Mahesino.
   Pariyattippamāṇā hi, ciraṁ saddhammasaṇṭhiti.
2. Tasmā taṁ rakkhituṁ therā, dhammasaṅgāhakā purā.
   Rājāno upanissāya, akaṁsu dhammasaṅgahe.
3. **Paṭhamaṁ** dhammasaṅgītiṁ, **Ajātasattu**rājino.
   Anuggahena katvāna, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
4. **Dutiyaṁ** tu tathā katvā, **Kālāsokassa** rājino.
   Kāle tamupanissāya, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.
5. **Tatiyaṁ**pica katvāna, **Dhammāsokassa** rājino.
   Anuggahena Buddhassa, sāsanaṁ abhipālayuṁ.
6. **Catutthiṁ** pana Laṅkāyaṁ, **Vaṭṭagāmaṇi**rājino.
   Kālamhi potthakāruḷhaṁ, katvāna pālayuṁ tathā.
7. Imasmiṁ Marammaraṭṭhepi, **Mindon**nāma narādhipaṁ.
   Rajjaṁ samanusāsantaṁ, ratanattayamāmakaṁ.
8. Sannissāya mahātherā, thirasīlā guṇākarā.
   **Pañcamiṁ** dhammasaṅgītiṁ, karontā sāsanaṭṭhitiṁ.
9. Patthayantā likhāpetvā, silāpaṭṭesu peṭakaṁ.
   Byāyāmena mahantena, pālayuṁ Jinasāsanaṁ.

10. Itthaṁ purā mathātherā, rājāno cāpi dhammikā.
Sāsanaṁ paripālesuṁ, jīvitaṁ viya attano.

11. Tathāpi khalitādāni, dissanti Piṭakattaye.
Paramparāya lekhāya, sañjātā muddaṇena ca.

12. Disvāna te mahātherā, vācentāva Tipeṭakaṁ.
Vuccamānanayenevaṁ, cintesuṁ mantayiṁsu ca.

13. "Katvāna sādhukaṁ gantha-suddhikaṁ sāsanāyukaṁ.
Yaṁnūna dhammasaṅgītiṁ, kareyyāma mayaṁ" iti.

14. Etamatthaṁ suṇitvāna, **U Nu** nāma mahāsayo.
Marammavisaye **agga-mahāmacca**dhurandharo.

15. "Sāsanāyattakiccāni, sampādentā visesato.
Saṅgītiyañca therānaṁ, sampūrentā manorathaṁ.

16. Yathā rakkhiṁsu porāṇā, surājāno tathā mayaṁ.
Saṁrakkheyyāma Sambuddha-sāsanaṁ" iti cintiya.

17. Mahāmaccehi aññehi, saṅgamehi ca mantiya.
Suppatiṭṭhāpayitvāna, **Buddhasāsana**saṅgamaṁ.

18. Mahātherānamādāya, chandaṁ idha nivāsinaṁ.
Aññesu Sīhaḷādīsu, videsesu ca vāsinaṁ.

19. Kāretvā dhammasaṅgītiṁ, sodhetvā Satthusāsanaṁ.
Paggahatthāya saddhammaṁ, karaṁ daḷhaparakkamaṁ.

20. **Sirīmaṅgala**vikhyāte, thalasmiṁ pavare subhe.
Cetiyassāvidūramhi, **Kaba Aye** itisaññino.

21. Guhāvesena kāretvā, mahāsaṅgītimandiraṁ.
Āvāsādiñca bhikkhūnaṁ, kāresi muddaṇālayaṁ.

22. Ganthasaṁsodhanaṁ dhamma-saṅgītiyā tu paṇḍitā.
Mahātheravarākaṁsu, satimantā punappunaṁ.

23. Muddāpente ca passitvā, mahātherehi pañcahi.
Sodheyyapattamosānaṁ, nimmalattaṁ supāpitaṁ.

24. Sunimmalaṁ pāvacanaṁ, vimuttisukhadaṁ idaṁ.
Suṭṭhu muddāpitaṁ hoti, sabbalokatthasiddhiyā.

25. Yathā saṅgītiyo pubbe, saddhammassa ciraṭṭhitiṁ.
Patthayantā pavattesuṁ, mahātherā mahiddhikā.

26. Tatheva **chaṭṭhamiṁ** dhamma-saṅgītiṁ Marammamaṇḍale.
Mahātherā pavattenti, saddhammaṭṭhitikāmino.

27. Ciraṁ tiṭṭhatu saddhammo, asaddhammo vinassatu.
Saddhammagaruno niccaṁ, hontu sabbepi paṇinoti.

---

## Saṅketaviññāpanaṁ

| | |
|---|---|
| Sī | = Sīhaḷapotthake dissamānapāṭho. |
| Ka-Sī | = Katthaci Sīhaḷapotthake ... |
| Syā | = Syāmapotthake ... |
| Kaṁ | = Kambojapotthake ... |
| I | = Iṅgalisapotthake ... |
| Ka | = Katthaci Marammapotthake ... |
| Ṭṭha | = Aṭṭhakathā. |
| ? | = "Siyā nukho porāṇapāṭho"ti takkitapāṭho. |

# Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

## 1. Devatāsaṁyutta

### 1. Naḷavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Oghataraṇasutta | ... | ... | 1 |
| 2. | Nimokkhasutta | ... | ... | 2 |
| 3. | Upanīyasutta | ... | ... | 2 |
| 4. | Accentisutta | ... | ... | 3 |
| 5. | Katichindasutta | ... | ... | 3 |
| 6. | Jāgarasutta | ... | ... | 3 |
| 7. | Appaṭividitasutta | ... | ... | 4 |
| 8. | Susammuṭṭhasutta | ... | ... | 4 |
| 9. | Mānakāmasutta | ... | ... | 4 |
| 10. | Araññasutta | ... | ... | 5 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 5 |


### 2. Nandanavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Nandanasutta | ... | ... | 5 |
| 2. | Nandatisutta | ... | ... | 6 |
| 3. | Natthiputtasamasutta | ... | ... | 6 |
| 4. | Khattiyasutta | ... | ... | 7 |
| 5. | Saṇamānasutta | ... | ... | 7 |
| 6. | Niddātandīsutta | ... | ... | 7 |
| 7. | Dukkarasutta | ... | ... | 7 |
| 8. | Hirīsutta | ... | ... | 8 |
| 9. | Kuṭikāsutta | ... | ... | 8 |
| 10. | Samiddhisutta | ... | ... | 8 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 12 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|

### 3. Sattivagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sattisutta | ... | ... | 12 |
| 2. Phusatisutta | ... | ... | 12 |
| 3. Jaṭāsutta | ... | ... | 13 |
| 4. Manonivāraṇasutta | ... | ... | 13 |
| 5. Arahantasutta | ... | ... | 13 |
| 6. Pajjotasutta | ... | ... | 14 |
| 7. Sarasutta | ... | ... | 15 |
| 8. Mahaddhanasutta | ... | ... | 15 |
| 9. Catucakkasutta | ... | ... | 15 |
| 10. Eṇijaṅghasutta | ... | ... | 15 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 16 |

### 4. Satullapakāyikavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sabbhisutta | ... | ... | 16 |
| 2. Maccharisutta | ... | ... | 17 |
| 3. Sādhusutta | ... | ... | 19 |
| 4. Na santisutta | ... | ... | 21 |
| 5. Ujjhānasaññisutta | ... | ... | 22 |
| 6. Saddhāsutta | ... | ... | 23 |
| 7. Samayasutta | ... | ... | 24 |
| 8. Sakalikasutta | ... | ... | 25 |
| 9. Paṭhamapajjunnadhītusutta | ... | ... | 27 |
| 10. Dutiyapajjunnadhītusutta | ... | ... | 28 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 28 |

### 5. Ādittavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Ādittasutta | ... | ... | 28 |
| 2. Kiṁdadasutta | ... | ... | 29 |
| 3. Annasutta | ... | ... | 29 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|


| | | | |
|---|---|---|---|
| 4. Ekamūlasutta | ... | ... | 30 |
| 5. Anomasutta | ... | ... | 30 |
| 6. Accharāsutta | ... | ... | 30 |
| 7. Vanaropasutta | ... | ... | 30 |
| 8. Jetavanasutta | ... | ... | 31 |
| 9. Maccharisutta | ... | ... | 31 |
| 10. Ghaṭīkārasutta | ... | ... | 32 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 33 |

**6. Jarāvagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Jarāsutta | ... | ... | 33 |
| 2. Ajarasāsutta | ... | ... | 34 |
| 3. Mittasutta | ... | ... | 34 |
| 4. Vatthusutta | ... | ... | 34 |
| 5. Paṭhamajanasutta | ... | ... | 34 |
| 6. Dutiyajanasutta | ... | ... | 35 |
| 7. Tatiyajanasutta | ... | ... | 35 |
| 8. Uppathasutta | ... | ... | 35 |
| 9. Dutiyasutta | ... | ... | 35 |
| 10. Kavisutta | ... | ... | 35 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 36 |

**7. Addhavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Nāmasutta | ... | ... | 36 |
| 2. Cittasutta | ... | ... | 36 |
| 3. Taṇhāsutta | ... | ... | 36 |
| 4. Saṁyojanasutta | ... | ... | 37 |
| 5. Bandhanasutta | ... | ... | 37 |
| 6. Attahatasutta | ... | ... | 37 |
| 7. Uḍḍitasutta | ... | ... | 37 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 8. Pihitasutta | ... | ... | 37 |
| 9. Icchāsutta | ... | ... | 38 |
| 10. Lokasutta | ... | ... | 38 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 38 |

## 8. Chetvāvagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Chetvāsutta | ... | ... | 38 |
| 2. Rathasutta | ... | ... | 39 |
| 3. Vittasutta | ... | ... | 39 |
| 4. Vuṭṭhisutta | ... | ... | 39 |
| 5. Bhītāsutta | ... | ... | 39 |
| 6. Najīratisutta | ... | ... | 40 |
| 7. Issariyasutta | ... | ... | 40 |
| 8. Kāmasutta | ... | ... | 41 |
| 9. Pātheyyasutta | ... | ... | 41 |
| 10. Pajjotasutta | ... | ... | 41 |
| 11. Araṇasutta | ... | ... | 42 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 42 |

## 2. Devaputtasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Paṭhamakassapasutta | ... | ... | 43 |
| 2. Dutiyakassapasutta | ... | ... | 43 |
| 3. Māghasutta | ... | ... | 43 |
| 4. Māgadhasutta | ... | ... | 44 |
| 5. Dāmalisutta | ... | ... | 44 |
| 6. Kāmadasutta | ... | ... | 45 |
| 7. Pañcālacaṇḍasutta | ... | ... | 46 |
| 8. Tāyanasutta | ... | ... | 46 |
| 9. Candimasutta | ... | ... | 48 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|


| | | | |
|---|---|---|---|
| 10. Sūriyasutta | ... | ... | 48 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 49 |


## 2. Anāthapiṇḍikavagga


| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Candimasasutta | ... | ... | 49 |
| 2. Veṇḍusutta | ... | ... | 50 |
| 3. Dīghalaṭṭhisutta | ... | ... | 50 |
| 4. Nandanasutta | ... | ... | 51 |
| 5. Candanasutta | ... | ... | 51 |
| 6. Vāsudattasutta | ... | ... | 52 |
| 7. Subrahmasutta | ... | ... | 52 |
| 8. Kakudhasutta | ... | ... | 52 |
| 9. Uttarasutta | ... | ... | 53 |
| 10. Anāthapiṇḍikasutta | ... | ... | 53 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 55 |


## 3. Nānātitthiyavagga


| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sivasutta | ... | ... | 55 |
| 2. Khemasutta | ... | ... | 56 |
| 3. Serīsutta | ... | ... | 56 |
| 4. Ghaṭīkārasutta | ... | ... | 59 |
| 5. Jantusutta | ... | ... | 60 |
| 6. Rohitassasutta | ... | ... | 60 |
| 7. Nandasutta | ... | ... | 62 |
| 8. Nandivisālasutta | ... | ... | 62 |
| 9. Susimasutta | ... | ... | 62 |
| 10. Nānātitthiyasāvakasutta | ... | ... | 65 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 67 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|

## 3. Kosalasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Daharasutta | ... | ... | 68 |
| 2. Purisasutta | ... | ... | 70 |
| 3. Jarāmaraṇasutta | ... | ... | 70 |
| 4. Piyasutta | ... | ... | 71 |
| 5. Attarakkhitasutta | ... | ... | 72 |
| 6. Appakasutta | ... | ... | 73 |
| 7. Aḍḍakaraṇasutta | ... | ... | 74 |
| 8. Mallikāsutta | ... | ... | 74 |
| 9. Yaññasutta | ... | ... | 75 |
| 10. Bandhanasutta | ... | ... | 76 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 77 |

### 2. Dutiyavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sattajaṭilasutta | ... | ... | 77 |
| 2. Pañcarājasutta | ... | ... | 79 |
| 3. Doṇapākasutta | ... | ... | 82 |
| 4. Paṭhamasaṅgāmasutta | ... | ... | 83 |
| 5. Dutiyasaṅgāmasutta | ... | ... | 84 |
| 6. Mallikāsutta | ... | ... | 86 |
| 7. Appamādasutta | ... | ... | 87 |
| 8. Kalyāṇamittasutta | ... | ... | 87 |
| 9. Paṭhama-aputtakasutta | ... | ... | 90 |
| 10. Dutiya-aputtakasutta | ... | ... | 92 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 93 |

### 3. Tatiyavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Puggalasutta | ... | ... | 94 |
| 2. Ayyikāsutta | ... | ... | 97 |

Mātikā Piṭṭhaṅka


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 3. | Lokasutta | ... | ... | 98 |
| 4. | Issattasutta | ... | ... | 99 |
| 5. | Pabbatūpamasutta | ... | ... | 101 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 103 |


## 4. Mārasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Tapokammasutta | ... | ... | 104 |
| 2. | Hatthirājavaṇṇasutta | ... | ... | 105 |
| 3. | Subhasutta | ... | ... | 105 |
| 4. | Paṭhama mārapāsasutta | ... | ... | 106 |
| 5. | Dutiya mārapāsasutta | ... | ... | 106 |
| 6. | Sappasutta | ... | ... | 107 |
| 7. | Supatisutta | ... | ... | 108 |
| 8. | Nandatisutta | ... | ... | 109 |
| 9. | Paṭhama-āyusutta | ... | ... | 109 |
| 10. | Dutiya-āyusutta | ... | ... | 110 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 110 |


### 2. Dutiyavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Pāsāṇasutta | ... | ... | 110 |
| 2. | Kinnusīhasutta | ... | ... | 111 |
| 3. | Sakalikasutta | ... | ... | 111 |
| 4. | Patirūpasutta | ... | ... | 112 |
| 5. | Mānasasutta | ... | ... | 113 |
| 6. | Pattasutta | ... | ... | 113 |
| 7. | Chaphassāyatanasutta | ... | ... | 114 |
| 8. | Piṇḍasutta | ... | ... | 115 |
| 9. | Kassakasutta | ... | ... | 116 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 10. Rajjasutta | ... | ... | 117 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 118 |

### 3. Tatiyavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sambahulasutta | ... | ... | 118 |
| 2. Samiddhisutta | ... | ... | 120 |
| 3. Godhikasutta | ... | ... | 121 |
| 4. Sattavassānubandhasutta | ... | ... | 123 |
| 5. Māradhītusutta | ... | ... | 125 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 128 |

## 5. Bhikkhunīsaṁyutta

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Āḷavikāsutta | ... | ... | 129 |
| 2. Somāsutta | ... | ... | 130 |
| 3. Kisāgotamīsutta | ... | ... | 130 |
| 4. Vijayāsutta | ... | ... | 131 |
| 5. Uppalavaṇṇāsutta | ... | ... | 132 |
| 6. Cālāsutta | ... | ... | 133 |
| 7. Upacālāsutta | ... | ... | 134 |
| 8. Sīsupacālāsutta | ... | ... | 135 |
| 9. Selāsutta | ... | ... | 135 |
| 10. Vajirāsutta | ... | ... | 136 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 137 |

## 6. Brahmasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Brahmāyācanasutta | ... | ... | 138 |
| 2. Gāravasutta | ... | ... | 140 |
| 3. Brahmadevasutta | ... | ... | 142 |
| 4. Bakabrahmasutta | ... | ... | 144 |
| 5. Aññatarabrahmasutta | ... | ... | 146 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 6. Brahmalokasutta | ... | ... | 148 |
| 7. Kokālikasutta | ... | ... | 150 |
| 8. Katamodakatissasutta | ... | ... | 150 |
| 9. Turūbrahmasutta | ... | ... | 151 |
| 10. Kokālikasutta | ... | ... | 152 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 155 |

## 2. Dutiyavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sanaṅkumārasutta | ... | ... | 155 |
| 2. Devadattasutta | ... | ... | 155 |
| 3. Andhakavindasutta | ... | ... | 156 |
| 4. Aruṇavatīsutta | ... | ... | 157 |
| 5. Parinibbānasutta | ... | ... | 159 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 161 |

# 7. Brāhmaṇasaṁyutta

## 1. Arahantavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Dhanañjānīsutta | ... | ... | 162 |
| 2. Akkosasutta | ... | ... | 163 |
| 3. Asurindakasutta | ... | ... | 165 |
| 4. Bilaṅgikasutta | ... | ... | 166 |
| 5. Ahiṁsakasutta | ... | ... | 166 |
| 6. Jaṭāsutta | ... | ... | 167 |
| 7. Suddhikasutta | ... | ... | 167 |
| 8. Aggikasutta | ... | ... | 168 |
| 9. Sundarikasutta | ... | ... | 169 |
| 10. Bahudhītarasutta | ... | ... | 172 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 174 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|

## 2. Upāsakavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Kasibhāradvājasutta | ... | ... | 174 |
| 2. Udayasutta | ... | ... | 175 |
| 3. Devahitasutta | ... | ... | 176 |
| 4. Mahāsālasutta | ... | ... | 178 |
| 5. Mānatthaddhasutta | ... | ... | 179 |
| 6. Paccanīkasutta | ... | ... | 181 |
| 7. Navakammikasutta | ... | ... | 181 |
| 8. Kaṭṭhahārasutta | ... | ... | 182 |
| 9. Mātuposakasutta | ... | ... | 183 |
| 10. Bhikkhakasutta | ... | ... | 184 |
| 11. Saṅgāravasutta | ... | ... | 184 |
| 12. Khomadussasutta | ... | ... | 185 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 186 |

## 8. Vaṅgīsasaṁyutta

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Nikkhantasutta | ... | ... | 187 |
| 2. Aratīsutta | ... | ... | 188 |
| 3. Pesalasutta | ... | ... | 188 |
| 4. Ānandasutta | ... | ... | 189 |
| 5. Subhāsitasutta | ... | ... | 190 |
| 6. Sāriputtasutta | ... | ... | 191 |
| 7. Pavāraṇāsutta | ... | ... | 192 |
| 8. Parosahassasutta | ... | ... | 193 |
| 9. Koṇḍaññasutta | ... | ... | 195 |
| 10. Moggallānasutta | ... | ... | 196 |
| 11. Gaggarāsutta | ... | ... | 196 |
| 12. Vaṅgīsasutta | ... | ... | 197 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 198 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|

## 9. Vanasaṁyutta

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Vivekasutta | ... | ... | 199 |
| 2. Upaṭṭhānasutta | ... | ... | 199 |
| 3. Kassapagottasutta | ... | ... | 200 |
| 4. Sambahulasutta | ... | ... | 201 |
| 5. Ānandasutta | ... | ... | 201 |
| 6. Anuruddhasutta | ... | ... | 201 |
| 7. Nāgadattasutta | ... | ... | 202 |
| 8. Kulagharaṇīsutta | ... | ... | 203 |
| 9. Vajjiputtasutta | ... | ... | 203 |
| 10. Sajjhāyasutta | ... | ... | 204 |
| 11. Akusalavitakkasutta | ... | ... | 204 |
| 12. Majjhanhikasutta | ... | ... | 205 |
| 13. Pākatindriyasutta | ... | ... | 205 |
| 14. Gandhatthenasutta | ... | ... | 206 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 207 |

## 10. Yakkhasaṁyutta

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Indakasutta | ... | ... | 208 |
| 2. Sakkanāmasutta | ... | ... | 208 |
| 3. Sūcilomasutta | ... | ... | 208 |
| 4. Maṇibhaddasutta | ... | ... | 210 |
| 5. Sānusutta | ... | ... | 210 |
| 6. Piyaṅkarasutta | ... | ... | 211 |
| 7. Punabbasusutta | ... | ... | 212 |
| 8. Sudattasutta | ... | ... | 213 |
| 9. Paṭhamasukkāsutta | ... | ... | 215 |
| 10. Dutiyasukkāsutta | ... | ... | 215 |
| 11. Cīrāsutta | ... | ... | 215 |

Mātikā Piṭṭhaṅka


12. Āḷavakasutta ... ... 216
Uddānagāthā ... ... 217


## 11. Sakkasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga


1. Suvīrasutta ... ... 218
2. Susīmasutta ... ... 219
3. Dhajaggasutta ... ... 220
4. Vepacittisutta ... ... 222
5. Subhāsitajayasutta ... ... 224
6. Kulāvakasutta ... ... 226
7. Nadubbhiyasutta ... ... 226
8. Verocana-asurindasutta ... ... 227
9. Araññāyatana-isisutta ... ... 228
10. Samuddakasutta ... ... 228
Uddānagāthā ... ... 229


### 2. Dutiyavagga


1. Vatapadasutta ... ... 230
2. Sakkanāmasutta ... ... 230
3. Mahālisutta ... ... 231
4. Daliddasutta ... ... 233
5. Rāmaṇeyyakasutta ... ... 234
6. Yajamānasutta ... ... 234
7. Buddhavandanāsutta ... ... 235
8. Gahaṭṭhavandanāsutta ... ... 235
9. Satthāravandanāsutta ... ... 236
10. Saṁghavandanāsutta ... ... 237
Uddānagāthā ... ... 238

Mātikā Piṭṭhaṅka

### 3. Tatiyavagga

1. Chetvāsutta ... ... 239
2. Dubbaṇṇiyasutta ... ... 239
3. Sambarimāyāsutta ... ... 240
4. Accayasutta ... ... 241
5. Akkodhasutta ... ... 241

Uddānagāthā ... ... 242

**Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷimātikā niṭṭhitā.**

# Nidānavaggasaṁyuttapāḷi

Mātikā | Piṭṭhaṅka

## 1. Nidānasaṁyutta

### 1. Buddhavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Paṭiccasamuppādasutta | ... | ... | 243 |
| 2. | Vibhaṅgasutta | ... | ... | 244 |
| 3. | Paṭipadāsutta | ... | ... | 246 |
| 4. | Vipassīsutta | ... | ... | 246 |
| 5. | Sikhīsutta | ... | ... | 251 |
| 6. | Vessabhūsutta | ... | ... | 251 |
| 7. | Kakusandhasutta | ... | ... | 251 |
| 8. | Koṇāgamanasutta | ... | ... | 251 |
| 9. | Kassapasutta | ... | ... | 251 |
| 10. | Gotamasutta | ... | ... | 251 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 252 |


### 2. Āhāravagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Āhārasutta | ... | ... | 253 |
| 2. | Moḷiyaphagguṇasutta | ... | ... | 254 |
| 3. | Samaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 255 |
| 4. | Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 256 |
| 5. | Kaccānagottasutta | ... | ... | 257 |
| 6. | Dhammakathikasutta | ... | ... | 258 |
| 7. | Acelakassapasutta | ... | ... | 259 |
| 8. | Timbarukasutta | ... | ... | 261 |
| 9. | Bālapaṇḍitasutta | ... | ... | 262 |
| 10. | Paccayasutta | ... | ... | 264 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 265 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|

### 3. Dasabalavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Dasabalasutta | ... | ... | 265 |
| 2. Dutiyadasabalasutta | ... | ... | 266 |
| 3. Upanisasutta | ... | ... | 267 |
| 4. Aññatitthiyasutta | ... | ... | 269 |
| 5. Bhūmijasutta | ... | ... | 274 |
| 6. Upavāṇasutta | ... | ... | 276 |
| 7. Paccayasutta | ... | ... | 277 |
| 8. Bhikkhusutta | ... | ... | 278 |
| 9. Samaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 279 |
| 10. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 280 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 281 |

### 4. Kaḷārakhattiyavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Bhūtasutta | ... | ... | 281 |
| 2. Kaḷārasutta | ... | ... | 283 |
| 3. Ñāṇavatthusutta | ... | ... | 288 |
| 4. Dutiyañāṇavatthusutta | ... | ... | 290 |
| 5. Avijjāpaccayasutta | ... | ... | 291 |
| 6. Dutiya-avijjāpaccayasutta | ... | ... | 293 |
| 7. Natumhasutta | ... | ... | 294 |
| 8. Cetanāsutta | ... | ... | 295 |
| 9. Dutiyacetanāsutta | ... | ... | 296 |
| 10. Tatiyacetanāsutta | ... | ... | 296 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 297 |

### 5. Gahapativagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Pañcaverabhayasutta | ... | ... | 297 |
| 2. Dutiyapañcaverabhayasutta | ... | ... | 299 |
| 3. Dukkhasutta | ... | ... | 300 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 4. Lokasutta | ... | ... | 301 |
| 5. Ñātikasutta | ... | ... | 302 |
| 6. Aññatarabrāhmaṇasutta | ... | ... | 303 |
| 7. Jānussoṇisutta | ... | ... | 304 |
| 8. Lokāyatikasutta | ... | ... | 304 |
| 9. Ariyasāvakasutta | ... | ... | 305 |
| 10. Dutiya-ariyasāvakasutta | ... | ... | 306 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 308 |

## 6. Dukkhavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Parivīmaṁsanasutta | ... | ... | 308 |
| 2. Upādānasutta | ... | ... | 311 |
| 3. Saṁyojanasutta | ... | ... | 312 |
| 4. Dutiyasaṁyojanasutta | ... | ... | 313 |
| 5. Mahārukkhasutta | ... | ... | 314 |
| 6. Dutiyamahārukkhasutta | ... | ... | 315 |
| 7. Taruṇarukkhasutta | ... | ... | 315 |
| 8. Nāmarūpasutta | ... | ... | 316 |
| 9. Viññāṇasutta | ... | ... | 317 |
| 10. Nidānasutta | ... | ... | 317 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 319 |

## 7. Mahāvagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Assutavāsutta | ... | ... | 319 |
| 2. Dutiya-assutavāsutta | ... | ... | 320 |
| 3. Puttamaṁsūpamasutta | ... | ... | 322 |
| 4. Atthirāgasutta | ... | ... | 325 |
| 5. Nagarasutta | ... | ... | 327 |
| 6. Sammasasutta | ... | ... | 329 |
| 7. Naḷakalāpīsutta | ... | ... | 334 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 8. Kosambisutta | ... | ... | 336 |
| 9. Upayantisutta | ... | ... | 339 |
| 10. Susimasutta | ... | ... | 340 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 348 |

## 8. Samaṇabrāhmaṇavagga

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Jarāmaraṇasutta | ... | ... | 348 |
| 2-11. Jātisuttādidasaka | ... | ... | 349 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 349 |

## 9. Antarapeyyāla

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Satthusutta | ... | ... | 349 |
| 2-11. Dutiyasatthusuttādidasaka | ... | ... | 350 |
| 2-12. Sikkhāsuttādipeyyāla-ekādasaka | ... | ... | 351 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 351 |

## 2. Abhisamayasaṁyutta

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Nakhasikhāsutta | ... | ... | 352 |
| 2. Pokkharaṇīsutta | ... | ... | 352 |
| 3. Saṁbhejja-udakasutta | ... | ... | 353 |
| 4. Dutiyasaṁbhejja-udakasutta | ... | ... | 353 |
| 5. Pathavīsutta | ... | ... | 354 |
| 6. Dutiyapathavīsutta | ... | ... | 354 |
| 7. Samuddasutta | ... | ... | 354 |
| 8. Dutiyasamuddasutta | ... | ... | 355 |
| 9. Pabbatasutta | ... | ... | 355 |
| 10. Dutiyapabbatasutta | ... | ... | 356 |
| 11. Tatiyapabbatasutta | ... | ... | 356 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 357 |

Mātikā Piṭṭhaṅka

## 3. Dhātusaṁyutta

### 1. Nānattavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Dhātunānattasutta | ... | ... | 358 |
| 2. | Phassanānattasutta | ... | ... | 358 |
| 3. | Nophassanānattasutta | ... | ... | 358 |
| 4. | Vedanānānattasutta | ... | ... | 359 |
| 5. | Dutiyavedanānānattasutta | ... | ... | 359 |
| 6. | Bāhiradhātunānattasutta | ... | ... | 360 |
| 7. | Saññānānattasutta | ... | ... | 360 |
| 8. | Nopariyesanānānattasutta | ... | ... | 361 |
| 9. | Bāhiraphassanānattasutta | ... | ... | 362 |
| 10. | Dutiyabāhiraphassanānattasutta | ... | ... | 362 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 363 |


### 2. Dutiyavagga


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Sattadhātusutta | ... | ... | 364 |
| 2. | Sanidānasutta | ... | ... | 365 |
| 3. | Giñjakāvasathasutta | ... | ... | 367 |
| 4. | Hīnādhimuttikasutta | ... | ... | 368 |
| 5. | Caṅkamasutta | ... | ... | 368 |
| 6. | Sagāthāsutta | ... | ... | 370 |
| 7. | Assaddhasaṁsandanasutta | ... | ... | 371 |
| 8. | Assaddhamūlakasutta | ... | ... | 372 |
| 9. | Ahirikamūlakasutta | ... | ... | 373 |
| 10. | Anottappamūlakasutta | ... | ... | 374 |
| 11. | Appassutamūlakasutta | ... | ... | 375 |
| 12. | Kusītamūlakasutta | ... | ... | 375 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 376 |

Mātikā Piṭṭhaṅka

### 3. Kammapathavagga


1. Asamāhitasutta ... ... 376
2. Dussīlasutta ... ... 376
3. Pañcasikkhāpadasutta ... ... 377
4. Sattakammapathasutta ... ... 377
5. Dasakammapathasutta ... ... 378
6. Aṭṭhaṅgikasutta ... ... 378
7. Dasaṅgasutta ... ... 378

Uddānagāthā ... ... 379


### 4. Catutthavagga


1. Catudhātusutta ... ... 379
2. Pubbesambodhasutta ... ... 379
3. Acariṁsutta ... ... 380
4. Nocedaṁ sutta ... ... 381
5. Ekantadukkhasutta ... ... 383
6. Abhinandasutta ... ... 383
7. Uppādasutta ... ... 384
8. Samaṇabrāhmaṇasutta ... ... 384
9. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta ... ... 385
10. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasutta ... ... 385

Uddānagāthā ... ... 386


## 4. Anamataggasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga


1. Tiṇakaṭṭhasutta ... ... 387
2. Pathavīsutta ... ... 387
3. Assusutta ... ... 388
4. Khīrasutta ... ... 389
5. Pabbatasutta ... ... 389

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 6. Sāsapasutta | ... | ... | 390 |
| 7. Sāvakasutta | ... | ... | 390 |
| 8. Gaṅgāsutta | ... | ... | 391 |
| 9. Daṇḍasutta | ... | ... | 392 |
| 10. Puggalasutta | ... | ... | 392 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 393 |


## 2. Dutiyavagga


| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Duggatasutta | ... | ... | 393 |
| 2. Sukhitasutta | ... | ... | 394 |
| 3. Tiṁsamattasutta | ... | ... | 394 |
| 4. Mātusutta | ... | ... | 395 |
| 5. Pitusutta | ... | ... | 395 |
| 6. Bhātusutta | ... | ... | 395 |
| 7. Bhaginisutta | ... | ... | 396 |
| 8. Puttasutta | ... | ... | 396 |
| 9. Dhītusutta | ... | ... | 396 |
| 10. Vepullapabbatasutta | ... | ... | 396 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 398 |


## 5. Kassapasaṁyutta


| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Santuṭṭhasutta | ... | ... | 399 |
| 2. Anottappīsutta | ... | ... | 400 |
| 3. Candūpamasutta | ... | ... | 401 |
| 4. Kulūpakasutta | ... | ... | 403 |
| 5. Jiṇṇasutta | ... | ... | 405 |
| 6. Ovādasutta | ... | ... | 406 |
| 7. Dutiya-ovādasutta | ... | ... | 408 |
| 8. Tatiya-ovādasutta | ... | ... | 410 |
| 9. Jhānābhiññasutta | ... | ... | 412 |

Mātikā Piṭṭhaṅka

10. Upassayasutta ... ... 415
11. Cīvarasutta ... ... 418
12. Paraṁmaraṇasutta ... ... 421
13. Saddhammappatirūpakasutta ... ... 422
Uddānagāthā ... ... 423

## 6. Lābhasakkārasaṁyutta

### 1. Paṭhamavagga

1. Dāruṇasutta ... ... 424
2. Baḷisasutta ... ... 424
3. Kummasutta ... ... 425
4. Dīghalomikasutta ... ... 426
5. Mīḷhakasutta ... ... 426
6. Asanisutta ... ... 427
7. Diddhasutta ... ... 427
8. Siṅgālasutta ... ... 427
9. Verambhasutta ... ... 428
10. Sagāthakasutta ... ... 429
Uddānagāthā ... ... 429

### 2. Dutiyavagga

1. Suvaṇṇapātisutta ... ... 430
2. Rūpiyapātisutta ... ... 430
3-10. Suvaṇṇanikkhasuttādi-aṭṭhaka ... ... 430
Uddānagāthā ... ... 431

### 3. Tatiyavagga

1. Mātugāmasutta ... ... 431
2. Kalyāṇīsutta ... ... 431
3. Ekaputtakasutta ... ... 431

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 4. Ekadhītusutta | ... | ... | 432 |
| 5. Samaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 432 |
| 6. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 433 |
| 7. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasutta | ... | ... | 433 |
| 8. Chavisutta | ... | ... | 433 |
| 9. Rajjusutta | ... | ... | 433 |
| 10. Bhikkhusutta | ... | ... | 434 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 434 |

**4. Catutthavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Bhindisutta | ... | ... | 435 |
| 2. Kusalamūlasutta | ... | ... | 435 |
| 3. Kusaladhammasutta | ... | ... | 435 |
| 4. Sukkadhammasutta | ... | ... | 435 |
| 5. Acirapakkantasutta | ... | ... | 435 |
| 6. Pañcarathasatasutta | ... | ... | 436 |
| 7. Mātusutta | ... | ... | 437 |
| 8-13. Pitusuttādichakka | ... | ... | 438 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 438 |

**7. Rāhulasaṁyutta**

**1. Paṭhamavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Cakkhusutta | ... | ... | 439 |
| 2. Rūpasutta | ... | ... | 440 |
| 3. Viññāṇasutta | ... | ... | 440 |
| 4. Samphassasutta | ... | ... | 440 |
| 5. Vedanāsutta | ... | ... | 440 |
| 6. Saññāsutta | ... | ... | 441 |
| 7. Sañcetanāsutta | ... | ... | 441 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 8. Taṇhāsutta | ... | ... | 441 |
| 9. Dhātusutta | ... | ... | 442 |
| 10. Khandhasutta | ... | ... | 442 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 442 |

**2. Dutiyavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Cakkhusutta | ... | ... | 442 |
| 2-10. Rūpādisuttanavaka | ... | ... | 443 |
| 11. Anusayasutta | ... | ... | 444 |
| 12. Apagatasutta | ... | ... | 444 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 445 |

**8. Lakkhaṇasaṁyutta**

**1. Paṭhamavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Aṭṭhisutta | ... | ... | 446 |
| 2. Pesisutta | ... | ... | 447 |
| 3. Piṇḍasutta | ... | ... | 447 |
| 4. Nicchavisutta | ... | ... | 448 |
| 5. Asilomasutta | ... | ... | 448 |
| 6. Sattisutta | ... | ... | 448 |
| 7. Usulomasutta | ... | ... | 448 |
| 8. Sūcilomasutta | ... | ... | 448 |
| 9. Dutiyasūcilomasutta | ... | ... | 449 |
| 10. Kumbhaṇḍasutta | ... | ... | 449 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 449 |

**2. Dutiyavagga**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. Sasīsakasutta | ... | ... | 450 |
| 2. Gūthakhādasutta | ... | ... | 450 |
| 3. Nicchavitthisutta | ... | ... | 450 |

Mātikā Piṭṭhaṅka


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 4. | Maṅgulitthisutta | ... | ... | 450 |
| 5. | Okilinīsutta | ... | ... | 451 |
| 6. | Asīsakasutta | ... | ... | 451 |
| 7. | Pāpabhikkhusutta | ... | ... | 451 |
| 8. | Pāpabhikkhunīsutta | ... | ... | 451 |
| 9. | Pāpasikkhamānasutta | ... | ... | 452 |
| 10. | Pāpasāmaṇerasutta | ... | ... | 452 |
| 11. | Pāpasāmaṇerīsutta | ... | ... | 452 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 453 |


## 9. Opammasaṁyutta


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Kūṭasutta | ... | ... | 454 |
| 2. | Nakhasikhasutta | ... | ... | 454 |
| 3. | Kulasutta | ... | ... | 454 |
| 4. | Okkhāsutta | ... | ... | 455 |
| 5. | Sattisutta | ... | ... | 455 |
| 6. | Dhanuggahasutta | ... | ... | 456 |
| 7. | Āṇisutta | ... | ... | 457 |
| 8. | Kaliṅgarasutta | ... | ... | 457 |
| 9. | Nāgasutta | ... | ... | 458 |
| 10. | Biḷārasutta | ... | ... | 459 |
| 11. | Siṅgālasutta | ... | ... | 460 |
| 12. | Dutiyasiṅgālasutta | ... | ... | 461 |
| | Uddānagāthā | ... | ... | 461 |


## 10. Bhikkhusaṁyutta


| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. | Kolitasutta | ... | ... | 462 |
| 2. | Upatissasutta | ... | ... | 463 |
| 3. | Ghaṭasutta | ... | ... | 463 |

| Mātikā | | | Piṭṭhaṅka |
|---|---|---|---|
| 4. Navasutta | ... | ... | 465 |
| 5. Sujātasutta | ... | ... | 466 |
| 6. Lakuṇḍakabhaddiyasutta | ... | ... | 467 |
| 7. Visākhasutta | ... | ... | 467 |
| 8. Nandasutta | ... | ... | 468 |
| 9. Tissasutta | ... | ... | 469 |
| 10. Theranāmakasutta | ... | ... | 469 |
| 11. Mahākappinasutta | ... | ... | 471 |
| 12. Sahāyakasutta | ... | ... | 471 |
| Uddānagāthā | ... | ... | 472 |

**Nidānavaggasaṁyuttapāḷimātikā niṭṭhitā.**

# Saṁyuttanikāya

# Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷi

---

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

## 1. Devatāsaṁyutta

### 1. Naḷavagga

#### 1. Oghataraṇasutta

1. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu tvaṁ mārisa oghamatarī"ti. Appatiṭṭhaṁ khvāhaṁ āvuso anāyūhaṁ oghamatarinti. Yathākathaṁ pana tvaṁ mārisa appatiṭṭhaṁ anāyūhaṁ oghamatarīti. Yadāsvāhaṁ āvuso santiṭṭhāmi, tadāssu saṁsīdāmi. Yadāsvāhaṁ āvuso āyūhāmi, tadāssu nibbuyhāmi[1]. Evaṁ khvāhaṁ āvuso appatiṭṭhaṁ anāyūhaṁ oghamatarinti.

"Cirassaṁ vata passāmi, brāhmaṇaṁ parinibbutaṁ.
Appatiṭṭhaṁ anāyūhaṁ, tiṇṇaṁ loke visattikan"ti—

---

1. Nivuyhāmi (Syā, Kaṁ, Ka)

Idamavoca sā devatā. Samanuñño Satthā ahosi. Atha kho sā devatā “samanuñño me Satthā”ti Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

## 2. Nimokkhasutta

2. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavantaṁ etadavoca “jānāsi no tvaṁ mārisa sattānaṁ nimokkhaṁ pamokkhaṁ vivekan”ti. Jānāmi khvāhaṁ āvuso sattānaṁ nimokkhaṁ pamokkhaṁ vivekanti. Yathākathaṁ pana tvaṁ mārisa jānāsi sattānaṁ nimokkhaṁ pamokkhaṁ vivekanti.

Nandībhavaparikkhayā[1], saññāviññāṇasaṅkhayā.

Vedanānaṁ nirodhā upasamā, evaṁ khvāhaṁ āvuso jānāmi, sattānaṁ nimokkhaṁ, pamokkhaṁ vivekanti.

## 3. Upanīyasutta

3. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisaṁ pajahe santipekkhoti.

---

1. Nandibhavaparikkhayā (Syā, Kaṁ)

## 4. Accentisutta

4. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī"ti.

Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisaṁ pajahe santipekkhoti.

## 5. Katichindasutta

5. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Kati chinde kati jahe, kati cuttari bhāvaye.
Kati saṅgātigo bhikkhu, 'oghatiṇṇo'ti vuccatī"ti.

Pañca chinde pañca jahe, pañca cuttari bhāvaye.
Pañca saṅgātigo bhikkhu, "oghatiṇṇo"ti vuccatīti.

## 6. Jāgarasutta

6. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Kati jāgarataṁ suttā, kati suttesu jāgarā.
Katibhi[1] rajamādeti, katibhi[1] parisujjhatī"ti.

Pañca jāgarataṁ suttā, pañca suttesu jāgarā.
Pañcabhi[2] rajamādeti, pañcabhi[2] parisujjhatīti.

---

1. Katīhi (Sī) 2. Pañcahi (Sī)

## 7. Appaṭividitasutta

7. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Yesaṁ dhammā appaṭividitā, paravādesu nīyare[1].
Suttā te nappabujjhanti, kālo tesaṁ pabujjhitun”ti.

Yesaṁ dhammā suppaṭividitā, paravādesu na nīyare.
Te Sambuddhā sammadaññā, caranti visame samanti.

## 8. Susammuṭṭhasutta

8. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Yesaṁ dhammā susammuṭṭhā, paravādesu nīyare.
Suttā te nappabujjhanti, kālo tesaṁ pabujjhitun”ti.

Yesaṁ dhammā asammuṭṭhā, paravādesu na nīyare.
Te Sambuddhā sammadaññā, caranti visame samanti.

## 9. Mānakāmasutta

9. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Na mānakāmassa damo idhatthi,
Na monamatthi asamāhitassa.
Eko araññe viharaṁ pamatto,
Na maccudheyyassa tareyya pāran”ti.

Mānaṁ pahāya susamāhitatto,
Sucetaso sabbadhi vippamutto.
Eko araññe viharaṁ appamatto,
Sa maccudheyyassa tareyya pāranti.

---

1. Niyyare (Ka)

## 10. Araññasutta

10. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Araññe viharantānaṁ, santānaṁ brahmacārinaṁ.
Ekabhattaṁ bhuñjamānānaṁ, kena vaṇṇo pasīdatī”ti.

Atītaṁ nānusocanti, nappajappanti nāgataṁ.
Paccuppannena yāpenti, tena vaṇṇo pasīdati.

Anāgatappajappāya, atītassānusocanā.
Etena bālā sussanti, naḷova harito lutoti.

Naḷavaggo paṭhamo.

## Tassuddānaṁ

Oghaṁ Nimokkhaṁ Upaneyyaṁ, Accenti Katichindi ca.
Jāgaraṁ Appaṭividitā, Susammuṭṭhā Mānakāminā.
Araññe dasamo vutto, vaggo tena pavuccati.

---

# 2. Nandanavagga

## 1. Nandanasutta

11. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave aññatarā Tāvatiṁsakāyikā devatā Nandane vane accharāsaṅghaparivutā dibbehi pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricārayamānā[1] tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

---

1. Paricāriyamānā (Syā, Kaṁ, Ka)

"Na te sukhaṁ pajānanti, ye na passanti Nandanaṁ.
Āvāsaṁ naradevānaṁ, tidasānaṁ yasassinan"ti.

Evaṁ vutte bhikkhave aññatarā devatā taṁ devataṁ gāthāya paccabhāsi—

"Na tvaṁ bāle pajānāsi, yathā arahataṁ vaco.
Aniccā sabbasaṅkhārā[1], uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho"ti.

## 2. Nandatisutta

12. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Nandati puttehi puttimā,
Gomā[2] gohi tatheva nandati.
Upadhīhi narassa nandanā,
Na hi so nandati yo nirūpadhī"ti.

Socati puttehi puttimā,
Gomā gohi tatheva socati.
Upadhīhi narassa socanā,
Na hi so socati yo nirūpadhīti.

## 3. Natthiputtasamasutta

13. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Natthi puttasamaṁ pemaṁ, natthi gosamitaṁ dhanaṁ.
Natthi sūriyasamā[3] ābhā, samuddaparamā sarā"ti.

Natthi attasamaṁ pemaṁ, natthi dhaññasamaṁ dhanaṁ.
Natthi paññāsamā ābhā, vuṭṭhi ve paramā sarāti.

---

1. Sabbe saṅkhārā (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Gomiko (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Suriyasamā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

## 4. Khattiyasutta

14. Khattiyo dvipadaṁ seṭṭho, balībaddo[1] catuppadaṁ.
Komārī seṭṭhā bhariyānaṁ, yo ca puttāna pubbajoti.

Sambuddho dvipadaṁ seṭṭho, ājānīyo catuppadaṁ.
Sussūsā seṭṭhā bhariyānaṁ, yo ca puttānamassavoti.

## 5. Saṇamānasutta

15. Ṭhite majjhanhike[2] kāle, sannisīvesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṁ[3], taṁ bhayaṁ paṭibhāti manti.

Ṭhite majjhanhike kāle, sannisīvesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṁ, sā rati paṭibhāti manti.

## 6. Niddātandīsutta

16. Niddā tandī vijambhitā[4], aratī bhattasammado.
Etena nappakāsati, ariyamaggo idha pāṇinanti.

Niddaṁ tandiṁ vijambhitaṁ, aratiṁ bhattasammadaṁ.
Vīriyena[5] naṁ paṇāmetvā, ariyamaggo visujjhatīti.

## 7. Dukkarasutta

17. Dukkaraṁ duttitikkhañca, abyattena ca sāmaññaṁ.
Bahūhi tattha sambādhā, yattha bālo visīdatīti.

Katihaṁ careyya sāmaññaṁ, cittaṁ ce na nivāraye.
Pade pade visīdeyya, saṅkappānaṁ vasānugoti.

Kummova aṅgāni sake kapāle,
Samodahaṁ bhikkhu manovitakke.
Anissito aññamaheṭhayāno,
Parinibbuto nūpavadeyya kañcīti.

---

1. Balivaddo (Sī, I), balibaddo (Syā, Kaṁ, Ka)
2. Majjhantike (sabbattha)
3. Mahāraññaṁ (Ka-Sī, Syā, Kaṁ, Ka)
4. Tandi vijambhikā (Sī, I)
5. Viriyena (Sī, Syā, Kaṁ, I)

### 8. Hirīsutta

18. Hirīnisedho puriso, koci lokasmiṁ vijjati.
Yo nindaṁ apabodhati[1], asso bhadro kasāmivāti.

Hirīnisedhā tanuyā, ye caranti sadā satā.
Antaṁ dukkhassa pappuyya, caranti visame samanti.

### 9. Kuṭikāsutta

19. Kacci te kuṭikā natthi, kacci natthi kulāvakā.
Kacci santānakā natthi, kacci muttosi bandhanāti.

Taggha me kuṭikā natthi, taggha natthi kulāvakā.
Taggha santānakā natthi, taggha muttomhi bandhanāti.

Kintāhaṁ kuṭikaṁ brūmi, kiṁ te brūmi kulāvakaṁ.
Kiṁ te santānakaṁ brūmi, kintāhaṁ brūmi bandhananti.

Mātaraṁ kuṭikaṁ brūsi, bhariyaṁ brūsi kulāvakaṁ.
Putte santānake brūsi, taṇhaṁ me brūsi bandhananti.

Sāhu te kuṭikā natthi, sāhu natthi kulāvakā.
Sāhu santānakā natthi, sāhu muttosi bandhanāti.

### 10. Samiddhisutta

20. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Tapodārāme. Atha kho āyasmā Samiddhi rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya yena Tapodā tenupasaṅkami gattāni parisiñcituṁ, Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsi gattāni pubbāpayamāno. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Tapodaṁ obhāsetvā yena āyasmā Samiddhi tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā vehāsaṁ ṭhitā āyasmantaṁ Samiddhiṁ gāthāya ajjhabhāsi—

---

1. Apabodheti (Syā, Kaṁ, Ka)

"Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi.
Bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā"ti.

Kālaṁ vohaṁ na jānāmi, channo kālo na dissati.
Tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā maṁ kālo upaccagāti.

Atha kho sā devatā pathaviyaṁ[1] patiṭṭhahitvā āyasmantaṁ Samiddhiṁ etadavoca "daharo tvaṁ bhikkhu pabbajito susu kāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā anikkīḷitāvī kāmesu bhuñja bhikkhu mānusake kāme, mā sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvī"ti.

Na khvāhaṁ āvuso sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvāmi, kālikañca khvāhaṁ āvuso hitvā sandiṭṭhikaṁ anudhāvāmi, kālikā hi āvuso kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti.

Kathañca bhikkhu kālikā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo, kathaṁ sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti. Ahaṁ kho āvuso navo acirapabbajito adhunāgato imaṁ dhammavinayaṁ, na tāhaṁ[2] sakkomi vitthārena ācikkhituṁ, ayaṁ so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Rājagahe viharati Tapodārāme, taṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccha, yathā te Bhagavā byākaroti, tathā naṁ dhāreyyāsīti.

Na kho bhikkhu sukaro so Bhagavā amhehi upasaṅkamituṁ, aññāhi mahesakkhāhi devatāhi parivuto, sace kho tvaṁ bhikkhu taṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccheyyāsi, mayampi āgaccheyyāma dhammassavanāyāti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Samiddhi tassā devatāya paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Samiddhi Bhagavantaṁ etadavoca—

---

1. Paṭhaviyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Na khvāhaṁ (Sī, I)

Idhāhaṁ bhante rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya yena Tapodā tenupasaṅkamiṁ gattāni parisiñcituṁ, Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro aṭṭhāsiṁ gattāni pubbāpayamāno. Atha kho bhante aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Tapodaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā vehāsaṁ ṭhitā imāya gāthāya ajjhabhāsi—

"Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi.
Bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā"ti.

Evaṁ vutte ahaṁ bhante taṁ devataṁ gāthāya paccabhāsiṁ—

"Kālaṁ vohaṁ na jānāmi, channo kālo na dissati.
Tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā maṁ kālo upaccagā"ti.

Atha kho bhante sā devatā pathaviyaṁ patiṭṭhahitvā maṁ etadavoca "daharo tvaṁ bhikkhu pabbajito susu kāḷakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā anikkīḷitāvī kāmesu bhuñja bhikkhu mānusake kāme, mā sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvī"ti.

Evaṁ vuttāhaṁ bhante taṁ devataṁ etadavocaṁ "na khvāhaṁ āvuso sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvāmi, kālikañca khvāhaṁ āvuso hitvā sandiṭṭhikaṁ anudhāvāmi, kālikā hi āvuso kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti.

Evaṁ vutte bhante sā devatā maṁ etadavoca "kathañca bhikkhu kālikā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo, kathaṁ sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti. Evaṁ vuttāhaṁ bhante taṁ devataṁ etadavocaṁ "ahaṁ kho āvuso navo acirapabbajito adhunāgato imaṁ dhammavinayaṁ, na tāhaṁ sakkomi vitthārena ācikkhituṁ, ayaṁ so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Rājagahe viharati Tapodārāme, taṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccha, yathā te Bhagavā byākaroti, tathā naṁ dhāreyyāsī"ti.

Evaṁ vutte bhante sā devatā maṁ etadavoca "na kho bhikkhu sukaro so Bhagavā amhehi upasaṅkamituṁ, aññāhi mahesakkhāhi devatāhi parivuto, sace kho tvaṁ bhikkhu taṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ puccheyyāsi, mayampi āgaccheyyāma dhammassavanāyā"ti. Sace bhante tassā devatāya saccaṁ vacanaṁ idheva sā devatā avidūreti. Evaṁ vutte sā devatā āyasmantaṁ Samiddhiṁ etadavoca "puccha bhikkhu, puccha bhikkhu yamahaṁ anuppattā"ti. Atha kho Bhagavā taṁ devataṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Akkheyyasaññino sattā, akkheyyasmiṁ patiṭṭhitā.
Akkheyyaṁ apariññāya, yogamāyanti maccuno.

Akkheyyañca pariññāya, akkhātāraṁ na maññati.
Taṁ hi tassa na hotīti, yena naṁ vajjā na tassa atthi.

Sace vijānāsi vadehi yakkhā"ti[1].

Na khvāhaṁ bhante imassa Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāmi, sādhu me bhante Bhagavā tathā bhāsatu, yathāhaṁ imassa Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ jāneyyanti.

Samo visesī uda vā[2] nihīno,
Yo maññatī so vivadetha[3] tena.
Tīsu vidhāsu avikampamāno,
Samo visesīti na tassa hoti.

Sace vijānāsi vadehi yakkhāti.

Imassapi khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa na vitthārena atthaṁ ājānāmi, sādhu me bhante Bhagavā tathā bhāsatu, yathāhaṁ imassa Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ jāneyyanti.

Pahāsi saṅkhaṁ na vimānamajjhagā, acchecchi[4] taṇhaṁ idha nāmarūpe.
Taṁ chinnaganthaṁ anighaṁ nirāsaṁ, pariyesamānā nājjhagamuṁ.
Devā manussā idha vā huraṁ vā, saggesu vā sabbanivesanesu.

Sace vijānāsi vadehi yakkhāti.

---

1. Yakkhīti (I, Ka)
2. Athavā (Sī, I)
3. Sopi vadetha (Ka)
4. Acchejji (Syā, Kaṁ, Ka)

Imassa khvāhaṁ bhante Bhagavatā saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmi.

Pāpaṁ na kayirā vacasā manasā,
Kāyena vā kiñcana sabbaloke.
Kāme pahāya satimā sampajāno,
Dukkhaṁ na sevetha anatthasaṁhitanti.

Nandanavaggo dutiyo.

**Tassuddānaṁ**

Nandanā Nandati ceva, Natthiputtasamena ca.
Khattiyo Saṇamāno ca, Niddātandī ca Dukkaraṁ.
Hirī Kuṭikā navamo, dasamo vutto Samiddhināti.

---

## 3. Sattivagga

### 1. Sattisutta

21. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova[1] matthake.
Kāmarāgappahānāya, sato bhikkhu paribbaje”ti.

Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova matthake.
Sakkāyadiṭṭhippahānāya, sato bhikkhu paribbajeti.

### 2. Phusatisutta

22. Nāphusantaṁ phusati ca, phusantañca tato phuse.
Tasmā phusantaṁ phusati, appaduṭṭhapadosinanti.

---

1. Ḍayhamāneva (sabbattha)

Yo appaduṭṭhassa narassa dussati, suddhassa posassa anaṅgaṇassa.
Tameva bālaṁ pacceti pāpaṁ, sukhumo rajo paṭivātaṁva khittoti.

## 3. Jaṭāsutta

23. Antojaṭā bahijaṭā, jaṭāya jaṭitā pajā.
Taṁ taṁ Gotama pucchāmi, ko imaṁ vijaṭaye jaṭanti.

Sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayaṁ.
Ātāpī nipako bhikkhu, so imaṁ vijaṭaye jaṭaṁ.

Yesaṁ rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā.
Khīṇāsavā arahanto, tesaṁ vijaṭitā jaṭā.

Yattha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhati.
Paṭighaṁ rūpasaññā ca, etthesā chijjate[1] jaṭāti.

## 4. Manonivāraṇasutta

24. Yato yato mano nivāraye,
Na dukkhameti naṁ tato tato.
Sa sabbato mano nivāraye,
Sa sabbato dukkhā pamuccati.

Na sabbato mano nivāraye,
Na mano saṁyatattamāgataṁ.
Yato yato ca pāpakaṁ,
Tato tato mano nivārayeti.

## 5. Arahantasutta

25. Yo hoti bhikkhu arahaṁ katāvī,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.
Ahaṁ vadāmītipi so vadeyya,
Mamaṁ vadantītipi so vadeyyāti.

---

1. Vijaṭe (Ka)

Yo hoti bhikkhu arahaṁ katāvī,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.
Ahaṁ vadāmītipi so vadeyya,
Mamaṁ vadantītipi so vadeyya.
Loke samaññaṁ kusalo viditvā,
Vohāramattena so[1] vohareyyāti.

Yo hoti bhikkhu arahaṁ katāvī,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.
Mānaṁ nu kho so upagamma bhikkhu,
Ahaṁ vadāmītipi so vadeyya.
Mamaṁ vadantītipi so vadeyyāti.

Pahīnamānassa na santi ganthā,
Vidhūpitā mānaganthassa sabbe.
Sa vītivatto maññataṁ[2] sumedho,
Ahaṁ vadāmītipi so vadeyya.
Mamaṁ vadantītipi so vadeyya,
Loke samaññaṁ kusalo viditvā.
Vohāramattena so vohareyyāti.

## 6. Pajjotasutta

26. Kati lokasmiṁ pajjotā, yehi loko pakāsati[3].
Bhagavantaṁ[4] puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu taṁ mayanti.

Cattāro loke pajjotā, pañcamettha na vijjati.
Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.

Atha aggi divārattiṁ, tattha tattha pakāsati.
Sambuddho tapataṁ seṭṭho, esā ābhā anuttarāti.

---

1. Sa (?)
2. Mānanaṁ (Sī), maññitaṁ (?)
3. Pabhāsati (Ka-Sī)
4. Bhavantaṁ (Ka)

## 7. Sarasutta

27. Kuto sarā nivattanti, kattha vaṭṭaṁ na vattati.
Kattha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhatīti.

Yattha āpo ca pathavī, tejo vāyo na gādhati.
Ato sarā nivattanti, ettha vaṭṭaṁ na vattati.
Ettha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhatīti.

## 8. Mahaddhanasutta

28. Mahaddhanā mahābhogā, raṭṭhavantopi khattiyā.
Aññamaññābhigijjhanti, kāmesu analaṅkatā.

Tesu ussukkajātesu, bhavasotānusārisu.
Kedha taṇhaṁ[1] pajahiṁsu[2], ke lokasmiṁ anussukāti.

Hitvā agāraṁ pabbajitā, hitvā puttaṁ pasuṁ piyaṁ.
Hitvā rāgañca dosañca, avijjañca virājiya.
Khīṇāsavā arahanto, te lokasmiṁ anussukāti.

## 9. Catucakkasutta

29. Catucakkaṁ navadvāraṁ, puṇṇaṁ lobhena saṁyutaṁ.
Paṅkajātaṁ mahāvīra, kathaṁ yātrā bhavissatīti.

Chetvā naddhiṁ varattañca, icchā lobhañca pāpakaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, evaṁ yātrā bhavissatīti.

## 10. Eṇijaṅghasutta

30. Eṇijaṅghaṁ kisaṁ vīraṁ, appāhāraṁ alolupaṁ.
Sīhaṁvekacaraṁ nāgaṁ, kāmesu anapekkhinaṁ.
Upasaṅkamma pucchāma, kathaṁ dukkhā pamuccatīti.

---

1. Rodhataṇhaṁ (Syā, Kaṁ) gedhataṇhaṁ (Ka) 2. Pavāhiṁsu (Syā, Kaṁ, Ka)

Pañcakāmaguṇā loke, manochaṭṭhā paveditā.
Ettha chandaṁ virājetvā, evaṁ dukkhā pamuccatīti.

Sattivaggo tatiyo.

**Tassuddānaṁ**

Sattiyā Phusati ceva, Jaṭā Manonivāraṇā.
Arahantena Pajjoto, Sarā Mahaddhanena ca.
Catucakkena navamaṁ, Eṇijaṅghena te dasāti.

---

## 4. Satullapakāyikavagga

### 1. Sabbhisutta

31. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha[1] santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, paññā labbhati[2] nāññato"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sokamajjhe na socatī"ti.

---

1. Krubbetha (Ka)
2. Paññaṁ labhati (Syā, Kaṁ)

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, ñātimajjhe virocatī”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sattā gacchanti suggatin”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sattā tiṭṭhanti sātatan”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavantaṁ etadavoca “kassa nu kho Bhagavā subhāsitan”ti. Sabbāsaṁ vo subhāsitaṁ pariyāyena, api ca mamapi suṇātha—

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sabbadukkhā pamuccatīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā tā devatāyo Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyiṁsūti.

## 2. Maccharisutta

32. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Maccherā ca pamādā ca, evaṁ dānaṁ na dīyati[1].
Puññaṁ ākaṅkhamānena, deyyaṁ hoti vijānatā”ti.

---

1. Diyyati (Ka)

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Yasseva bhīto na dadāti maccharī, tadevādadato bhayaṁ.
Jighacchā ca pipāsā ca, yassa bhāyati maccharī.
Tameva bālaṁ phusati, asmiṁ loke paramhi ca.

Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānaṁ malābhibhū.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinan”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Te matesu na mīyanti, panthānaṁva sahabbajaṁ.
Appasmiṁ ye pavecchanti, esa dhammo sanantano.

Appasmeke pavecchanti, bahuneke na icchare.
Appasmā dakkhiṇā dinnā, sahassena samaṁ mitā”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Duddadaṁ dadamānānaṁ, dukkaraṁ kamma kubbataṁ.
Asanto nānukubbanti, sataṁ dhammo duranvayo[1].

Tasmā satañca asataṁ[2], nānā hoti ito gati.
Asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyanā”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike etadavoca “kassa nu kho Bhagavā subhāsitan”ti. Sabbāsaṁ vo subhāsitaṁ pariyāyena, api ca mamapi suṇātha—

Dhammaṁ care yopi samuñjakaṁ care,
Dārañca posaṁ dadamappakasmiṁ.
Sataṁ sahassānaṁ sahassayāginaṁ,
Kalampi nāgghanti tathāvidhassa teti.

---

1. Durannayo (Sī) 2. Asatañca (Sī, Syā, Kaṁ)

Atha kho aparā devatā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kenesa yañño vipulo mahaggato,
Samena dinnassa na agghameti.
Kathaṁ[1] sataṁ sahassānaṁ sahassayāginaṁ,
Kalampi nāgghanti tathāvidhassa te”ti.

Dadanti heke visame niviṭṭhā,
Chetvā vadhitvā atha socayitvā.
Sā dakkhiṇā assumukhā sadaṇḍā,
Samena dinnassa na agghameti.

Evaṁ sataṁ sahassānaṁ sahassayāginaṁ,
Kalampi nāgghanti tathāvidhassa teti.

## 3. Sādhusutta

33. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ.
Maccherā ca pamādā ca, evaṁ dānaṁ na dīyati.
Puññaṁ ākaṅkhamānena, deyyaṁ hoti vijānatā”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ, api ca appakasmimpi sāhu dānaṁ.
Appasmeke pavecchanti, bahuneke na dicchare.
Appasmā dakkhiṇā dinnā, sahassena samaṁ mitā”ti.

---

1. Idaṁ padaṁ katthaci Sīhaḷa-potthake natthi.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ, appakasmimpi sāhu dānaṁ.
Api ca saddhāyapi sāhu dānaṁ.

Dānañca yuddhañca samānamāhu,
Appāpi santā bahuke jinanti.
Appampi ce saddahāno dadāti,
Teneva so hoti sukhī paratthā”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ, appakasmimpi sāhu dānaṁ.
Saddhāyapi sāhu dānaṁ, api ca dhammaladdhassāpi sāhu dānaṁ.

Yo dhammaladdhassa dadāti dānaṁ,
Uṭṭhānavīriyādhigatassa jantu.
Atikakamma so vetaraṇiṁ yamassa,
Dibbāni ṭhānāni upeti macco”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ, appakasmimpi sāhu dānaṁ.
Saddhāyapi sāhu dānaṁ, dhammaladdhassāpi sāhu dānaṁ.
Api ca viceyya dānampi sāhu dānaṁ.

Viceyya dānaṁ Sugatappasatthaṁ, ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke.
Etesu dinnāni mahapphalāni, bījāni vuttāni yathā sukhette”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi—

“Sādhu kho mārisa dānaṁ, appakasmimpi sāhu dānaṁ.
Saddhāyapi sāhu dānaṁ, dhammaladdhassāpi sāhu dānaṁ.
Viceyya dānampi sāhu dānaṁ, api ca pāṇesupi sādhu saṁyamo.

Yo pāṇabhūtāni[1] aheṭhayaṁ caraṁ,
Parūpavādā na karonti pāpaṁ.
Bhīruṁ pasaṁsanti na hi tattha sūraṁ,
Bhayā hi santo na karonti pāpan"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavantaṁ etadavoca "kassa nu kho Bhagavā subhāsitan"ti. Sabbāsaṁ vo subhāsitaṁ pariyāyena, api ca mamapi suṇātha—

Saddhā hi dānaṁ bahudhā pasatthaṁ, dānā ca kho dhammapadaṁva seyyo.
Pubbe ca hi pubbatare ca santo, nibbānamevajjhagamuṁ sapaññāti.

## 4. Na santisutta

34. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Na santi kāmā manujesu niccā,
Santīdha kamanīyāni yesu[2] baddho.
Yesu pamatto apunāgamanaṁ,
Anāgantā puriso maccudheyyā"ti.

Chandajaṁ aghaṁ chandajaṁ dukkhaṁ, chandavinayā aghavinayo.
Aghavinayā dukkhavinayoti.

Na te kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgo purisassa kāmo.
Tiṭṭhanti citrāni tatheva loke,
Athettha dhīrā vinayanti chandaṁ.

---

1. Pāṇabhūtesu (Sī, I)
2. Kāmesu (Ka)

Kodhaṁ jahe vippajaheyya mānaṁ, saṁyojanaṁ sabbamatikkameyya.
Taṁ nāmarūpasmimasajjamānaṁ, akiñcanaṁ nānupatanti dukkhā.

Pahāsi saṅkhaṁ na vimānamajjhagā[1], acchecchi taṇhaṁ idha nāmarūpe.
Taṁ chinnaganthaṁ anighaṁ nirāsaṁ, pariyesamānā nājjhagamuṁ.
Devā manussā idha vā huraṁ vā, saggesu vā sabbanivesanesūti.

Taṁ ce hi nāddakkhuṁ tathāvimuttaṁ, (Iccāyasmā mogharājā.)
Devā manussā idha vā huraṁ vā.
Naruttamaṁ atthacaraṁ narānaṁ,
Ye taṁ namassanti pasaṁsiyā teti.

Pasaṁsiyā tepi bhavanti bhikkhū, (Mogharājāti Bhagavā.)
Ye taṁ namassanti tathāvimuttaṁ,
Aññāya dhammaṁ vicikicchaṁ pahāya,
Saṅgātigā tepi bhavanti bhikkhūti.

## 5. Ujjhānasaññisutta

35. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā Ujjhānasaññikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā vehāsaṁ aṭṭhaṁsu, vehāsaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Aññathā santamattānaṁ, aññathā yo pavedaye.
Nikacca kitavasseva, bhuttaṁ theyyena tassa taṁ.

Yaṁ hi kayirā taṁ hi vade, yaṁ na kayirā na taṁ vade.
Akarontaṁ bhāsamānaṁ, parijānanti paṇḍitā"ti.

Na yidaṁ bhāsitamattena, ekantasavanena vā.
Anukkamitave sakkā, yāyaṁ paṭipadā daḷhā.
Yāya dhīrā pamuccanti, jhāyino mārabandhanā.

---

1. Na ca mānamajjhagā (Ka-Sī), na vimānamāgā (Syā, Kaṁ)

Na ve dhīrā pakubbanti, viditvā lokapariyāyaṁ.
Aññāya nibbutā dhīrā, tiṇṇā loke visattikanti.

Atha kho tā devatāyo pathaviyaṁ patiṭṭhahitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “sccayo no bhante accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-akusalaṁ[1], yā mayaṁ Bhagavantaṁ āsādetabbaṁ amaññimhā, tāsaṁ no bhante Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā”ti. Atha kho Bhagavā sitaṁ pātvākāsi. Atha kho tā devatāyo bhiyyoso mattāya ujjhāyantiyo vehāsaṁ abbhuggañchuṁ. Ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Accayaṁ desayantīnaṁ, yo ce na paṭigaṇhati.
Kopantaro dosagaru, sa veraṁ paṭimuñcatī”ti.

Accayo ce na vijjetha, nocidhāpagataṁ[2] siyā.
Verāni na ca sammeyyuṁ, kenīdha[3] kusalo siyāti.

Kassaccayā na vijjanti, kassa natthi apāgataṁ.
Ko na sammohamāpādi, ko ca dhīro[4] sadā satoti.

Tathāgatassa Buddhassa, sabbabhūtānukampino.
Tassaccayā na vijjanti, tassa natthi apāgataṁ.
So na sammohamāpādi, sova[5] dhīro sadā satoti.

Accayaṁ desayantīnaṁ, yo ce na paṭigaṇhati.
Kopantaro dosagaru, sa veraṁ paṭimuñcati.
Taṁ veraṁ nābhinandāmi, paṭiggaṇhāmi voccayanti.

## 6. Saddhāsutta

36. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ

---

1. Yathābālā yathāmūḷhā yathā-akusalā (sabbattha)
2. Nocīdha apahataṁ (Syā, Kaṁ), nocidhāpakataṁ (?)
3. Verāni ca sammeyyuṁ, tenidha (Sī)
4. Kodha dhīro (Syā, Kaṁ)
5. Sodha (Syā, Kaṁ)

Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Saddhā dutiyā purisassa hoti,
No ce assaddhiyaṁ avatiṭṭhati.
Yaso ca kittī ca tatvassa hoti,
Saggaṁ ca so gacchati sarīraṁ vihāyā”ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Kodhaṁ jahe vippajaheyya mānaṁ, saṁyojanaṁ sabbamatikkameyya.
Taṁ nāmarūpasmimasajjamānaṁ, akiñcanaṁ nānupatanti saṅgā”ti.

Pamādamanuyuñjanti, bālā dummedhino janā.
Appamādañca medhāvī, dhanaṁ seṭṭhaṁva rakkhati.

Mā pamādamanuyuñjetha, mā kāmarati santhavaṁ.
Appamatto hi jhāyanto, pappoti paramaṁ sukhanti.

## 7. Samayasutta

37. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Mahāvane mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi, dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā honti Bhagavantaṁ dassanāya bhikkhusaṁghañca. Atha kho catunnaṁ Suddhāvāsakāyikānaṁ devatānaṁ etadahosi “ayaṁ kho Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmiṁ Mahāvane mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi, dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā honti Bhagavantaṁ dassanāya bhikkhusaṁghañca. Yaṁnūna mayampi yena Bhagavā tenupasaṅkameyyāma, upasaṅkamitvā Bhagavato santike paccekaṁ gāthaṁ[1] bhāseyyāmā”ti.

---

1. Paccekagāthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Atha kho tā devatā seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya. Evameva suddhāvāsesu devesu antarahitā Bhagavato purato pāturahesuṁ. Atha kho tā devatā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Mahāsamayo pavanasmiṁ, devakāyā samāgatā.
Āgatamha imaṁ dhammasamayaṁ, dakkhitāye aparājitasaṁghan"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Tatra bhikkhavo samādahaṁsu, cittamattano ujukaṁ akaṁsu[1].
Sārathīva nettāni gahetvā, indriyāni rakkhanti paṇḍitā"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Chetvā khīlaṁ chetvā palighaṁ, indakhīlaṁ ūhacca manejā.
Te caranti suddhā vimalā, cakkhumatā sudantā susunāgā"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Ye keci Buddhaṁ saraṇaṁ gatāse, na te gamissanti apāyabhūmiṁ.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ, devakāyaṁ paripūressantī"ti.

## 8. Sakalikasutta

38. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Maddakucchismiṁ migadāye. Tena kho pana samayena Bhagavato pādo sakalikāya[2] khato hoti. Bhusā sudaṁ Bhagavato vedanā vattanti sārīrikā vedanā dukkhā tibbā[3] kharā kaṭukā asātā amanāpā, tā sudaṁ Bhagavā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno. Atha kho Bhagavā catuggunaṁ saṅghāṭiṁ paññāpetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappeti pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno.

---

1. Ujukamakaṁsu (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Sakkhalikāya (Ka)
3. Tippā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Atha kho sattasatā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Maddakucchiṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho ekā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "nāgo vata bho samaṇo Gotamo, nāgavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "sīho vata bho samaṇo Gotamo, sīhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "ājānīyo vata bho samaṇo Gotamo, ājānīyavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "nisabho vata bho samaṇo Gotamo, nisabhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "dhorayho vata bho samaṇo Gotamo, dhorayhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "danto vata bho samaṇo Gotamo, dantavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno"ti.

Atha kho aparā devatā Bhagavato santike imaṁ udānaṁ udānesi "passa samādhiṁ subhāvitaṁ cittañca suvimuttaṁ, na cābhinataṁ na cāpanataṁ

na ca sasaṅkhāraniggayhavāritagataṁ[1], yo evarūpaṁ purisanāgaṁ purisasīhaṁ purisa-ājānīyaṁ purisanisabhaṁ purisadhorayhaṁ purisadantaṁ atikkamitabbaṁ maññeyya kimaññatra adassanā"ti.

Pañcavedā sataṁ samaṁ, tapassī brāhmaṇā caraṁ.
Cittañca nesaṁ na sammā vimuttaṁ, hīnattharūpā na pāraṁgamā te.

Taṇhādhipannā vatasīlabaddhā, lūkhaṁ tapaṁ vassasataṁ carantā.
Cittañca nesaṁ na sammā vimuttaṁ, hīnattharūpā na pāraṁgamā te.

Na mānakāmassa damo idhatthi, na monamatthi asamāhitassa.
Eko araññe viharaṁ pamatto, na maccudheyyassa tareyya pāranti.

Mānaṁ pahāya susamāhitatto, sucetaso sabbadhi vippamutto.
Eko araññe viharamappamatto, sa maccudheyyassa tareyya pāranti.

## 9. Paṭhamapajjunnadhītusutta

39. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Kokanadā Pajjunnassa dhītā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Mahāvanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Kokanadā Pajjunnassa dhītā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Vesāliyaṁ vane viharantaṁ, aggaṁ sattassa Sambuddhaṁ.
Kokanadāhamasmi abhivande, Kokanadā Pajjunnassa dhītā.

Sutameva pure āsi, dhammo Cakkhumatānubuddho.
Sāhaṁ dāni sakkhi jānāmi, Munino desayato Sugatassa.

Ye keci ariyaṁ dhammaṁ, vigarahantā caranti dummedhā.
Upenti Roruvaṁ ghoraṁ, cirarattaṁ dukkhaṁ anubhavanti.

Ye ca kho ariye dhamme, khantiyā upasamena upetā.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ, devakāyaṁ paripūressantī"ti.

---

1. Sasaṅkhāraniggayhavāritavataṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I), sasaṅkhāraniggayhavārivāvataṁ (Ka)

### 10. Dutiyapajjunnadhītusutta

40. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Cūḷakokanadā[1] Pajjunnassa dhītā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Mahāvanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Cūḷakokanadā Pajjunnassa dhītā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Idhāgamā vijjupabhāsavaṇṇā, Kokanadā Pajjunnassa dhītā.
Buddhañca dhammañca namassamānā, gāthācimā atthavatī abhāsi.

Bahunāpi kho taṁ vibhajeyyaṁ, pariyāyena tādiso dhammo.
Saṁkhittamatthaṁ[2] lapayissāmi, yāvatā me manasā pariyattaṁ.

Pāpaṁ na kayirā vacasā manasā,
Kāyena vā kiñcana sabbaloke.
Kāme pahāya satimā sampajāno,
Dukkhaṁ na sevetha anatthasaṁhitan"ti.

Satullapakāyikavaggo catuttho.

### Tassuddānaṁ

Sabbhimaccharinā Sādhu, Na santujjhānasaññino.
Saddhā Samayo Sakalikaṁ, ubho Pajjunnadhītaroti.

---

## 5. Ādittavagga

### 1. Ādittasutta

41. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññatarā devatā

---

1. Cullakokanadā (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Saṁkhittamattaṁ (Ka)

abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Ādittasmiṁ agārasmiṁ, yaṁ nīharati bhājanaṁ.
Taṁ tassa hoti atthāya, no ca yaṁ tattha ḍayhati.

Evaṁ ādittako loko, jarāya maraṇena ca.
Nīharetheva dānena, dinnaṁ hoti sunīhataṁ.

Dinnaṁ sukhaphalaṁ hoti, nādinnaṁ hoti taṁ tathā.
Corā haranti rājāno, aggi ḍahati nassati.

Atha antena jahati, sarīraṁ sapariggahaṁ.
Etadaññāya medhāvī, bhuñjetha ca dadetha ca.
Datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṁ,
Anindito saggamupeti ṭhānan"ti.

## 2. Kiṁdadasutta

42. Kiṁdado balado hoti, kiṁdado hoti vaṇṇado.
Kiṁdado sukhado hoti, kiṁdado hoti cakkhudo.
Ko ca sabbadado hoti, taṁ me akkhāhi pucchitoti.

Annado balado hoti, vatthado hoti vaṇṇado.
Yānado sukhado hoti, dīpado hoti cakkhudo.

So ca sabbadado hoti, yo dadāti upassayaṁ.
Amataṁdado ca so hoti, yo dhammamanusāsatīti.

## 3. Annasutta

43. Annamevābhinandanti, ubhaye devamānusā.
Atha ko nāma so yakkho, yaṁ annaṁ nābhinandatīti.

Ye naṁ dadanti saddhāya, vippasannena cetasā.
Tameva annaṁ bhajati, asmiṁ loke paramhi ca.

Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānaṁ malābhibhū.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinanti.

## 4. Ekamūlasutta

44. Ekamūlaṁ dvirāvaṭṭaṁ, timalaṁ pañcapattharaṁ.
Samuddaṁ dvādasāvaṭṭaṁ, pātālaṁ atarī isīti.

## 5. Anomasutta

45. Anomanāmaṁ nipuṇatthadassiṁ, paññādadaṁ kāmālaye asattaṁ.
Taṁ passatha sabbaviduṁ sumedhaṁ,
Ariye pathe kamamānaṁ Mahesinti.

## 6. Accharāsutta

46. Accharāgaṇasaṅghuṭṭhaṁ, pisācagaṇasevitaṁ.
Vanantaṁ mohanaṁ nāma, kathaṁ yātrā bhavissatīti.

Ujuko nāma so maggo, abhayā nāma sā disā.
Ratho akūjano nāma, dhammacakkehi saṁyuto.

Hirī tassa apālambo, satyassa parivāraṇaṁ.
Dhammāhaṁ sārathiṁ brūmi, sammādiṭṭhipurejavaṁ.

Yassa etādisaṁ yānaṁ, itthiyā purisassa vā.
Sa ve etena yānena, nibbānasseva santiketi.

## 7. Vanaropasutta

47. Kesaṁ divā ca ratto ca, sadā puññaṁ pavaḍḍhati.
Dhammaṭṭhā sīlasampannā, ke janā saggagāminoti.

Ārāmaropā vanaropā, ye janā setukārakā.
Papañca udapānañca, ye dadanti upassayaṁ.

Tesaṁ divā ca ratto ca, sadā puññaṁ pavaḍḍhati.
Dhammaṭṭhā sīlasampannā, te janā saggagāminoti.

## 8. Jetavanasutta

48. Idaṁ hi taṁ Jetavanaṁ, isisaṅghanisevitaṁ,
Āvutthaṁ[1] Dhammarājena, pītisañjananaṁ mama.

Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ.
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.

Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano.
Yoniso vicine dhammaṁ, evaṁ tattha visujjhati.

Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca.
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyāti.

## 9. Maccharisutta

49. Yedha maccharino loke, kadariyā paribhāsakā.
Aññesaṁ dadamānānaṁ, antarāyakarā narā.

Kīdiso tesaṁ vipāko, samparāyo ca kīdiso.
Bhagavantaṁ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu taṁ mayanti.

Yedha maccharino loke, kadariyā paribhāsakā.
Aññesaṁ dadamānānaṁ, antarāyakarā narā.

Nirayaṁ tiracchānayoniṁ, yamalokaṁ upapajjare.
Sace enti manussattaṁ, dalidde jāyare kule.

Coḷaṁ piṇḍo ratī khiḍḍā, yattha kicchena labbhati.
Parato āsīsare[2] bālā, tampi tesaṁ na labbhati.
Diṭṭhe dhammesa vipāko, samparāye[3] ca duggatīti.

Itihetaṁ vijānāma, aññaṁ pucchāma Gotama.
Yedha laddhā manussattaṁ, vadaññū vītamaccharā.

---

1. Āvuṭṭhaṁ (Ka) 2. Āsiṁsare (Sī, Syā, Kaṁ, I) 3. Samparāyo (Syā, Kaṁ, I)

Buddhe pasannā dhamme ca, saṁghe ca tibbagāravā.
Kīdiso tesaṁ vipāko, samparāyo ca kīdiso.
Bhagavantaṁ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu taṁ mayanti.

Yedha laddhā manussattaṁ, vadaññū vītamaccharā.
Buddhe pasannā dhamme ca, saṁghe ca tibbagāravā.
Ete saggā[1] pakāsanti, yattha te upapajjare.

Sace enti manussattaṁ, aḍḍhe ājāyare kule.
Coḷaṁ piṇḍo ratī khiḍḍā, yatthākicchena labbhati.

Parasambhatesu bhogesu, vasavattīva modare.
Diṭṭhe dhammesa vipāko, samparāye ca suggatīti.

## 10. Ghaṭīkārasutta

50. Avihaṁ upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo.
Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattikanti.

Ke ca te ataruṁ paṅkaṁ[2], maccudheyyaṁ suduttaraṁ.
Ke hitvā mānusaṁ dehaṁ, dibbayogaṁ upaccagunti.

Upako palagaṇḍo ca, Pukkusāti ca te tayo.
Bhaddiyo Khaṇḍadevo ca, Bāhuraggi ca Siṅgiyo[3].
Te hitvā mānusaṁ dehaṁ, dibbayogaṁ upaccagunti.

Kusalī bhāsasī tesaṁ, mārapāsappahāyinaṁ.
Kassa te dhammamaññāya, acchiduṁ bhavabandhananti.

Na aññatra Bhagavatā, nāññatra tava sāsanā.
Yassa te dhammamaññāya, acchiduṁ bhavabandhanaṁ.

Yattha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhati.
Taṁ te dhammaṁ idhaññāya, acchiduṁ bhavabandhananti.

Gambhīraṁ bhāsasī vācaṁ, dubbijānaṁ sudubbudhaṁ.
Kassa tvaṁ dhammamaññāya, vācaṁ bhāsasi īdisanti.

---

1. Sagge (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Saṅgaṁ (Sī, Syā) 3. Bahudantī ca piṅgayo (Sī)

Kumbhakāro pure āsiṁ, Vekaḷiṅge[1] Ghaṭīkaro.
Mātāpettibharo āsiṁ, Kassapassa upāsako.

Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso.
Ahuvā te sagāmeyyo, ahuvā te pure sakhā.

Sohamete pajānāmi, vimutte satta bhikkhavo.
Rāgadosaparikkhīṇe, tiṇṇe loke visattikanti.

Evametaṁ tadā āsi, yathā bhāsasi bhaggava.
Kumbhakāro pure āsi, Vekaḷiṅge Ghaṭīkaro.
Mātāpettibharo āsi, Kassapassa upāsako.

Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso.
Ahuvā me sagāmeyyo, ahuvā me pure sakhāti.

Evametaṁ purāṇānaṁ, sahāyānaṁ ahu saṅgamo.
Ubhinnaṁ bhāvitattānaṁ, sarīrantimadhārinanti.

Ādittavaggo pañcamo.

**Tassuddānaṁ**

Ādittaṁ Kiṁdadaṁ Annaṁ, Ekamūla-anomiyaṁ.
Accharāvanaropajetaṁ, Maccharena Ghaṭīkaroti.

---

## 6. Jarāvagga

### 1. Jarāsutta

51. Kiṁsu yāva jarā sādhu, kiṁsu sādhu patiṭṭhitaṁ.
Kiṁsu narānaṁ ratanaṁ, kiṁsu corehi dūharanti.

Sīlaṁ yāva jarā sādhu, saddhā sādhu patiṭṭhitā.
Paññā narānaṁ ratanaṁ, puññaṁ corehi dūharanti.

1. Vehaḷiṅge (Sī), vebhaḷiṅge (Syā, Kaṁ)

## 2. Ajarasāsutta

52. Kiṁsu ajarasā sādhu, kiṁsu sādhu adhiṭṭhitaṁ.
Kiṁsu narānaṁ ratanaṁ, kiṁsu coretyahāriyanti.

Sīlaṁ ajarasā sādhu, saddhā sādhu adhiṭṭhitā.
Paññā narānaṁ ratanaṁ, puññaṁ coretyahāriyanti.

## 3. Mittasutta

53. Kiṁsu pavasato[1] mittaṁ, kiṁsu mittaṁ sake ghare.
Kiṁ mittaṁ atthajātassa, kiṁ mittaṁ samparāyikanti.

Sattho pavasato mittaṁ, mātā mittaṁ sake ghare.
Sahāyo atthajātassa, hoti mittaṁ punappunaṁ.
Sayaṁkatāni puññāni, taṁ mittaṁ samparāyikanti.

## 4. Vatthusutta

54. Kiṁsu vatthu manussānaṁ, kiṁsūdha paramo sakhā.
Kiṁsu bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitāti[2].

Puttā vatthu manussānaṁ, bhariyā ca[3] paramo sakhā.
Vuṭṭhiṁ bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitāti.

## 5. Paṭhamajanasutta

55. Kiṁsu janeti purisaṁ, kiṁsu tassa vidhāvati.
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kiṁsu tassa mahabbhayanti.

Taṇhā janeti purisaṁ, cittamassa vidhāvati.
Satto saṁsāramāpādi, dukkhamassa mahabbhayanti.

---

1. Pathavato (I, Ka)
2. Pathaviṁ sitāti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Bhariyāva (Sī), bhariyā (Syā, Kaṁ)

## 6. Dutiyajanasutta

56. Kiṁsu janeti purisaṁ, kiṁsu tassa vidhāvati.
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kismā na parimuccatīti.

Taṇhā janeti purisaṁ, cittamassa vidhāvati.
Satto saṁsāramāpādi, dukkhā na parimuccati.

## 7. Tatiyajanasutta

57. Kiṁsu janeti purisaṁ, kiṁsu tassa vidhāvati.
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kiṁsu tassa parāyananti.

Taṇhā janeti purisaṁ, cittamassa vidhāvati.
Satto saṁsāramāpādi, kammaṁ tassa parāyananti.

## 8. Uppathasutta

58. Kiṁsu uppatho akkhāto, kiṁsu rattindivakkhayo.
Kiṁ malaṁ brahmacariyassa, kiṁ sinānamanodakanti.

Rāgo uppatho akkhāto, vayo rattindivakkhayo.
Itthī malaṁ brahmacariyassa, etthāyaṁ sajjate pajā.
Tapo ca brahmacariyañca, taṁ sinānamanodakanti.

## 9. Dutiyasutta

59. Kiṁsu dutiyā[1] purisassa hoti, kiṁsu cenaṁ pasāsati.
Kissa cābhirato macco, sabbadukkhā pamuccatīti.

Saddhā dutiyā purisassa hoti, paññā cenaṁ pasāsati.
Nibbānābhirato macco, sabbadukkhā pamuccatīti.

## 10. Kavisutta

60. Kiṁsu nidānaṁ gāthānaṁ, kiṁsu tāsaṁ viyañjanaṁ.
Kiṁsu sannissitā gāthā, kiṁsu gāthānamāsayoti.

---

1. Dutiyaṁ (Syā, Kaṁ, I)

Chando nidānaṁ gāthānaṁ, akkharā tāsaṁ viyañjanaṁ.
Nāmasannissitā gāthā, kavi gāthānamāsayoti.

Jarāvaggo chaṭṭho.

### Tassuddānaṁ

Jarā Ajarasā Mittaṁ, Vatthu tīṇi Janāni ca.
Uppatho ca Dutiyo ca, Kavinā pūrito vaggoti.

---

## 7. Addhavagga

### 1. Nāmasutta

61. Kiṁsu sabbaṁ addhabhavi[1], kismā bhiyyo na vijjati.
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti[2].

Nāmaṁ sabbaṁ addhabhavi, nāmā bhiyyo na vijjati.
Nāmassa ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti.

### 2. Cittasutta

62. Kenassu nīyati loko, kenassu parikassati.
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti.

Cittena nīyati loko, cittena parikassati.
Cittassa ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti.

### 3. Taṇhāsutta

63. Kenassu nīyati loko, kenassu parikassati.
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti.

Taṇhāya nīyati loko, taṇhāya parikassati.
Taṇhāya ekadhammassa, sabbeva vasamanvagūti.

---

1. Anvabhavi (Sī)
2. Vasamaddhagū (Ka)

## 4. Saṁyojanasutta

64. Kiṁsusaṁyojano loko, kiṁsu tassa vicāraṇaṁ.
Kissassu vippahānena, nibbānaṁ iti vuccatīti.

Nandīsaṁyojano[1] loko, vitakkassa vicāraṇaṁ.
Taṇhāya vippahānena, nibbānaṁ iti vuccatīti.

## 5. Bandhanasutta

65. Kiṁsusambandhano loko, kiṁsu tassa vicāraṇaṁ.
Kissassu vippahānena, sabbaṁ chindati bandhananti.

Nandīsambandhano loko, vitakkassa vicāraṇaṁ.
Taṇhāya vippahānena, sabbaṁ chindati bandhananti.

## 6. Attahatasutta

66. Kenassubbhāhato loko, kenassu parivārito.
Kena sallena otiṇṇo, kissa dhūpāyito sadāti.

Maccunābbhāhato loko, jarāya parivārito.
Taṇhāsallena otiṇṇo, icchādhūpāyito sadāti.

## 7. Uḍḍitasutta

67. Kenassu uḍḍito loko, kenassu parivārito.
Kenassu pihito loko, kismiṁ loko patiṭṭhitoti.

Taṇhāya uḍḍito loko, jarāya parivārito.
Maccunā pihito loko, dukkhe loko patiṭṭhitoti.

## 8. Pihitasutta

68. Kenassu pihito loko, kismiṁ loko patiṭṭhito.
Kenassu uḍḍito loko, kenassu parivāritoti.

---

1. Nandisaṁyojano (Sī, Syā, Kaṁ)

Maccunā pihito loko, dukkhe loko patiṭṭhito.
Taṇhāya uḍḍito loko, jarāya parivāritoti.

## 9. Icchāsutta

69. Kenassu bajjhatī loko, kissa vinayāya muccati.
Kissassu vippahānena, sabbaṁ chindati bandhananti.

Icchāya bajjhatī loko, icchāvinayāya muccati.
Icchāya vippahānena, sabbaṁ chindati bandhananti.

## 10. Lokasutta

70. Kismiṁ loko samuppanno, kismiṁ kubbati santhavaṁ.
Kissa loko upādāya, kismiṁ loko vihaññatīti.

Chasu loko samuppanno, chasu kubbati santhavaṁ.
Channameva upādāya, chasu loko vihaññatīti.

Addhavaggo[1] sattamo.

### Tassuddānaṁ

Nāmaṁ Cittañca Taṇhā ca, Saṁyojanañca Bandhanā.
Abbhāhatuḍḍito Pihito, Icchā Lokena te dasāti.

---

## 8. Chetvāvagga

## 1. Chetvāsutta

71. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhitā kho sā devatā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kiṁsu chetvā[2] sukhaṁ seti, kiṁsu chetvā na socati.
Kissassu ekadhammassa, vadhaṁ rocesi Gotamāti.

---

1. Anvavaggo (Sī)
2. Jhatvā (Sī), ghatvā (Syā, Kaṁ) evamuparipi.

Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti, kodhaṁ chetvā na socati.
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa devate.
Vadhaṁ ariyā pasaṁsanti, taṁ hi chetvā na socatīti.

## 2. Rathasutta

72. Kiṁsu rathassa paññāṇaṁ, kiṁsu paññāṇamaggino.
Kiṁsu raṭṭhassa paññāṇaṁ, kiṁsu paññāṇamitthiyāti.

Dhajo rathassa paññāṇaṁ, dhūmo paññāṇamaggino.
Rājā raṭṭhassa paññāṇaṁ, bhattā paññāṇamitthiyāti.

## 3. Vittasutta

73. Kiṁsūdha vittaṁ purisassa seṭṭhaṁ,
Kiṁsu suciṇṇo sukhamāvahati.
Kiṁsu have sādutaraṁ[1] rasānaṁ,
Kathaṁjīviṁ[2] jīvitamāhu seṭṭhanti.

Saddhīdha vittaṁ purisassa seṭṭhaṁ,
Dhammo suciṇṇo sukhamāvahati.
Saccaṁ have sādutaraṁ rasānaṁ,
Paññājīviṁ jīvitamāhu seṭṭhanti.

## 4. Vuṭṭhisutta

74. Kiṁsu uppatataṁ seṭṭhaṁ, kiṁsu nipatataṁ varaṁ,
Kiṁsu pavajamānānaṁ, kiṁsu pavadataṁ varanti.

Bījaṁ uppatataṁ seṭṭhaṁ, vuṭṭhi nipatataṁ varā.
Gāvo pavajamānānaṁ, putto pavadataṁ varoti.

Vijjā uppatataṁ seṭṭhā, avijjā nipatataṁ varā.
Saṁgho pavajamānānaṁ, Buddho pavadataṁ varoti.

## 5. Bhītāsutta

75. Kiṁsūdha bhītā janatā anekā,
Maggo canekāyatanappavutto.
Pucchāmi taṁ Gotama bhūripañña,
Kismiṁ ṭhito paralokaṁ na bhāyeti.

---

1. Sādhutaraṁ (Ka)
2. Kiṁsujīviṁ (Ka)

Vācaṁ manañca paṇidhāya sammā,
Kāyena pāpāni akubbamāno.
Bahvannapānaṁ gharamāvasanto,
Saddho mudū saṁvibhāgī vadaññū.
Etesu dhammesu ṭhito catūsu.
Dhamme ṭhito paralokaṁ na bhāyeti.

## 6. Najīratisutta

76. Kiṁ jīrati kiṁ na jīrati, kiṁsu uppathoti vuccati.
Kiṁsu dhammānaṁ paripantho, kiṁsu rattindivakkhayo.
Kiṁ malaṁ brahmacariyassa, kiṁ sinānamanodakaṁ.

Kati lokasmiṁ chiddāni, yattha vittaṁ[1] na tiṭṭhati.
Bhagavantaṁ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu taṁ mayanti.

Rūpaṁ jīrati maccānaṁ, nāmagottaṁ na jīrati.
Rāgo uppathoti vuccati.

Lobho dhammānaṁ paripantho, vayo rattindivakkhayo.
Itthī malaṁ brahmacariyassa, etthāyaṁ sajjate pajā.
Tapo ca brahmacariyañca, taṁ sinānamanodakaṁ.

Cha lokasmiṁ chiddāni, yattha vittaṁ na tiṭṭhati.
Ālasyañca[2] pamādo ca, anuṭṭhānaṁ asaṁyamo.
Niddā tandī[3] ca te chidde, sabbaso taṁ vivajjayeti.

## 7. Issariyasutta

77. Kiṁsu issariyaṁ loke, kiṁsu bhaṇḍānamuttamaṁ.
Kiṁsu satthamalaṁ loke, kiṁsu lokasmimabbudaṁ.

Kiṁsu harantaṁ vārenti, haranto pana ko piyo.
Kiṁsu punappunāyantaṁ, abhinandanti paṇḍitāti.

---

1. Cittaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Ālassañca (Sī, I) 3. Tandi (Sī)

Vaso issariyaṁ loke, itthī bhaṇḍānamuttamaṁ.
Kodho satthamalaṁ loke, corā lokasmimabbudā.

Coraṁ harantaṁ vārenti, haranto samaṇo piyo.
Samaṇaṁ punappunāyantaṁ, abhinandanti paṇḍitāti.

## 8. Kāmasutta

78. Kimatthakāmo na dade, kiṁ macco na pariccaje.
Kiṁsu muñceyya kalyāṇaṁ, pāpikaṁ na ca mocayeti.

Attānaṁ na dade poso, attānaṁ na pariccaje.
Vācaṁ muñceyya kalyāṇaṁ, pāpikañca na mocayeti.

## 9. Pātheyyasutta

79. Kiṁsu bandhati pātheyyaṁ, kiṁsu bhogānamāsayo.
Kiṁsu naraṁ parikassati, kiṁsu lokasmi dujjahaṁ.
Kismiṁ baddhā puthū sattā, pāsena sakuṇī yathāti.

Saddhā bandhati pātheyyaṁ, sirī bhogānamāsayo.
Icchā naraṁ parikassati, icchā lokasmi dujjahā.
Icchābaddhā puthū sattā, pāsena sakuṇī yathāti.

## 10. Pajjotasutta

80. Kiṁsu lokasmi pajjoto, kiṁsu lokasmi jāgaro.
Kiṁsu kamme sajīvānaṁ, kimassa iriyāpatho.

Kiṁsu alasaṁ analasañca[1], mātā puttaṁva posati.
Kiṁ bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitāti.

Paññā lokasmi pajjoto, sati lokasmi jāgarā.
Gāvo kamme sajīvānaṁ, sītassa iriyāpatho.

Vuṭṭhi alasaṁ analasañca, mātā puttaṁva posati.
Vuṭṭhiṁ bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitāti.

---

1. Kiṁ ālasyānālasyañca (Ka)

### 11. Araṇasutta

81. Kesūdha araṇā loke, kesaṁ vusitaṁ na nassati.
Kedha icchaṁ parijānanti, kesaṁ bhojissiyaṁ sadā.
Kiṁsu mātā pitā bhātā, vandanti naṁ patiṭṭhitaṁ.
Kiṁsu idha jātihīnaṁ, abhivādenti khattiyāti.

Samaṇīdha araṇā loke, samaṇānaṁ vusitaṁ na nassati.
Samaṇā icchaṁ parijānanti, samaṇānaṁ bhojissiyaṁ sadā.

Samaṇaṁ mātā pitā bhātā, vandanti naṁ patiṭṭhitaṁ.
Samaṇīdha jātihīnaṁ, abhivādenti khattiyāti.

Chetvāvaggo aṭṭhamo.

### Tassuddānaṁ

Chetvā Rathañca Cittañca, Vuṭṭhi Bhītā Najīrati.
Issaraṁ Kāmaṁ Pātheyyaṁ, Pajjoto Araṇena cāti.

## Devatāsaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 2. Devaputtasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Paṭhamakassapasutta

82. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Kassapo devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Kassapo devaputto Bhagavantaṁ etadavoca "bhikkhuṁ Bhagavā pakāsesi, no ca bhikkhuno anusāsan"ti. Tena hi Kassapa taññevettha paṭibhātūti.

Subhāsitassa sikkhetha, samaṇūpāsanassa ca.
Ekāsanassa ca raho, cittavūpasamassa cāti.

Idamavoca Kassapo devaputto, samanuñño Satthā ahosi. Atha kho Kassapo devaputto "samanuñño me Satthā"ti Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

### 2. Dutiyakassapasutta

83. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Kassapo devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Bhikkhu siyā jhāyī vimuttacitto,
Ākaṅkhe ce hadayassānupattiṁ.
Lokassa ñatvā udayabbayañca,
Sucetaso anissito tadānisaṁsoti.

### 3. Māghasutta

84. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Māgho devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ

aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Māgho devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti, kiṁsu chetvā na socati.
Kissassu ekadhammassa, vadhaṁ rocesi Gotamāti.

Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti, kodhaṁ chetvā na socati.
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa vatrabhū.
Vadhaṁ ariyā pasaṁsanti, taṁ hi chetvā na socatīti.

### 4. Māgadhasutta

85. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Māgadho devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kati lokasmiṁ pajjotā, yehi loko pakāsati.
Bhavantaṁ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu taṁ mayanti.

Cattāro loke pajjotā, pañcamettha na vijjati.
Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.

Atha aggi divārattiṁ, tattha tattha pakāsati.
Sambuddho tapataṁ seṭṭho, esā ābhā anuttarāti.

### 5. Dāmalisutta

86. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Dāmali devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Dāmali devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Karaṇīyametaṁ brāhmaṇena, padhānaṁ akilāsunā.
Kāmānaṁ vippahānena, na tenāsīsate bhavaṁti.

Natthi kiccaṁ brāhmaṇassa, (Dāmalīti Bhagavā)
Katakicco hi brāhmaṇo.

Yāva na gādhaṁ labhati nadīsu,
Āyūhati sabbagattebhi jantu.
Gādhañca laddhāna thale ṭhito yo,
Nāyūhatī pāragato hi sova[1].

Esūpamā Dāmali brāhmaṇassa,
Khīṇāsavassa nipakassa jhāyino.
Pappuyya jātimaraṇassa antaṁ,
Nāyūhatī pāragato hi soti[2].

## 6. Kāmadasutta

87. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Kāmado devaputto Bhagavantaṁ etadavoca "dukkaraṁ Bhagavā, sudukkaraṁ Bhagavā"ti.

Dukkaraṁ vāpi karonti (Kāmadāti Bhagavā)
Sekhā sīlasamāhitā.
Ṭhitattā anagāriyupetassa,
Tuṭṭhi hoti sukhāvahāti.

"Dullabhā Bhagavā yadidaṁ tuṭṭhi" ti.

Dullabhaṁ vāpi labhanti, (Kāmadāti Bhagavā)
Cittavūpasame ratā.
Yesaṁ divā ca ratto ca,
Bhāvanāya rato manoti.

"Dussamādahaṁ Bhagavā yadidaṁ cittan" ti.

Dussamādahaṁ vāpi samādahanti, (Kāmadāti Bhagavā)
Indriyūpasame ratā.
Te chetvā maccuno jālaṁ,
Ariyā gacchanti Kāmadāti.

---

1. Soti (Sī, I, Ka), hoti (Syā, Kaṁ), so (?)
2. Hotīti (Syā, Kaṁ)

"Duggamo Bhagavā visamo maggo"ti.

Duggame visame vāpi, ariyā gacchanti Kāmada.
Anariyā visame magge, papatanti avaṁsirā.
Ariyānaṁ samo maggo, ariyā hi visame samāti.

### 7. Pañcālacaṇḍasutta

88. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Pañcālacaṇḍo devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Sambādhe vata okāsaṁ, avindi bhūrimedhaso.
Yo jhānamabujjhi[1] Buddho, paṭilīnanisabho Munīti.

Sambādhe vāpi vindanti, (Pañcālacaṇḍāti Bhagavā)
Dhammaṁ nibbānapattiyā.
Ye satiṁ paccalatthaṁsu,
Sammā te susamāhitāti.

### 8. Tāyanasutta

89. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Tāyano devaputto purāṇatitthakaro abhikkantāya rattiyā abhikkantāvaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Tāyano devaputto Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

Chinda sotaṁ parakamma, kāme panuda brāhmaṇa.
Nappahāya Munī kāme, nekattamupapajjati.

Kayirā ce kayirāthenaṁ, daḷhamenaṁ parakkame.
Sithilo hi paribbājo, bhiyyo ākirate rajaṁ.

Akataṁ dukkaṭaṁ[2] seyyo, pacchā tapati dukkaṭaṁ.
Katañca sukataṁ seyyo, yaṁ katvā nānutappati.

---

1. Jhānamabudhā (Ka-Sī), jhānamabuddhi (Syā, Kaṁ, I, Ka) 2. Dukkataṁ (Sī, I)

Kuso yathā duggahito, hatthamevānukantati.
Sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ, nirayāyūpakaḍḍhati.

Yaṁ kiñci sithilaṁ kammaṁ, saṁkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ.
Saṅkassaraṁ brahmacariyaṁ, na taṁ hoti mahapphalanti.

Idamavoca Tāyano devaputto, idaṁ vatvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi "imaṁ bhikkhave rattiṁ Tāyano nāma devaputto purāṇatitthakaro abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho bhikkhave Tāyano devaputto mama santike imā gāthāyo abhāsi—

Chinda sotaṁ parakkamma, kāme panuda brāhmaṇa.
Nappahāya Munī kāme, nekattamupapajjati.

Kayirā ce kayirāthenaṁ, daḷhamenaṁ parakkame.
Sithilo hi paribbājo, bhiyyo ākirate rajaṁ.

Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo, pacchā tapati dukkaṭaṁ.
Katañca sukataṁ seyyo, yaṁ katvā nānutappati.

Kuso yathā duggahito, hatthamevānukantati.
Sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ, nirayāyūpakaḍḍhati.

Yaṁ kiñci sithilaṁ kammaṁ, saṁkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ.
Saṅkassaraṁ brahmacariyaṁ, na taṁ hoti mahapphalanti.

Idamavoca bhikkhave Tāyano devaputto, idaṁ vatvā maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi. Uggaṇhātha bhikkhave Tāyanagāthā, pariyāpuṇātha bhikkhave Tāyanagāthā, dhāretha bhikkhave Tāyanagāthā, atthasaṁhitā bhikkhave Tāyanagāthā ādibrahmacariyikā"ti.

### 9. Candimasutta

90. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Candimā devaputto Rāhunā asurindena gahito hoti. Atha kho Candimā devaputto Bhagavantaṁ anussaramāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Namo te Buddha vīratthu, vippamuttosi sabbadhi.
Sambādhapaṭipannosmi, tassa me saraṇaṁ bhavāti.

Atha kho Bhagavā Candimaṁ devaputtaṁ ārabbha Rāhuṁ asurindaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Tathāgataṁ Arahantaṁ, Candimā saraṇaṁ gato.
Rāhu candaṁ pamuñcassu, Buddhā lokānukampakāti.

Atha kho Rāhu asurindo Candimaṁ devaputtaṁ muñcitvā taramānarūpo yena Vepacitti asurindo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā saṁviggo lomahaṭṭhajāto ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Rāhuṁ asurindaṁ Vepacitti asurindo gāthāya ajjhabhāsi—

Kiṁ nu santaramānova, Rāhu candaṁ pamuñcasi.
Saṁviggarūpo āgamma, kiṁ nu bhītova tiṭṭhasīti.

Sattadhā me phale muddhā, jīvanto na sukhaṁ labhe.
Buddhagāthābhigītomhi, no ce muñceyya Candimanti.

### 10. Sūriyasutta

91. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Sūriyo devaputto Rāhunā asurindena gahito hoti. Atha kho Sūriyo devaputto Bhagavantaṁ anussaramāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Namo te Buddha vīratthu, vippamuttosi sabbadhi.
Sambādhapaṭipannosmi, tassa me saraṇaṁ bhavāti.

Atha kho Bhagavā Sūriyaṁ devaputtaṁ ārabbha Rāhuṁ asurindaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

Tathāgataṁ Arahantaṁ, Sūriyo saraṇaṁ gato.
Rāhu Sūriyaṁ[1] pamuñcassu, Buddhā lokānukampakā.

Yo andhakāre tamasi pabhaṅkaro,
Verocano maṇḍalī uggatejo.
Mā Rāhu gilī caramantalikkhe,
Pajaṁ mamaṁ Rāhu pamuñca Sūriyanti.

Atha kho Rāhu asurindo Sūriyaṁ devaputtaṁ muñcitvā taramānarūpo yena Vepacitti asurindo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā saṁviggo lomahaṭṭhajāto ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Rāhuṁ asurindaṁ Vepacitti asurindo gāthāya ajjhabhāsi—

Kiṁ nu santaramānova, Rāhu Sūriyaṁ pamuñcasi.
Saṁviggarūpo āgamma, kiṁ nu bhītova tiṭṭhasīti.

Sattadhā me phale muddhā, jīvanto na sukhaṁ labhe.
Buddhagāthābhigītomhi, no ce muñceyya Sūriyanti.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Dve Kassapā ca Māgho ca, Māgadho Dāmali Kāmado.
Pañcālacaṇḍo Tāyano, Candimasūriyena te dasāti.

## 2. Anāthapiṇḍikavagga

### 1. Candimasasutta

92. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Candimaso[2] devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ

1. Suriyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Candimāso (Ka)

aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Candimaso devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Te hi sotthiṁ gamissanti kacchevāmakase magā.
Jhānāni upasampajja, ekodi nipakā satāti.

Te hi pāraṁ gamissanti, chetvā jālaṁva ambujo.
Jhānāni upasampajja, appamattā raṇañjahāti.

## 2. Veṇḍusutta

93. Ekamantaṁ ṭhito kho Veṇḍu[1] devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Sukhitāva te[2] manujā, Sugataṁ payirupāsiya.
Yuñjaṁ[3] Gotamasāsane, appamattā nu sikkhareti.

Ye me pavutte siṭṭhipade[4], (Veṇḍūti Bhagavā)
Anusikkhanti jhāyino.
Kāle te appamajjantā,
Na maccuvasagā siyunti.

## 3. Dīghalaṭṭhisutta

94. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Dīghalaṭṭhi devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Veḷuvanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Dīghalaṭṭhi devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

Bhikkhu siyā jhāyī vimuttacitto,
Ākaṅkhe ce hadayassānupattiṁ.
Lokassa ñatvā udayabbayañca,
Sucetaso anissito tadānisaṁsoti.

---

1. Veṇhu (Sī)
2. Sukhitā vata te (Sī, Syā, Kaṁ)
3. Yujja (Sī), yuñja (Syā, Kaṁ, I)
4. Satthipade (Sī, Syā, Kaṁ, I)

## 4. Nandanasutta

95. Ekamantaṁ ṭhito kho Nandano devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Pucchāmi taṁ Gotama bhūripañña,
Anāvaṭaṁ Bhagavato ñāṇadassanaṁ.
Kathaṁvidhaṁ sīlavantaṁ vadanti,
Kathaṁvidhaṁ paññavantaṁ vadanti.
Kathaṁvidho dukkhamaticca iriyati,
Kathaṁvidhaṁ devatā pūjayantīti.

Yo sīlavā paññavā bhāvitatto,
Samāhito jhānarato satīmā.
Sabbassa sokā vigatā pahīnā,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.

Tathāvidhaṁ sīlavantaṁ vadanti,
Tathāvidhaṁ paññavantaṁ vadanti.
Tathāvidho dukkhamaticca iriyati,
Tathāvidhaṁ devatā pūjayantīti.

## 5. Candanasutta

96. Ekamantaṁ ṭhito kho Candano devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kathaṁsu[1] tarati oghaṁ, rattindivamatandito.
Appatiṭṭhe anālambe, ko gambhīre na sīdatī"ti.

Sabbadā sīlasampanno, paññavā susamāhito.
Āraddhavīriyo pahitatto, oghaṁ tarati duttaraṁ.

Virato kāmasaññāya, rūpasaṁyojanātigo.
Nandīrāgaparikkhīṇo, so gambhīre na sīdatīti.

---

1. Kosudha (Sī)

### 6. Vāsudattasutta

97. Ekamantaṁ ṭhito kho Vāsudatto devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova[1] matthake.
Kāmarāgappahānāya, sato bhikkhu paribbaje"ti.

Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova matthake.
Sakkāyadiṭṭhippahānāya, sato bhikkhu paribbajeti.

### 7. Subrahmasutta

98. Ekamantaṁ ṭhito kho Subrahmā devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Niccaṁ utrastamidaṁ cittaṁ, niccaṁ ubbiggamidaṁ[2] mano.
Anuppannesu kicchesu[3], atho uppatitesu ca.
Sace atthi anutrastaṁ, taṁ me akkhāhi pucchito"ti.

Nāññatra bojjhā tapasā[4], nāññatrindriyasaṁvarā.
Nāññatra sabbanissaggā, sotthiṁ passāmi pāṇinanti.

Idamavoca -pa- tatthevantaradhāyīti.

### 8. Kakudhasutta

99. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sākete viharati Añjanavane migadāye. Atha kho Kakudho devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Añjanavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Kakudho devaputto Bhagavantaṁ etadavoca "nandasi samaṇā"ti. Kiṁ laddhā āvusoti. Tena hi samaṇa socasīti. Kiṁ jīyittha āvusoti. Tena hi samaṇa neva nandasi na ca[5] socasīti. Evamāvusoti.

---

1. Ḍayhamāneva (sabbattha)
2. Ubbiggidaṁ (Mahāsatipaṭṭhānasuttavaṇṇanāyaṁ)
3. Kiccesu (bahūsu)
4. Bojjhaṅgatapasā (Sī, Syā, Kaṁ, I)
5. Neva (Sī, Syā, Kaṁ)

Kacci tvaṁ anagho[1] bhikkhu, kacci nandī[2] na vijjati.
Kacci taṁ ekamāsīnaṁ, aratī nābhikīratīti.

Anagho ve ahaṁ yakkha, atho nandī na vijjati.
Atho maṁ ekamāsīnaṁ, aratī nābhikīratīti.

Kathaṁ tvaṁ anagho bhikkhu, kathaṁ nandī na vijjati.
Kathaṁ taṁ ekamāsīnaṁ, aratī nābhikīratīti.

Aghajātassa ve nandī, nandījātassa ve aghaṁ.
Anandī anagho bhikkhu, evaṁ jānāhi āvusoti.

Cirassaṁ vata passāmi, brāhmaṇaṁ parinibbutaṁ.
Anandiṁ anaghaṁ bhikkhuṁ, tiṇṇaṁ loke visattikanti.

### 9. Uttarasutta

100. Rājagahanidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Uttaro devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

Upanīyati jīvitamappamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
lokāmisaṁ pajahe santipekkhoti.

### 10. Anāthapiṇḍikasutta

101. Ekamantaṁ ṭhito kho Anāthapiṇḍiko devaputto Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Idaṁ hi taṁ Jetavanaṁ, isisaṁghanisevitaṁ.
Āvutthaṁ Dhammarājena, pītisañjananaṁ mama.

---

1. Anigho (sabbattha)
2. Nandi (Sī, Syā, Kaṁ)

Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ.
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.

Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano.
Yoniso vicine dhammaṁ, evaṁ tattha visujjhati.

Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca.
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā”ti.

Idamavoca Anāthapiṇḍiko devaputto idaṁ vatvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyi.

Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi “imaṁ bhikkhave rattiṁ aññataro devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho bhikkhave so devaputto mama santike imā gāthāyo abhāsi—

‘Idaṁ hi taṁ Jetavanaṁ, isisaṁghanisevitaṁ.
Āvutthaṁ Dhammarājena, pītisañjananaṁ mama.

Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlaṁ jīvitamuttamaṁ.
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.

Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano.
Yoniso vicine dhammaṁ, evaṁ tattha visujjhati.

Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca.
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā’ti.

Idamavoca bhikkhave so devaputto idaṁ vatvā maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyī”ti.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca “so hi nūna bhante Anāthapiṇḍiko devaputto bhavissati, Anāthapiṇḍiko gahapati āyasmante Sāriputte abhippasanno ahosi” ti. Sādhu

sādhu Ānanda, yāvatakaṁ kho Ānanda takkāya pattabbaṁ, anuppattaṁ taṁ tayā, Anāthapiṇḍiko hi so Ānanda devaputtoti.

Anāthapiṇḍikavaggo dutiyo.

### Tassuddānaṁ

Candimaso[1] ca Veṇḍu[2] ca, Dīghalaṭṭhi ca Nandano.
Candano Vāsudatto ca, Subrahmā Kakudhena ca.
Uttaro navamo vutto, dasamo Anāthapiṇḍikoti.

---

## 3. Nānātitthiyavagga

### 1. Sivasutta

102. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Sivo devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Sivo devaputto Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo.

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, paññā labbhati nāññato.

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sokamajjhe na socati.

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, ñātimajjhe virocati.

---

1. Candimāso (I, Ka)
2. Veṇhu (Sī, Ka)

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sattā gacchanti suggatiṁ.

Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sattā tiṭṭhanti sātatan"ti.

Atha kho Bhagavā Sivaṁ devaputtaṁ gāthāya paccabhāsi—

"Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṁ.
Sataṁ saddhammamaññāya, sabbadukkhā pamuccatī"ti.

## 2. Khemasutta

103. Ekamantaṁ ṭhito kho Khemo devaputto Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Caranti bālā dummedhā, amitteneva attanā.
Karontā pāpakaṁ kammaṁ, yaṁ hoti kaṭukapphalaṁ.

Na taṁ kammaṁ kataṁ sādhu, yaṁ katvā anutappati.
Yassa assumukho rodaṁ, vipākaṁ paṭisevati.

Tañca kammaṁ kataṁ sādhu, yaṁ katvā nānutappati.
Yassa patīto sumano, vipākaṁ paṭisevati.

Paṭikacceva[1] taṁ kayirā, yaṁ jaññā hitamattano.
Na sākaṭikacintāya, mantā dhīro parakkame.

Yathā sākaṭiko maṭṭhaṁ[2], samaṁ hitvā mahāpathaṁ.
Visamaṁ maggamāruyha, akkhacchinnova jhāyati.

Evaṁ dhammā appakkamma, adhammamanuvattiya.
Mando maccumukhaṁ patto, akkhacchinnova jhāyatī"ti.

## 3. Serīsutta

104. Ekamantaṁ ṭhito kho Serī devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

---

1. Paṭigacceva (Sī)
2. Panthaṁ (Sī), pasatthaṁ (Syā, Kaṁ)

"Annamevābhinandanti, ubhaye devamānusā.
Atha ko nāma so yakkho, yaṁ annaṁ nābhinandatī"ti.

Ye naṁ dadanti saddhāya, vippasannena cetasā.
Tameva annaṁ bhajati, asmiṁ loke paramhi ca.

Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānaṁ malābhibhū.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinanti.

Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvasubhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā—

"Ye naṁ dadanti saddhāya, vippasannena cetasā.
Tameva annaṁ bhajati, asmiṁ loke paramhi ca.

Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānaṁ malābhibhū.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinan"ti.

Bhūtapubbāhaṁ bhante Sirī[1] nāma rājā ahosiṁ dāyako dānapati dānassa vaṇṇavādī, tassa mayhaṁ bhante catūsu dvāresu dānaṁ dīyittha samaṇa brāhmaṇa kapaṇaddhika vanibbaka yācakānaṁ. Atha kho maṁ bhante itthāgāraṁ upasaṅkamitvā etadavoca[2] "devassa kho[3] dānaṁ dīyati, amhākaṁ dānaṁ na dīyati. Sādhu mayampi devaṁ nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā"ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi "ahaṁ khosmi dāyako dānapati dānassa vaṇṇavādī, 'dānaṁ dassāmā'ti vadante kinti vadeyyan"ti. So khvāhaṁ bhante paṭhamaṁ dvāraṁ itthāgārassa adāsiṁ. Tattha itthāgārassa dānaṁ dīyittha, mama dānaṁ paṭikkami.

Atha kho maṁ bhante khattiyā anuyantā upasaṅkamitvā etadavocuṁ "devassa kho dānaṁ dīyati, itthāgārassa dānaṁ dīyati, amhākaṁ dānaṁ na dīyati. Sādhu mayampi devaṁ nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā"ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi "ahaṁ khosmi dāyako dānapati dānassa vaṇṇavādī, 'dānaṁ dassāmā'ti vadante kinti

---

1. Serī (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Itthāgārā upasaṅkamitvā etadavocuṁ (Ka)
3. Devasseva kho (Ka-Sī)

vadeyyan”ti. So khvāhaṁ bhante dutiyaṁ dvāraṁ khattiyānaṁ anuyantānaṁ adāsiṁ. Tattha khattiyānaṁ anuyantānaṁ dānaṁ dīyittha, mama dānaṁ paṭikkami.

Atha kho maṁ bhante balakāyo upasaṅkamitvā etadavoca “devassa kho dānaṁ dīyati, itthāgārassa dānaṁ dīyati, khattiyānaṁ anuyantānaṁ dānaṁ dīyati, amhākaṁ dānaṁ na dīyati. Sādhu mayampi devaṁ nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā”ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi “ahaṁ khosmi dāyako dānapati dānassa vaṇṇavādī, ‘dānaṁ dassāmā’ti vadante kinti vadeyyan”ti. So khvāhaṁ bhante tatiyaṁ dvāraṁ balakāyassa adāsiṁ. Tattha balakāyassa dānaṁ dīyittha, mama dānaṁ paṭikkami.

Atha kho maṁ bhante brāhmaṇagahapatikā upasaṅkamitvā etadavocuṁ “devassa kho dānaṁ dīyati, itthāgārassa dānaṁ dīyati, khattiyānaṁ anuyantānaṁ dānaṁ dīyati, balakāyassa dānaṁ dīyati, amhākaṁ dānaṁ na dīyati. Sādhu mayampi devaṁ nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā”ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi “ahaṁ khosmi dāyako dānapati dānassa vaṇṇavādī, ‘dānaṁ dassāmā’ti vadante kinti vadeyyan”ti. So khvāhaṁ bhante catutthaṁ dvāraṁ brāhmaṇagahapatikānaṁ adāsiṁ. Tattha brāhmaṇagahapatikānaṁ dānaṁ dīyittha, mama dānaṁ paṭikkami.

Atha kho maṁ bhante purisā upasaṅkamitvā etadavocuṁ “na kho dāni devassa koci dānaṁ dīyatī”ti. Evaṁ vuttāhaṁ bhante te purise etadavocaṁ “tena hi bhaṇe yo bāhiresu janapadesu āyo sañjāyati, tato upaḍḍhaṁ antepure pavesetha, upaḍḍhaṁ tattheva dānaṁ detha samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavanibbakayācakānan”ti. So khvāhaṁ bhante evaṁ dīgharattaṁ katānaṁ puññānaṁ evaṁ dīgharattaṁ katānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ pariyantaṁ nādhigacchāmi “ettakaṁ puññan”ti vā “ettako puññavipāko”ti vā “ettakaṁ sagge ṭhātabban”ti vāti. Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvasubhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā—

“Ye naṁ dadanti saddhāya, vippasannena cetasā.
Tameva annaṁ bhajati, asmiṁ loke paramhi ca.

Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānaṁ malābhibhū.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinan”ti.

## 4. Ghaṭīkārasutta

105. Ekamantaṁ ṭhito kho Ghaṭīkāro devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Avihaṁ upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo.
Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattikan”ti.

Ke ca te ataruṁ paṅkaṁ, maccudheyyaṁ suduttaraṁ.
Ke hitvā mānusaṁ dehaṁ, dibbayogaṁ upaccagunti.

Upako Palagaṇḍo[1] ca, Pukkusāti ca te tayo.
Bhaddiyo Khaṇḍadevo ca, Bāhuraggi ca Saṅgiyo[2].
Te hitvā mānusaṁ dehaṁ, dibbayogaṁ upaccagunti.

Kusalī bhāsasī tesaṁ, mārapāsappahāyinaṁ.
Kassa te dhammamaññāya, acchiduṁ bhavabandhananti.

Na aññatra Bhagavatā, nāññatra tava sāsanā.
Yassa te dhammamaññāya, acchiduṁ bhavabandhanaṁ.

Yattha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhati.
Taṁ te dhammaṁ idhaññāya, acchiduṁ bhavabandhananti.

Gambhīraṁ bhāsasī vācaṁ, dubbijānaṁ sudubbudhaṁ.
Kassa tvaṁ dhammamaññāya, vācaṁ bhāsasi īdisanti.

Kumbhakāro pure āsiṁ, Vekaḷiṅge Ghaṭīkaro.
Mātāpettibharo āsiṁ, Kassapassa upāsako.

Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso.
Ahuvā te sagāmeyyo, ahuvā te pure sakhā.

Sohamete pajānāmi, vimutte satta bhikkhavo.
Rāgadosaparikkhīṇe, tiṇṇe loke visattikanti.

Evametaṁ tadā āsi, yathā bhāsasi bhaggava.
Kumbhakāro pure āsi, Vekaḷiṅge Ghaṭīkaro.

---

1. Phalagaṇḍo (Ka)
2. Bāhudantī ca piṅgiyo (Sī, Syā)

Mātāpettibharo āsi, Kassapassa upāsako.
Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso.
Ahuvā me sagāmeyyo, ahuvā me pure sakhāti.

Evametaṁ purāṇānaṁ, sahāyānaṁ ahu saṅgamo.
Ubhinnaṁ bhāvitattānaṁ, sarīrantimadhārinanti.

## 5. Jantusutta

106. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ sambahulā bhikkhū Kosalesu viharanti Himavantapasse araññakuṭikāya uddhatā unnaḷā capalā mukharā vikiṇṇavācā muṭṭhassatino asampajānā asamāhitā vibbhantacittā pākatindriyā.

Atha kho Jantu devaputto tadahuposathe pannarase yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū gāthāhi ajjhabhāsi—

"Sukhajīvino pure āsuṁ, bhikkhū Gotamasāvakā.
Anicchā piṇḍamesanā[1], anicchā sayanāsanaṁ.
Loke aniccataṁ ñatvā, dukkhassantaṁ akaṁsu te.

Dupposaṁ katvā attānaṁ, gāme gāmaṇikā viya.
Bhutvā bhutvā nipajjanti, parāgāresu mucchitā.

Saṅghassa añjaliṁ katvā, idhekacce vadāmahaṁ[2].
Apaviddhā anāthā te, yathā petā tatheva te[3].

Ye kho pamattā viharanti, te me sandhāya bhāsitaṁ.
Ye appamattā viharanti, namo tesaṁ karomahan"ti.

## 6. Rohitassasutta

107. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ ṭhito kho Rohitasso devaputto Bhagavantaṁ etadavoca "yattha nu kho bhante na jāyati na jīyati na mīyati[4] na cavati na upapajjati, sakkā nu kho so bhante gamanena

---

1. Piṇḍamesānā (?)
2. Vandāmahaṁ (Ka)
3. Tatheva ca (Sī)
4. Na jiyyati na miyyati (Syā, Kaṁ, Ka)

lokassa anto ñātuṁ vā daṭṭhuṁ vā pāpuṇituṁ vā”ti. Yattha kho āvuso na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ taṁ gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmīti.

Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvasubhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā “yattha kho āvuso na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ taṁ gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmī”ti.

Bhūtapubbāhaṁ bhante Rohitasso nāma isi ahosiṁ bhojaputto iddhimā vehāsaṅgamo. Tassa mayhaṁ bhante evarūpo javo ahosi—seyyathāpi nāma daḷhadhammā[1] dhanuggaho susikkhito katahattho katayoggo katūpāsano lahukena asanena appakasireneva tiriyaṁ tālacchāyaṁ atipāteyya. Tassa mayhaṁ bhante evarūpo padavītihāro ahosi—seyyathāpi nāma puratthimā samuddā pacchimo samuddo. Tassa mayhaṁ bhante evarūpaṁ icchāgataṁ uppajji “ahaṁ gamanena lokassa antaṁ pāpuṇissāmī”ti. So khvāhaṁ bhante evarūpena javena samannāgato evarūpena ca padavītihārena, aññatreva asita pītakhāyita sāyitā aññatra uccāra passāva kammā aññatra niddākilamathapaṭivinodanā vassasatāyuko vassasatajīvī vassasataṁ gantvā appatvāva lokassa antaṁ antarāva kālaṅkato.

Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvasubhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā “yattha kho āvuso na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ taṁ gamanena lokassa antaṁ ñāteyyaṁ daṭṭheyyaṁ patteyyanti vadāmī”ti.

Na kho panāhaṁ āvuso appatvā lokassa antaṁ dukkhassa antakiriyaṁ vadāmi, api ca khvāhaṁ āvuso imasmiṁyeva byāmamatte kaḷevare sasaññimhi samanake lokañca paññapemi lokasamudayañca lokanirodhañca lokanirodhagāminiñca paṭipadanti.

Gamanena na pattabbo, lokassanto kudācanaṁ.
Na ca appatvā lokantaṁ, dukkhā atthi pamocanaṁ.

---

1. Daḷhadhammo (sabbattha) Ṭīkā ca Moggallānabyākaraṇaṁ ca oloketabbaṁ.

Tasmā have lokavidū sumedho.
Lokantagū vusitabrahmacariyo,
Lokassa antaṁ samitāvi ñatvā.
Nāsīsati lokamimaṁ parañcāti.

### 7. Nandasutta

108. Ekamantaṁ ṭhito kho Nando devaputto Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti.
Etaṁ bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisaṁ pajahe santipekkhoti.

### 8. Nandivisālasutta

109. Ekamantaṁ ṭhito kho Nandivisālo devaputto Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Catucakkaṁ navadvāraṁ, puṇṇaṁ lobhena saṁyutaṁ.
Paṅkajātaṁ mahāvīra, kathaṁ yātrā bhavissatī”ti.

Chetvā naddhiṁ varattañca, icchālobhañca pāpakaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, evaṁ yātrā bhavissatīti.

### 9. Susimasutta

110. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Ānandaṁ Bhagavā etadavoca “tuyhampi no Ānanda Sāriputto ruccatī”ti.

Kassa hi nāma bhante abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa āyasmā Sāriputto na rucceyya, paṇḍito bhante āyasmā Sāriputto, mahāpañño bhante āyasmā Sāriputto, puthupañño bhante āyasmā Sāriputto, hāsapañño[1] bhante āyasmā Sāriputto, javanapañño bhante āyasmā Sāriputto, tikkhapañño bhante āyasmā Sāriputto, nibbedhikapañño bhante āyasmā Sāriputto, appiccho bhante āyasmā Sāriputto, santuṭṭho bhante āyasmā Sāriputto, pavivitto bhante āyasmā Sāriputto, asaṁsaṭṭho bhante āyasmā Sāriputto, āraddhavīriyo bhante āyasmā Sāriputto, vattā bhante āyasmā Sāriputto, vacanakkhamo bhante āyasmā Sāriputto, codako bhante āyasmā Sāriputto, pāpagarahī bhante āyasmā Sāriputto. Kassa hi nāma bhante abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa āyasmā Sāriputto na rucceyyāti.

Evametaṁ Ānanda, evametaṁ Ānanda, kassa hi nāma Ānanda abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa Sāriputto na rucceyya, paṇḍito Ānanda Sāriputto, mahāpañño Ānanda Sāriputto, puthupañño Ānanda Sāriputto, hāsapañño Ānanda Sāriputto, javanapañño Ānanda Sāriputto, tikkhapañño Ānanda Sāriputto, nibbedhikapañño Ānanda Sāriputto, appiccho Ānanda Sāriputto, santuṭṭho Ānanda Sāriputto, pavivitto Ānanda Sāriputto, asaṁsaṭṭho Ānanda Sāriputto, āraddhavīriyo Ānanda Sāriputto, vattā Ānanda Sāriputto, vacanakkhamo Ānanda Sāriputto, codako Ānanda Sāriputto, pāpagarahī Ānanda Sāriputto. Kassa hi nāma Ānanda abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa Sāriputto na rucceyyāti.

Atha kho Susimo[2] devaputto āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne mahatiyā devaputtaparisāya parivuto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Susimo devaputto Bhagavantaṁ etadavoca

---

1. Hāsupañño (Sī)    2. Susīmo (Sī)

“evametaṁ Bhagavā, evametaṁ Sugata, kassa hi nāma bhante abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa āyasmā Sāriputto na rucceyya, paṇḍito bhante āyasmā Sāriputto, mahāpañño bhante, puthupañño bhante, hāsapañño bhante, javanapañño bhante, tikkhapañño bhante, nibbedhikapañño bhante, appiccho bhante, santuṭṭho bhante, pavivitto bhante, asaṁsaṭṭho bhante, āraddhavīriyo bhante, vattā bhante, vacanakkhamo bhante, codako bhante, pāpagarahī bhante āyasmā Sāriputto. Kassa hi nāma bhante abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa āyasmā Sāriputto na rucceyya.

Ahampi hi bhante yaññadeva devaputtaparisaṁ upasaṅkamiṁ, etadeva bahulaṁ saddaṁ suṇāmi “paṇḍito āyasmā Sāriputto, mahāpañño āyasmā, puthupañño āyasmā, hāsapañño āyasmā, javanapañño āyasmā, tikkhapañño āyasmā, nibbedhikapañño āyasmā, appiccho āyasmā, santuṭṭho āyasmā, pavivitto āyasmā, asaṁsaṭṭho āyasmā, āraddhavīriyo āyasmā, vattā āyasmā, vacanakkhamo āyasmā, codako āyasmā, pāpagarahī āyasmā Sāriputto”ti. Kassa hi nāma bhante abālassa aduṭṭhassa amūḷhassa avipallatthacittassa āyasmā Sāriputto na rucceyyāti.

Atha kho Susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti, seyyathāpi nāma maṇi veḷuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, evamevaṁ Susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti.

Seyyāthāpi nāma nikkhaṁ jambonadaṁ dakkha kammāraputta ukkāmukha sukusalasampahaṭṭhaṁ paṇḍukambale nikkhittaṁ bhāsate ca tapate ca virocati ca, evamevaṁ Susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti.

Seyyathāpi nāma saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve rattiyā paccūsasamayaṁ osadhitārakā bhāsate ca tapate ca virocati ca, evamevaṁ Susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti.

Seyyathāpi nāma saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve ādicco nabhaṁ abbhussakkamāno [1] sabbaṁ ākāsagataṁ tamagataṁ abhivihacca bhāsate ca tapate ca virocati ca, evamevaṁ Susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato Sāriputtassa vaṇṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti.

Atha kho Susimo devaputto āyasmantaṁ Sāriputtaṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Paṇḍitoti samaññāto, Sāriputto akodhano.
Appiccho sorato danto, satthuvaṇṇābhato isī”ti.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ ārabbha Susimaṁ devaputtaṁ gāthāya paccabhāsi—

“Paṇḍitoti samaññāto, Sāriputto akodhano.
Appiccho sorato danto, kālaṁ kaṅkhati sudanto”[2] ti.

### 10. Nānātitthiyasāvakasutta

111. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho sambahulā nānātitthiyasāvakā devaputtā Asamo ca Sahali[3] ca Nīko[4] ca Ākoṭako ca Vegabbhari ca[5] Māṇavagāmiyo ca abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ Veḷuvanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ

---

1. Abbhussukkamāno (Sī, Syā, Kaṁ, I), abbhuggamamāno (Dī 2. 150 piṭṭhe)
2. Kālaṁ kaṅkhati bhatako sudanto (Sī), kālaṁ kaṅkhati bhāvito sudanto (Syā, Kaṁ), kālaṁ kaṅkhati bhatiko sudanto (I)
3. Sahalī (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Niṅko (Sī,I), niko (Syā, Kaṁ)
5. Veṭambarī ca (Sī, Syā, Kaṁ, I)

abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhito kho Asamo devaputto Pūraṇaṁ Kassapaṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Idha chinditamārite, hatajānīsu Kassapo.
Na pāpaṁ samanupassati, puññaṁ vā pana attano.
Sa ve vissāsamācikkhi, Satthā arahati mānanan"ti.

Atha kho Sahali devaputto Makkhaliṁ Gosālaṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Tapojigucchāya susaṁvutatto,
Vācaṁ pahāya kalahaṁ janena.
Samosavajjā virato saccavādī,
Na hi nūna tādisaṁ karoti[1] pāpan"ti.

Atha kho Nīko devaputto Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ[2] ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Jegucchī nipako bhikkhu, cātuyāmasusaṁvuto.
Diṭṭhaṁ sutañca ācikkhaṁ, na hi nūna kibbisī siyā"ti.

Atha kho Ākoṭako devaputto nānātitthiye ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Pakudhako kātiyāno Nigaṇṭho,
Ye cāpime Makkhalipūraṇāse.
Gaṇassa Satthāro sāmaññappattā,
Na hi nūna te Sappurisehi dūre"ti.

Atha kho Vegabbhari devaputto Ākoṭakaṁ devaputtaṁ gāthāya paccabhāsi—

"Sahācaritena[3] chavo sigālo[4],
Na kotthuko sīhasamo kadāci.
Naggo musāvādī gaṇassa Satthā,
Saṅkassarācāro na sataṁ sarikkho"ti.

---

1. Na ha nuna tādī pakaroti (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Nāthaputtaṁ (Sī)
3. Sahāravenāpi (Ka-Sī), sagāravenāpi (I)
4. Siṅgālo (Ka)

Atha kho māro pāpimā Vegabbhariṁ devaputtaṁ anvāvisitvā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Tapojigucchāya āyuttā, pālayaṁ pavivekiyaṁ.
Rūpe ca ye niviṭṭhāse, devalokābhinandino.
Te ve sammānusāsanti, paralokāya mātiyā”ti.

Atha kho Bhagavā “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya paccabhāsi—

“Ye keci rūpā idha vā huraṁ vā,
Ye cantalikkhasmiṁ pabhāsavaṇṇā.
Sabbeva te te namucippasatthā,
Āmisaṁva macchānaṁ vadhāya khittā”ti.

Atha kho Māṇavagāmiyo devaputto Bhagavantaṁ ārabbha Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Vipulo Rājagahīyānaṁ, giriseṭṭho pavuccati.
Seto Himavataṁ seṭṭho, ādicco aghagāminaṁ.

Samuddo udadhinaṁ seṭṭho, nakkhattānañca candimā[1].
Sadevakassa lokassa, Buddho aggo pavuccatī”ti.

Nānātitthiyavaggo tatiyo.

**Tassuddānaṁ**

Sivo Khemo ca Serī ca, Ghaṭī Jantu ca Rohito.
Nando Nandivisālo ca, Susimo Nānātitthiyena te dasāti.

## Devaputtasaṁyuttaṁ samattaṁ.

---

1. Nakkhattānaṁva candimā (Ka)

# 3. Kosalasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Daharasutta

112. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "bhavampi no Gotamo 'anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho'ti paṭijānātī" ti. Yaṁ hi taṁ mahārāja sammā vadamāno vadeyya "anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho"ti, mameva[1] taṁ sammā vadamāno vadeyya, ahaṁ hi mahārāja anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti.

Yepi te bho Gotama samaṇabrāhmaṇā saṅghino gaṇino gaṇācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa. Seyyathidaṁ, Pūraṇo Kassapo Makkhali Gosālo Nigaṇṭho Nāṭaputto Sañcayo Belaṭṭhaputto Pakudho Kaccāyano Ajito Kesakambalo, tepi mayā "anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paṭijānāthā"ti puṭṭhā samānā "anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddho"ti na paṭijānanti, kiṁ pana bhavaṁ Gotamo daharo ceva jātiyā, navo ca pabbajjāyāti.

Cattāro kho me mahārāja "daharā"ti na uññātabbā "daharā"ti na paribhotabbā. Katame cattāro, khattiyo kho mahārāja "daharo"ti na uññātabbo "daharo"ti na paribhotabbo, urago kho mahārāja "daharo"ti na uññātabbo "daharo"ti na paribhotabbo, aggi kho mahārāja "daharo"ti na uññātabbo "daharo"ti na paribhotabbo, bhikkhu kho mahārāja "daharo"ti na uññātabbo "daharo"ti na paribhotabbo. Ime kho mahārāja cattāro "daharā"ti na uññātabbā "daharā"ti na paribhotabbāti.

---

1. Mamaṁ (sabbattha)

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

Khattiyaṁ jātisampannaṁ, abhijātaṁ yasassinaṁ.
“Daharo”ti nāvajāneyya, na naṁ paribhave naro.

Ṭhānaṁ hi so manujindo, rajjaṁ laddhāna khattiyo.
So kuddho rājadaṇḍena, tasmiṁ pakkamate bhusaṁ.
Tasmā taṁ parivajjeyya, rakkhaṁ jīvitamattano.

Gāme vā yadi vā raññe, yattha passe bhujaṅgamaṁ.
“Daharo”ti nāvajāneyya, na naṁ paribhave naro.

Uccāvacehi vaṇṇehi, urago carati tejasī[1].
So āsajja ḍaṁse bālaṁ, naraṁ nāriṁ ca ekadā.
Tasmā taṁ parivajjeyya, rakkhaṁ jīvitamattano.

Pahūtabhakkhaṁ Jālinaṁ, pāvakaṁ kaṇhavattaniṁ.
Daharoti nāvajāneyya, na naṁ paribhave naro.

Laddhā hi so upādānaṁ, mahā hutvāna pāvako.
So āsajja ḍahe[2] bālaṁ, naraṁ nāriṁ ca ekadā.
Tasmā taṁ parivajjeyya, rakkhaṁ jīvitamattano.

Vanaṁ yadaggi ḍahati[3], pāvako kaṇhavattanī.
Jāyanti tattha pārohā, ahorattānamaccaye.

Yañca kho sīlasampanno, bhikkhu ḍahati tejasā.
Na tassa puttā pasavo, dāyādā vindare dhanaṁ.
Anapaccā adāyādā, tālāvatthū bhavanti te.

Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano.
Bhujaṅgamaṁ pāvakañca, khattiyañca yasassinaṁ.
Bhikkhuñca sīlasampannaṁ, sammadeva samācareti.

Evaṁ vutte rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkantaṁ bhante abhikkantaṁ bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitaṁ[4] vā

---

1. Tejasā (Sī, Ka), tejasi (I, Ka) 2. Dahe 3. Dahati (Ka) 4. Nikujjitaṁ (?)

ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhante Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsakaṁ maṁ bhante Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 2. Purisasutta

113. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "kati nu kho bhante purisassa dhammā ajjhattaṁ uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyā"ti.

Tayo kho mahārāja purisassa dhammā ajjhattaṁ uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Katame tayo, lobho kho mahārāja purisassa dhammo ajjhattaṁ uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Doso kho mahārāja purisassa dhammo ajjhattaṁ uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Moho kho mahārāja purisassa dhammo ajjhattaṁ uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Ime kho mahārāja tayo purisassa dhammā ajjhattaṁ uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyāti. Idamavoca -pa-.

Lobho doso ca moho ca, purisaṁ pāpacetasaṁ.
Hiṁsanti attasambhūtā, tacasāraṁva samphalanti[1].

## 3. Jarāmaraṇasutta

114. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante jātassa aññatra jarāmaraṇā"ti. Natthi kho mahārāja jātassa aññatra jarāmaraṇā. Yepi te mahārāja khattiyamahāsālā aḍḍhā mahaddhanā mahābhogā

---

1. Sapphalanti (Syā, Kaṁ)

pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā, tesampi jātānaṁ natthi aññatra jarāmaraṇā. Yepi te mahārāja brāhmaṇamahāsālā -pa- gahapatimahāsālā aḍḍhā mahaddhanā mahābhogā pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā, tesampi jātānaṁ natthi aññatra jarāmaraṇā. Yepi te mahārāja bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññāvimuttā, tesaṁpāyaṁ kāyo bhedanadhammo nikkhepanadhammoti. Idamavoca -pa-.

Jīranti ve rājarathā sucittā, atho sarīrampi jaraṁ upeti.
Satañca dhammo na jaraṁ upeti, santo have sabbhi pavedayantīti.

## 4. Piyasutta

115. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca—idha mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "kesaṁ nu kho piyo attā kesaṁ appiyo attā"ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi "ye kho keci kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti, tesaṁ appiyo attā. Kiñcāpi te evaṁ vadeyyuṁ 'piyo no attā'ti. Atha kho tesaṁ appiyo attā. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi appiyo appiyassa kareyya, taṁ te attanāva attano karonti. Tasmā tesaṁ appiyo attā. Ye ca kho keci kāyena sucaritaṁ caranti, vācāya sucaritaṁ caranti, manasā sucaritaṁ caranti, tesaṁ piyo attā. Kiñcāpi te evaṁ vadeyyuṁ 'appiyo no attā'ti. Atha kho tesaṁ piyo attā. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi piyo piyassa kareyya, taṁ te attanāva attano karonti. Tasmā tesaṁ piyo attā"ti.

Evametaṁ mahārāja evametaṁ mahārāja, ye hi keci mahārāja kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti, tesaṁ appiyo attā. Kiñcāpi te evaṁ vadeyyuṁ "piyo no attā"ti. Atha kho tesaṁ appiyo attā. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi mahārāja appiyo appiyassa kareyya, taṁ te attanāva attano karonti. Tasmā tesaṁ appiyo attā. Ye ca kho keci mahārāja

kāyena sucaritaṁ caranti, vācāya sucaritaṁ caranti, manasā sucaritaṁ caranti, tesaṁ piyo attā. Kiñcāpi te evaṁ vadeyyuṁ "appiyo no attā"ti. Atha kho tesaṁ piyo attā. Taṁ kissa hetu, yaṁ hi mahārāja piyo piyassa kareyya, taṁ te attanāva attano karonti. Tasmā tesaṁ piyo attāti. Idamavoca -pa-.

Attānañce piyaṁ jaññā, na naṁ pāpena saṁyuje.
Na hi taṁ sulabhaṁ hoti, sukhaṁ dukkaṭakārinā.

Antakenādhipannassa, jahato mānusaṁ bhavaṁ.
Kiṁ hi tassa sakaṁ hoti, kiñca ādāya gacchati.
Kiñcassa anugaṁ hoti, chāyāva anapāyinī[1].

Ubho puññañca pāpañca, yaṁ macco kurute idha.
Taṁ hi tassa sakaṁ hoti, tañca[2] ādāya gacchati.
Tañcassa[3] anugaṁ hoti, chāyāva anapāyinī.

Tasmā kareyya kalyāṇaṁ, nicayaṁ samparāyikaṁ.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinanti.

## 5. Attarakkhitasutta

116. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca—idha mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "kesaṁ nu kho rakkhito attā kesaṁ arakkhito attā"ti. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi "ye kho keci kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti, tesaṁ arakkhito attā. Kiñcāpi te hatthikāyo vā rakkheyya, assakāyo vā rakkheyya, rathakāyo vā rakkheyya, pattikāyo vā rakkheyya, atha kho tesaṁ arakkhito attā. Taṁ kissa hetu, bāhirā hesā rakkhā, nesā rakkhā ajjhattikā, tasmā tesaṁ arakkhito attā. Ye ca kho keci kāyena sucaritaṁ caranti, vācāya sucaritaṁ caranti, manasā sucaritaṁ caranti, tesaṁ rakkhito attā. Kiñcāpi te neva hatthikāyo rakkheyya, na assakāyo rakkheyya, na rathakāyo

---

1. Anupāyinī (Syā, Kaṁ, Ka) 2. Taṁva (?) 3. Taṁvassa (?)

rakkheyya, na pattikāyo rakkheyya, atha kho tesaṁ rakkhito attā. Taṁ kissa hetu, ajjhattikā hesā rakkhā, nesā rakkhā bāhirā, tasmā tesaṁ rakkhito attā”ti.

Evametaṁ mahārāja evametaṁ mahārāja, ye hi keci mahārāja kāyena duccaritaṁ caranti -pa- tesaṁ arakkhito attā. Taṁ kissa hetu, bāhirā hesā mahārāja rakkhā, nesā rakkhā ajjhattikā, tasmā tesaṁ arakkhito attā. Ye ca kho keci mahārāja kāyena sucaritaṁ caranti, vācāya sucaritaṁ caranti, manasā sucaritaṁ caranti, tesaṁ rakkhito attā. Kiñcāpi te neva hatthikāyo rakkheyya, na assakāyo rakkheyya, na rathakāyo rakkheyya, na pattikāyo rakkheyya, atha kho tesaṁ rakkhito attā. Taṁ kissa hetu, ajjhattikā hesā mahārāja rakkhā, nesā rakkhā bāhirā, tasmā tesaṁ rakkhito attāti. Idamavoca -pa-.

Kāyena saṁvaro sādhu, sādhu vācāya saṁvaro.
Manasā saṁvaro sādhu, sādhu sabbattha saṁvaro.
Sabbattha saṁvuto lajjī, rakkhitoti pavuccatīti.

## 6. Appakasutta

117. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca “idha mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi ‘appakā te sattā lokasmiṁ, ye uḷāre uḷāre bhoge labhitvā na ceva majjanti na ca pamajjanti, na ca kāmesu gedhaṁ āpajjanti, na ca sattesu vippaṭipajjanti. Atha kho eteva bahutarā sattā lokasmiṁ, ye uḷāre uḷāre bhoge labhitvā majjanti ceva pamajjanti ca, kāmesu ca gedhaṁ āpajjanti, sattesu ca vippaṭipajjantī’ti”.

Evametaṁ mahārāja evametaṁ mahārāja, appakā te mahārāja sattā lokasmiṁ, ye uḷāre uḷāre bhoge labhitvā na ceva majjanti na ca pamajjanti, na ca kāmesu gedhaṁ āpajjanti, na ca sattesu vippaṭipajjanti. Atha kho eteva bahutarā sattā lokasmiṁ, ye uḷāre uḷāre bhoge

labhitvā majjanti ceva pamajjanti ca, kāmesu ca gedhaṁ āpajjanti, sattesu ca vippaṭipajjantīti. Idamavoca -pa-.

Sārattā kāmabhogesu, giddhā kāmesu mucchitā.
Atisāraṁ na bujjhanti, migā kūṭaṁva oḍḍitaṁ.
Pacchā'saṁ kaṭukaṁ hoti, vipāko hissa pāpakoti.

## 7. Aḍḍakaraṇasutta

118. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante aḍḍakaraṇe[1] nisinno passāmi khattiyamahāsālepi brāhmaṇamahāsālepi gahapatimahāsālepi aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ sampajānamusā bhāsante. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi 'alaṁ dāni me aḍḍakaraṇena, bhadramukho dāni aḍḍakaraṇena paññāyissatī'ti".

(Evametaṁ mahārāja evametaṁ mahārāja,)[2] yepi te mahārāja khattiyamahāsālā brāhmaṇamahāsālā gahapatimahāsālā aḍḍhā mahaddhanā mahābhogā pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā kāmahetu kāmanidānaṁ kāmādhikaraṇaṁ sampajānamusā bhāsanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyāti. Idamavoca -pa-.

Sārattā kāmabhogesu, giddhā kāmesu mucchitā.
Atisāraṁ na bujjhanti, macchā khippaṁva oḍḍitaṁ.
Pacchā'saṁ kaṭukaṁ hoti, vipāko hissa pāpakoti.

## 8. Mallikāsutta

119. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Mallikāya deviyā saddhiṁ uparipāsādavaragato hoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikaṁ deviṁ etadavoca "atthi nu kho te Mallike kocañño attanā piyataro"ti. Natthi kho me mahārāja kocañño attanā piyataro. Tuyhaṁ pana mahārāja

---

1. Atthakaraṇe (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. ( ) Sī-I-potthakesu natthi.

atthañño koci attanā piyataroti. Mayhampi kho Mallike natthañño koci attanā piyataroti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pāsādā orohitvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante Mallikāya deviyā saddhiṁ uparipāsādavaragato Mallikaṁ deviṁ etadavocaṁ 'atthi nu kho te Mallike kocañño attanā piyataro'ti. Evaṁ vutte bhante Mallikā devī maṁ etadavoca 'natthi kho me mahārāja kocañño attanā piyataro. Tuyhaṁ pana mahārāja atthañño koci attanā piyataro'ti. Evaṁ vuttāhaṁ bhante Mallikaṁ deviṁ etadavocaṁ 'mayhampi kho Mallike natthañño koci attanā piyataro'ti".

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Sabbā disā anuparigamma cetasā,
Nevajjhagā piyataramattanā kvaci.
Evaṁ piyo puthu attā paresaṁ,
Tasmā na hiṁse paramattakāmo"ti.

## 9. Yaññasutta

120. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa mahāyañño paccupaṭṭhito hoti, pañca ca usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni pañca ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti.

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante rañño Pasenadissa Kosalassa mahāyañño

paccupaṭṭhito hoti, pañca ca usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni pañca ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karontī"ti.

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Assamedhaṁ purisamedhaṁ, sammāpāsaṁ vājapeyyaṁ niraggaḷaṁ.
Mahāyaññā mahārambhā[1], na te honti mahapphalā.

Ajeḷakā ca gāvo ca, vividhā yattha haññare.
Na taṁ sammaggatā yaññaṁ, upayanti Mahesino.

Ye ca yaññā nirārambhā, yajanti anukulaṁ sadā.
Ajeḷakā ca gāvo ca, vividhā nettha haññare.
Etaṁ sammaggatā yaññaṁ, upayanti Mahesino.

Etaṁ yajetha medhāvī, eso yañño mahapphalo.
Etaṁ hi yajamānassa, seyyo hoti na pāpiyo.
Yañño ca vipulo hoti, pasīdanti ca devatā"ti.

### 10. Bandhanasutta

121. Tena kho pana samayena raññā Pasenadinā Kosalena mahājanakāyo bandhāpito hoti, appekacce rajjūhi appekacce andūhi appekacce saṅkhalikāhi.

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante raññā Pasenadinā Kosalena mahājanakāyo bandhāpito appekacce rajjūhi appekacce andūhi appekacce saṅkhalikāhī"ti.

---

1. Vājapeyyaṁ. Niraggaḷaṁ mahārambhā (Ka)

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

“Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Yadāyasaṁ dārujaṁ pabbajañca.
Sārattarattā maṇikuṇḍalesu,
Puttesu dāresu ca yā apekkhā.

Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Ohārinaṁ sithilaṁ duppamuñcaṁ.
Etampi chetvāna paribbajanti,
Anapekkhino kāmasukhaṁ pahāyā”ti.

Paṭhamo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Daharo Puriso Jarā, Piyaṁ Attānarakkhito.
Appakā Aḍḍakaraṇaṁ, Mallikā Yaññabandhananti.

---

## 2. Dutiyavagga

### 1. Sattajaṭilasutta

122. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde. Tena kho pana samayena Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito bahidvārakoṭṭhake nisinno hoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

Tena kho pana samayena satta ca jaṭilā satta ca Nigaṇṭhā satta ca acelakā satta ca ekasāṭakā satta ca paribbājakā parūḷhakacchanakhalomā khārivividhamādāya[1] Bhagavato avidūre atikkamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā

---

1. Khārividhaṁ ādāya (I) Dī 1. 95 piṭṭhepi. Tadaṭṭhakathāpi oloketabbā.

dakkhiṇajāṇumaṇḍalaṁ pathaviyaṁ nihantvā yena te satta ca jaṭilā satta ca Nigaṇṭhā satta ca acelakā satta ca ekasāṭakā satta ca paribbājakā tenañjaliṁ paṇāmetvā tikkhattuṁ nāmaṁ sāvesi "rājāhaṁ bhante Pasenadi Kosalo -pa- rājāhaṁ bhante Pasenadi Kosalo"ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo acirapakkantesu tesu sattasu ca jaṭilesu sattasu ca Nigaṇṭhesu sattasu ca acelakesu sattasu ca ekasāṭakesu sattasu ca paribbājakesu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "ye te bhante loke arahanto vā arahattamaggaṁ vā samāpannā, ete tesaṁ aññatarā"ti. Dujjānaṁ kho etaṁ mahārāja tayā gihinā kāmabhoginā puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasantena Kāsikacandanaṁ paccanubhontena mālāgandhavilepanaṁ dhārayantena jātarūparajataṁ sādiyantena "ime vā arahanto, ime vā arahattamaggaṁ samāpannā"ti.

Saṁvāsena kho mahārāja sīlaṁ veditabbaṁ, tañca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Saṁvohārena kho mahārāja soceyyaṁ veditabbaṁ, tañca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Āpadāsu kho mahārāja thāmo veditabbo, so ca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Sākacchāya kho mahārāja paññā veditabbā, sā ca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññenāti.

Acchariyaṁ bhante abbhutaṁ bhante, yāva subhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā—"dujjānaṁ kho etaṁ mahārāja tayā gihinā kāmabhoginā puttasambādhasayanaṁ ajjhāvasantena Kāsikacandanaṁ paccanubhontena mālāgandhavilepanaṁ dhārayantena jātarūparajataṁ sādiyantena 'ime vā arahanto, ime vā arahattamaggaṁ samāpannā'ti. Saṁvāsena kho mahārāja sīlaṁ veditabbaṁ, tañca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Saṁvohārena kho

mahārāja soceyyaṁ veditabbaṁ, tañca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Āpadāsu kho mahārāja thāmo veditabbo, so ca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññena. Sākacchāya kho mahārāja paññā veditabbā, sā ca kho dīghena addhunā na ittaraṁ, manasikarotā no amanasikarotā, paññavatā no duppaññenā"ti.

Ete bhante mama purisā carā ocarakā janapadaṁ ocaritvā āgacchanti, tehi paṭhamaṁ ociṇṇaṁ ahaṁ pacchā osāpayissāmi[1]. Idāni te bhante taṁ rajojallaṁ pavāhetvā sunhātā suvilittā kappitakesamassū odātavatthā[2] pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricāressantīti.

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Na vaṇṇarūpena naro sujāno,
Na vissase ittaradassanena.
Susaññatānaṁ hi viyañjanena,
Asaññatā lokamimaṁ caranti.

Patirūpako mattikākuṇḍalova,
Lohaḍḍhamāsova suvaṇṇachanno.
Caranti loke[3] parivārachannā,
Anto asuddhā bahi sobhamānā"ti.

## 2. Pañcarājasutta

123. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena pañcannaṁ rājūnaṁ Pasenadipamukhānaṁ pañcahi kāmaguṇehi samappitānaṁ samaṅgībhūtā-naṁ paricārayamānānaṁ ayamantarākathā udapādi "kiṁ nu kho kāmānaṁ aggan"ti. Tatrekacce[4] evamāhaṁsu "rūpā kāmānaṁ aggan"ti. Ekacce

---

1. Oyāyissāmi (Sī), ohayissāmi (Syā, Kaṁ)
2. Odātavatthavasanā (Sī)
3. Eke (Sī, I)
4. Tatreke (Sī, I)

evamāhaṁsu "saddā kāmānaṁ aggan"ti. Ekacce evamāhaṁsu "gandhā kāmānaṁ aggan"ti. Ekacce evamāhaṁsu "rasā kāmānaṁ aggan"ti. Ekacce evamāhaṁsu "phoṭṭhabbā kāmānaṁ aggan"ti. Yato kho te rājāno nāsakkhiṁsu aññamaññaṁ saññāpetuṁ.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo te rājāno etadavoca "āyāma mārisā yena Bhagavā tenupasaṅkamissāma, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etamatthaṁ paṭipucchissāma, yathā no Bhagavā byākarissati, tathā naṁ dhāressāmā"ti[1]. "Evaṁ mārisā"ti kho te rājāno rañño Pasenadissa Kosalassa paccassosuṁ.

Atha kho te pañca rājāno Pasenadipamukhā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "idha bhante amhākaṁ pañcannaṁ rājūnaṁ pañcahi kāmaguṇehi samappitānaṁ samaṅgībhūtānaṁ paricārayamānānaṁ ayamantarākathā udapādi 'kiṁ nu kho kāmānaṁ aggan'ti. Ekacce evamāhaṁsu 'rūpā kāmānaṁ aggan'ti. Ekacce evamāhaṁsu 'saddā kāmānaṁ aggan'ti. Ekacce evamāhaṁsu 'gandhā kāmānaṁ aggan'ti. Ekacce evamāhaṁsu 'rasā kāmānaṁ aggan'ti. Ekacce evamāhaṁsu 'phoṭṭhabbā kāmānaṁ aggan'ti. Kiṁ nu kho bhante kāmānaṁ aggan'ti.

"Manāpapariyantaṁ khvāhaṁ mahārāja pañcasu kāmaguṇesu aggan"ti vadāmi, teva[2] mahārāja rūpā ekaccassa manāpā honti, teva[3] rūpā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo rūpehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi rūpehi aññaṁ rūpaṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na pattheti. Te tassa rūpā paramā honti, te tassa rūpā anuttarā honti.

Teva mahārāja saddā ekaccassa manāpā honti, teva saddā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo saddehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi saddehi aññaṁ saddaṁ uttaritaraṁ

---

1. Dhāreyyāmāti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Te ca (Sī, I, Ka), ye ca (Syā, Kaṁ)
3. Te ca (Sī, I, Ka)

vā paṇītataraṁ vā na pattheti. Te tassa saddā paramā honti, te tassa saddā anuttarā honti.

Teva mahārāja gandhā ekaccassa manāpā honti, teva gandhā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo gandhehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi gandhehi aññaṁ gandhaṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na pattheti. Te tassa gandhā paramā honti, te tassa gandhā anuttarā honti.

Teva mahārāja rasā ekaccassa manāpā honti, teva rasā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo rasehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi rasehi aññaṁ rasaṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na pattheti. Te tassa rasā paramā honti, te tassa rasā anuttarā honti.

Teva mahārāja phoṭṭhabbā ekaccassa manāpā honti, teva phoṭṭhabbā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo phoṭṭhabbehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi phoṭṭhabbehi aññaṁ phoṭṭhabbaṁ uttaritaraṁ vā paṇītataraṁ vā na pattheti. Te tassa phoṭṭhabbā paramā honti, te tassa phoṭṭhabbā anuttarā hontīti.

Tena kho pana samayena Candanaṅgaliko upāsako tassaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. Atha kho Candanaṅgaliko upāsako uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Candanaṅgalikā"ti Bhagavā avoca.

Atha kho Candanaṅgaliko upāsako Bhagavato sammukhā tadanurūpāya gāthāya abhitthavi—

"Padumaṁ yathā kokanadaṁ sugandhaṁ,
Pāto siyā phullamavītagandhaṁ.
Aṅgīrasaṁ passa virocamānaṁ,
Tapantamādiccamivantalikkhe"ti.

Atha kho te pañca rājāno Candanaṅgalikaṁ upāsakaṁ pañcahi uttarāsaṅgehi acchādesuṁ. Atha kho Candanaṅgaliko upāsako tehi pañcahi uttarāsaṅgehi Bhagavantaṁ acchādesīti.

### 3. Doṇapākasutta

124. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo doṇapākakuraṁ[1] bhuñjati. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhuttāvī mahassāsī yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi.

Atha kho Bhagavā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ bhuttāviṁ mahassāsiṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Manujassa sadā satīmato,
Mattaṁ jānato laddhabhojane.
Tanukassa[2] bhavanti vedanā,
Saṇikaṁ jīrati āyupālayan”ti.

Tena kho pana samayena Sudassano māṇavo rañño Pasenadissa Kosalassa piṭṭhito ṭhito hoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sudassanaṁ māṇavaṁ āmantesi “ehi tvaṁ tāta Sudassana Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ pariyāpuṇitvā mama bhattābhihāre (bhattābhihāre)[3] bhāsa, ahañca te devasikaṁ kahāpaṇasataṁ (kahāpaṇasataṁ)[4] niccaṁ bhikkhaṁ pavattayissāmī”ti. “Evaṁ devā”ti kho Sudassano māṇavo rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ pariyāpuṇitvā rañño Pasenadissa Kosalassa bhattābhihāre sudaṁ bhāsati—

“Manujassa sadā satīmato,
Mattaṁ jānato laddhabhojane.
Tanukassa bhavanti vedanā,
Saṇikaṁ jīrati āyupālayan”ti.

---

1. Doṇapākasudaṁ (Sī), doṇapākaṁ sudaṁ (I)
2. Tanu tassa (Sī, I)
3. ( ) Sī-Syā-Kaṁ-I-potthakesu natthi.
4. ( ) Sī-Syā-Kaṁ-potthakesu natthi.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo anupubbena nāḷikodanaparamatāya[1] saṇṭhāsi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aparena samayena susallikhitagatto pāṇinā gattāni anumajjanto tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi "ubhayena vata maṁ so Bhagavā atthena anukampi diṭṭhadhammikena ceva atthena samparāyikena cā"ti.

### 4. Paṭhamasaṅgāmasutta

125. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ abbhuyyāsi yena Kāsi. Assosi kho rājā Pasenadi Kosalo "rājā kira Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā mamaṁ abbhuyyāto yena Kāsī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ paccuyyāsi yena Kāsi. Atha kho rājā ca Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājā ca Pasenadi Kosalo saṅgāmesuṁ. Tesmiṁ kho pana saṅgāme rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ parājesi, parājito ca rājā Pasenadi Kosalo sakameva[2] rājadhāniṁ Sāvatthiṁ paccuyyāsi[3].

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ—

Idha bhante rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ abbhuyyāsi yena Kāsi. Assosi kho bhante rājā Pasenadi Kosalo "rājā kira Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā mamaṁ abbhuyyāto yena Kāsī"ti. Atha kho bhante rājā Pasenadi

---

1. Nāḷikodanamattāya (Ka) 2. Saṅgāmā (Ka) 3. Pāyāsi (Sī, I)

Kosalo caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ paccuyyāsi yena Kāsi. Atha kho bhante rājā ca Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājā ca Pasenadi Kosalo saṅgāmesuṁ. Tasmiṁ kho pana bhante saṅgāme rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ parājesi, parājito ca bhante rājā Pasenadi Kosalo sakameva rājadhāniṁ Sāvatthiṁ paccuyyāsīti.

Rājā bhikkhave Māgadho Ajātasattu Vedehiputto pāpamitto pāpasahāyo pāpasampavaṅko, rājā ca kho bhikkhave Pasenadi Kosalo kalyāṇamitto kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṅko, ajjeva[1] bhikkhave rājā Pasenadi Kosalo imaṁ rattiṁ dukkhaṁ seti parājitoti. Idamavoca -pa-.

Jayaṁ veraṁ pasavati, dukkhaṁ seti parājito.
Upasanto sukhaṁ seti, hitvā jayaparājayanti.

## 5. Dutiyasaṅgāmasutta

126. [2]Atha kho rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ abbhuyyāsi yena Kāsi. Assosi kho rājā Pasenadi Kosalo "rājā kira Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā mamaṁ abbhuyyāto yena Kāsī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ paccuyyāsi yena Kāsi. Atha kho rājā ca Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājā ca Pasenadi Kosalo saṅgāmesuṁ. Tasmiṁ kho pana saṅgame rājā Pasenadi Kosalo rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ parājesi, jīvaggāhañca naṁ aggahesi. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa etadahosi "kiñcāpi kho

---

1. Ajjatañca (Sī, I), ajjevaṁ (Syā, Kaṁ)
2. Ettha "atha kho rājā Pasenadi Kosalo caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ abbhuyyāsī"ti-ādinā pāṭhena bhavitabbaṁ. Aṭṭhakathāyaṁ hi "abbhuyyāsīti parājaye garahappatto -pa- vuttajayakāraṇaṁ sutvā abhi-uyyāsī"ti vuttaṁ.

myāyaṁ rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto adubbhantassa dubbhati, atha ca pana me bhāgineyyo hoti. Yaṁnūnāhaṁ rañño Māgadhassa Ajātasattuno Vedehiputtassa sabbaṁ hatthikāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ assakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ rathakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ pattikāyaṁ pariyādiyitvā jīvantameva naṁ osajjeyyan"ti[1].

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo rañño Māgadhassa Ajātasattuno Vedehiputtassa sabbaṁ hatthikāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ assakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ rathakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ pattikāyaṁ pariyādiyitvā jīvantameva naṁ osajji[2].

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ—

Idha bhante rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ abbhuyyāsi yena Kāsi. Assosi kho bhante rājā Pasenadi Kosalo "rājā kira Māgadho Ajātasattu Vedehiputto caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā mamaṁ abbhuyyāto yena Kāsī"ti. Atha kho bhante rājā Pasenadi Kosalo caturaṅginiṁ senaṁ sannayhitvā rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ paccuyyāsi yena Kāsi. Atha kho bhante rājā ca Māgadho Ajātasattu Vedehiputto rājāca Pasenadi Kosalo saṅgāmesuṁ. Tasmiṁ kho pana bhante saṅgāme rājā Pasenadi Kosalo rājānaṁ Māgadhaṁ Ajātasattuṁ Vedehiputtaṁ parājesi, jīvaggāhañca naṁ aggahesi. Atha kho bhante rañño Pasenadissa Kosalassa etadahosi "kiñcāpi kho myāyaṁ rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto adubbhantassa dubbhati, atha ca pana me bhāgineyyo hoti. Yaṁnūnāhaṁ rañño Māgadhassa Ajātasattuno Vedehiputtassa sabbaṁ hatthikāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ assakāyaṁ sabbaṁ rathakāyaṁ sabbaṁ pattikāyaṁ pariyādiyitvā jīvantameva naṁ osajjeyyan"ti.

---

1. Ossajjeyyanti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Ossaji (Sī), ossajji (Syā, Kaṁ, I)

Atha kho bhante rājā Pasenadi Kosalo rañño Māgadhassa Ajātasattuno Vedehiputtassa sabbaṁ hatthikāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ assakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ rathakāyaṁ pariyādiyitvā sabbaṁ pattikāyaṁ pariyādiyitvā jīvantameva naṁ osajjīti.

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

Vilumpateva puriso, yāvassa upakappati.
Yadā caññe vilumpanti, so vilutto viluppati[1].

Ṭhānaṁ hi maññati bālo, yāva pāpaṁ na paccati,
Yadā ca paccati pāpaṁ, atha dukkhaṁ nigacchati.

Hantā labhati[2] hantāraṁ, jetāraṁ labhate jayaṁ,
Akkosako ca akkosaṁ, rosetārañca rosako.
Atha kammavivaṭṭena, so vilutto viluppatīti.

## 6. Mallikāsutta

127. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Atha kho aññataro puriso yena rājā Pasenadi Kosalo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā rañño Pasenadissa Kosalassa upakaṇṇake ārocesi "Mallikā deva devī dhītaraṁ vijātā"ti. Evaṁ vutte rājā Pasenadi Kosalo anattamano ahosi.

Atha kho Bhagavā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ anattamanataṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

Itthīpi hi ekacciyā, seyyā posa janādhipa.
Medhāvinī sīlavatī, sassudevā patibbatā.

Tassā yo jāyati poso, sūro hoti disampati.
Tādisā subhagiyā[3] putto, rajjampi anusāsatīti.

---

1. Vilumpati (Sī, I, Ka) 2. Labhati hantā (Sī, Syā, Kaṁ) 3. Subhariyāputto (Ka)

## 7. Appamādasutta

128. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "atthi nu kho bhante eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati diṭṭhadhammikañceva atthaṁ samparāyikañcā"ti. Atthi kho mahārāja eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati diṭṭhadhammikañceva atthaṁ samparāyikañcāti.

Katamo pana bhante eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati diṭṭhadhammikañceva atthaṁ samparāyikañcāti. Appamādo kho mahārāja eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati diṭṭhadhammikañceva atthaṁ samparāyikañcāti. Seyyathāpi mahārāja yāni kānici jaṅgalānaṁ[1] pāṇānaṁ padajātāni, sabbāni tāni hatthipade samodhānaṁ gacchanti, hatthipadaṁ tesaṁ aggamakkhāyati yadidaṁ mahantattena. Evameva kho mahārāja appamādo eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati diṭṭhadhammikañceva atthaṁ samparāyikañcāti. Idamavoca -pa-.

Āyuṁ arogiyaṁ vaṇṇaṁ, saggaṁ uccākulīnataṁ.
Ratiyo patthayantena, uḷārā aparāparā.

Appamādaṁ pasaṁsanti, puññakiriyāsu paṇḍitā.
Appamatto ubho atthe, adhiggaṇhāti paṇḍito.

Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko.
Atthābhisamayā dhīro, paṇḍitoti pavuccatīti.

## 8. Kalyāṇamittasutta

129. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "idha mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi 'svākkhāto Bhagavatā dhammo, so ca kho kalyāṇamittassa kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṅkassa, no pāpamittassa no pāpasahāyassa no pāpasampavaṅkassā'ti". Evametaṁ mahārāja, evametaṁ mahārāja,

---

1. Jaṅgamānaṁ (Sī, I)

svākkhāto mahārāja mayā dhammo, so ca kho kalyāṇamittassa kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṅkassa, no pāpamittassa no pāpasahāyassa no pāpasampavaṅkassāti.

Ekamidāhaṁ mahārāja samayaṁ Sakkesu viharāmi nagarakaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Atha kho mahārāja Ānando bhikkhu yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho mahārāja Ānando bhikkhu maṁ etadavoca "upaḍḍhamidaṁ bhante brahmacariyassa, yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatā"ti.

Evaṁ vuttāhaṁ mahārāja Ānandaṁ bhikkhuṁ etadavocaṁ "mā hevaṁ Ānanda, mā hevaṁ Ānanda, sakalameva hidaṁ Ānanda brahmacariyaṁ, yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatā, kalyāṇamittassetaṁ Ānanda bhikkhuno pāṭikaṅkhaṁ kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṅkassa, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāvessati, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bahulīkarissati.

Kathañca Ānanda bhikkhu kalyāṇamitto kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṅko ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāveti, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bahulīkaroti. IdhĀnanda bhikkhu sammādiṭṭhiṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Sammāsaṅkappaṁ bhāveti. Sammāvācaṁ bhāveti. Sammākammantaṁ bhāveti. Sammā-ājīvaṁ bhāveti. Sammāvāyāmaṁ bhāveti. Sammāsatiṁ bhāveti. Sammāsamādhiṁ bhāveti vivekanissitaṁ virāganissitaṁ nirodhanissitaṁ vossaggapariṇāmiṁ. Evaṁ kho Ānanda bhikkhu kalyāṇamitto kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṅko ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bhāveti, ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ bahulīkaroti. Tadamināpetaṁ Ānanda pariyāyena veditabbaṁ, yathā sakalamevidaṁ brahmacariyaṁ, yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatāti.

Mamaṁ hi Ānanda kalyāṇamittaṁ āgamma jātidhammā sattā jātiyā parimuccanti, jarādhammā sattā jarāya parimuccanti, byādhidhammā sattā byādhito parimuccanti, maraṇadhammā sattā maraṇena parimuccanti, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā sattā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsehi parimuccanti. Iminā kho etaṁ Ānanda pariyāyena veditabbaṁ, yathā

sakalamevidaṁ brahmacariyaṁ, yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṅkatāti.

Tasmātiha te mahārāja evaṁ sikkhitabbaṁ "kalyāṇamitto bhavissāmi kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṅko"ti, evaṁ hi te mahārāja sikkhitabbaṁ.

Kalyāṇamittassa te mahārāja kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṅkassa ayaṁ eko dhammo upanissāya vihātabbo appamādo kusalesu dhammesu.

Appamattassa te mahārāja viharato appamādaṁ upanissāya itthāgārassa anuyantassa evaṁ bhavissati "rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya, handa mayampi appamattā viharāma appamādaṁ upanissāyā"ti.

Appamattassa te mahārāja viharato appamādaṁ upanissāya khattiyānampi anuyantānaṁ evaṁ bhavissati "rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya, handa mayampi appamattā viharāma appamādaṁ upanissāyā"ti.

Appamattassa te mahārāja viharato appamādaṁ upanissāya balakāyassapi evaṁ bhavissati "rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya, handa mayampi appamattā viharāma appamādaṁ upanissāyā"ti.

Appamattassa te mahārāja viharato appamādaṁ upanissāya negamajānapadassapi evaṁ bhavissati "rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya, handa mayampi appamattā viharāma appamādaṁ upanissāyā"ti.

Appamattassa te mahārāja viharato appamādaṁ upanissāya attāpi gutto rakkhito bhavissati, itthāgārampi guttaṁ rakkhitaṁ bhavissati, kosakoṭṭhāgārampi guttaṁ rakkhitaṁ bhavissatīti. Idamavoca -pa-.

Bhoge patthayamānena, uḷāre aparāpare.
Appamādaṁ pasaṁsanti, puññakiriyāsu paṇḍitā.
Appamatto ubho atthe, adhiggaṇhāti paṇḍito.

Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko.
Atthābhisamayā dhīro, paṇḍitoti pavuccatīti.

### 9. Paṭhama-aputtakasutta

130. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo divā divassa yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti.

Idha bhante Sāvatthiyaṁ seṭṭhi gahapati kālaṅkato, tamahaṁ aputtakaṁ sāpateyyaṁ rājantepuraṁ atiharitvā āgacchāmi. Asīti bhante satasahassāni hiraññasseva, ko pana vādo rūpiyassa. Tassa kho pana bhante seṭṭhissa gahapatissa evarūpo bhattabhogo ahosi "kaṇājakaṁ bhuñjati bilaṅgadutiyaṁ". Evarūpo vatthabhogo ahosi "sāṇaṁ dhāreti tipakkhavasanaṁ". Evarūpo yānabhogo ahosi "jajjararathakena yāti paṇṇachattakena dhāriyamānenā"ti.

Evametaṁ mahārāja, evametaṁ mahārāja, asappuriso kho mahārāja uḷāre bhoge labhitvā nevattānaṁ sukheti pīṇeti, na mātāpitaro sukheti pīṇeti, na puttadāraṁ sukheti pīṇeti, na dāsakammakaraporise sukheti pīṇeti, na mittāmacce sukheti pīṇeti, na samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikaṁ dakkhiṇaṁ patiṭṭhāpeti sovaggikaṁ sukhavipākaṁ saggasaṁvattanikaṁ. Tassa te bhoge evaṁ sammā aparibhuñjiyamāne[1] rājāno vā haranti, corā vā haranti, aggi vā ḍahati, udakaṁ vā vahati, appiyā vā dāyādā haranti. Evaṁsa te[2] mahārāja bhogā sammā aparibhuñjiyamānā parikkhayaṁ gacchanti, no paribhogaṁ.

Seyyathāpi mahārāja amanussaṭṭhāne pokkharaṇī acchodakā sītodakā sātodakā setodakā supatitthā ramaṇīyā, taṁ jano neva hareyya na piveyya na nahāyeyya na yathāpaccayaṁ vā kareyya, evaṁ hi taṁ mahārāja udakaṁ sammā aparibhuñjiyamānaṁ[3] parikkhayaṁ

---

1. Aparibhuñjamāno (sabbattha)
2. Evaṁ sante (Sī, I)
3. Aparibhuñjamānaṁ (Syā, Kaṁ)

gaccheyya, no paribhogaṁ. Evameva kho mahārāja asappuriso uḷāre bhoge labhitvā nevattānaṁ sukheti pīṇeti, na mātāpitaro sukheti pīṇeti, na puttadāraṁ sukheti pīṇeti, na dāsakammakaraporise sukheti pīṇeti, na mittāmacce sukheti pīṇeti, na samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikaṁ dakkhiṇaṁ patiṭṭhāpeti sovaggikaṁ sukhavipākaṁ saggasaṁvattanikaṁ. Tassa te bhoge evaṁ sammā aparibhuñjiyamāne rājāno vā haranti, corā vā haranti, aggi vā ḍahati, udakaṁ vā vahati, appiyā vā dāyādā haranti. Evaṁsa te[1] mahārāja bhogā sammā aparibhuñjiyamānā parikkhayaṁ gacchanti, no paribhogaṁ.

Sappuriso ca kho mahārāja uḷāre bhoge labhitvā attānaṁ sukheti pīṇeti, mātāpitaro sukheti pīṇeti, puttadāraṁ sukheti pīṇeti, dāsakammakaraporise sukheti pīṇeti, mittāmacce sukheti pīṇeti, samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikaṁ dakkhiṇaṁ patiṭṭhāpeti sovaggikaṁ sukhavipākaṁ saggasaṁvattanikaṁ. Tassa te bhoge evaṁ sammā paribhuñjiyamāne neva rājāno haranti, na corā haranti, na aggi ḍahati, na udakaṁ vahati, na appiyā dāyādā haranti. Evaṁsa te mahārāja bhogā sammā paribhuñjiyamānā paribhogaṁ gacchanti, no parikkhayaṁ.

Seyyathāpi mahārāja gāmassa vā nigamassa vā avidūre pokkharaṇī acchodakā sītodakā sātodakā setodakā supatitthā ramaṇīyā, tañca udakaṁ jano hareyyapi piveyyapi nahāyeyyapi yathāpaccayampi kareyya. Evaṁ hi taṁ mahārāja udakaṁ sammā paribhuñjiyamānaṁ paribhogaṁ gaccheyya, no parikkhayaṁ. Evameva kho mahārāja sappuriso uḷāre bhoge labhitvā attānaṁ sukheti pīṇeti, mātāpitaro sukheti pīṇeti, puttadāraṁ sukheti pīṇeti, dāsakammakaraporise sukheti pīṇeti, mittāmacce sukheti pīṇeti. Samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikaṁ dakkhiṇaṁ patiṭṭhāpeti sovaggikaṁ sukhavipākaṁ saggasaṁvattanikaṁ. Tassa te bhoge evaṁ sammā paribhuñjiyamāne neva rājāno haranti, na corā haranti, na aggi ḍahati, na udakaṁ vahati, na appiyā dāyādā haranti. Evaṁsa te mahārāja bhogā sammā paribhuñjiyamānā paribhogaṁ gacchanti, no parikkhayanti.

---

1. Evaṁ sante (Sī, I)

Amanussaṭṭhāne udakaṁva sītaṁ,
tadapeyyamānaṁ parisosameti.
Evaṁ dhanaṁ kāpuriso labhitvā,
nevattanā bhuñjati no dadāti.

Dhīro ca viññū adhigamma bhoge,
so bhuñjati kiccakaro ca hoti.
So ñātisaṁghaṁ nisabho bharitvā,
anindito saggamupeti ṭhānanti.

## 10. Dutiya-aputtakasutta

131. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo divā divassa yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti.

Idha bhante Sāvatthiyaṁ seṭṭhi gahapati kālaṅkato, tamahaṁ aputtakaṁ sāpateyyaṁ rājantepuraṁ atiharitvā āgacchāmi. Sataṁ bhante satasahassāni hiraññasseva, ko pana vādo rūpiyassa. Tassa kho pana bhante seṭṭhissa gahapatissa evarūpo bhattabhogo ahosi "kaṇājakaṁ bhuñjati bilaṅgadutiyaṁ". Evarūpo vatthabhogo ahosi "sāṇaṁ dhāreti tipakkhavasanaṁ". Evarūpo yānabhogo ahosi "jajjararathakena yāti paṇṇachattekena dhāriyamānenā"ti.

Evametaṁ mahārāja, evametaṁ mahārāja, bhūtapubbaṁ so mahārāja seṭṭhi gahapati Taggarasikhiṁ nāma Paccekasambuddhaṁ piṇḍapātena paṭipādesi, "detha samaṇassa piṇḍan"ti vatvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Datvā ca pana pacchā vippaṭisārī ahosi "varametaṁ piṇḍapātaṁ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyun"ti. Bhātu ca pana ekaputtakaṁ sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi.

Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhi gahapati Taggarasikhiṁ Paccekasambuddhaṁ piṇḍapātena paṭipādesi, tassa kammassa vipākena sattakkhattuṁ sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajji, tasseva kammassa vipākāvasesena imissāyeva

Sāvatthiyā sattakkhattuṁ seṭṭhittaṁ kāresi. Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhi gahapati datvā pacchā vippaṭisārī ahosi "varametaṁ piṇḍapātaṁ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyun"ti, tassa kammassa vipākena nāssuḷārāya bhattabhogāya cittaṁ namati, nāssuḷārāya vatthabhogāya cittaṁ namati, nāssuḷārāya yānabhogāya cittaṁ namati, nāssuḷārānaṁ pañcannaṁ kāmaguṇānaṁ bhogāya cittaṁ namati. Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhi gahapati bhātu ca pana ekaputtakaṁ sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi, tassa kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye paccittha, tasseva kammassa vipākāvasesena idaṁ sattamaṁ aputtakaṁ sāpateyyaṁ rājakosaṁ paveseti. Tassa kho mahārāja seṭṭhissa gahapatissa purāṇañca puññaṁ parikkhīṇaṁ navañca puññaṁ anupacitaṁ, ajja pana mahārāja seṭṭhi gahapati Mahāroruve niraye paccatīti. Evaṁ bhante seṭṭhi gahapati Mahāroruvaṁ nirayaṁ upapannoti. Evaṁ mahārāja seṭṭhi gahapati Mahāroruvaṁ nirayaṁ upapannoti. Idamavoca -pa-.

Dhaññaṁ dhanaṁ rajataṁ jātarūpaṁ, pariggahaṁ vāpi yadatthi kiñci.
Dāsā kammakarā pessā, ye cassa anujīvino.

Sabbaṁ nādāya gantabbaṁ, sabbaṁ nikkhippagāminaṁ[1].
Yañca karoti kāyena, vācāya uda cetasā.

Taṁ hi tassa sakaṁ hoti, tañca ādāya gacchati.
Tañcassa anugaṁ hoti, chāyāva anapāyinī.

Tasmā kareyya kalyāṇaṁ, nicayaṁ samparāyikaṁ.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinanti.

Dutiyo vaggo.

## Tassuddānaṁ

Jaṭilā Pañca rājāno, Doṇapākakurena ca.
Saṅgāmena dve vuttāni, Mallikā[2] dve Appamādena ca.
Aputtakena dve vuttā, vaggo tena pavuccatīti.

---

1. Nikkhīpagāminaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)
2. Dhītarā (bahūsu)

## 3. Tatiyavagga

### 1. Puggalasutta

132. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca "cattārome mahārāja puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ. Katame cattāro, tamotamaparāyano tamojotiparāyano jotitamaparāyano jotijotiparāyano.

Kathañca mahārāja puggalo tamotamaparāyano hoti, idha mahārāja ekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā venakule[1] vā nesādakule vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati. So ca hoti dubbaṇṇo duddasiko okoṭimako bavhābādho[2] kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

Seyyathāpi mahārāja puriso andhakārā vā andhakāraṁ gaccheyya, tamā vā tamaṁ gaccheyya, lohitamalā vā lohitamalaṁ gaccheyya. Tathūpamāhaṁ mahārāja imaṁ puggalaṁ vadāmi. Evaṁ kho mahārāja puggalo tamotamaparāyano hoti.

Kathañca mahārāja puggalo tamojotiparāyano hoti, idha mahārāja ekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā venakule vā nesādakule vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati. So ca kho hoti dubbaṇṇo

---

1. Veṇakule (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Bahvābādho (Ka)

duddasiko okoṭimako bavhābādho kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati. So kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati.

Seyyathāpi mahārāja puriso pathaviyā vā pallaṅkaṁ āroheyya, pallaṅkā vā assapiṭṭhiṁ āroheyya, assapiṭṭhiyā vā hatthikkhandhaṁ āroheyya, hatthikkhandhā vā pāsādaṁ āroheyya. Tathūpamāhaṁ mahārāja imaṁ puggalaṁ vadāmi. Evaṁ kho mahārāja puggalo tamojotiparāyano hoti.

Kathañca mahārāja puggalo jotitamaparāyano hoti, idha mahārāja ekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti khattiyamahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe, so ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato, lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

Seyyathāpi mahārāja puriso pāsādā vā hatthikkhandhaṁ oroheyya, hatthikkhandhā vā assapiṭṭhiṁ oroheyya, assapiṭṭhiyā vā pallaṅkaṁ oroheyya. Pallaṅkā vā pathaviṁ oroheyya, pathaviyā vā andhakāraṁ paviseyya, tathūpamāhaṁ mahārāja imaṁ puggalaṁ vadāmi. Evaṁ kho mahārāja puggalo jotitamaparāyano hoti.

Kathañca mahārāja puggalo jotijotiparāyano hoti, idha mahārāja ekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti khattiyamahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā

gahapatimahāsālakule vā aḍḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe, so ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato, lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritaṁ carati, vācāya sucaritaṁ carati, manasā sucaritaṁ carati. So kāyena sucaritaṁ caritvā vācāya sucaritaṁ caritvā manasā sucaritaṁ caritvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjati.

Seyyathāpi mahārāja puriso pallaṅkā vā pallaṅkaṁ saṅkameyya, assapiṭṭhiyā vā assapiṭṭhiṁ saṅkameyya, hatthikkhandhā vā hatthikkhandhaṁ saṅkameyya, pāsādā vā pāsādaṁ saṅkameyya. Tathūpamāhaṁ mahārāja imaṁ puggalaṁ vadāmi. Evaṁ kho mahārāja puggalo jotijotiparāyano hoti. Ime kho mahārāja cattāro puggalā santo saṁvijjamānā lokasminti. Idamavoca -pa-.

Daliddo puriso rāja, assaddho hoti maccharī.
Kadariyo pāpasaṅkappo, micchādiṭṭhi anādaro.

Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake.
Akkosati paribhāsati, natthiko hoti rosako.

Dadamānaṁ nivāreti, yācamānāna bhojanaṁ.
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhipa.
Upeti nirayaṁ ghoraṁ, tamotamaparāyano.

Daliddo puriso rāja, saddho hoti amaccharī.
Dadāti seṭṭhasaṅkappo, abyaggamanaso naro.

Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake.
Uṭṭhāya abhivādeti, samacariyāya sikkhati.

Dadamānaṁ na vāreti[1], yācamānāna bhojanaṁ.
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhipa.
Upeti tidivaṁ ṭhānaṁ, tamojotiparāyano.

---

1. Na nivāreti (Sī)

Aḍḍho ce[1] puriso rāja, assaddho hoti maccharī.
Kadariyo pāpasaṅkappo, micchādiṭṭhi anādaro.

Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake.
Akkosati paribhāsati, natthiko hoti rosako.

Dadamānaṁ nivāreti, yācamānāna bhojanaṁ.
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhipa.
Upeti nirayaṁ ghoraṁ, jotitamaparāyano.

Aḍḍho ce puriso rāja, saddho hoti amaccharī.
Dadāti seṭṭhasaṅkappo, abyaggamanaso naro.

Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake.
Uṭṭhāya abhivādeti, samacariyāya sikkhati.

Dadamānaṁ na vāreti, yācamānāna bhojanaṁ.
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhipa.
Upeti tidivaṁ ṭhānaṁ, jotijotiparāyanoti.

## 2. Ayyikāsutta

133. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti.

Ayyikā me bhante kālaṅkatā jiṇṇā vuḍḍhā mahallikā addhagatā vayo-anuppattā vīsavassasatikā jātiyā. Ayyikā kho pana me bhante piyā hoti manāpā. Hatthiratanena cepāhaṁ bhante labheyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti, hatthiratanampāhaṁ dadeyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti. Assaratanena cepāhaṁ bhante labheyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti, assaratanampāhaṁ dadeyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti. Gāmavarena cepāhaṁ bhante labheyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti, gāmavarampāhaṁ dadeyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti. Janapadapadesena[2] cepāhaṁ bhante

1. Aḍḍho ve (I, Ka)
2. Janapadena (Sī, Syā, I)

labheyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti, janapadapadesampāhaṁ dadeyyaṁ "mā me ayyikā kālamakāsī"ti. Sabbe sattā mahārāja maraṇadhammā maraṇapariyosānā maraṇaṁ anatītāti. Acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvasubhāsitamidaṁ bhante Bhagavatā "sabbe sattā maraṇadhammā maraṇapariyosānā maraṇaṁ anatītā"ti.

Evametaṁ mahārāja, evametaṁ mahārāja, sabbe sattā maraṇadhammā maraṇapariyosānā maraṇaṁ anatītā. Seyyathāpi mahārāja yāni kānici kumbhakārabhājanāni āmakāni ceva pakkāni ca, sabbāni tāni bhedanadhammāni bhedanapariyosānāni bhedanaṁ anatītāni. Evameva kho mahārāja sabbe sattā maraṇadhammā maraṇapariyosānā maraṇaṁ anatītāti. Idamavoca -pa-.

Sabbe sattā marissanti, maraṇantaṁ hi jīvitaṁ.
Yathākammaṁ gamissanti, puññapāpaphalūpagā.
Nirayaṁ pāpakammantā, puññakammā ca suggatiṁ.

Tasmā kareyya kalyāṇaṁ, nicayaṁ samparāyikaṁ.
Puññāni paralokasmiṁ, patiṭṭhā honti pāṇinanti.

### 3. Lokasutta

134. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "kati nu kho bhante lokassa dhammā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyā"ti. Tayo kho mahārāja lokassa dhammā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Katame tayo, lobho kho mahārāja lokassa dhammo uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Doso kho mahārāja lokassa dhammo uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Moho kho mahārāja lokassa dhammo uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Ime kho mahārāja tayo lokassa dhammā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyāti. Idamavoca -pa-.

Lobho doso ca moho ca, purisaṁ pāpacetasaṁ.
Hiṁsanti attasambhūtā, tacasāraṁva samphalanti.

### 4. Issattasutta

135. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "kattha nu kho bhante dānaṁ dātabban"ti. Yattha kho mahārāja cittaṁ pasīdatīti. Kattha pana bhante dinnaṁ mahapphalanti. Aññaṁ kho etaṁ mahārāja kattha dānaṁ dātabbaṁ, aññaṁ panetaṁ kattha dinnaṁ mahapphalanti. Sīlavato kho mahārāja dinnaṁ mahapphalaṁ, no tathā dussīle. Tena hi mahārāja taññevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idha tyassa yuddhaṁ paccupaṭṭhitaṁ saṅgāmo samupabyūḷho[1]. Atha āgaccheyya khattiyakumāro asikkhito akatahattho akatayoggo akatūpāsano bhīru chambhī utrāsī palāyī, bhareyyāsi taṁ purisaṁ, attho ca te tādisena purisenāti. Nāhaṁ bhante bhareyyaṁ taṁ purisaṁ, na ca me attho tādisena purisenāti. Atha āgaccheyya brāhmaṇakumāro asikkhito -pa-. Atha āgaccheyya vessakumāro asikkhito -pa-. Atha āgaccheyya suddakumāro asikkhito -pa- na ca me attho tādisena purisenāti.

Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idha tyassa yuddhaṁ paccupaṭṭhitaṁ saṅgāmo samupabyūḷho. Atha āgaccheyya khattiyakumāro susikkhito katahattho katayoggo katūpāsano abhīru acchambhī anutrāsī apalāyī, bhareyyāsi taṁ purisaṁ, attho ca te tādisena purisenāti. Bhareyyāhaṁ bhante taṁ purisaṁ, attho ca me tādisena purisenāti. Atha āgaccheyya brāhmaṇakumāro -pa-. Atha āgaccheyya vessakumāro -pa-. Atha āgaccheyya Suddakumāro susikkhito katahattho katayoggo katūpāsano abhīru acchambhī anutrāsī apalāyī, bhareyyāsi taṁ purisaṁ, attho ca te tādisena purisenāti. Bhareyyāhaṁ bhante taṁ purisaṁ, attho ca me tādisena purisenāti.

Evameva kho mahārāja yasmā kasmā cepi[2] kulā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca hoti pañcaṅgavippahīno pañcaṅgasamannāgato,

---

1. Samūpabbūḷho (Sī), samupabbuḷho (I)
2. Yasmā cepi (Sī, Syā, Kaṁ, Ka)

tasmiṁ dinnaṁ mahapphalaṁ hoti. Katamāni pañcaṅgāni pahīnāni honti. Kāmacchando pahīno hoti, byāpādo pahīno hoti, thinamiddhaṁ pahīnaṁ hoti, uddhaccakukkuccaṁ pahīnaṁ hoti, vicikicchā pahīnā hoti. Imāni pañcaṅgāni pahīnāni honti. Katamehi pañcahaṅgehi samannāgato hoti. Asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti, asekkhena samādhikkhandhena samannāgato hoti, asekkhena paññākkhandhena samannāgato hoti, asekkhena vimuttikkhandhena samannāgato hoti, asekkhena vimuttiñāṇadassanakkhandhena samannāgato hoti. Imehi pañcahaṅgehi samannāgato hoti. Iti pañcaṅgavippahīne pañcaṅgasamannāgate dinnaṁ mahapphalanti. Idamavoca Bhagavā -pa- Satthā—

"Issattaṁ[1] balavīriyañca[2], yasmiṁ vijjetha māṇave.
Taṁ yuddhattho bhare rājā, nāsūraṁ jātipaccayā.

Tatheva khantisoraccaṁ, dhammā yasmiṁ patiṭṭhitā.
Ariyavuttiṁ medhāviṁ, hīnajaccampi pūjaye.

Kāraye assame ramme, vāsayettha bahussute.
Papañca vivane kayirā, dugge saṅkamanāni ca.

Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ, vatthasenāsanāni ca.
Dadeyya ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

Yathā hi megho thanayaṁ, vijjumālī satakkaku.
Thalaṁ ninnañca pūreti, abhivassaṁ vasundharaṁ.

Tatheva saddho sutavā, abhisaṅkhacca bhojanaṁ.
Vanibbake tappayati, annapānena paṇḍito.

Āmodamāno pakireti, detha dethāti bhāsati.
Taṁ hissa gajjitaṁ hoti, devasseva pavassato.
Sā puññadhārā vipulā, dātāraṁ abhivassatī"ti.

---

1. Issatthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Balaviriyañca (Sī, Syā, Kaṁ, I)

## 5. Pabbatūpamasutta

136. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinnaṁ kho rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ Bhagavā etadavoca "kanda kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti. Yāni tāni bhante raññaṁ khattiyānaṁ muddhāvasittānaṁ issariyamadamattānaṁ kāmagedhapariyuṭṭhitānaṁ janapadatthāvariyappattānaṁ mahantaṁ pathavimaṇḍalaṁ abhivijiya ajjhāvasantānaṁ rājakaraṇīyāni bhavanti, tesu khvāhaṁ etarahi ussukkamāpannoti.

Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idha te puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko, so taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "yagghe mahārāja jāneyyāsi, ahaṁ āgacchāmi puratthimāya disāya, tatthaddasaṁ mahantaṁ pabbataṁ abbhasamaṁ, sabbe pāṇe nippothento āgacchati. Yaṁ te mahārāja karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti. Atha dutiyo puriso āgaccheyya pacchimāya disāya -pa-. Atha tatiyo puriso āgaccheyya uttarāya disāya. Atha catuttho puriso āgaccheyya dakkhiṇāya disāya saddhāyiko paccayiko, so taṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyya "yagghe mahārāja jāneyyāsi, ahaṁ āgacchāmi dakkhiṇāya disāya tatthaddasaṁ mahantaṁ pabbataṁ abbhasamaṁ, sabbe pāṇe nippothento āgacchati. Yaṁ te mahārāja karaṇīyaṁ, taṁ karohī"ti. Evarūpe te mahārāja mahati mahabbhaye samuppanne dāruṇe manussakkhaye[1] dullabhe manussatte kimassa karaṇīyanti.

Evarūpe me bhante mahati mahabbhaye samuppanne dāruṇe manussakkhaye dullabhe manussatte kimassa karaṇīyaṁ aññatra dhammacariyāya aññatra samacariyāya aññatra kusalakiriyāya aññatra puññakiriyāyāti.

Ārocemi kho te mahārāja, paṭivedemi kho te mahārāja, adhivattati kho taṁ mahārāja jarāmaraṇaṁ, adhivattamāne ce te mahārāja jarāmaraṇe kimassa karaṇīyanti. Adhivattamāne ca me bhante jarāmaraṇe kimassa karaṇīyaṁ aññatra dhammacariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāya. Yāni tāni bhante raññaṁ khattiyānaṁ muddhāvasittānaṁ

1. Manussakāye (Ka)

issariyamadamattānaṁ kāmagedhapariyuṭṭhitānaṁ janapadatthāvariyappattānaṁ mahantaṁ pathavimaṇḍalaṁ abhivijiya ajjhāvasantānaṁ hatthiyuddhāni bhavanti, tesampi bhante hatthiyuddhānaṁ natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Yānipi tāni bhante raññaṁ khattiyānaṁ muddhāvasittānaṁ -pa- ajjhāvasantānaṁ assayuddhāni bhavanti -pa- rathayuddhāni bhavanti -pa- pattiyuddhāni bhavanti, tesampi bhante pattiyuddhānaṁ natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Santi kho pana bhante imasmiṁ rājakule mantino mahāmattā, ye pahonti[1] āgate paccatthike mantehi bhedayituṁ, tesampi bhante mantayuddhānaṁ natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Saṁvijjati kho pana bhante imasmiṁ rājakule pahūtaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ bhūmigatañceva vehāsaṭṭhañca, yena mayaṁ pahoma āgate paccatthike dhanena upalāpetuṁ, tesampi bhante dhanayuddhānaṁ natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Adhivattamāne ca me bhante jarāmaraṇe kimassa karaṇīyaṁ aññatra dhammacariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāyāti.

Evametaṁ mahārāja, evametaṁ mahārāja, adhivattamāne jarāmaraṇe kimassa karaṇīyaṁ aññatra dhammacariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāyāti. Idamavoca Bhagavā -pa- Satthā—

“Yathāpi selā vipulā, nabhaṁ āhacca pabbatā.
Samantānupariyāyeyyuṁ, nippothento catuddisā.

Evaṁ jarā ca maccu ca, adhivattanti pāṇine[2].
Khattiye brāhmaṇe vesse, sudde caṇḍālapukkuse.
Na kiñci[3] parivajjeti, sabbamevābhimaddati.

Na tattha hatthīnaṁ bhūmi, na rathānaṁ na pattiyā.
Na cāpi mantayuddhena, sakkā jetuṁ dhanena vā.

Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamattano.
Buddhe dhamme ca saṁghe ca, dhīro saddhaṁ nivesaye.

---

1. Yesaṁ honti (Ka) 2. Pāṇino (Sī, Syā, Kaṁ, I) 3. Na kañci (?)

Yo dhammaṁ cari[1] kāyena, vācāya uda cetasā.
Idheva naṁ pasaṁsanti, pecca sagge pamodatī"ti.

Tatiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Puggalo Ayyikā Loko, Issattaṁ[2] Pabbatūpamā.
Desitaṁ Buddhaseṭṭhena, imaṁ Kosalapañcakanti.

## Kosalasaṁyuttaṁ samattaṁ.

1. Dhammacārī (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Issatthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

# 4. Mārasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Tapokammasutta

137. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisambuddho. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "mutto vatamhi tāya dukkarakārikāya, sādhu mutto vatamhi tāya anatthasaṁhitāya dukkarakārikāya, sādhu vatamhi mutto bodhiṁ samajjhaganti[1].

Atha kho māro pāpimā Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Tapokammā apakkamma, ye na sujjhanti māṇavā.
Asuddho maññasi suddho, suddhimaggā aparaddho"[2] ti.

Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Anatthasaṁhitaṁ ñatvā, yaṁ kiñci amaraṁ tapaṁ[3].
Sabbaṁ natthāvahaṁ hoti, phiyārittaṁva dhammani[4].

Sīlaṁ samādhi paññañca, maggaṁ bodhāya bhāvayaṁ.
Pattosmi paramaṁ suddhiṁ, nihato tvamasi antakā"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

---

1. Sādhu ṭhito sato bodhiṁ samajjhaganti (Sī, I), sādhu vatamhi satto bodhisamajjhagūti (Syā, Kaṁ)
2. Suddhimaggamaparaddho (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Aparaṁ tapaṁ (Ka)
4. Vammani (Sī), dhammaniṁ (I), jammaniṁ (Ka) etthāyaṁ dhammasaddo sakkate dhanvani-saddena sadiso maruvācakoti veditabbo, yathā daḷhadhammātipadaṁ.

## 2. Hatthirājavaṇṇasutta

138. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisambuddho. Tena kho pana samayena Bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho māro pāpimā Bhagavato bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Seyyathāpi nāma mahā-ariṭṭhako maṇi, evamassa sīsaṁ hoti. Seyyathāpi nāma suddhaṁ rūpiyaṁ, evamassa dantā honti. Seyyathāpi nāma mahatī naṅgalīsā[1], evamassa soṇḍo hoti. Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Saṁsaraṁ dīghamaddhānaṁ, vaṇṇaṁ katvā subhāsubhaṁ.
> Alaṁ te tena pāpima, nihato tvamasi antakā"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 3. Subhasutta

139. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisambuddho. Tena kho pana samayena Bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho māro pāpimā Bhagavato bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato avidūre uccāvacā vaṇṇanibhā upadaṁseti subhā ceva asubhā ca. Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

> "Saṁsaraṁ dīghamaddhānaṁ, vaṇṇaṁ katvā subhāsubhaṁ.
> Alaṁ te tena pāpima, nihato tvamasi antaka.

---

1. Naṅgalasīsā (I, Ka)

Ye ca kāyena vācāya, manasā ca susaṁvutā.
Na te māravasānugā, na te mārassa baddhagū”[1] ti.

Atha kho māro -pa- tatthevantaradhāyīti.

### 4. Paṭhama mārapāsasutta

140. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Mayhaṁ kho bhikkhave yoniso manasikārā yoniso sammappadhānā anuttarā vimutti anuppattā, anuttarā vimutti sacchikatā. Tumhepi bhikkhave yoniso manasikārā yoniso sammappadhānā anuttaraṁ vimuttiṁ anupāpuṇātha, anuttaraṁ vimuttiṁ sacchikarothāti. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Baddhosi mārapāsena, ye dibbā ye ca mānusā.
Mārabandhanabaddhosi, na me samaṇa mokkhasī”ti.

Muttāhaṁ[2] mārapāsena, ye dibbā ye ca mānusā.
Mārabandhanamuttomhi, nihato tvamasi antakāti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

### 5. Dutiyamārapāsasutta

141. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Bārāṇasiyaṁ viharati Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Muttāhaṁ bhikkhave sabbapāsehi ye dibbā ye ca mānusā. Tumhepi bhikkhave muttā sabbapāsehi ye dibbā ye ca mānusā. Caratha bhikkhave cārikaṁ bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ, mā ekena dve agamittha, desetha bhikkhave dhammaṁ ādikalyāṇaṁ majjhekalyāṇaṁ pariyosānakalyāṇaṁ sātthaṁ

---

1. Baddhabhū (Ka), paccagū (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Muttohaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

sabyañjanaṁ kevalaparipuṇṇaṁ parisuddhaṁ brahmacariyaṁ pakāsetha, santi sattā apparajakkhajātikā assavanatā dhammassa parihāyanti, bhavissanti dhammassa aññātāro. Ahampi bhikkhave yena Uruvelā senānigamo tenupasaṅkamissāmi dhammadesanāyāti. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Baddhosi sabbapāsehi, ye dibbā ye ca mānusā.
> Mahābandhanabaddhosi, na me samaṇa mokkhasī"ti.
>
> Muttāhaṁ sabbapāsehi, ye dibbā ye ca mānusā,
> Mahābandhanamuttomhi, nihato tvamasi antakāti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

## 6. Sappasutta

142. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati.

Atha kho māro pāpimā Bhagavato bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo mahantaṁ sapparājavaṇṇaṁ abhinimminitvā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Seyyathāpi nāma mahatī ekarukkhikā nāvā, evamassa kāyo hoti. Seyyathāpi nāma mahantaṁ soṇḍikākiḷañjaṁ, evamassa phaṇo hoti. Seyyathāpi nāma mahatī Kosalikā kaṁsapāti, evamassa akkhīni bhavanti. Seyyathāpi nāma deve gaḷagaḷāyante vijjullatā niccharanti, evamassa mukhato jivhā niccharati. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya saddo hoti, evamassa assāsapassāsānaṁ saddo hoti.

Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

> "Yo suññagehāni sevati,
> Seyyā so Muni attasaññato.
> Vossajja careyya tattha so,
> Patirūpaṁ hi tathāvidhassa taṁ.

Carakā bahū bheravā bahū,
Atho ḍaṁsasarīsapā[1] bahū.
Lomampi na tattha iñjaye,
Suññāgāragato Mahāmuni.

Nabhaṁ phaleyya pathavī caleyya,
Sabbepi pāṇā uda santaseyyuṁ.
Sallampi ce urasi pakappayeyyuṁ,
Upadhīsu tāṇaṁ na karonti Buddhā"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 7. Supatisutta

143. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Bhagavā bahudevarattiṁ abbhokāse caṅkamitvā rattiyā paccūsasamayaṁ pāde pakkhāletvā vihāraṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappesi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññaṁ manasi karitvā. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kiṁ soppasi kiṁ nu soppasi,
Kimidaṁ soppasi dubbhago[2] viya.
Suññamagāranti soppasi,
Kimidaṁ soppasi sūriye uggate"ti.

Yassa jālinī visattikā,
Taṇhā natthi kuhiñci netave.
Sabbūpadhiparikkhayā Buddho,
Soppati kiṁ tavettha mārāti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

---

1. Ḍaṁsa siriṁsapā (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Dubbhato (Syā, Kaṁ), dubbhayo (I)

## 8. Nandatisutta

144. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Nandati puttehi puttimā, gomā gobhi tatheva nandati.
Upadhīhi narassa nandanā, na hi so nandati yo nirūpadhī”ti.

Socati puttehi puttimā, gomā gobhi tatheva socati.
Upadhīhi narassa socanā, na hi so socati yo nirūpadhīti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 9. Paṭhama-āyusutta

145. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Appamidaṁ bhikkhave manussānaṁ āyu, gamanīyo samparāyo kattabbaṁ kusalaṁ, caritabbaṁ brahmacariyaṁ, natthi jātassa amaraṇaṁ. Yo bhikkhave ciraṁ jīvati, so vassasataṁ appaṁ vā bhiyyoti.

Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Dīghamāyu manussānaṁ, na naṁ hīḷe suporiso.
Careyya khīramattova, natthi maccussa āgamo”ti.

Appamāyu manussānaṁ, hīḷeyya naṁ suporiso.
Careyyādittasīsova, natthi maccussa nāgamoti.

Atha kho māro -pa- tatthevantaradhāyīti.

### 10. Dutiya-āyusutta

146. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tatra kho Bhagavā -pa- etadavoca—

Appamidaṁ bhikkhave manussānaṁ āyu, gamanīyo samparāyo, kattabbaṁ kusalaṁ, caritabbaṁ brahmacariyaṁ, natthi jātassa amaraṇaṁ. Yo bhikkhave ciraṁ jīvati, so vassasataṁ appaṁ vā bhiyyoti.

Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Nāccayanti ahorattā, jīvitaṁ nūparujjhati.
Āyu anupariyāyati maccānaṁ, nemīva rathakubbaran”ti.

Accayanti ahorattā, jīvitaṁ uparujjhati.
Āyu khīyati maccānaṁ, kunnadīnaṁva odakanti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Tapokammañca Nāgo ca, Subhaṁ Pāsena te duve.
Sappo Supati Nandanaṁ, Āyunā apare duveti.

---

## 2. Dutiyavagga

### 1. Pāsāṇasutta

147. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Tena kho pana samayena Bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho māro pāpimā Bhagavato bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo yena

Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato avidūre mahante pāsāṇe padālesi.

Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Sacepi kevalaṁ sabbaṁ, Gijjhakūṭaṁ calessasi[1].
Neva sammāvimuttānaṁ, Buddhānaṁ atthi iñjitan”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 2. Kinnusīhasutta

148. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Bhagavā mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi “ayaṁ kho samaṇo Gotamo mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti, yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ vicakkhukammāyā”ti. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kinnu sīhova nadasi, parisāyaṁ visārado.
Paṭimallo hi te atthi, vijitāvī nu maññasī”ti.

Nadanti ve mahāvīrā, parisāsu visāradā.
Tathāgatā balappattā, tiṇṇā loke visattikanti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 3. Sakalikasutta

149. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Maddakucchismiṁ migadāye. Tena kho pana samayena Bhagavato pādo

---

1. Gaḷeyyasi (Syā, Kaṁ), caleyyāsi (Ka)

sakalikāya khato hoti, bhusā sudaṁ Bhagavato vedanā vattanti sārīrikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā. Tā sudaṁ Bhagavā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno. Atha kho Bhagavā catugguṇaṁ saṅghāṭiṁ paññapetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappesi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Mandiyā nu kho sesi udāhu kāveyyamatto,
Atthā nu te sampacurā na santi.
Eko vivitte sayanāsanamhi,
Niddāmukho kimidaṁ soppase vā"ti.

Na mandiyā sayāmi nāpi kāveyyamatto,
Atthaṁ sameccāhamapetasoko.
Eko vivitte sayanāsanamhi,
Sayāmahaṁ sabbabhūtānukampī.

Yesampi sallaṁ urasi paviṭṭhaṁ,
Muhuṁ muhuṁ hadayaṁ vedhamānaṁ.
Tepīdha soppaṁ labhare sasallā,
Tasmā ahaṁ na supe vītasallo.

Jaggaṁ na saṅke napi bhemi sottuṁ,
Rattindivā nānutapanti māmaṁ.
Hāniṁ na passāmi kuhiñci loke,
Tasmā supe sabbabhūtānukampīti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

### 4. Patirūpasutta

150. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati ekasālāyaṁ brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena Bhagavā mahatiyā gihiparisāya parivuto dhammaṁ deseti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi "ayaṁ kho samaṇo Gotamo mahatiyā gihiparisāya parivuto dhammaṁ deseti, yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ vicakkhukammāyā"ti. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Netaṁ tava patirūpaṁ, yadaññamanusāsasi.
Anurodhavirodhesu, mā sajjittho tadācaran"ti.

Hitānukampī Sambuddho, yadaññamanusāsati.
Anurodhavirodhehi, vippamutto Tathāgatoti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 5. Mānasasutta

151. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Antalikkhacaro pāso, yvāyaṁ carati mānaso.
Tena taṁ bādhayissāmi, na me samaṇa mokkhasī"ti.

Rūpā saddā rasā gandhā, phoṭṭhabbā ca manoramā.
Ettha me vigato chando, nihato tvamasi antakāti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 6. Pattasutta

152. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti[1] samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā[2]

---

1. Samādāpeti (?)
2. Aṭṭhikatvā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

manasi katvā sabbacetasā[1] samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi "ayaṁ kho samaṇo Gotamo pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ vicakkhukammāyā"ti.

Tena kho pana samayena sambahulā pattā abbhokāse nikkhittā honti. Atha kho māro pāpimā balībaddavaṇṇaṁ abhinimminitvā yena te pattā tenupasaṅkami. Atha kho aññataro bhikkhu aññataraṁ bhikkhuṁ etadavoca "bhikkhu bhikkhu eso balībaddo patte bhindeyyā"ti. Evaṁ vutte Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "na so bhikkhu balībaddo, māro eso pāpimā tumhākaṁ vicakkhukammāya āgato"ti. Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Rūpaṁ vedayitaṁ saññā, viññāṇaṁ yañca saṅkhataṁ.
Nesohamasmi netaṁ me, evaṁ tattha virajjati.

Evaṁ virattaṁ khemattaṁ, sabbasaṁyojanātigaṁ.
Anvesaṁ sabbaṭṭhānesu, mārasenāpi nājjhagā"ti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

## 7. Chaphassāyatanasutta

153. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā channaṁ phassāyatanānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti.

---

1. Sabbacetaso (Sī, Syā, Kaṁ, I), sabbaṁ cetasā (Ka)

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi "ayaṁ kho samaṇo Gotamo channaṁ phassāyatanānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ vicakkhukammāyā"ti. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato avidūre mahantaṁ bhayabheravaṁ saddamakāsi, apissudaṁ pathavī maññe undrīyati[1]. Atha kho aññataro bhikkhu aññataraṁ bhikkhuṁ etadavoca "bhikkhu bhikkhu esā pathavī maññe undrīyatī"ti. Evaṁ vutte Bhagavā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "nesā bhikkhu pathavī undrīyati, māro eso pāpimā tumhākaṁ vicakkhukammāya āgato"ti. Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Rūpā saddā rasā gandhā, phassā dhammā ca kevalā.
Etaṁ lokāmisaṁ ghoraṁ, ettha loko vimucchito.

Etañca samatikkamma, sato Buddhassa sāvako.
Māradheyyaṁ atikkamma, ādiccova virocatī"ti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

## 8. Piṇḍasutta

154. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Magadhesu viharati Pañcasālāyaṁ brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena Pañcasālāyaṁ Brāhmaṇagāme kumārikānaṁ pāhunakāni bhavanti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Pañcasālaṁ Brāhmaṇagāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena Pañcasāleyyakā brāhmaṇagahapatikā mārena pāpimatā anvāviṭṭhā bhavanti "mā samaṇo Gotamo piṇḍamalatthā"ti.

Atha kho Bhagavā yathādhotena pattena Pañcasālaṁ brāhmaṇagāmaṁ piṇḍāya pāvisi, tathādhotena[2] pattena paṭikkami. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca

---

1. Udrīyati (Sī, Syā, Kaṁ, I), u + dara + ya + ti = udrīyati. 2. Yathādhotena (?)

"api tvaṁ samaṇa piṇḍamalatthā"ti. Tathā nu tvaṁ pāpima akāsi, yathāhaṁ piṇḍaṁ na labheyyanti. Tena hi bhante Bhagavā dutiyampi Pañcasālaṁ Brāhmaṇagāmaṁ piṇḍāya pavisatu, tathāhaṁ karissāmi, yathā Bhagavā piṇḍaṁ lacchatīti.

Apuññaṁ pasavi māro, āsajja naṁ Tathāgataṁ.
Kiṁ nu maññasi pāpima, na me pāpaṁ vipaccati.

Susukhaṁ vata jīvāma, yesaṁ no natthi kiñcanaṁ.
Pītibhakkhā bhavissāma, devā ābhassarā yathāti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

### 9. Kassakasutta

155. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhūnaṁ nibbānapaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi "ayaṁ kho samaṇo Gotamo bhikkhūnaṁ nibbānapaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya -pa-. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ vicakkhukammāyā"ti. Atha kho māro pāpimā kassakavaṇṇaṁ abhinimminitvā mahantaṁ naṅgalaṁ khandhe karitvā dīghapācanayaṭṭhiṁ gahetvā haṭahaṭakeso sāṇasāṭinivattho kaddamamakkhitehi pādehi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "api samaṇa balībadde addasā"ti. Kiṁ pana pāpima te balībaddehīti. Mameva samaṇa cakkhu, mama rūpā, mama cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ, kuhiṁ me samaṇa gantvā mokkhasi. Mameva samaṇa sotaṁ, mama saddā -pa-. Mameva samaṇa ghānaṁ, mama gandhā. Mameva samaṇa jivhā, mama rasā. Mameva samaṇa kāyo, mama phoṭṭhabbā. Mameva samaṇa mano, mama dhammā, mama manosamphassaviññāṇāyatanaṁ, kuhiṁ me samaṇa gantvā mokkhasīti.

Taveva pāpima cakkhu, tava rūpā, tava cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho pāpima natthi cakkhu, natthirūpā,natthicakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha pāpima. Taveva pāpima sotaṁ, tava saddā, tava sotasamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho pāpima natthi sotaṁ, natthi saddā, natthi sotasamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha pāpima. Taveva pāpima ghānaṁ, tava gandhā, tava ghānasamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho pāpima natthi ghānaṁ, natthi gandhā, natthi ghānasamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha pāpima. Taveva pāpima jivhā, tava rasā, tava jivhāsamphassaviññāṇāyatanaṁ -pa-. Taveva pāpima kāyo, tava phoṭṭhabbā, tava kāyasamphassaviññāṇāyatanaṁ -pa-. Taveva pāpima mano, tava dhammā, tava manosamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho pāpima natthi mano, natthi dhammā, natthi manosamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha pāpimāti.

Yaṁ vadanti mama yidanti, ye vadanti mamanti ca.
Ettha ce te mano atthi, na me samaṇa mokkhasīti.

Yaṁ vadanti na taṁ mayhaṁ, ye vadanti na te ahaṁ.
Evaṁ pāpima jānāhi, na me maggampi dakkhasīti.

Atha kho māro pāpimā -pa- tatthevantaradhāyīti.

## 10. Rajjasutta

156. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati Himavantapadese[1] araññakuṭikāyaṁ. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "sakkā nu kho rajjaṁ kāretuṁ ahanaṁ aghātayaṁ ajinaṁ ajāpayaṁ asocaṁ asocāpayaṁ dhammenā"ti.

Atha kho māro pāpimā Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "kāretu bhante Bhagavā rajjaṁ, kāretu Sugato rajjaṁ ahanaṁ aghātayaṁ ajinaṁ ajāpayaṁ asocaṁ asocāpayaṁ dhammenā"ti. Kiṁ pana me tvaṁ pāpima passasi, yaṁ maṁ tvaṁ evaṁ vadesi "kāretu bhante Bhagavā rajjaṁ, kāretu Sugato rajjaṁ ahanaṁ aghātayaṁ ajinaṁ ajāpayaṁ asocaṁ

---

1. Himavantapasse (Sī)

asocāpayaṁ dhammenā”ti. Bhagavatā kho bhante cattāro iddhipādā bhāvitā bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā, ākaṅkhamāno ca bhante Bhagavā Himavantaṁ pabbatarājaṁ suvaṇṇaṁtveva adhimucceyya, suvaṇṇañca panassāti[1].

Pabbatassa suvaṇṇassa, jātarūpassa kevalo.
Dvittāva nālamekassa, iti vidvā samañcare.

Yo dukkhamaddakkhi yatonidānaṁ,
Kāmesu so jantu kathaṁ nameyya.
Upadhiṁ viditvā saṅgoti loke,
Tasseva jantu vinayāya sikkheti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Bhagavā, jānāti maṁ Sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

Dutiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Pāsāṇo Sīho Sakalikaṁ[2], Patirūpañca Mānasaṁ.
Pattaṁ Āyatanaṁ Piṇḍaṁ, Kassakaṁ Rajjena te dasāti.

---

## 3. Tatiyavagga

### 1. Sambahulasutta

157. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Silāvatiyaṁ. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū Bhagavato avidūre appamattā ātāpino pahitattā viharanti. Atha kho māro pāpimā brāhmaṇavaṇṇaṁ abhinimminitvā mahantena jaṭaṇḍuvena ajinakkhipanivattho jiṇṇo gopānasivaṅko ghurughurupassāsī udumbaradaṇḍaṁ gahetvā yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca “daharā

---

1. Suvaṇṇapabbatassāti (Sī, Syā, Kaṁ), suvaṇṇañca pabbatassāti (I)
2. Sakkhalikaṁ (Ka)

bhavanto pabbajitā susū kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikkīḷitāvino kāmesu, bhuñjantu bhavanto mānusake kāme, mā sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvitthā"ti. Na kho mayaṁ brāhmaṇa sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvāma, kālikañca kho mayaṁ brāhmaṇa hitvā sandiṭṭhikaṁ anudhāvāma, kālikā hi brāhmaṇa kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo, sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti. Evaṁ vutte māro pāpimā sīsaṁ okampetvā jivhaṁ nillāletvā tivisākhaṁ nalāṭe nalāṭikaṁ vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkāmi.

Atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha mayaṁ bhante Bhagavato avidūre appamattā ātāpino pahitattā viharāma, atha kho bhante aññataro brāhmaṇo mahantena jaṭaṇḍuvena ajinakkhipanivattho jiṇṇo gopānasivaṅko ghurughurupassāsī udumbaradaṇḍaṁ gahetvā yena mayaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā amhe etadavoca 'daharā bhavanto pabbajitā susū kāḷakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikkīḷitāvino kāmesu, bhuñjantu bhavanto mānusake kāme, mā sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvitthā'ti". Evaṁ vutte mayaṁ bhante taṁ brāhmaṇaṁ etadavocumha "na kho mayaṁ brāhmaṇa sandiṭṭhikaṁ hitvā kālikaṁ anudhāvāma, kālikañca kho mayaṁ brāhmaṇa hitvā sandiṭṭhikaṁ anudhāvāma, kālikā hi brāhmaṇa kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo, sandiṭṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti. Evaṁ vutte bhante so brāhmaṇo sīsaṁ okampetvā jivhaṁ nillāletvā tivisākhaṁ nalāṭe nalāṭikaṁ vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkantoti.

Neso bhikkhave brāhmaṇo, māro eso pāpimā tumhākaṁ vicakkhukammāya āgatoti. Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Yo dukkhamaddakkhi yatonidānaṁ,
Kāmesu so jantu kathaṁ nameyya.
Upadhiṁ viditvā saṅgoti loke,
Tasseva jantu vinayāya sikkhe"ti.

## 2. Samiddhisutta

158. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Silāvatiyaṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Samiddhi Bhagavato avidūre appamatto ātāpī pahitatto viharati. Atha kho āyasmato Samiddhissa rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Satthā Arahaṁ Sammāsambuddho, lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yvāhaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajito, lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me sabrahmacārino sīlavanto kalyāṇadhammā"ti. Atha kho māro pāpimā āyasmato Samiddhissa cetasā cetoparivitakkamaññāya yenāyasmā Samiddhi tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmato Samiddhissa avidūre mahantaṁ bhayabheravaṁ saddamakāsi. Apissudaṁ pathavī maññe undrīyati.

Atha kho āyasmā Samiddhi yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno āyasmā Samiddhi Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante Bhagavato avidūre appamatto ātāpī pahitatto viharāmi, tassa mayhaṁ bhante rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi 'lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Satthā Arahaṁ Sammāsambuddho, lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yvāhaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajito, lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me sabrahmacārino sīlavanto kalyāṇadhammā'ti. Tassa mayhaṁ bhante avidūre mahābhayabheravasaddo ahosi. Apissudaṁ pathavī maññe undrīyatī"ti.

Nesā Samiddhi pathavī undrīyati, māro eso pāpimā tuyhaṁ vicakkhukammāya āgato. Gaccha tvaṁ Samiddhi tattheva appamatto ātāpī pahitatto viharāhīti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Samiddhi Bhagavato

paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Dutiyampi kho āyasmā Samiddhi tattheva appamatto ātāpī pahitatto vihāsi. Dutiyampi kho āyasmato Samiddhissa rahogatassa paṭisallīnassa -pa-. Dutiyampi kho māro pāpimā āyasmato Samiddhissa cetasā cetoparivitakkamaññāya -pa-. Apissudaṁ pathavī maññe undrīyati. Atha kho āyasmā Samiddhi māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Saddhāyāhaṁ pabbajito, agārasmā anagāriyaṁ.
> Sati paññā ca me Buddhā, cittañca susamāhitaṁ.
> Kāmaṁ karassu rūpāni, neva maṁ byādhayissasī"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Samiddhi bhikkhū"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

### 3. Godhikasutta

159. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Godhiko Isigilipasse viharati Kāḷasilāyaṁ. Atha kho āyasmā Godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikaṁ cetovimuttiṁ phusi. Atha kho āyasmā Godhiko tamhā sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi. Dutiyampi kho āyasmā Godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikaṁ cetovimuttiṁ phusi. Dutiyampi kho āyasmā Godhiko tamhā sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi. Tatiyampi kho āyasmā Godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikaṁ cetovimuttiṁ phusi. Tatiyampi kho āyasmā Godhiko tamhā -pa- parihāyi. Catutthampi kho āyasmā Godhiko appamatto -pa- vimuttiṁ phusi. Catutthampi kho āyasmā Godhiko tamhā -pa- parihāyi. Pañcamampi kho āyasmā Godhiko -pa- cetovimuttiṁ phusi. Pañcamampi kho āyasmā -pa- vimuttiyā parihāyi. Chaṭṭhampi kho āyasmā Godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikaṁ cetovimuttiṁ phusi. Chaṭṭhampi kho āyasmā Godhiko tamhā sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi.

sattamampi kho āyasmā Godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikaṁ cetovimuttiṁ phusi.

Atha kho āyasmato Godhikassa etadahosi "yāva chaṭṭhaṁ khvāhaṁ sāmayikāya cetovimuttiyā parihīno, yaṁnūnāhaṁ Satthaṁ āhareyyan"ti. Atha kho māro pāpimā āyasmato Godhikassa cetasā cetoparivitakkamaññāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Mahāvīra mahāpañña, iddhiyā yasasā jala.
Sabbaverabhayātīta, pāde vandāmi cakkhuma.

Sāvako te mahāvīra, maraṇaṁ maraṇābhibhū.
Ākaṅkhati cetayati, taṁ nisedha jutindhara.

Kathaṁ hi Bhagavā tuyhaṁ, sāvako sāsane rato.
Appattamānaso sekkho, kālaṁ kayirā janesutā"ti.

Tena kho pana samayena āyasmatā Godhikena Satthaṁ āharitaṁ hoti. Atha kho Bhagavā māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Evaṁ hi dhīrā kubbanti, nāvakaṅkhanti jīvitaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, Godhiko parinibbuto"ti.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "āyāma bhikkhave yena Isigilipassaṁ Kāḷasilā tenupasaṅkamissāma, yattha Godhikena kulaputtena Satthaṁ āharitan"ti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ.

Atha kho Bhagavā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ yena Isigilipassaṁ Kāḷasilā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Godhikaṁ dūratova mañcake vivattakkhandhaṁ semānaṁ[1]. Tena kho pana samayena dhūmāyitattaṁ timirāyitattaṁ gacchateva purimaṁ disaṁ, gacchati pacchimaṁ disaṁ, gacchati uttaraṁ disaṁ, gacchati dakkhiṇaṁ disaṁ, gacchati uddhaṁ, gacchati adho, gacchati anudisaṁ.

---

1. Seyyamānaṁ (Syā, Kaṁ), soppamānaṁ (Ka)

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave etaṁ dhūmāyitattaṁ timirāyitattaṁ gacchateva purimaṁ disaṁ, gacchati pacchimaṁ disaṁ, gacchati uttaraṁ disaṁ, gacchati dakkhiṇaṁ disaṁ, gacchati uddhaṁ, gacchati adho, gacchati anudisan"ti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave māro pāpimā Godhikassa kulaputtassa viññāṇaṁ samanvesati "kattha Godhikassa kulaputtassa viññāṇaṁ patiṭṭhitan"ti. Appatiṭṭhitena ca bhikkhave viññāṇena Godhiko kulaputto parinibbutoti. Atha kho māro pāpimā beluvapaṇḍuvīṇaṁ ādāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Uddhaṁ adho ca tiriyaṁ, disā anudisā svahaṁ.
Anvesaṁ nādhigacchāmi, Godhiko so kuhiṁ gato"ti.

Yo[1] dhīro dhitisampanno, jhāyī jhānarato sadā.
Ahorattaṁ anuyuñjaṁ, jīvitaṁ anikāmayaṁ.

Jetvāna maccuno[2] senaṁ, anāgantvā punabbhavaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, Godhiko parinibbutoti.

Tassa sokaparetassa, vīṇā kacchā abhassatha.
Tato so dummano yakkho, tatthevantaradhāyathāti[3].

## 4. Sattavassānubandhasutta

160. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhe. Tena kho pana samayena māro pāpimā sattavassāni Bhagavantaṁ anubandho hoti otārāpekkho otāraṁ alabhamāno. Atha kho māro pāpimā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Sokāvatiṇṇo nu vanamhi jhāyasi,
Vittaṁ nu jīno uda patthayāno.
Āguṁ nu gāmasmimakāsi kiñci,
Kasmā janena na karosi sakkhiṁ.
Sakkhī na sampajjati kenaci te"ti.

---

1. So (Sī, I) 2. Bhetvā namucino (Sī)
3. Tatthevantaradhāyithāti (Syā, Kaṁ), tattheva antaradhāyīti (Ka)

Sokassa mūlaṁ palikhāya sabbaṁ,
Anāgu jhāyāmi asocamāno.
Chetvāna sabbaṁ bhavalobhajappaṁ,
Anāsavo jhāyāmi pamattabandhūti.

Yaṁ vadanti mama yidanti, ye vadanti mamanti ca.
Ettha ce te mano atthi, na me samaṇa mokkhasīti.

Yaṁ vadanti na taṁ mayhaṁ, ye vadanti na te ahaṁ.
Evaṁ pāpima jānāhi, na me maggampi dakkhasīti.

Sace maggaṁ anubuddhaṁ, khemaṁ amatagāminaṁ.
Apehi gaccha tvameveko, kimaññamanusāsasīti.

Amaccudheyyaṁ pucchanti, ye janā pāragāmino.
Tesāhaṁ puṭṭho akkhāmi, yaṁ saccaṁ taṁ nirūpadhinti.

Seyyathāpi bhante gāmassa vā nigamassa vā avidūre pokkharaṇī, tatrassa kakkaṭako. Atha kho bhante sambahulā kumārakā vā kumārikāyo vā tamhā gāmā vā nigamā vā nikkhamitvā yena sā pokkharaṇī tenupasaṅkameyyuṁ, upasaṅkamitvā taṁ kakkaṭakaṁ udakā uddharitvā thale patiṭṭhapeyyuṁ. Yaṁ yadeva hi so bhante kakkaṭako aḷaṁ abhininnāmeyya. Taṁ tadeva te kumārakā vā kumārikāyo vā kaṭṭhena vā kathalāya vā sañchindeyyuṁ sambhañjeyyuṁ sampalibhañjeyyuṁ, evaṁ hi so bhante kakkaṭako sabbehi aḷehi sañchinnehi sambhaggehi sampalibhaggehi abhabbo taṁ pokkharaṇiṁ otarituṁ. Evameva kho bhante yāni kānici visūkāyikāni[1] visevitāni vipphanditāni sabbāni tāni[2] Bhagavatā sañchinnāni sambhaggāni sampalibhaggāni, abhabbo dānāhaṁ bhante puna Bhagavantaṁ upasaṅkamituṁ, yadidaṁ otārāpekkhoti. Atha kho māro pāpimā Bhagavato santike imā nibbejanīyā gāthāyo abhāsi—

"Medavaṇṇañca pāsāṇaṁ, vāyaso anupariyagā.
Apettha muduṁ vindema, api assādanā siyā.

---

1. Yāni visukāyikāni (Sī, I, Ka)
2. Kānici kānici sabbāni (Sī, I, Ka)

Aladdhā tattha assādaṁ, vāyasetto apakkame.
Kākova selamāsajja, nibbijjāpema Gotamā”ti.

### 5. Māradhītusutta

161. Atha kho māro pāpimā Bhagavato santike imā nibbejanīyā gāthāyo abhāsitvā tamhā ṭhānā apakkamma Bhagavato avidūre pathaviyaṁ pallaṅkena nisīdi tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno kaṭṭhena bhūmiṁ vilikhanto. Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro yena māro pāpimā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsiṁsu—

“Kenāsi dummano tāta, purisaṁ kaṁ nu socasi.
Mayaṁ taṁ rāgapāsena, āraññamiva kuñjaraṁ.
Bandhitvā ānayissāma, vasago te bhavissatī”ti.

Arahaṁ Sugato loke, na rāgena suvānayo.
Māradheyyaṁ atikkanto, tasmā socāmahaṁ bhusanti.

Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “pāde te samaṇa paricāremā”ti. Atha kho Bhagavā na manasākāsi, yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro ekamantaṁ apakkamma evaṁ samacintesuṁ “uccāvacā kho purisānaṁ adhippāyā, yaṁnūna mayaṁ ekasataṁ ekasataṁ kumārivaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmā”ti. Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro ekasataṁ ekasataṁ kumārivaṇṇasataṁ abhinimminitvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “pāde te samaṇa paricāremā”ti. Tampi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro ekamantaṁ apakkamma evaṁ samacintesuṁ “uccāvacā kho purisānaṁ adhippāyā, yaṁnūna mayaṁ ekasataṁ

ekasataṁ avijātavaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmā”ti. Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro ekasataṁ ekasataṁ avijātavaṇṇasataṁ abhinimminitvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “pāde te samaṇa paricāremā”ti. Tampi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho Taṇhā ca -pa- yaṁnūna mayaṁ ekasataṁ ekasataṁ sakiṁ vijātavaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmāti. Atha kho Taṇhā ca -pa- sakiṁ vijātavaṇṇasataṁ abhinimminitvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ “pāde te samaṇa paricāremā”ti. Tampi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho Taṇhā ca -pa- yaṁnūna mayaṁ ekasataṁ ekasataṁ duvijātavaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmāti. Atha kho Taṇhā ca -pa- duvijātavaṇṇasataṁ abhinimminitvā yena Bhagavā -pa- yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimutto. Atha kho Taṇhā ca -pa- majjhimitthivaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmāti. Atha kho Taṇhā ca -pa- majjhimitthivaṇṇasataṁ abhinimminitvā -pa- anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho Taṇhā ca -pa- mahitthivaṇṇasataṁ abhinimmineyyāmāti. Atha kho Taṇhā ca -pa- mahitthivaṇṇasataṁ abhinimminitvā yena Bhagavā -pa- anuttare upadhisaṅkhaye vimutto. Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro ekamantaṁ apakkamma etadavocuṁ “saccaṁ kira no pitā avoca—

‘Arahaṁ Sugato loke, na rāgena suvānayo.
Māradheyyaṁ atikkanto, tasmā socāmahaṁ bhusan’ti”.

Yaṁ hi mayaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā avītarāgaṁ iminā upakkamena upakkameyyāma, hadayaṁ vāssa phaleyya, uṇhaṁ lohitaṁ vā mukhato uggaccheyya, ummādaṁ vā pāpuṇeyya cittakkhepaṁ vā. Seyyathā vā pana naḷo harito luto ussussati visussati milāyati. Evameva ussusseyya visusseyya milāyeyyāti.

Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu, ekamantaṁ ṭhitā kho Taṇhā māradhītā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Sokāvatiṇṇo nu vanamhi jhāyasi,
Vittaṁ nu jīno uda patthayāno.
Āguṁ nu gāmasmimakāsi kiñci,
Kasmā janena na karosi sakkhiṁ.
Sakkhī na sampajjati kenaci te”ti.

Atthassa pattiṁ hadayassa santiṁ,
Jetvāna senaṁ piyasātarūpaṁ.
Ekohaṁ[1] jhāyaṁ sukhamanubodhiṁ,
Tasmā janena na karomi sakkhiṁ.
Sakkhī na sampajjati kenaci meti.

Atha kho Arati[2] māradhītā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kathaṁvihārībahulodha bhikkhu,
Pañcoghatiṇṇo atarīdha chaṭṭhaṁ.
Kathaṁ jhāyiṁ[3] bahulaṁ kāmasaññā,
Paribāhirā honti aladdha yo tan”ti.

Passaddhakāyo suvimuttacitto,
Asaṅkharāno satimā anoko.
Aññāya dhammaṁ avitakkajhāyī,
Na kuppati na sarati na thino[4].

Evaṁvihārībahulodha bhikkhu,
Pañcoghatiṇṇo atarīdha chaṭṭhaṁ.
Evaṁ jhāyiṁ bahulaṁ kāmasaññā,
Paribāhirā honti aladdha yo tanti.

---

1. Ekāhaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Arati ca (Ka)
3. Kathaṁ jhāyaṁ (Syā, Kaṁ, I), kathajjhāyaṁ (Ka)
4. Na kuppatī nassaratī na thīno (Sī)

Atha kho Ragā[1] māradhītā Bhagavato santike gāthāya ajjhabhāsi—

“Acchejja taṇhaṁ gaṇasaṅghacārī,
Addhā carissanti[2] bahū ca saddhā.
Bahuṁ vatāyaṁ janataṁ anoko,
Acchejja nessati maccurājassa pāranti.

Nayanti ve mahāvīrā, saddhammena Tathāgatā.
Dhammena nayamānānaṁ, kā usūyā vijānatan”ti.

Atha kho Taṇhā ca Arati ca Ragā ca māradhītaro yena māro pāpimā tenupasaṅkamiṁsu. Addasā kho māro pāpimā Taṇhañca Aratiñca Ragañca māradhītaro dūratova āgacchantiyo, disvāna gāthāhi ajjhabhāsi—

“Bālā kumudanāḷehi, pabbataṁ abhimatthatha[3].
Giriṁ nakhena khanatha, ayo dantehi khādatha.

Selaṁva sirasūhacca[4], pātāle gādhamesatha.
Khāṇuṁva urasāsajja, nibbijjāpetha Gotamā”ti.

Daddallamānā āgañchuṁ, Taṇhā ca Aratī Ragā.
Tā tattha panudī Satthā, tūlaṁ bhaṭṭhaṁva mālutoti.

Tatiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Sambahulā Samiddhi ca, Godhikaṁ Sattavassāni.
Dhītaraṁ desitaṁ Buddha, seṭṭhena imaṁ Mārapañcakanti.

## Mārasaṁyuttaṁ samattaṁ.

---

1. Ragā ca (Ka)
2. Tarissanti (Sī)
3. Abhimanthatha (Sī)
4. Sirasi ūhacca (Sī), sirasi ohacca (Syā, Kaṁ)

# 5. Bhikkhunīsaṁyutta

## 1. Āḷavikāsutta

162. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Āḷavikā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Andhavanaṁ tenupasaṅkami vivekatthinī. Atha kho māro pāpimā Āḷavikāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo vivekamhā cāvetukāmo yena Āḷavikā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Āḷavikaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Natthi nissaraṇaṁ loke, kiṁ vivekena kāhasi.
Bhuñjassu kāmaratiyo, māhu pacchānutāpinī”ti.

Atha kho Āḷavikāya bhikkhuniyā etadahosi “ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī”ti. Atha kho Āḷavikāya bhikkhuniyā etadahosi “māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo vivekamhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī”ti. Atha kho Āḷavikā bhikkhunī māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

“Atthi nissaraṇaṁ loke, paññāya me suphussitaṁ[1].
Pamattabandhu pāpima, na tvaṁ jānāsi taṁ padaṁ.

Sattisūlūpamā kāmā, khandhāsaṁ adhikuṭṭanā.
Yaṁ tvaṁ kāmaratiṁ brūsi, arati mayha sā ahū”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Āḷavikā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

---

1. Suphassitaṁ (Sī, I)

## 2. Somāsutta

163. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Somā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya. Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā Somāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena Somā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Somaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Yaṁ taṁ isīhi pattabbaṁ, ṭhānaṁ durabhisambhavaṁ.
Na taṁ dvaṅgulapaññāya, sakkā pappotumitthiyā"ti.

Atha kho Somāya bhikkhuniyā etadahosi "ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Somāya bhikkhuniyā etadahosi "māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Somā bhikkhunī māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

"Itthibhāvo kiṁ kayirā, cittamhi susamāhite.
Ñāṇamhi vattamānamhi, sammā dhammaṁ vipassato.

Yassa nūna siyā evaṁ, itthāhaṁ purisoti vā.
Kiñci vā pana aññasmi[1], taṁ māro vattumarahatī"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Somā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 3. Kisāgotamīsutta

164. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Kisāgotamī bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Andhavanaṁ

---

1. Asmīti (Syā, Kaṁ, I)

tenupasaṅkami divāvihārāya. Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā Kisāgotamiyā bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena Kisāgotamī bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Kisāgotamiṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kiṁ nu tvaṁ mataputtāva, ekamāsi rudammukhī.
Vanamajjhagatā ekā, purisaṁ nu gavesasī"ti.

Atha kho Kisāgotamiyā bhikkhuniyā etadahosi "ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Kisāgotamiyā bhikkhuniyā etadahosi "māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī"ti.

Atha kho Kisāgotamī bhikkhunī māro ayaṁ pāpimā iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

"Accantaṁ mataputtāmhi, purisā etadantikā.
Na socāmi na rodāmi, na taṁ bhāyāmi āvuso.
Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.
Jetvāna maccuno[1] senaṁ, viharāmi anāsavā"ti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Kisāgotamī bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 4. Vijayāsutta

165. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Vijayā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā Vijayāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena Vijayā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Vijayaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

1. Jetvā namucino (Sī)

"Daharā tvaṁ rūpavatī, ahañca daharo susu.
Pañcaṅgikena turiyena, ehayyebhiramāmase"ti[1].

Atha kho Vijayāya bhikkhuniyā etadahosi "ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Vijayāya bhikkhuniyā etadahosi "māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Vijayā bhikkhunī "māro ayaṁ pāpimā" iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

Rūpā saddā rasā gandhā, phoṭṭhabbā ca manoramā.
Niyyātayāmi tuyheva, māra nāhaṁ tenatthikā.

Iminā pūtikāyena, bhindanena pabhaṅgunā.
Aṭṭīyāmi harāyāmi, kāmataṇhā samūhatā.

Ye ca rūpūpagā sattā, ye ca arūpaṭṭhāyino[2].
Yā ca santā samāpatti, sabbattha vihato tamoti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Vijayā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 5. Uppalavaṇṇāsutta

166. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Uppalavaṇṇā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ supupphitasālarukkhamūle aṭṭhāsi. Atha kho māro pāpimā Uppalavaṇṇāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena Uppalavaṇṇā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Uppalavaṇṇaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Supupphitaggaṁ upagamma bhikkhuni,
Ekā tuvaṁ tiṭṭhasi sālamūle.
Na catthi te dutiyā vaṇṇadhātu,
Bāle na tvaṁ bhāyasi dhuttakānanti.

---

1. Ehi ayye ramāmaseti (Sī)
2. Āruppaṭṭhāyino (Sī, I)

Atha kho Uppalavaṇṇāya bhikkhuniyā etadahosi “ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī”ti. Atha kho Uppalavaṇṇāya bhikkhuniyā etadahosi “māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī”ti. Atha kho Uppalavaṇṇā bhikkhunī “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

Sataṁ sahassānipi dhuttakānaṁ,
Idhāgatā tādisakā bhaveyyuṁ.
Lomaṁ na iñjāmi na santasāmi,
Na māra bhāyāmi tamekikāpi.

Esā antaradhāyāmi, kucchiṁ vā pavisāmi te.
Pakhumantarikāyampi, tiṭṭhantiṁ maṁ na dakkhasi.

Cittasmiṁ vasībhūtāmhi, iddhipādā subhāvitā.
Sabbabandhanamuttāmhi, na taṁ bhāyāmi āvusoti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Uppalavaṇṇā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 6. Cālāsutta

167. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Cālā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena Cālā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Cālaṁ bhikkhuniṁ etadavoca “kiṁ nu tvaṁ bhikkhuni na rocesī”ti. Jātiṁ khvāhaṁ āvuso na rocemīti.

Kiṁ nu jātiṁ na rocesi, jāto kāmāni bhuñjati.
Ko nu taṁ idamādapayi, jātiṁ mā roca[1] bhikkhunīti.

Jātassa maraṇaṁ hoti, jāto dukkhāni phussati[2].
Bandhaṁ vadhaṁ pariklesaṁ, tasmā jātiṁ na rocaye.

---

1. Mā rocesi (Sī, I) 2. Passati (Sī, I)

Buddho dhammamadesesi, jātiyā samatikkamaṁ.
Sabbadukkhappahānāya, so maṁ sacce nivesayi.

Ye ca rūpūpagā sattā, ye ca arūpaṭṭhāyino.
Nirodhaṁ appajānantā, āgantāro punabbhavanti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Cālā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 7. Upacālāsutta

168. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Upacālā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena Upacālā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Upacālaṁ bhikkhuniṁ etadavoca "kattha nu tvaṁ bhikkhuni uppajjitukāmā"ti. Na khvāhaṁ āvuso katthaci uppajjitukāmāti.

Tāvatiṁsā ca Yāmā ca, Tusitā cāpi devatā.
Nimmānaratino devā, ye devā Vasavattino.
Tattha cittaṁ paṇidhehi, ratiṁ paccanubhossasīti.

Tāvatiṁsā ca Yāmā ca, Tusitā cāpi devatā.
Nimmānaratino devā, ye devā Vasavattino.
Kāmabandhanabaddhā te, enti māravasaṁ puna.

Sabbo ādīpito[1] loko, sabbo loko padhūpito.
Sabbo pajjālito[2] loko, sabbo loko pakampito.

Akampitaṁ apajjalitaṁ[3], aputhujjanasevitaṁ.
Agati yattha mārassa, tattha me nirato manoti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Upacālā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

---

1. Sabbova āditto (Syā, Kaṁ) 2. Pajjalito (sabbattha) 3. Acalitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

## 8. Sīsupacālāsutta

169. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Sīsupacālā[1] bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena Sīsupacālā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Sīsupacālaṁ bhikkhuniṁ etadavoca "kassa nu tvaṁ bhikkhuni pāsaṇḍaṁ rocesī"ti. Na khvāhaṁ āvuso kassaci pāsaṇḍaṁ rocemīti.

Kaṁ nu uddissa muṇḍāsi, samaṇī viya dissasi,
Na ca rocesi pāsaṇḍaṁ, kimiva carasi momūhāti.

Ito bahiddhā pāsaṇḍā, diṭṭhīsu pasīdanti te.
Na tesaṁ dhammaṁ rocemi, te dhammassa akovidā.

Atthi Sakyakule jāto, Buddho appaṭipuggalo.
Sabbābhibhū māranudo, sabbatthamaparājito.

Sabbattha mutto asito, sabbaṁ passati cakkhumā.
Sabbakammakkhayaṁ patto, vimutto upadhisaṅkhaye.
So mayhaṁ Bhagavā Satthā, tassa rocemi sāsananti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Sīsupacālā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## 9. Selāsutta

170. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Selā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā -pa- aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā Selāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo -pa- Selaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kenidaṁ pakataṁ bimbaṁ, kvanu[2] bimbassa kārako.
Kvanu bimbaṁ samuppannaṁ, kvanu bimbaṁ nirujjhatīti.

Atha kho Selāya bhikkhuniyā etadahosi "ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Selāya

---

1. Sīsūpacālā (Sī)
2. Kvannu (Sī, I), kvaci (Syā, Kaṁ, Ka)

bhikkhuniyā etadahosi "māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Selā bhikkhunī "māro ayaṁ pāpimā" iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

Nayidaṁ attakataṁ[1] bimbaṁ, nayidaṁ parakataṁ[1] aghaṁ.
Hetuṁ paṭicca sambhūtaṁ, hetubhaṅgā nirujjhati.

Yathā aññataraṁ bījaṁ, khette vuttaṁ virūhati.
Pathavīrasañcāgamma, sinehañca tadūbhayaṁ.

Evaṁ khandhā ca dhātuyo, cha ca āyatanā ime.
Hetuṁ paṭicca sambhūtā, hetubhaṅgā nirujjhareti.

Atha kho māro pāpimā "jānāti maṁ Selā bhikkhunī"ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

### 10. Vajirāsutta

171. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Vajirā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya, Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā Vajirāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena Vajirā bhikkhunī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Vajiraṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kenāyaṁ pakato satto, kuvaṁ sattassa kārako.
Kuvaṁ satto samuppanno, kuvaṁ satto nirujjhatīti.

Atha kho Vajirāya bhikkhuniyā etadahosi "ko nu khvāyaṁ, manusso vā amanusso vā gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha kho Vajirāya bhikkhuniyā etadahosi "māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gāthaṁ bhāsatī"ti. Atha

---

1. Nayidaṁ pakataṁ (Syā, Kaṁ)

kho Vajirā bhikkhunī “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantaṁ gāthāhi paccabhāsi—

Kiṁ nu sattoti paccesi, māra diṭṭhigataṁ nu te.
Suddhasaṅkhārapuñjoyaṁ, nayidha sattupalabbhati.

Yathā hi aṅgasambhārā, hoti saddo ratho iti.
Evaṁ khandhesu santesu, hoti sattoti sammuti[1].

Dukkhameva hi sambhoti, dukkhaṁ tiṭṭhati veti ca.
Nāññatra dukkhā sambhoti, nāññaṁ dukkhā nirujjhatīti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ Vajirā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

## Bhikkhunīsaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Āḷavikā ca Somā ca, Gotamī Vijayā saha.
Uppalavaṇṇā ca Cālā, Upacālā Sīsupacālā ca.
Selā Vajirāya te dasāti.

---

1. Sammati (Syā, Kaṁ)

# 6. Brahmasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Brahmāyācanasutta

172. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisambuddho. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "adhigato kho myāyaṁ dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo, ālayarāmā kho panāyaṁ pajā ālayaratā ālayasammuditā, ālayarāmāya kho pana pajāya ālayaratāya ālayasammuditāya duddasaṁ idaṁ ṭhānaṁ yadidaṁ idappaccayatāpaṭiccasamuppādo, idampi kho ṭhānaṁ duddasaṁ yadidaṁ sabbasaṅkhārasamatho sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānaṁ. Ahañceva kho pana dhammaṁ deseyyaṁ, pare ca me na ājāneyyuṁ, so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā"ti. Apissu Bhagavantaṁ imā anacchariyā gāthāyo paṭibhaṁsu pubbe assutapubbā—

Kicchena me adhigataṁ, halaṁ dāni pakāsituṁ.
Rāgadosaparetehi, nāyaṁ dhammo susambudho.

Paṭisotagāmiṁ nipuṇaṁ, gambhīraṁ duddasaṁ aṇuṁ.
Rāgarattā na dakkhanti, tamokhandena āvuṭāti[1].

Itiha Bhagavato paṭisañcikkhato appossukkatāya cittaṁ namati, no dhammadesanāya.

Atha kho brahmuno Sahampatissa Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya etadahosi "nassati vata bho loko, vinassati vata bho loko, yatra hi nāma Tathāgatassa Arahato Sammāsambuddhassa appossukkatāya cittaṁ namati[2], no dhammadesanāyā"ti.

---

1. Tamokkhandhena āvutāti (Sī, Syā, Kaṁ, I)

2. Namissati (?)

atha kho brahmā Sahampati seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ[1] vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva brahmaloke antarahito Bhagavato purato pāturahosi. Atha kho brahmā Sahampati ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā dakkhiṇajāṇumaṇḍalaṁ pathaviyaṁ nihantvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "desetu bhante Bhagavā dhammaṁ, desetu Sugato dhammaṁ, santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammassa parihāyanti, bhavissanti dhammassa aññātāro"ti. Idamavoca brahmā Sahampati, idaṁ vatvā athāparaṁ etadavoca—

Pāturahosi Magadhesu pubbe,
Dhammo asuddho samalehi cintito.
Apāpuretaṁ[2] amatassa dvāraṁ,
Suṇantu dhammaṁ vimalenānubuddhaṁ.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito,
Yathāpi passe janataṁ samantato.
Tathūpamaṁ dhammamayaṁ sumedha,
Pāsādamāruyha samantacakkhu.
Sokāvatiṇṇaṁ[3] janatamapetasoko,
Avekkhassu jātijarābhibhūtaṁ.

Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma,
Satthavāha anaṇa[4] vicara loke.
Desassu[5] Bhagavā dhammaṁ,
Aññātāro bhavissantīti.

Atha kho Bhagavā brahmuno ca ajjhesanaṁ viditvā sattesu ca kāruññataṁ paṭicca Buddhacakkhunā lokaṁ volokesi, addasā kho Bhagavā Buddhacakkhunā lokaṁ volokento satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye appekacce

---

1. Sammiñjitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Avāpuretaṁ (Sī) 3. Sokāvakiṇṇaṁ (Sī)
4. Aṇaṇa (Rūpasiddhiṭīkā) 5. Desetu (Syā, Kaṁ, I, Ka)

paralokavajjabhayadassāvine[1] viharante appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante, seyyathāpi nāma uppaliniyaṁ vā paduminiyaṁ vā puṇḍarīkiniyaṁ vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakānuggatāni anto nimuggaposīni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni samodakaṁ ṭhitāni, appekaccāni uppalāni vā Padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvaḍḍhāni udakā accuggamma ṭhitāni[2] anupalittāni udakena, evameva Bhagavā Buddhacakkhunā lokaṁ volokento addasa satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante, disvāna brahmānaṁ Sahampatiṁ gāthāya paccabhāsi—

Apārutā tesaṁ amatassa dvārā,
Ye sotavanto pamuñcantu saddhaṁ.
Vihiṁsasaññī paguṇaṁ na bhāsiṁ,
Dhammaṁ paṇītaṁ manujesu brahmeti.

Atha kho brahmā Sahampati "katāvakāso khomhi Bhagavatā dhammadesanāyā"ti Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

## 2. Gāravasutta

173. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Uruvelāyaṁ viharati najjā Nerañjarāya tīre Ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisambuddho. Atha kho Bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "dukkhaṁ kho agāravo viharati appatisso, kaṁ nu khvāhaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā[3] upanissāya vihareyyan"ti.

Atha kho Bhagavato etadahosi "aparipuṇṇassa kho sīlakkhandhassa pāripūriyā aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya

1. Dassāvino (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Tiṭṭhanti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Garukatvā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

vihareyyaṁ, na kho panāhaṁ passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya attanā sīlasampannataraṁ aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yamahaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ.

Aparipuṇṇassa kho samādhikkhandhassa pāripūriyā aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ, na kho panāhaṁ passāmi sadevake loke -pa- attanā samādhisampannataraṁ aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yamahaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ.

Aparipuṇṇassa paññākkhandhassa pāripūriyā aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ, na kho panāhaṁ passāmi sadevake -pa- attanā paññāsampannataraṁ aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yamahaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ.

Aparipuṇṇassa kho vimuttikkhandhassa pāripūriyā aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ, na kho panāhaṁ passāmi sadevake -pa- attanā vimuttisampannataraṁ aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yamahaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ.

Aparipuṇṇassa kho vimuttiñāṇadassanakkhandhassa pāripūriyā aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ. Na kho panāhaṁ passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya attanā vimuttiñāṇadassanasampannataraṁ aññaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā, yamahaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyaṁ. Yaṁnūnāhaṁ yvāyaṁ dhammo mayā abhisambuddho, tameva dhammaṁ sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyan"ti.

Atha kho brahmā Sahampati Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva brahmaloke antarahito Bhagavato purato pāturahosi. Atha kho brahmā Sahampati ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "evametaṁ Bhagavā, evametaṁ Sugata, yepi te bhante ahesuṁ atītamaddhānaṁ Arahanto Sammāsambuddhā,

tepi Bhagavanto dhammaññeva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihariṁsu. Yepi te bhante bhavissanti anāgatamaddhānaṁ Arahanto Sammāsambuddhā, tepi Bhagavanto dhammaññeva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharissanti. Bhagavāpi bhante etarahi Arahaṁ Sammāsambuddho dhammaññeva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharatūti. Idamavoca brahmā Sahampati, idaṁ vatvā athāparaṁ etadavoca—

Ye ca atītā Sambuddhā, ye ca Buddhā anāgatā.
Yo cetarahi Sambuddho, bahūnaṁ[1] sokanāsano.

Sabbe saddhammagaruno, vihaṁsu[2] viharanti ca.
Tathāpi viharissanti, esā Buddhāna dhammatā.

Tasmā hi attakāmena[3], mahattamabhikaṅkhatā.
Saddhammo garukātabbo, saraṁ Buddhāna sāsananti.

### 3. Brahmadevasutta

174. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarissā brāhmaṇiyā Brahmadevo nāma putto Bhagavato santike agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti.

Atha kho āyasmā Brahmadevo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi, aññataro ca panāyasmā Brahmadevo arahataṁ ahosi.

Atha kho āyasmā Brahmadevo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena sakamātu nivesanaṁ tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmato Brahmadevassa mātā brāhmaṇī brahmuno āhutiṁ niccaṁ

1. Bahunnaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Vihariṁsu (Sī, Syā,Kaṁ, I)
3. Atthakāmena (Sī, I, Ka)

paggaṇhāti. Atha kho brahmuno Sahampatissa etadahosi "ayaṁ kho āyasmato Brahmadevassa mātā brāhmaṇī brahmuno āhutiṁ niccaṁ paggaṇhāti, yaṁnūnāhaṁ taṁ upasaṅkamitvā saṁvejeyyan"ti. Atha kho brahmā Sahampati seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva brahmaloke antarahito āyasmato Brahmadevassa mātu nivesane pāturahosi. Atha kho brahmā Sahampati vehāsaṁ ṭhito āyasmato Brahmadevassa mātaraṁ brāhmaṇiṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Dūre ito brāhmaṇi brahmaloko,
Yassāhutiṁ paggaṇhāsi niccaṁ.
Netādiso brāhmaṇi brahmabhakkho,
Kiṁ jappasi brahmapathaṁ ajānaṁ[1].

Eso hi te brāhmaṇi Brahmadevo,
Nirūpadhiko atidevapatto.
Akiñcano bhikkhu anaññaposī,
Yo te so[2] piṇḍāya gharaṁ paviṭṭho.

Āhuneyyo vedagu bhāvitatto,
Narānaṁ devānañca dakkhiṇeyyo.
Bāhitvā pāpāni anūpalitto,
Ghāsesanaṁ iriyati sītibhūto.

Na tassa pacchā na puratthamatthi,
Santo vidhūmo anigho nirāso.
Nikkhittadaṇḍo tasathāvaresu,
So tyāhutiṁ bhuñjatu aggapiṇḍaṁ.

Visenibhūto upasantacitto,
Nāgova danto carati anejo.
Bhikkhu susīlo suvimuttacitto,
So tyāhutiṁ bhuñjatu aggapiṇḍaṁ.

---

1. Ajānantī (Sī, I, Ka)
2. Te so (Sī, I), yo te sa (?)

Tasmiṁ pasannā avikampamānā,
Patiṭṭhapehi dakkhiṇaṁ dakkhiṇeyye.
Karohi puññaṁ sukhamāyatikaṁ,
Disvā Muniṁ brāhmaṇi oghatiṇṇanti.

Tasmiṁ pasannā avikampamānā,
Patiṭṭhapesi dakkhiṇaṁ dakkhiṇeyye.
Akāsi puññaṁ sukhamāyatikaṁ,
Disvā muniṁ brāhmaṇī oghatiṇṇanti.

## 4. Bakabrahmasutta

175. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Bakassa brahmuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti "idaṁ niccaṁ idaṁ dhuvaṁ idaṁ sassataṁ idaṁ kevalaṁ idaṁ acavanadhammaṁ, idaṁ hi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, ito ca panaññaṁ uttari[1] nissaraṇaṁ natthī"ti.

Atha kho Bhagavā Bakassa brahmuno cetasā cetoparivitakkamaññāya seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva Jetavane antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Addasā kho Bako brahmā Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna Bhagavantaṁ etadavoca "ehi kho mārisa, svāgataṁ te mārisa, cirassaṁ kho mārisa imaṁ pariyāyamakāsi, yadidaṁ idhāgamanāya. Idaṁ hi mārisa niccaṁ idaṁ dhuvaṁ idaṁ sassataṁ idaṁ kevalaṁ idaṁ acavanadhammaṁ, idaṁ hi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, ito ca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ natthī"ti.

Evaṁ vutte Bhagavā Bakaṁ brahmānaṁ etadavoca "avijjāgato vata bho Bako brahmā, avijjāgato vata bho Bako brahmā,

---

1. Uttariṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

yatra hi nāma aniccaṁyeva samānaṁ 'niccan'ti vakkhati, adhuvaṁyeva samānaṁ 'dhuvan'ti vakkhati, asassataṁyeva samānaṁ 'sassatan'ti vakkhati, akevalaṁyeva samānaṁ 'kevalan'ti vakkhati, cavanadhammaṁyeva samānaṁ 'acavanadhamman'ti vakkhati. Yattha ca pana jāyati ca jīyati ca mīyati ca cavati ca upapajjati ca, tañca tathā vakkhati. Idaṁ hi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, santañca panaññaṁ uttari nissaraṇaṁ, natthaññaṁ uttari nissaraṇanti vakkhatī"ti.

Dvāsattati Gotama puññakammā,
Vasavattino jātijaraṁ atītā.
Ayamantimā vedagū brahmupapatti,
Asmābhijappanti janā anekāti.

Appaṁ hi etaṁ na hi dīghamāyu,
Yaṁ tvaṁ Baka maññasi dīghamāyuṁ.
Sataṁ sahassānaṁ[1] Nirabbudānaṁ,
Āyuṁ pajānāmi tavāhaṁ brahmeti.

Anantadassī Bhagavāhamasmi,
Jātijaraṁ sokamupātivatto.
Kiṁ me purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Ācikkha me taṁ yamahaṁ vijaññāti.

Yaṁ tvaṁ apāyesi bahū manusse,
Pipāsite ghammani samparete.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmi.

Yaṁ eṇikūlasmiṁ janaṁ gahītaṁ,
Amocayī gayhakaṁ nīyamānaṁ.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmi.

---

1. Sahassāna (Syā, Kaṁ)

Gaṅgāya sotasmiṁ gahītanāvaṁ,
Luddena nāgena manussakamyā.
Pamocayittha balasā pasayha,
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ.
Suttappabuddhova anussarāmi.

Kappo ca te baddhacaro ahosiṁ,
Sambuddhimantaṁ[1] vatinaṁ amaññi.
Taṁ te purāṇaṁ vatasīlavattaṁ,
Suttappabuddhova anussarāmīti.

Addhā pajānāsi mametamāyuṁ,
Aññepi[2] jānāsi tathā hi Buddho.
Tathā hi tyāyaṁ jalitānubhāvo,
Obhāsayaṁ tiṭṭhati brahmalokanti.

## 5. Aññatarabrahmasutta

176. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena aññatarassa brahmuno evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti "natthi so samaṇo vā brāhmaṇo vā, yo idha āgaccheyyā"ti. Atha kho Bhagavā tassa brahmuno cetasā cetoparivitakkamaññāya seyyathāpi nāma balavā puriso -pa- tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Atha kho Bhagavā tassa brahmuno upari vehāsaṁ pallaṅkena nisīdi tejodhātuṁ samāpajjitvā.

Atha kho āyasmato Mahāmoggallānassa etadahosi "kahaṁ nu kho Bhagavā etarahi viharatī"ti. Addasā kho āyasmā Mahāmoggallāno[3] Bhagavantaṁ dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena tassa brahmuno uparivehāsaṁ pallaṅkena nisinnaṁ tejodhātuṁ samāpannaṁ, disvāna seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva Jetavane antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Atha kho āyasmā

---

1. Sambuddhivantaṁ (bahūsu) 2. Aññampi (Sī, I) 3. Mahāmoggalāno (Ka)

Mahāmoggallāno puratthimaṁ disaṁ nissāya[1] tassa brahmuno upari vehāsaṁ pallaṅkena nisīdi tejodhātuṁ samāpajjitvā nīcataraṁ Bhagavato.

Atha kho āyasmato Mahākassapassa etadahosi "kahaṁ nu kho Bhagavā etarahi viharatī"ti. Addasā kho āyasmā Mahākassapo Bhagavantaṁ dibbena cakkhunā -pa- disvāna seyyathāpi nāma balavā puriso -pa- evameva Jetavane antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Atha kho āyasmā Mahākassapo dakkhiṇaṁ disaṁ nissāya tassa brahmuno upari vehāsaṁ pallaṅkena nisīdi tejodhātuṁ samāpajjitvā nīcataraṁ Bhagavato.

Atha kho āyasmato Mahākappinassa etadahosi "kahaṁ nu kho Bhagavā etarahi viharatī"ti. Addasā kho āyasmā Mahākappino Bhagavantaṁ dibbena cakkhunā -pa- tejodhātuṁ samāpannaṁ, disvāna seyyathāpi nāma balavā puriso -pa- evameva Jetavane antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Atha kho āyasmā Mahākappino pacchimaṁ disaṁ nissāya tassa brahmuno upari vehāsaṁ pallaṅkena nisīdi tejodhātuṁ samāpajjitvā nīcataraṁ Bhagavato.

Atha kho āyasmato Anuruddhassa etadahosi "kahaṁ nu kho Bhagavā etarahi viharatī"ti. Addasā kho āyasmā Anuruddho -pa- tejodhātuṁ samāpannaṁ, disvāna seyyathāpi nāma balavā puriso -pa- tasmiṁ brahmaloke pāturahosi. Atha kho āyasmā Anuruddho uttaraṁ disaṁ nissāya tassa brahmuno upari vehāsaṁ pallaṅkena nisīdi tejodhātuṁ samāpajjitvā nīcataraṁ Bhagavato.

Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno ta brahmānaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Ajjāpi te āvuso sā diṭṭhi, yā te diṭṭhi pure ahu.
Passasi vītivattantaṁ, brahmaloke pabhassaranti.

Na me mārisa sā diṭṭhi, yā me diṭṭhi pure ahu.
Passāmi vītivattantaṁ, brahmaloke pabhassaraṁ.
Svāhaṁ ajja kathaṁ vajjaṁ, ahaṁ niccomhi sassatoti.

---

1. Upanissāya (Sī)

Atha kho Bhagavā taṁ brahmānaṁ saṁvejetvā seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva tasmiṁ brahmaloke antarahito Jetavane pāturahosi. Atha kho so brahmā aññataraṁ brahmapārisajjaṁ āmantesi "ehi tvaṁ mārisa yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ evaṁ vadehi 'atthi nu kho mārisa Moggallāna aññepi tassa Bhagavato sāvakā evaṁmahiddhikā evaṁmahānubhāvā seyyathāpi bhavaṁ Moggallāno Kassapo Kappino Anuruddho'ti". "Evaṁ mārisā"ti kho so brahmapārisajjo tassa brahmuno paṭissutvā yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca "atthi nu kho mārisa Moggallāna aññepi tassa Bhagavato sāvakā evaṁmahiddhikā evaṁmahānubhāvā seyyathāpi bhavaṁ Moggallāno Kassapo Kappino Anuruddho"ti. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno taṁ brahmapārisajjaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Tevijjā iddhipattā ca, cetopariyāyakovidā.
Khīṇāsavā arahanto, bahū Buddhassa sāvakāti.

Atha kho so brahmapārisajjo āyasmato Mahāmoggallānassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā yena so brahmā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ brahmānaṁ etadavoca "āyasmā mārisa Mahāmoggallāno evamāha—

"Tevijjā iddhipattā ca, cetopariyāyakovidā.
Khīṇāsavā arahanto, bahū Buddhassa sāvakā"ti.

Idamavoca so brahmapārisajjo. Attamano ca so brahmā tassa brahmapārisajjassa bhāsitaṁ abhinandīti.

### 6. Brahmalokasutta

177. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho Subrahmā ca paccekabrahmā

Suddhāvāso ca paccekabrahmā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paccekaṁ dvārabāhaṁ[1] upanissāya aṭṭhaṁsu. Atha kho Subrahmā paccekabrahmā Suddhāvāsaṁ paccekabrahmānaṁ etadavoca "akālo kho tāva mārisa Bhagavantaṁ payirupāsituṁ, divāvihāragato Bhagavā paṭisallīno ca, asuko ca brahmaloko iddho ceva phīto ca, brahmā ca tatra pamādavihāraṁ viharati, āyāma mārisa yena so brahmaloko tenupasaṅkamissāma, upasaṅkamitvā taṁ brahmānaṁ saṁvejeyyāmā"ti. "Evaṁ mārisā"ti kho Suddhāvāso paccekabrahmā Subrahmuno paccekabrahmuno paccassosi.

Atha kho Subrahmā ca paccekabrahmā Suddhāvāso ca paccekabrahmā seyyathāpi nāma balavā puriso -pa- evameva Bhagavato purato antarahitā tasmiṁ brahmaloke pāturahesuṁ. Addasā kho so brahmā te brahmāno dūratova āgacchante, disvāna te brahmāno etadavoca "handa kuto nu tumhe mārisā āgacchathā"ti. Āgatā kho mayaṁ mārisa amha tassa Bhagavato santikā Arahato Sammāsambuddhassa, gaccheyyāsi pana tvaṁ mārisa tassa Bhagavato upaṭṭhānaṁ Arahato Sammāsambuddhassāti.

Evaṁ vutto[2] kho so brahmā taṁ vacanaṁ anadhivāsento sahassakkhattuṁ attānaṁ abhinimminitvā Subrahmānaṁ paccekabrahmānaṁ etadavoca "passasi me no tvaṁ mārisa evarūpaṁ iddhānubhāvan"ti. Passāmi kho tyāhaṁ mārisa evarūpaṁ iddhānubhāvanti. So khvāhaṁ mārisa evaṁmahiddhiko evaṁmahānubhāvo kassa aññassa samaṇassa vā brāhmaṇassa vā upaṭṭhānaṁ gamissāmīti.

Atha kho Subrahmā paccekabrahmā dvisahassakkhattuṁ attānaṁ abhinimminitvā taṁ brahmānaṁ etadavoca "passasi me no tvaṁ mārisa evarūpaṁ iddhānubhāvan"ti. Passāmi kho tyāhaṁ mārisa evarūpaṁ iddhānubhāvanti. Tayā ca kho mārisa mayā ca sveva Bhagavā mahiddhikataro ceva mahānubhāvataro ca, gaccheyyāsi tvaṁ mārisa tassa Bhagavato upaṭṭhānaṁ Arahato Sammāsambuddhassāti. Atha kho so brahmā Subrahmānaṁ paccekabrahmānaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

---

1. Paccekadvārabāhaṁ (I, Ka)    2. Evaṁ vutte (Sī, Syā, Kaṁ)

“Tayo supaṇṇā caturo ca haṁsā,
Byagghīnisā pañcasatā ca jhāyino.
Tayidaṁ vimānaṁ jalate ca[1] brahme,
Obhāsayaṁ uttarassaṁ disāyan”ti.

Kiñcāpi te taṁ jalate vimānaṁ,
Obhāsayaṁ uttarassaṁ disāyaṁ.
Rūpe raṇaṁ disvā sadā pavedhitaṁ,
Tasmā na rūpe ramatī sumedhoti.

Atha kho Subrahmā ca paccekabrahmā Suddhāvāso ca paccekabrahmā taṁ brahmānaṁ saṁvejetvā tatthevantaradhāyiṁsu. Agamāsi ca kho so brahmā aparena samayena Bhagavato upaṭṭhānaṁ Arahato Sammāsambuddhassāti.

## 7. Kokālikasutta

178. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho Subrahmā ca paccekabrahmā Suddhāvāso ca paccekabrahmā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paccekaṁ dvārabāhaṁ nissāya aṭṭhaṁsu. Atha kho Subrahmā paccekabrahmā Kokālikaṁ bhikkhuṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Appameyyaṁ paminanto, kodha vidvā vikappaye.
Appameyyaṁ pamāyinaṁ, nivutaṁ taṁ maññe puthujjanan”ti.

## 8. Katamodakatissasutta

179. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho Subrahmā ca paccekabrahmā Suddhāvāso ca paccekabrahmā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paccekaṁ dvārabāhaṁ nissāya aṭṭhaṁsu. Atha kho Suddhāvāso paccekabrahmā Katamodakatissakaṁ[2] bhikkhuṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

1. Jalateva (I, Ka)
2. Katamorakatissakaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

"Appameyyaṁ paminanto, kodha vidvā vikappaye.
Appameyyaṁ pamāyinaṁ, nivutaṁ taṁ maññe akissavan"ti.

## 9. Turūbrahmasutta

180. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Kokāliko bhikkhu ābādhiko hoti dukkhito bāḷhagilāno. Atha kho Turū[1] paccekabrahmā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Kokāliko bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā vehāsaṁ ṭhito Kokālikaṁ bhikkhuṁ etadavoca "pasādehi Kokālika Sāriputtamoggallānesu cittaṁ, pesalā Sāriputtamoggallānā"ti. Kosi tvaṁ āvusoti. Ahaṁ Turū paccekabrahmāti. Nanu tvaṁ āvuso Bhagavatā anāgāmī byākato, atha kiñcarahi idhāgato, passa yāvañca te idaṁ aparaddhanti.

Purisassa hi jātassa, kuṭhārī[2] jāyate mukhe.
Yāya chindati attānaṁ, bālo dubbhāsitaṁ bhaṇaṁ.

Yo nindiyaṁ pasaṁsati,
Taṁ vā nindati yo pasaṁsiyo.
Vicināti mukhena so kaliṁ,
Kalinā tena sukhaṁ na vindati.

Appamattako ayaṁ kali,
Yo akkhesu dhanaparājayo.
Sabbassāpi sahāpi attanā,
Ayameva mahantataro kali.
Yo Sugatesu manaṁ padosaye.

Sataṁ sahassānaṁ Nirabbudānaṁ,
Chattiṁsati pañca ca Abbudāni.
Yamariyagarahī[3] nirayaṁ upeti,
Vācaṁ manañca paṇidhāya pāpakanti.

---

1. Tudu (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Kudhārī (Syā, Kaṁ, Ka)
3. Yamariye garahī (Syā, Kaṁ), yamariyaṁ garahaṁ (Ka)

## 10. Kokālikasutta

181. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Kokāliko bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Kokāliko bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "pāpicchā bhante Sāriputtamoggallānā, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gatā"ti. Evaṁ vutte Bhagavā Kokālikaṁ bhikkhuṁ etadavoca "mā hevaṁ Kokālika avaca, mā hevaṁ Kokālika avaca, pasādehi Kokālika Sāriputtamoggallānesu cittaṁ, pesalā Sāriputtamoggallānā"ti. Dutiyampi kho Kokāliko bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kiñcāpi me bhante Bhagavā saddhāyiko paccayiko, atha kho pāpicchāva bhante Sāriputtamoggallānā, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gatā"ti. Dutiyampi kho Bhagavā Kokālikaṁ bhikkhuṁ etadavoca "mā hevaṁ Kokālika avaca, mā hevaṁ Kokālika avaca, pasādehi Kokālika Sāriputtamoggallānesu cittaṁ, pesalā Sāriputtamoggallānā"ti. Tatiyampi kho Kokāliko bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kiñcāpi -pa- icchānaṁ vasaṁ gatā"ti. Tatiyampi kho Bhagavā Kokālikaṁ bhikkhuṁ etadavoca "mā hevaṁ -pa- pesalā Sāriputtamoggallānā"ti.

Atha kho Kokāliko bhikkhu uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Acirapakkantassa ca Kokālikassa bhikkhuno sāsapamattīhi pīḷakāhi[1] sabbo kāyo phuṭo ahosi, sāsapamattiyo hutvā muggamattiyo ahesuṁ, muggamattiyo hutvā kalāyamattiyo ahesuṁ, kalāyamattiyo hutvā kolaṭṭhimattiyo ahesuṁ, kolaṭṭhimattiyo hutvā kolamattiyo ahesuṁ, kolamattiyo hutvā āmalakamattiyo ahesuṁ, āmalakamattiyo hutvā beluvasalāṭukamattiyo ahesuṁ, beluvasalāṭukamattiyo hutvā billamattiyo ahesuṁ, billamattiyo hutvā pabhijjiṁsu, pubbañca lohitañca paggharimsu. Atha kho Kokāliko bhikkhu teneva ābādhena kālamakāsi, kālaṅkato ca Kokāliko bhikkhu Padumaṁ nirayaṁ upapajji Sāriputtamoggallānesu cittaṁ āghātetvā.

---

1. Piḷakāhi (Sī, I)

Atha kho brahmā Sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho brahmā Sahampati Bhagavantaṁ etadavoca "kokāliko bhante bhikkhu kālaṅkato, kālaṅkato ca bhante Kokāliko bhikkhu Padumaṁ nirayaṁ upapanno Sāriputtamoggallānesu cittaṁ āghātetvā"ti. Idamavoca brahmā Sahampati, idaṁ vatvā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi "imaṁ bhikkhave rattiṁ brahmā Sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho bhikkhave brahmā Sahampati maṁ etadavoca 'Kokāliko bhante bhikkhu kālaṅkato, kālaṅkato ca bhante Kokāliko bhikkhu Padumaṁ nirayaṁ upapanno Sāriputtamoggallānesu cittaṁ āghātetvā'ti. Idamavoca bhikkhave brahmā Sahampati, idaṁ vatvā maṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyī"ti.

Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kīvadīghaṁ nu kho bhante Padume niraye āyuppamāṇan"ti. Dīghaṁ kho bhikkhu Padume niraye āyuppamāṇaṁ, taṁ na sukaraṁ saṅkhātuṁ—ettakāni vassāni iti vā, ettakāni vassasatāni iti vā, ettakāni vassasahassāni iti vā, ettakāni vassasatasahassāni iti vāti. Sakkā pana bhante upamaṁ kātunti. "Sakkā bhikkhū"ti Bhagavā avoca—

Seyyathāpi bhikkhu vīsatikhāriko Kosalako tilavāho, tato puriso vassasatassa vassasatassa accayena ekamekaṁ tilaṁ uddhareyya, khippataraṁ kho so bhikkhu vīsatikhāriko Kosalako tilavāho iminā upakkamena parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya, na tveva eko Abbudo nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Abbudā nirayā, evameko Nirabbudanirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Nirabbudā nirayā, evameko Ababo nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Ababā nirayā,

evameko Aṭaṭo nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Aṭaṭā nirayā, evameko Ahaho nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Ahahā nirayā, evameko Kumudo nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Kumudā nirayā, evameko Sogandhiko nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Sogandhikā nirayā, evameko Uppalanirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Uppalā nirayā, evameko Puṇḍariko nirayo. Seyyathāpi bhikkhu vīsati Puṇḍarikā nirayā, evameko Padumo nirayo. Padume pana bhikkhu niraye Kokāliko bhikkhu upapanno Sāriputtamoggallānesu cittaṁ āghātetvāti. Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

“Purisassa hi jātassa,
Kuṭhārī jāyate mukhe.
Yāya chindati attānaṁ,
Bālo dubbhāsitaṁ bhaṇaṁ.

Yo nindiyaṁ pasaṁsati,
Taṁ vā nindati yo pasaṁsiyo.
Vicināti mukhena so kaliṁ,
Kalinā tena sukhaṁ na vindati.

Appamattako ayaṁ kali,
Yo akkhesu dhanaparājayo.
Sabbassāpi sahāpi attanā,
Ayameva mahantataro kali.
Yo Sugatesu manaṁ padosaye.

Sataṁ sahassānaṁ Nirabbudānaṁ,
Chattiṁsati pañca ca Abbudāni.
Yamariyagarahī nirayaṁ upeti,
Vācaṁ manañca paṇidhāya pāpakan”ti.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Āyācanaṁ Gāravo Brahmadevo,
Bako ca brahmā aparā ca diṭṭhi.
Pamādakokālikatissako ca,
Turū ca brahmā aparo ca Kokālikoti.

---

## 2. Dutiyavagga

### 1. Sanaṅkumārasutta

182. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Sappinītīre. Atha kho brahmā Sanaṅkumāro abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Sappinītīraṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho brahmā Sanaṅkumāro Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Khattiyo seṭṭho janetasmiṁ, ye gottapaṭisārino.
Vijjācaraṇasampanno, so seṭṭho devamānuse”ti.

Idamavoca brahmā Sanaṅkumāro, samanuñño Satthā ahosi. Atha kho brahmā Sanaṅkumāro “samanuñño me Satthā”ti Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā tatthevantaradhāyīti.

### 2. Devadattasutta

183. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate acirapakkante Devadatte. Atha kho brahmā Sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Gijjhakūṭaṁ pabbataṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho brahmā Sahampati Devadattaṁ ārabbha Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Phalaṁ ve kadaliṁ hanti, phalaṁ veḷuṁ phalaṁ naḷaṁ.
Sakkāro kāpurisaṁ hanti, gabbho assatariṁ yathā"ti.

### 3. Andhakavindasutta

184. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Māgadhesu viharati Andhakavinde. Tena kho pana samayena Bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho brahmā Sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇo kevalakappaṁ Andhakavindaṁ obhāsetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho brahmā Sahampati Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

"Sevetha pantāni senāsanāni,
Careyya saṁyojanavippamokkhā.
Sace ratiṁ nādhigaccheyya tattha,
Saṁghe vase rakkhitatto satīmā.

Kulākulaṁ piṇḍikāya caranto,
Indriyagutto nipako satimā.
Sevetha pantāni senāsanāni,
Bhayā pamutto abhaye vimutto.

Yattha bheravā sarīsapā[1],
Vijju sañcarati thanayati devo.
Andhakāratimisāya rattiyā,
Nisīdi tattha bhikkhu vigatalomahaṁso.

Idaṁ hi jātu me diṭṭhaṁ, na yidaṁ itihītihaṁ.
Ekasmiṁ brahmacariyasmiṁ, sahassaṁ maccuhāyinaṁ.

Bhiyyo[2] pañcasatā sekkhā, dasā ca dasadhā dasa.
Sabbe sotasamāpannā, atiracchānagāmino.

---

1. Siriṁsapā (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Bhīyo (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Athāyaṁ[1] itarā pajā, puññabhāgāti me mano.
Saṅkhātuṁ nopi sakkomi, musāvādassa ottapan"ti[2].

## 4. Aruṇavatīsutta

185. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave rājā ahosi Aruṇavā nāma. Rañño kho pana bhikkhave Aruṇavato Aruṇavatī nāma rājadhānī ahosi. Aruṇavatiṁ kho pana bhikkhave rājadhāniṁ[3] Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho upanissāya vihāsi. Sikhissa kho pana bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa Abhibhūsambhavaṁ nāma sāvakayugaṁ ahosi aggaṁ bhaddayugaṁ. Atha kho bhikkhave Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Abhibhuṁ bhikkhuṁ āmantesi "āyāma brāhmaṇa yena aññataro brahmaloko tenupasaṅkamissāma yāva bhattassa kālo bhavissatī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho bhikkhave Abhibhū bhikkhu Sikhissa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa paccassosi. Atha kho bhikkhave Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Abhibhū ca bhikkhu seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya, evameva Aruṇavatiyā rājadhāniyā antarahitā tasmiṁ brahmaloke pāturahesuṁ.

Atha kho bhikkhave Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Abhibhuṁ bhikkhuṁ āmantesi "paṭibhātu brāhmaṇa taṁ brahmuno ca brahmaparisāya ca brahmapārisajjānañca dhammī kathā"ti. "Evaṁ bhante"ti kho bhikkhave Abhibhū bhikkhu Sikhissa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa paṭissutvā brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Tatra sudaṁ bhikkhave brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca ujjhāyanti khiyyanti[4] vipācenti "acchariyaṁ

1. Atthāyaṁ-itipi Dī 2 (176) piṭṭhe. 2. Ottapeti (Sī, Syā, Kaṁ, I), ottappeti (Ka)
3. Aruṇavatiyaṁ kho pana bhikkhave rājadhāniyaṁ (I, Ka)
4. Khīyanti (Sī, Syā, Kaṁ, I)

vata bho, abbhutaṁ vata bho, kathaṁ hi nāma Satthari sammukhībhūte sāvako dhammaṁ desessatī"ti.

Atha kho bhikkhave Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Abhibhuṁ bhikkhuṁ āmantesi "ujjhāyanti kho te brāhmaṇa brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca 'acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, kathaṁ hi nāma Satthari sammukhībhūte sāvako dhammaṁ desessatī'ti. Tena hi tvaṁ brāhmaṇa bhiyyoso mattāya brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca saṁvejehī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho bhikkhave Abhibhū bhikkhu Sikhissa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa paṭissutvā dissamānenapi kāyena dhammaṁ desesi, adissamānenapi kāyena dhammaṁ desesi, dissamānenapi heṭṭhimena upaḍḍhakāyena adissamānena uparimena upaḍḍhakāyena dhammaṁ desesi, dissamānenapi uparimena upaḍḍhakāyena adissamānena heṭṭhimena upaḍḍhakāyena dhammaṁ desesi. Tatra sudaṁ bhikkhave brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca acchariyabbhutacittajātā ahesuṁ "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā"ti.

Atha kho Abhibhū bhikkhu Sikhiṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ etadavoca "abhijānāmi khvāhaṁ bhante bhikkhusaṁghassa majjhe evarūpiṁ vācaṁ bhāsitā 'pahomi khvāhaṁ āvuso brahmaloke ṭhito sahassilokadhātuṁ[1] sarena viññāpetun'ti". Etassa brāhmaṇa kālo, etassa brāhmaṇa kālo, yaṁ tvaṁ brāhmaṇa brahmaloke ṭhito sahassilokadhātuṁ sarena viññāpeyyāsīti. "Evaṁ bhante"ti kho bhikkhave Abhibhū bhikkhu Sikhissa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa paṭissutvā brahmaloke ṭhito imā gāthāyo abhāsi—

"Ārambhatha[2] nikkamatha[3], yuñjatha Buddhasāsane.
Dhunātha maccuno senaṁ, naḷāgāraṁva kuñjaro.

Yo imasmiṁ dhammavinaye, appamatto vihassati.
Pahāya jātisaṁsāraṁ, dukkhassantaṁ karissatī"ti.

---

1. Sahassīlokadhātuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Ārabbhatha (sabbattha)
3. Nikkhamatha (Sī, I)

Atha kho bhikkhave Sikhī ca Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Abhibhū ca bhikkhu brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca saṁvejetvā seyyathāpi nāma -pa- tasmiṁ brahmaloke antarahitā Aruṇavatiyā rājadhāniyā pāturahesuṁ. Atha kho bhikkhave Sikhī Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho bhikkhū āmantesi "assuttha no tumhe bhikkhave Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā"ti. Assumha kho mayaṁ bhante Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassāti. Yathā kathaṁ pana tumhe bhikkhave assuttha Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassāti. Evaṁ kho mayaṁ bhante assumha Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassa—

"Ārambhatha nikkamatha, yuñjatha Buddhasāsane.
Dhunātha maccuno senaṁ, naḷāgāraṁva kuñjaro.

Yo imasmiṁ dhammavinaye, appamatto vihassati.
Pahāya jātisaṁsāraṁ, dukkhassantaṁ karissatī"ti.

Evaṁ kho mayaṁ bhante assumha Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassāti. Sādhu sādhu bhikkhave, sādhu kho tumhe bhikkhave assuttha Abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti.

## 5. Parinibbānasutta

186. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kusinārāyaṁ viharati Upavattane Mallānaṁ sālavane antarena yamakasālānaṁ parinibbānasamaye. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "handa dāni bhikkhave āmantayāmi vo, vayadhammā saṅkhārā, appamādena sampādethā"ti. Ayaṁ Tathāgatassa pacchimā vācā.

Atha kho Bhagavā paṭhamaṁ jhānaṁ[1] samāpajji, paṭhamā jhānā[2] vuṭṭhahitvā dutiyaṁ jhānaṁ samāpajji, dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyaṁ jhānaṁ samāpajji, tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā catutthaṁ jhānaṁ samāpajji, catutthā jhānā vuṭṭhahitvā ākāsānañcāyatanaṁ samāpajji, ākāsānañcāyatanā vuṭṭhahitvā viññāṇañcāyatanaṁ samāpajji, viññāṇañcāyatanā vuṭṭhahitvā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajji, ākiñcaññāyatanā vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji, nevasaññānāsaññāyatanā vuṭṭhahitvā saññāvedayitanirodhaṁ samāpajji.

Saññāvedayitanirodhā vuṭṭhahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji, nevasaññānāsaññāyatanā vuṭṭhahitvā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajji, ākiñcaññāyatanā vuṭṭhahitvā viññāṇañcāyatanaṁ samāpajji, viññāṇañcāyatanā vuṭṭhahitvā ākāsānañcāyatanaṁ samāpajji, ākāsānañcāyatanā vuṭṭhahitvā catutthaṁ jhānaṁ samāpajji, catutthā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyaṁ jhānaṁ samāpajji, tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā dutiyaṁ jhānaṁ samāpajji, dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā paṭhamaṁ jhānaṁ samāpajji, paṭhamā jhānā vuṭṭhahitvā dutiyaṁ jhānaṁ samāpajji, dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyaṁ jhānaṁ samāpajji, tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā catutthaṁ jhānaṁ samāpajji, catutthā jhānā vuṭṭhahitvā samanantaraṁ Bhagavā parinibbāyi, parinibbute Bhagavati saha parinibbānā brahmā Sahampati imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Sabbeva nikkhipissanti, bhūtā loke samussayaṁ.
Yattha etādiso Satthā, loke appaṭipuggalo.
Tathāgato balappatto, Sambuddho parinibbuto”ti.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā Sakko Devānamindo imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho”ti.

---

1. Paṭhamajjhānaṁ (Syā, Kaṁ) evaṁ dutiyaṁ jhānaṁ iccādīsupi.
2. Paṭhamajjhānā (Syā, Kaṁ) evaṁ dutiyā jhānā iccādīsupi.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā āyasmā Ānando imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Tadāsi yaṁ bhiṁsanakaṁ, tadāsi lomahaṁsanaṁ.
Sabbākāravarūpete, Sambuddhe parinibbute"ti.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā āyasmā Anuruddho imā gāthāyo abhāsi—

"Nāhu assāsapassāso, ṭhitacittassa tādino.
Anejo santimārabbha, cakkhumā parinibbuto[1].

Asallīnena cittena, vedanaṁ ajjhavāsayi.
Pajjotasseva nibbānaṁ, vimokkho cetaso ahū"ti.

Dutiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Brahmāsanaṁ Devadatto, Andhakavindo Aruṇavatī.
Parinibbānena ca desitaṁ, idaṁ brahmapañcakanti.

## Brahmasaṁyuttaṁ samattaṁ[2].

1. Yaṁ kālamakarī Muni (Mahāparinibbānasutte)
2. Ito paraṁ Maramma-potthakesu evampi dissati—
Brahmāyācanaṁ agāravañca, Brahmadevo Bako ca brahmā.
Aññataro ca brahmā Kokālikañca, tissakañca turū ca.
Brahmā Kokālikabhikkhu, Sanaṅkumārena Devadattaṁ.
Andhakavindaṁ Aruṇavati, parinibbānena pannarasāti.

# 7. Brāhmaṇasaṁyutta

## 1. Arahantavagga

### 1. Dhanañjānīsutta

187. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññatarassa Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa Dhanañjānī[1] nāma brāhmaṇī abhippasannā hoti Buddhe ca dhamme ca saṁghe ca. Atha kho Dhanañjānī brāhmaṇī Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa bhattaṁ upasaṁharantī upakkhalitvā tikkhattuṁ udānaṁ udānesi—

> "Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.
> Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.
> Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassā"ti.

Evaṁ vutte Bhāradvājagotto brāhmaṇo Dhanañjāniṁ brāhmaṇiṁ etadavoca "evamevaṁ panāyaṁ vasalī yasmiṁ vā tasmiṁ vā tassa muṇḍakassa samaṇassa vaṇṇaṁ bhāsati, idāni tyāhaṁ vasali tassa Satthuno vādaṁ āropessāmī"ti. Na khvāhaṁ taṁ brāhmaṇa passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo tassa Bhagavato vādaṁ āropeyya Arahato Sammāsambuddhassa. Api ca tvaṁ brāhmaṇa gaccha, gantvā vijānissasīti[2].

Atha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo kupito anattamano yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti, kiṁsu chetvā na socati.
> Kissassu ekadhammassa, vadhaṁ rocesi Gotamā"ti.

---

1. Dhānañjānī (I, Sī-Ṭṭha)

2. Gantvāpi jānissasīti (Syā, Kaṁ)

Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti, kodhaṁ chetvā na socati.
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa brāhmaṇa.
Vadhaṁ ariyā pasaṁsanti, taṁ hi chetvā na socatīti.

Evaṁ vutte Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhante Bhagavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, labheyyāhaṁ bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Alattha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno kho panāyasmā Bhāradvājo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 2. Akkosasutta

188. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Assosi kho Akkosakabhāradvājo brāhmaṇo "bhāradvājagotto kira brāhmaṇo samaṇassa Gotamassa santike agārasmā anagāriyaṁ pabbajito"ti, kupito anattamano yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsati.

Evaṁ vutte Bhagavā Akkosakabhāradvājaṁ brāhmaṇaṁ etadavoca "taṁ kiṁ maññasi brāhmaṇa, api nu kho te āgacchanti mittāmaccā ñātisālohitā atithiyo[1]"ti. Appekadā me bho Gotama āgacchanti

1. Atithayo (?)

mittāmaccā ñātisālohitā ati thiyoti. Taṁ kiṁ maññasi brāhmaṇa, api nu tesaṁ anuppadesi khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā sāyanīyaṁ vāti. Appekadā nesāhaṁ bho Gotama anuppademi khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā sāyanīyaṁ vāti. Sace kho pana te brāhmaṇa nappaṭiggaṇhanti, kassa taṁ hotīti. Sace te bho Gotama nappaṭiggaṇhanti, amhākameva taṁ hotīti. Evameva kho brāhmaṇa yaṁ tvaṁ amhe anakkosante akkosasi, arosente rosesi, abhaṇḍante bhaṇḍasi, taṁ te mayaṁ nappaṭiggaṇhāma, tavevetaṁ brāhmaṇa hoti, tavevetaṁ brāhmaṇa hoti.

Yo kho brāhmaṇa akkosantaṁ paccakkosati, rosentaṁ paṭiroseti, bhaṇḍantaṁ paṭibhaṇḍati, ayaṁ vuccati brāhmaṇa sambhuñjati vītiharatīti. Te mayaṁ tayā neva sambhuñjāma na vītiharāma. Tavevetaṁ brāhmaṇa hoti, tavevetaṁ brāhmaṇa hotīti. Bhavantaṁ kho Gotamaṁ sarājikā parisā evaṁ jānāti "Arahaṁ samaṇo Gotamo"ti, atha ca pana bhavaṁ Gotamo kujjhatīti.

Akkodhassa kuto kodho, dantassa samajīvino.
Sammadaññā vimuttassa, upasantassa tādino.

Tasseva tena pāpiyo, yo kuddhaṁ paṭikujjhati.
Kuddhaṁ appaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayaṁ.

Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammati.

Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ, attano ca parassa ca.
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidāti.

Evaṁ vutte Akkosakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, labheyyāhaṁ bhante bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Alattha kho Akkosakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno kho panāyasmā Akkosakabhāradvājo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto

viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

### 3. Asurindakasutta

189. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Assosi kho Asurindakabhāradvājo brāhmaṇo "bhāradvājagotto brāhmaṇo kira samaṇassa Gotamassa santike agārasmā anagāriyaṁ pabbajito"ti kupito anattamano yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsati. Evaṁ vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Atha kho Asurindakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "jitosi samaṇa, jihosi samaṇā"ti.

Jayaṁ ve maññati bālo, vācāya pharusaṁ bhaṇaṁ.
Jayañcevassa taṁ hoti, yā titikkhā vijānato.

Tasseva tena pāpiyo, yo kuddhaṁ paṭikujjhati.
Kuddhaṁ appaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayaṁ.

Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammati.

Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ, attano ca parassa ca.
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidāti.

Evaṁ vutte Asurindakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa- abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 4. Bilaṅgikasutta

190. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Assosi kho Bilaṅgikabhāradvājo brāhmaṇo "bhāradvājagotto kira brāhmaṇo samaṇassa Gotamassa santike agārasmā anagāriyaṁ pabbajito"ti kupito anattamano yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha kho Bhagavā Bilaṅgikassa Bhāradvājassa brāhmaṇassa cetasā cetoparivitakkamaññāya Bilaṅgikaṁ Bhāradvājaṁ brāhmaṇaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Yo appaduṭṭhassa narassa dussati,
Suddhassa posassa anaṅgaṇassa.
Tameva bālaṁ pacceti pāpaṁ,
Sukhumo rajo paṭivātaṁva khitto"ti.

Evaṁ vutte Bilaṅgikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa- abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 5. Ahiṁsakasutta

191. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Ahiṁsakabhāradvājo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Ahiṁsakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "ahiṁsakāhaṁ bho Gotama, Ahiṁsakāhaṁ bho Gotamā"ti.

Yathā nāmaṁ tathā cassa, siyā kho tvaṁ Ahiṁsako.
Yo ca kāyena vācāya, manasā ca na hiṁsati.
Sa ve Ahiṁsako hoti, yo paraṁ na vihiṁsatīti.

Evaṁ vutte Ahiṁsakabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa- abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Ahiṁsakabhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 6. Jaṭāsutta

192. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Jaṭābhāradvājo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Jaṭābhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Antojaṭā bahijaṭā, jaṭāya jaṭitā pajā.
Taṁ taṁ Gotama pucchāmi, ko imaṁ vijaṭaye jaṭan”ti.

Sīle patiṭṭhāya naro sapañño, cittaṁ paññañca bhāvayaṁ.
Ātāpī nipako bhikkhu, so imaṁ vijaṭaye jaṭaṁ.

Yesaṁ rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā.
Khīṇāsavā arahanto, tesaṁ vijaṭitā jaṭā.

Yattha nāmañca rūpañca, asesaṁ uparujjhati.
Paṭighaṁ rūpasaññā ca, etthesā chijjate jaṭāti.

Evaṁ vutte Jaṭābhāradvājo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa-. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 7. Suddhikasutta

193. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Suddhikabhāradvājo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Suddhikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ ajjhabhāsi—

“Na brāhmaṇo[1] sujjhati koci, loke sīlavāpi tapokaraṁ.
Vijjācaraṇasampanno, so sujjhati na aññā itarā pajā”ti.

Bahumpi palapaṁ jappaṁ, na jaccā hoti brāhmaṇo.
Antokasambu saṁkiliṭṭho, kuhanaṁ upanissito.

---

1. Nābrāhmaṇo (?)

Khattiyo brāhmaṇo vesso, suddo caṇḍālapukkuso.
Āraddhavīriyo pahitatto, niccaṁ daḷhaparakkamo.
Pappoti paramaṁ suddhiṁ, evaṁ jānāhi brāhmaṇāti.

Evaṁ vutte Suddhikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa-. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 8. Aggikasutta

194. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Aggikabhāradvājassa brāhmaṇassa Sappinā pāyaso sannihito hoti "aggiṁ juhissāmi, aggihuttaṁ paricarissāmī"ti.

Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Rājagahe sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena Aggikabhāradvājassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Addasā kho Aggikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ piṇḍāya ṭhitaṁ, disvāna Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Tīhi vijjāhi sampanno, jātimā sutavā bahū.
Vijjācaraṇasampanno, Somaṁ bhuñjeyya pāyasan"ti.

Bahumpi palapaṁ jappaṁ, na jaccā hoti brāhmaṇo.
Antokasambu saṁkiliṭṭho, kuhanāparivārito.

Pubbenivāsaṁ yo vedī, saggāpāyañca passati.
Atho jātikkhayaṁ patto, abhiññāvosito Muni.

Etāhi tīhi vijjāhi, tevijjo hoti brāhmaṇo.
Vijjācaraṇasampanno, somaṁ bhuñjeyya pāyasanti.

Bhuñjatu bhavaṁ Gotamo, brāhmaṇo bhavanti.

Gāthābhigītaṁ me abhojaneyyaṁ,
Sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo.
Gāthābhigītaṁ panudanti Buddhā,
Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

Aññena ca kevalinaṁ mahesiṁ,
Khīṇāsavaṁ kukkuccavūpasantaṁ.
Annena pānena upaṭṭhahassu,
Khettaṁ hi taṁ puññapekkhassa hotīti.

Evaṁ vutte Aggikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa-. Aññataro ca panāyasmā Aggikabhāradvājo arahataṁ ahosīti.

## 9. Sundarikasutta

195. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati Sundarikāya nadiyā tīre. Tena kho pana samayena Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Sundarikāya nadiyā tīre aggiṁ juhati aggihuttaṁ paricarati. Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo aggiṁ juhitvā aggihuttaṁ paricaritvā uṭṭhāyāsanā samantā catuddisā anuvilokesi "ko nu kho imaṁ habyasesaṁ bhuñjeyyā"ti. Addasā kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle sasīsaṁ pārutaṁ nisinnaṁ, disvāna vāmena hatthena habyasesaṁ gahetvā dakkhiṇena hatthena kamaṇḍaluṁ gahetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Atha kho Bhagavā Sundarikabhāradvājassa brāhmaṇassa padasaddena sīsaṁ vivari. Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo "muṇḍo ayaṁ bhavaṁ, muṇḍako ayaṁ bhavan"ti tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho Sundarikabhāradvājassa brāhmaṇassa etadahosi "muṇḍāpi hi idhekacce brāhmaṇā bhavanti, yaṁnūnāhaṁ taṁ upasaṅkamitvā jātiṁ puccheyyan"ti.

Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ jacco bhavan"ti.

Mā jātiṁ puccha caraṇañca puccha,
Kaṭṭhā have jāyati jātavedo.
Nīcākulīnopi Muni dhitimā,
Ājānīyo hoti hirīnisedho.

Saccena danto damasā upeto,
Vedantagū vusitabrahmacariyo.
Yaññopanīto tamupavhayetha,
Kālena so juhati dakkhiṇeyyeti.

Addhā suyiṭṭhaṁ suhutaṁ mama yidaṁ,
Yaṁ tādisaṁ vedagumaddasāmi.
Tumhādisānaṁ hi adassanena,
Añño jano bhuñjati habyasesanti.

Bhuñjatu bhavaṁ Gotamo, brāhmaṇo bhavanti.

Gāthābhigītaṁ me abhojaneyyaṁ,
Sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo.
Gāthābhigītaṁ panudanti Buddhā,
Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

Aññena ca kevalinaṁ mahesiṁ,
Khīṇāsavaṁ kukkuccavūpasantaṁ.
Annena pānena upaṭṭhahassu,
Khettaṁ hi taṁ puññapekkhassa hotīti.

Atha kassa cāhaṁ bho Gotama imaṁ habyasesaṁ dammīti. Na khvāhaṁ brāhmaṇa passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yasseso habyaseso bhutto sammā pariṇāmaṁ gaccheyya, aññatra brāhmaṇa Tathāgatassa vā Tathāgatasāvakassa vā. Tena hi tvaṁ brāhmaṇa taṁ habyasesaṁ appaharite vā chaṭṭehi appāṇake vā udake opilāpehīti.

Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo taṁ habyasesaṁ appāṇake udake opilāpesi. Atha kho so habyaseso udake pakkhitto

cicciṭāyati ciṭiciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati. Seyyathāpi nāma phālo[1] divasaṁsantatto[2] udake pakkhitto cicciṭāyati ciṭiciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati, evameva so habyaseso udake pakkhitto cicciṭāyati ciṭiciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati.

Atha kho Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo saṁviggo lomahaṭṭhajāto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhitaṁ kho Sundarikabhāradvājaṁ brāhmaṇaṁ Bhagavā gāthāhi ajjhabhāsi—

"Mā brāhmaṇa dāru samādahāno,
Suddhiṁ amaññi bahiddhā hi etaṁ.
Na hi tena suddhiṁ kusalā vadanti,
Yo bāhirena parisuddhimicche.

Hitvā ahaṁ brāhmaṇa dārudāhaṁ,
Ajjhattamevujjalayāmi[3] jotiṁ.
Niccagginī niccasamāhitatto,
Arahaṁ ahaṁ brahmacariyaṁ carāmi.

Māno hi te brāhmaṇa khāribhāro,
Kodho dhumo bhasmani mosavajjaṁ.
Jivhā sujā hadayaṁ jotiṭhānaṁ,
Attā sudanto purisassa joti.

Dhammo rahado brāhmaṇa sīlatittho,
Anāvilo sabbhi sataṁ pasattho.
Yattha have vedaguno sinātā,
Anallagattāva[4] taranti pāraṁ.

Saccaṁ dhammo saṁyamo brahmacariyaṁ,
Majjhe sitā brāhmaṇa brahmapatti.
Sa tujjubhūtesu namo karohi,
Tamahaṁ naraṁ dhammasārīti brūmī"ti.

---

1. Loho (Ka)
2. Divasasantatto (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Ajjhattameva jalayāmi (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Anallīnagattāva (Sī, I, Ka)

Evaṁ vutte Sundarikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca abhikkantaṁ bho Gotama -pa-. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

### 10. Bahudhītarasutta

196. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena aññatarassa Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa catuddasa balībaddā naṭṭhā honti. Atha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo te balībadde gavesanto yena so vanasaṇḍo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā addasa Bhagavantaṁ tasmiṁ vanasaṇḍe nisinnaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, disvāna yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi—

“Na hi nūnimassa[1] samaṇassa, balībaddā catuddasa.
Ajjasaṭṭhiṁ na dissanti, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, tilākhettasmi pāpakā.
Ekapaṇṇā dupaṇṇā[2] ca, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, tucchakoṭṭhasmi mūsikā.
Ussoḷhikāya naccanti, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, santhāro sattamāsiko.
Uppāṭakehi sañchanno, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, vidhavā satta dhītaro.
Ekaputtā duputtā[3] ca, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, piṅgalā tilakāhatā.
Sottaṁ pādena bodheti, tenāyaṁ samaṇo sukhī.

Na hi nūnimassa samaṇassa, paccūsamhi iṇāyikā.
Detha dethāti codenti, tenāyaṁ samaṇo sukhī”ti.

---

1. Nahanūnimassa (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Dvipaṇṇā (Sī, I) 3. Dviputtā (Sī, I)

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, balībaddā catuddasa.
Ajjasaṭṭhiṁ na dissanti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, tilākhettasmi pāpakā.
Ekapaṇṇā dupaṇṇā ca, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, tucchakoṭṭhasmi mūsikā.
Ussoḷhikāya naccanti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, santhāro sattamāsiko.
Uppāṭakehi sañchanno, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, vidhavā satta dhītaro.
Ekaputtā duputtā ca, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, piṅgalā tilakāhatā.
Sottaṁ pādena bodheti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, paccūsamhi iṇāyikā.
Detha dethāti codenti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhīti.

Evaṁ vutte Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkantī'ti. Evameva bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, labheyyāhaṁ bhoto Gotamassa santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Alattha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ. Acirūpasampanno panāyasmā Bhāradvājo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ,

nāparaṁ itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

Arahantavaggo paṭhamo.

**Tassuddānaṁ**

Dhanañjānī ca Akkosaṁ, Asurindaṁ Bilaṅgikaṁ.
Ahiṁsakaṁ jaṭā ceva, Suddhikaṁ ceva Aggikā.
Sundarikaṁ Bahudhītarena ca te dasāti.

---

## 2. Upāsakavagga

### 1. Kasibhāradvājasutta

197. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Magadhesu viharati Dakkhiṇāgirismiṁ Ekanāḷāyaṁ brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena Kasibhāradvājassa[1] brāhmaṇassa pañcamattāni naṅgalasatāni payuttāni honti vappakāle. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Kasibhāradvājassa brāhmaṇassa kammanto tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Kasibhāradvājassa brāhmaṇassa parivesanā vattati. Atha kho Bhagavā yena parivesanā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Addasā kho Kasibhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ piṇḍāya ṭhitaṁ disvā Bhagavantaṁ etadavoca “ahaṁ kho samaṇa kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmi, tvampi samaṇa kasassu ca vapassu ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjassū”ti. Ahampi kho brāhmaṇa kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmīti. Na kho mayaṁ passāma bhoto Gotamassa yugaṁ vā naṅgalaṁ vā phālaṁ vā pācanaṁ vā balībadde vā, atha ca pana bhavaṁ Gotamo evamāha “ahampi kho brāhmaṇa kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca

---

1. Kasikabhāradvājassa (Ka)

bhuñjāmī"ti. Atha kho Kasibhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kassako paṭijānāsi, na ca passāmi te kasiṁ.
Kassako pucchito brūhi, kathaṁ jānemu taṁ kasin"ti.

Saddā bījaṁ tapo vuṭṭhi, paññā me yuganaṅgalaṁ.
Hirī īsā mano yottaṁ, sati me phālapācanaṁ.

Kāyagutto vacīgutto, āhāre udare yato.
Saccaṁ karomi niddānaṁ, soraccaṁ me pamocanaṁ.

Vīriyaṁ me dhuradhorayhaṁ, yogakkhemādhivāhanaṁ.
Gacchati anivattantaṁ, yattha gantvā na socati.

Evamesā kasī kaṭṭhā, sā hoti amatapphalā.
Etaṁ kasiṁ kasitvāna, sabbadukkhā pamuccatīti.

Bhuñjatu bhavaṁ Gotamo kassako bhavaṁ, yaṁ hi bhavaṁ Gotamo amatapphalampi kasiṁ kasatīti[1].

Gāthābhigītaṁ me abhojaneyyaṁ,
sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo.
Gāthābhigītaṁ panudanti Buddhā,
dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

Aññena ca kevalinaṁ mahesiṁ,
khīṇāsavaṁ kukkuccavūpasantaṁ.
Annena pānena upaṭṭhahassu,
khettaṁ hi taṁ puññapekkhassa hotīti.

Evaṁ vutte Kasibhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 2. Udayasutta

198. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Udayassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami.

1. Bhāsatīti (Ka)

Atha kho Udayo brāhmaṇo Bhagavato pattaṁ odanena pūresi. Dutiyampi kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Udayassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami -pa-. Tatiyampi kho Udayo brāhmaṇo Bhagavato pattaṁ odanena pūretvā Bhagavantaṁ etadavoca "pakaṭṭhakoyaṁ samaṇo Gotamo punappunaṁ āgacchatī"ti.

Punappunaṁ ceva vapanti bījaṁ,
Punappunaṁ vassati devarājā.
Punappunaṁ khettaṁ kasanti kassakā,
Punappunaṁ dhaññamupeti raṭṭhaṁ.

Punappunaṁ yācakā yācayanti, punappunaṁ dānapatī dadanti.
Punappunaṁ dānapatī daditvā, punappunaṁ saggamupenti ṭhānaṁ.

Punappunaṁ khīranikā duhanti, punappunaṁ vaccho upeti mātaraṁ.
Punappunaṁ kilamati phandati ca, punappunaṁ gabbhamupeti mando.

Punappunaṁ jāyati mīyati ca, punappunaṁ Sivathikaṁ[1] haranti.
Maggañca laddhā apunabbhavāya, na punappunaṁ jāyati bhūripaññoti[2].

Evaṁ vutte Udayo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

### 3. Devahitasutta

199. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Bhagavā vātehābādhiko hoti. Āyasmā ca Upavāṇo Bhagavato upaṭṭhāko hoti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Upavāṇaṁ āmantesi "iṅgha me tvaṁ Upavāṇa uṇhodakaṁ jānāhī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Upavāṇo Bhagavato paṭissutvā nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Devahitassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantaṁ aṭṭhāsi. Addasā kho Devahito brāhmaṇo āyasmantaṁ Upavāṇaṁ tuṇhībhūtaṁ ekamantaṁ ṭhitaṁ, disvāna āyasmantaṁ Upavāṇaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

1. Sīvathikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Punappunaṁ jāyati bhūripaññoti (Syā, Kaṁ, Ka)

"Tuṇhībhūto bhavaṁ tiṭṭhaṁ, muṇḍo saṅghāṭipāruto.
Kiṁ patthayāno kiṁ esaṁ, kiṁ nu yācitumāgato"ti.

Arahaṁ Sugato loke, vātehābādhiko Muni.
Sace uṇhodakaṁ atthi, Munino dehi brāhmaṇa.

Pūjito pūjaneyyānaṁ, sakkareyyāna sakkato.
Apacito apaceyyānaṁ[1], tassa icchāmi hātaveti.

Atha kho Devahito brāhmaṇo uṇhodakassa kājaṁ purisena gāhāpetvā phāṇitassa ca puṭaṁ āyasmato Upavāṇassa pādāsi. Atha kho āyasmā Upavāṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ uṇhodakena nhāpetvā[2] uṇhodakena phāṇitaṁ āloletvā Bhagavato pādāsi. Atha kho Bhagavato ābādho paṭippassambhi.

Atha kho Devahito brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Devahito brāhmaṇo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kattha dajjā deyyadhammaṁ, kattha dinnaṁ mahapphalaṁ.
Kathaṁ hi yajamānassa, kathaṁ ijjhati dakkhiṇā"ti.

Pubbenivāsaṁ yo vedī, saggāpāyañca passati.
Atho jātikkhayaṁ patto, abhiññāvosito Muni.

Ettha dajjā deyyadhammaṁ, ettha dinnaṁ mahapphalaṁ.
Evaṁ hi yajamānassa, evaṁ ijjhati dakkhiṇāti.

Evaṁ vutte Devahito brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

---

1. Apacineyyānaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) Ṭīkā oloketabbā.
2. Nahāpetvā (Sī, I)

### 4. Mahāsālasutta

200. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho aññataro brāhmaṇamahāsālo lūkho lūkhapāvuraṇo[1] yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ brāhmaṇamahāsālaṁ Bhagavā etadavoca "kinnu tvaṁ brāhmaṇa lūkho lūkhapāvuraṇo"ti. Idha me bho Gotama cattāro puttā te maṁ dārehi saṁpuccha gharā nikkhāmentīti. Tena hi tvaṁ brāhmaṇa imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyaṁ mahājanakāye sannipatite puttesu ca sannisinnesu bhāsassu—

"Yehi jātehi nandissaṁ, yesañca bhavamicchisaṁ.
Te maṁ dārehi saṁpuccha, sāva vārenti sūkaraṁ.

Asantā kira maṁ jammā, tāta tātāti bhāsare.
Rakkhasā puttarūpena, te jahanti vayogataṁ.

Assova jiṇṇo nibbhogo, khādanā apanīyati.
Bālakānaṁ pitā Thero, parāgāresu bhikkhati.

Daṇḍova kira me seyyo, yañce puttā anassavā.
Caṇḍampi goṇaṁ vāreti, atho caṇḍampi kukkuraṁ.

Andhakāre pure hoti, gambhīre gādhamedhati.
Daṇḍassa ānubhāvena, khalitvā patitiṭṭhatī"ti.

Atha kho so brāhmaṇamahāsālo Bhagavato santike imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyaṁ mahājanakāye sannipatite puttesu ca sannisinnesu abhāsi—

"Yehi jātehi nandissaṁ, yesañca bhavamicchisaṁ.
Te maṁ dārehi saṁpuccha, sāva vārenti sūkaraṁ.

Asantā kira maṁ jammā, tāta tātāti bhāsare.
Rakkhasā puttarūpena, te jahanti vayogataṁ.

---

1. Lūkhapāpuraṇo (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Assova jiṇṇo nibbhogo, khādanā apanīyati.
Bālakānaṁ pitā thero, parāgāresu bhikkhati.

Daṇḍova kira me seyyo, yañce puttā anassavā.
Caṇḍampi goṇaṁ vāreti, atho caṇḍampi kukkuraṁ.

Andhakāre pure hoti, gambhīre gādhamedhati.
Daṇḍassa ānubhāvena, khalitvā patitiṭṭhatī”ti.

Atha kho naṁ brāhmaṇamahāsālaṁ puttā gharaṁ netvā nhāpetvā paccekaṁ dussayugena acchādesuṁ. Atha kho so brāhmaṇamahāsālo ekaṁ dussayugaṁ ādāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho brāhmaṇamahāsālo Bhagavantaṁ etadavoca “mayaṁ bho Gotama brāhmaṇā nāma ācariyassa ācariyadhanaṁ pariyesāma, paṭiggaṇhatu me bhavaṁ Gotamo ācariyadhanan”ti. Paṭiggahesi Bhagavā anukampaṁ upādāya. Atha kho so brāhmaṇamahāsālo Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti.

## 5. Mānatthaddhasutta

201. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Mānatthaddho nāma brāhmaṇo Sāvatthiyaṁ paṭivasati, so neva mātaraṁ abhivādeti, na pitaraṁ abhivādeti, na ācariyaṁ abhivādeti, na jeṭṭhabhātaraṁ abhivādeti. Tena kho pana samayena Bhagavā mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti. Atha kho Mānatthaddhassa brāhmaṇassa etadahosi “ayaṁ kho samaṇo Gotamo mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti, yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ, sace maṁ samaṇo Gotamo ālapissati, ahampi taṁ ālapissāmi. No ce maṁ samaṇo Gotamo ālapissati, ahampi nālapissāmī”ti. Atha kho Mānatthaddho brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha kho Bhagavā taṁ nālapi. Atha kho Mānatthaddho brāhmaṇo “nāyaṁ

samaṇo Gotamo kiñci jānātī"ti tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho Bhagavā Mānatthaddhassa brāhmaṇassa cetasā cetoparivitakkamaññāya Mānatthaddhaṁ brāhmaṇaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Na mānaṁ brāhmaṇa sādhu, atthikassīdha brāhmaṇa.
Yena atthena āgacchi, tamevamanubrūhaye"ti.

Atha kho Mānatthaddho brāhmaṇo "cittaṁ me samaṇo Gotamo jānātī"ti tattheva Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti "mānatthaddhāhaṁ bho Gotama, Mānatthaddhāhaṁ bho Gotamā"ti. Atha kho sā parisā abbhutavittajātā[1] ahosi "acchariyaṁ vata bho abbhutaṁ vata bho, ayaṁ hi Mānatthaddho brāhmaṇo neva mātaraṁ abhivādeti, na pitaraṁ abhivādeti, na ācariyaṁ abhivādeti, na jeṭṭhabhātaraṁ abhivādeti. Atha ca pana samaṇe Gotame evarūpaṁ paramanipaccakāraṁ karotī"ti. Atha kho Bhagavā Mānatthaddhaṁ brāhmaṇaṁ etadavoca "alaṁ brāhmaṇa uṭṭhehi sake āsane nisīda, yato te mayi cittaṁ pasannan"ti. Atha kho Mānatthaddho brāhmaṇo sake āsane nisīditvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kesu na mānaṁ kayirātha, kesu cassa sagāravo.
Kyassa apacitā assu, kyassu sādhu supūjitā"ti.

Mātari pitari cāpi, atho jeṭṭhamhi bhātari.
Ācariye catutthamhi.
Tesu na mānaṁ kayirātha,
tesu assa sagāravo.
Tyassa apacitā assu,
tyassu sādhu supūjitā.

Arahante sītībhūte, katakicce anāsave.
Nihacca mānaṁ athaddho, te namasse anuttareti.

---

1. Abbhutacittajātā (Sī, Syā, Kaṁ, I), acchariyabbhutacittajātā (Ka)

Evaṁ vutte Mānatthaddho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 6. Paccanīkasutta

202. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Paccanīkasāto nāma brāhmaṇo Sāvatthiyaṁ paṭivasati. Atha kho Paccanīkasātassa brāhmaṇassa etadahosi "yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkameyyaṁ, yaṁ yadeva samaṇo Gotamo bhāsissati, taṁ tadevassāhaṁ[1] paccanīkāssan"ti[2]. Tena kho pana samayena Bhagavā abbhokāse caṅkamati. Atha kho Paccanīkasāto brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ caṅkamantaṁ etadavoca "bhaṇa samaṇadhamman"ti.

Na paccanīkasātena, suvijānaṁ subhāsitaṁ.
Upakkiliṭṭhacittena, sārambhabahulena ca.

Yo ca vineyya sārambhaṁ, appasādañca cetaso.
Āghātaṁ paṭinissajja, sa ve[3] jaññā subhāsitanti.

Evaṁ vutte Paccanīkasāto brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 7. Navakammikasutta

203. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Navakammikabhāradvājo brāhmaṇo tasmiṁ vanasaṇḍe kammantaṁ kārāpeti. Addasā kho Navakammikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ aññaratasmiṁ sālarukkhamūle nisinnaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, disvānassa etadahosi "ahaṁ kho imasmiṁ vanasaṇḍe kammantaṁ kārāpento ramāmi, ayaṁ samaṇo Gotamo kiṁ kārāpento ramatī"ti.

---

1. Tadeva sāhaṁ (Ka)
2. Paccanīkassanti (I), paccanīkasātanti (Ka)
3. Sace (Syā, Kaṁ, Ka)

Atha kho Navakammikabhāradvājo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Ke nu kammantā karīyanti, bhikkhu sālavane tava.
> Yadekako araññasmiṁ, ratiṁ vindati Gotamo"ti.
>
> Na me vanasmiṁ karaṇīyamatthi,
> Ucchinnamūlaṁ me vanaṁ visūkaṁ.
> Svāhaṁ vane nibbanatho visallo,
> Eko rame aratiṁ vippahāyāti.

Evaṁ vutte Navakammikabhāradvājo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 8. Kaṭṭhahārasutta

204. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena aññatarassa Bhāradvājagottassa brāhmaṇassa sambahulā antevāsikā kaṭṭhahārakā māṇavakā yena vanasaṇḍo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā addasaṁsu Bhagavantaṁ tasmiṁ vanasaṇḍe nisinnaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, disvāna yena Bhāradvājagotto brāhmaṇo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhāradvājagottaṁ brāhmaṇaṁ etadavocuṁ "yagghe bhavaṁ jāneyyāsi, asukasmiṁ vanasaṇḍe samaṇo nisinno pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. Atha kho Bhāradvājagotto brāhmaṇo tehi māṇavakehi saddhiṁ yena so vanasaṇḍo tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavantaṁ tasmiṁ vanasaṇḍe nisinnaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, disvāna yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> "Gambhīrarūpe bahubherave vane,
> Suññaṁ araññaṁ vijanaṁ vigāhiya.
> Aniñjamānena ṭhitena vaggunā,
> Sucārurūpaṁ vata bhikkhu jhāyasi.

Na yattha gītaṁ napi yattha vāditaṁ,
Eko arañño vanavassito Muni.
Accherarūpaṁ paṭibhāti maṁ idaṁ,
Yadekako pītimano vane vase.

Maññāmahaṁ lokādhipatisahabyataṁ,
Ākaṅkhamāno tidivaṁ anuttaraṁ.
Kasmā bhavaṁ vijanamaraññamassito,
Tapo idha krubbasi brahmapattiyā"ti.

Yā kāci kaṅkhā abhinandanā vā,
Anekadhātūsu puthū sadāsitā.
Aññāṇamūlappabhavā pajappitā,
Sabbā mayā byantikatā samūlikā.

Svāhaṁ akaṅkho asito anūpayo,
Sabbesu dhammesu visuddhadassano.
Pappuyya sambodhimanuttaraṁ sivaṁ,
Jhāyāmahaṁ brahma raho visāradoti.

Evaṁ vutte Bhāradvājagotto brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 9. Mātuposakasutta

205. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Mātuposako brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Mātuposako brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "ahaṁ hi bho Gotama dhammena bhikkhaṁ pariyesāmi, dhammena bhikkhaṁ pariyesitvā mātāpitaro posemi, kaccāhaṁ bho Gotama evaṁkārī kiccakārī homī"ti. Taggha tvaṁ brāhmaṇa evaṁkārī kiccakārī hosi, yo kho brāhmaṇa dhammena bhikkhaṁ pariyesati, dhammena bhikkhaṁ pariyesitvā mātāpitaro poseti, bahuṁ so puññaṁ pasavatīti.

Yo mātaraṁ pitaraṁ vā, macco dhammena posati.
Tāya naṁ pāricariyāya, mātāpitūsu paṇḍitā.
Idheva naṁ pasaṁsanti, pecca sagge pamodatīti.

Evaṁ vutte Mātuposako brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 10. Bhikkhakasutta

206. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho Bhikkhako brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Bhikkhako brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "ahampi kho bho Gotama Bhikkhako, bhavampi Bhikkhako, idha no kiṁ nānākaraṇan"ti.

Na tena Bhikkhako hoti, yāvatā bhikkhate pare.
Vissaṁ dhammaṁ samādāya, bhikkhu hoti na tāvatā.

Yodha puññañca pāpañca, bāhitvā brahmacariyaṁ.
Saṅkhāya loke carati, sa ve bhikkhūti vuccatīti.

Evaṁ vutte Bhikkhako brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 11. Saṅgāravasutta

207. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena Saṅgāravo nāma brāhmaṇo Sāvatthiyaṁ paṭivasati, udakasuddhiko udakena parisuddhiṁ pacceti, sāyaṁ pātaṁ udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "idha bhante Saṅgāravo nāma brāhmaṇo Sāvatthiyaṁ paṭivasati,

udakasuddhiko udakena suddhiṁ pacceti, sāyaṁ pātaṁ udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Sādhu bhante Bhagavā yena Saṅgāravassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkamatu anukampaṁ upādāyā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Saṅgāravassa brāhmaṇassa nivesanaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Saṅgāravo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Saṅgāravaṁ brāhmaṇaṁ Bhagavā etadavoca "saccaṁ kira tvaṁ brāhmaṇa udakasuddhiko udakena suddhiṁ paccesi, sāyaṁ pātaṁ udakorohanānuyogamanuyutto viharasī"ti. Evaṁ bho Gotama. Kiṁ pana tvaṁ brāhmaṇa atthavasaṁ sampassamāno udakasuddhiko udakasuddhiṁ paccesi, sāyaṁ pātaṁ udakorohanānuyogamanuyutto viharasīti. Idha me bho Gotama[1] yaṁ divā pāpakammaṁ kataṁ hoti, taṁ sāyaṁ nhānena[2] pavāhemi. Yaṁ rattiṁ pāpakammaṁ kataṁ hoti, taṁ pātaṁ nhānena pavāhemi. Imaṁ khvāhaṁ bho Gotama atthavasaṁ sampassamāno udakasuddhiko udakena suddhiṁ paccemi, sāyaṁ pātaṁ udakorohanānuyogamanuyutto viharāmīti.

Dhammo rahado brāhmaṇa sīlatittho,
Anāvilo sabbhi sataṁ pasattho.
Yattha have vedaguno sinātā,
Anallagattāva[3] taranti pāranti.

Evaṁ vutte Saṅgāravo brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti.

## 12. Khomadussasutta

208. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sakkesu viharati Khomadussaṁ nāma Sakyānaṁ nigamo. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ

---

1. Idha me bho Gotama ahaṁ (I, Ka)
2. Nahānena (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Anallīnagattāva (Ka)

nivāsetvā pattacīvaramādāya Khomadussaṁ nigamaṁ piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena Khomadussakā brāhmaṇagahapatikā sabhāyaṁ sannipatitā honti kenacideva karaṇīyena, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho Bhagavā yena sā sabhā tenupasaṅkami. Addasaṁsu Khomadussakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna etadavocuṁ "ke ca muṇḍakā samaṇakā, ke ca sabhādhammaṁ jānissantī"ti. Atha kho Bhagavā Khomadussake brāhmaṇagahapatike gāthāya ajjhabhāsi—

"Nesā sabhā yattha na santi santo,
Santo na te ye na vadanti dhammaṁ.
Rāgañca dosañca pahāya mohaṁ,
Dhammaṁ vadantā ca bhavanti santo"ti.

Evaṁ vutte Khomadussakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantaṁ etadavocuṁ "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūḷhassa vā maggaṁ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṁ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevaṁ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, ete mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāma dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsake no bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇaṁ gate"ti.

Upāsakavaggo dutiyo.

### Tassuddānaṁ

Kasi Udayo Devahito, aññataramahāsālaṁ.
Mānathaddhaṁ Paccanīkaṁ, Navakammi Kaṭṭhahāraṁ.
Mātuposakaṁ Bhikkhako, Saṅgāravo ca Khomadussena dvādasāti.

## Brāhmaṇasaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 8. Vaṅgīsasaṁyutta

## 1. Nikkhantasutta

209. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ āyasmā Vaṅgīso Āḷaviyaṁ viharati Aggāḷave cetiye āyasmatā Nigrodhakappena upajjhāyena saddhiṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Vaṅgīso navako hoti acirapabbajito ohiyyako vihārapālo. Atha kho sambahulā itthiyo samalaṅkaritvā yena Aggāḷavako ārāmo tenupasaṅkamiṁsu vihārapekkhikāyo. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa tā itthiyo disvā anabhirati uppajjati, rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "alābhā vata me, na vata me lābhā, dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ. Yassa me anabhirati uppannā, rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. Taṁ kutettha labbhā, yaṁ me paro anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādeyya. Yaṁnūnāhaṁ attanāva attano anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādeyyan"ti. Atha kho āyasmā Vaṅgīso attanāva attano anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādetvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Nikkhantaṁ vata maṁ santaṁ, agārasmānagāriyaṁ.
Vitakkā upadhāvanti, pagabbhā kaṇhāto ime.

Uggaputtā mahissāsā, sikkhitā daḷhadhammino.
Samantā parikireyyuṁ, sahassaṁ apalāyinaṁ.

Sacepi etato[1] bhiyyo, āgamissanti itthiyo.
Neva maṁ byādhayissanti[2], dhamme samhi patiṭṭhitaṁ.

Sakkhī hi me sutaṁ etaṁ, Buddhassādiccabandhuno.
Nibbānagamanaṁ maggaṁ, tattha me nirato mano.

Evañce maṁ viharantaṁ, pāpima upagacchasi.
Tathā maccu karissāmi, na me maggampi dakkhasī"ti.

---

1. Ettato (Sī, I, Ka), ettakā (Syā, Kaṁ)
2. Byāthayissanti (?)

## 2. Aratīsutta

210. Ekaṁ samayaṁ -pa- āyasmā Vaṅgīso Āḷaviyaṁ viharati Aggāḷave cetiye āyasmatā Nigrodhakappena upajjhāyena saddhiṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Nigrodhakappo pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto vihāraṁ pavisati, sāyaṁ vā nikkhamati apparajju vā kāle. Tena kho pana samayena āyasmato Vaṅgīsassa anabhirati uppannā hoti, rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "alābhā vata me, na vata me lābhā. Dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ. Yassa me anabhirati uppannā, rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. Taṁ kutettha labbhā, yaṁ me paro anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādeyya. Yaṁnūnāhaṁ attanāva attano anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādeyyan"ti. Atha kho āyasmā Vaṅgīso attanāva attano anabhiratiṁ vinodetvā abhiratiṁ uppādetvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

Aratiñca ratiñca pahāya, sabbaso gehasitañca vitakkaṁ.
Vanathaṁ na kareyya kuhiñci, nibbanatho arato sa hi bhikkhu[1].

Yamidha pathaviñca vehāsaṁ, rūpagatañca jagatogadhaṁ.
Kiñci parijīyati sabbamaniccaṁ, evaṁ samecca caranti mutattā.

Upadhīsu janā gadhitāse[2], diṭṭhasute paṭighe ca mute ca.
Ettha vinodaya chandamanejo, yo ettha na limpati taṁ Munimāhu.

Atha saṭṭhinissitā savitakkā, puthū janatāya adhammā niviṭṭhā.
Na ca vaggagatassa kuhiñci, no pana duṭṭhullabhāṇī sa bhikkhu.

Dabbo cirarattasamāhito, akuhako nipako apihālu.
Santaṁ padaṁ ajjhagamā Muni, paṭicca parinibbuto kaṅkhati kālanti.

## 3. Pesalasutta

211. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Vaṅgīso Āḷaviyaṁ viharati Aggāḷave cetiye āyasmatā Nigrodhakappena upajjhāyena saddhiṁ. Tena kho pana

---

1. Sa bhikkhu (Ka)
2. Gathitāse (Sī)

samayena āyasmā Vaṅgīso attano paṭibhānena aññe pesale bhikkhū atimaññati. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "alābhā vata me, na vata me lābhā. Dulladdhaṁ vata me, na vata me suladdhaṁ. Yvāhaṁ attano paṭibhānena aññe pesale bhikkhū atimaññāmī"ti. Atha kho āyasmā Vaṅgīso attanāva attano vippaṭisāraṁ uppādetvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

Mānaṁ pajahassu Gotama, mānapathañca pajahassu asesaṁ.
Mānapathasmiṁ sa mucchito, vippaṭisārīhuvā cirarattaṁ.

Makkhena makkhitā pajā, mānahatā nirayaṁ papatanti.
Socanti janā cirarattaṁ, mānahatā nirayaṁ upapannā.

Na hi socati bhikkhu kadāci, maggajino sammāpaṭipanno.
Kittiñca sukhañca anubhoti, dhammadasoti tamāhu pahitattaṁ.

Tasmā akhilodha padhānavā, nīvaraṇāni pahāya visuddho.
Mānañca pahāya asesaṁ, vijjāyantakaro samitāvīti.

## 4. Ānandasutta

212. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Ānando Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi āyasmatā Vaṅgīsena pacchāsamaṇena. Tena kho pana samayena āyasmato Vaṅgīsassa anabhirati uppannā hoti, rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. Atha kho āyasmā Vaṅgīso āyasmantaṁ Ānandaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

Kāmarāgena ḍayhāmi, cittaṁ me pariḍayhati.
Sādhu nibbāpanaṁ brūhi, anukampāya Gotamāti.

Saññāya vipariyesā, cittaṁ te pariḍayhati.
Nimittaṁ parivajjehi, subhaṁ rāgūpasaṁhitaṁ.

Saṅkhāre parato passa, dukkhato mā ca attato.
Nibbāpehi mahārāgaṁ, mā ḍayhittho punappunaṁ.

Asubhāya cittaṁ bhāvehi, ekaggaṁ susamāhitaṁ.
Sati kāyagatā tyatthu, nibbidābahulo bhava.

Animittañca bhāvehi, mānānusayamujjaha.
Tato mānābhisamayā, upasanto carissasīti.

### 5. Subhāsitasutta

213. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Catūhi bhikkhave aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hoti, no dubbhāsitā, anavajjā ca ananuvajjā ca viññūnaṁ. Katamehi catūhi, idha bhikkhave bhikkhu subhāsitaṁyeva bhāsati, no dubbhāsitaṁ. Dhammaṁyeva bhāsati, no adhammaṁ. Piyaṁyeva bhāsati, no appiyaṁ. Saccaṁyeva bhāsati, no alikaṁ. Imehi kho bhikkhave catūhi aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hoti, no dubbhāsitā, anavajjā ca ananuvajjā ca viññūnanti. Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Subhāsitaṁ uttamamāhu santo,
Dhammaṁ bhaṇe nādhammaṁ taṁ dutiyaṁ.
Piyaṁ bhaṇe nāppiyaṁ taṁ tatiyaṁ,
Saccaṁ bhaṇe nālikaṁ taṁ catutthan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

"Tameva vācaṁ bhāseyya, yāyattānaṁ na tāpaye.
Pare ca na vihiṁseyya, sā ve vācā subhāsitā.

Piyavācaṁva bhāseyya, yā vācā paṭinanditā.
Yaṁ anādāya pāpāni, paresaṁ bhāsate piyaṁ.

Saccaṁ ve amatā vācā, esa dhammo sanantano,
sacce atthe ca dhamme ca, āhu santo patiṭṭhitā.

Yaṁ Buddho bhāsate vācaṁ, khemaṁ nibbānapattiyā.
Dukkhassantakiriyāya, sā ve vācānamuttamā"ti.

## 6. Sāriputtasutta

214. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Sāriputto Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti poriyā vācāya vissaṭṭhāya anelagalāya[1] atthassa viññāpaniyā, te ca bhikkhū aṭṭhiṁkatvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Sāriputto bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti poriyā vācāya vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā, te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ āyasmantaṁ Sāriputtaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yenāyasmā Sāriputto tenañjaliṁ paṇāmetvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ āvuso Sāriputta, paṭibhāti maṁ āvuso Sāriputtā"ti. "Paṭibhātu taṁ āvuso Vaṅgīsā"ti. Atha kho āyasmā Vaṅgīso āyasmantaṁ Sāriputtaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

Gambhīrapañño medhāvī, maggāmaggassa kovido.
Sāriputto mahāpañño, dhammaṁ deseti bhikkhunaṁ.

Saṁkhittenapi deseti, vitthārenapi bhāsati.
Sāḷikāyiva nigghoso, paṭibhānaṁ udīrayi[2].

---

1. Aneḷagalāya (Sī, Ka), anelagaḷāya (Syā, Kaṁ, I)
2. Udīriyi (Syā, Kaṁ) udīriyati (Sāmaññaphalasuttaṭīkānurūpaṁ)

Tassa taṁ desayantassa, suṇanti madhuraṁ giraṁ.
Sarena rajanīyena, savanīyena vaggunā.
Udaggacittā muditā, sotaṁ odhenti bhikkhavoti.

### 7. Pavāraṇāsutta

215. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Pubbārāme Migāramātupāsāde mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi. Tena kho pana samayena Bhagavā tadahuposathe pannarase pavāraṇāya bhikkhusaṁghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā tuṇhībhūtaṁ bhikkhusaṁghaṁ anuviloketvā bhikkhū āmantesi "handa dāni bhikkhave pavāremi vo, na ca me kiñci garahatha kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā"ti.

Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "na kho mayaṁ bhante Bhagavato kiñci garahāma kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā. Bhagavā hi bhante anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjanetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū maggavidū maggakovido. Maggānugā ca bhante etarahi sāvakā viharanti pacchā samannāgatā, ahañca kho bhante Bhagavantaṁ pavāremi, na ca me Bhagavā kiñci garahati kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā"ti.

Na khvāhaṁ te Sāriputta kiñci garahāmi kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā, paṇḍito tvaṁ Sāriputta, mahāpañño tvaṁ Sāriputta, puthupañño tvaṁ Sāriputta, hāsapañño tvaṁ Sāriputta, javanapañño tvaṁ Sāriputta, tikkhapañño tvaṁ Sāriputta, nibbedhikapañño tvaṁ Sāriputta. Seyyathāpi Sāriputta rañño cakkavattissa jeṭṭhaputto pitarā pavattitaṁ cakkaṁ sammadeva anuppavatteti. Evameva kho tvaṁ Sāriputta mayā anuttaraṁ dhammacakkaṁ pavattitaṁ sammadeva anuppavattesīti.

No ce kira me bhante Bhagavā kiñci garahati kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā, imesaṁ pana bhante Bhagavā pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ na kiñci garahati kāyikaṁ vā vācasikaṁ vāti. Imesampi khvāhaṁ Sāriputta pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ

na kiñci garahāmi kāyikaṁ vā vācasikaṁ vā, imesaṁ hi Sāriputta pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ saṭṭhi bhikkhū tevijjā saṭṭhi bhikkhū chaḷabhiññā saṭṭhi bhikkhū ubhatobhāgavimuttā, atha itare paññāvimuttāti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

"Ajja pannarase visuddhiyā, bhikkhū pañcasatā samāgatā.
Saṁyojanabandhanacchidā, anīghā khīṇapunabbhavā isī.

Cakkavattī yathā rājā, amaccaparivārito.
Samantā anupariyeti, sāgarantaṁ mahiṁ imaṁ.

Evaṁ vijitasaṅgāmaṁ, Satthavāhaṁ anuttaraṁ.
Sāvakā payirupāsanti, tevijjā maccuhāyino.

Sabbe Bhagavato puttā, palāpettha na vijjati.
Taṇhāsallassa hantāraṁ, vande ādiccabandhunan"ti.

## 8. Parosahassasutta

216. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ aḍḍhatelasehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti, te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "ayaṁ kho Bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti, te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

"Parosahassaṁ bhikkhūnaṁ, Sugataṁ payirupāsati.
Desentaṁ virajaṁ dhammaṁ, nibbānaṁ akutobhayaṁ.

Suṇanti dhammaṁ vimalaṁ, Sammāsambuddhadesitaṁ.
Sobhati vata Sambuddho, bhikkhusaṁghapurakkhato.

Nāganāmosi Bhagavā, isīnaṁ isisattamo.
Mahāmeghova hutvāna, sāvake abhivassati.

Divāvihārā nikkhamma, Satthudassanakamyatā[1].
Sāvako te Mahāvīra, pāde vandati Vaṅgiso"ti.

Kiṁ nu te Vaṅgīsa imā gāthāyo pubbe parivitakkitā, udāhu ṭhānasova taṁ paṭibhantīti. Na kho me bhante imā gāthāyo pubbe parivitakkitā, atha kho ṭhānasova maṁ paṭibhantīti. Tena hi taṁ Vaṅgīsa bhiyyoso mattāya pubbe aparivitakkitā gāthāyo paṭibhantūti. "Evaṁ bhante"ti kho āyasmā Vaṅgīso Bhagavato paṭissutvā bhiyyoso mattāya Bhagavantaṁ pubbe aparivitakkitāhi gāthāhi abhitthavi—

"Ummaggapathaṁ[2] mārassa abhibhuyya, carati pabhijja khilāni.
Taṁ passatha bandhapamuñcakaraṁ, asitaṁ bhāgaso pavibhajaṁ.

Oghassa nittharaṇatthaṁ, anekavihitaṁ maggaṁ akkhāsi.
Tasmiñca amate akkhāte, dhammaddasā ṭhitā asaṁhīrā.

Pajjotakaro ativijjha[3], sabbaṭṭhitīnaṁ atikkamamaddasa.
Ñatvā ca sacchikatvā ca, aggaṁ so desayi dasaddhānaṁ.

---

1. Satthudassanakāmatā (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Ummaggasataṁ (Syā, Kaṁ, Ka)
3. Ativijjha dhammaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

Evaṁ sudesite dhamme,
Ko pamādo vijānataṁ dhammaṁ[1].
Tasmā hi tassa Bhagavato sāsane,
Appamatto sadā namassamanusikkhe"ti.

### 9. Koṇḍaññasutta

217. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Aññāsikoṇḍañño[2] sucirasseva yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti "Koṇḍaññohaṁ Bhagavā, Koṇḍaññohaṁ Sugatā"ti. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "ayaṁ kho āyasmā Aññāsikoṇḍañño sucirasseva yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti 'Koṇḍaññohaṁ Bhagavā, Koṇḍaññohaṁ Sugatā'ti. Yaṁnūnāhaṁ āyasmantaṁ Aññāsikoṇḍaññaṁ Bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso āyasmantaṁ Aññāsikoṇḍaññaṁ Bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

"Buddhānubuddho so thero, Koṇḍañño tibbanikkamo.
Lābhī sukhavihārānaṁ, vivekānaṁ abhiṇhaso.

Yaṁ sāvakena pattabbaṁ, Satthusāsanakārinā.
Sabbassa taṁ anuppattaṁ, appamattassa sikkhato.

Mahānubhāvo tevijjo, cetopariyāyakovido.
Koṇḍañño Buddhadāyādo[3], pāde vandati Satthuno"ti.

---

1. Ko pamādo vijānataṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Aññākoṇḍañño (Sī, Syā, Kaṁ)
3. Buddhasāvako (I)

## 10. Moggallānasutta

218. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Isigilipasse Kāḷasilāyaṁ mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi, tesaṁ sudaṁ āyasmā Mahāmoggallāno cetasā cittaṁ samannesati[1] vippamuttaṁ nirupadhiṁ. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "ayaṁ kho Bhagavā Rājagahe viharati Isigilipasse Kāḷasilāyaṁ mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi, tesaṁ sudaṁ āyasmā Mahāmoggallāno cetasā cittaṁ samannesati vippamuttaṁ nirupadhiṁ. Yaṁnūnāhaṁ āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ Bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ Bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

"Nagassa passe āsīnaṁ, Muniṁ dukkhassa pāraguṁ.
Sāvakā payirupāsanti, tevijjā maccuhāyino.

Te cetasā anupariyeti[2], Moggallāno mahiddhiko.
Cittaṁ nesaṁ samannesaṁ[3], vippamuttaṁ nirūpadhiṁ.

Evaṁ sabbaṅgasampannaṁ, Muniṁ dukkhassa pāraguṁ.
Anekākārasampannaṁ, payirupāsanti Gotaman"ti.

## 11. Gaggarāsutta

219. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Campāyaṁ viharati Gaggarāya pokkharaṇiyā tīre mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sattahi ca upāsakasatehi sattahi ca upāsikāsatehi anekehi ca devatāsahassehi, tyāssudaṁ Bhagavā atirocati[4] vaṇṇena ceva yasasā ca. Atha kho āyasmato Vaṅgīsassa etadahosi "ayaṁ

---

1. Samanvesati (Syā-Ṭṭha)
2. Anupariyesati (Sī, Syā, Kaṁ)
3. Samanvesaṁ (Syā-Ṭṭha)
4. Ativirocati (Ka)

kho Bhagavā Campāyaṁ viharati Gaggarāya pokkharaṇiyā tīre mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sattahi ca upāsakasatehi sattahi ca upāsikāsatehi anekehi ca devatāsahassehi, tyāssudaṁ Bhagavā atirocati vaṇṇena ceva yasasā ca, yaṁnūnāhaṁ Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāya gāthāya abhitthaveyyan"ti.

Atha kho āyasmā Vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā Bhagavantaṁ etadavoca "paṭibhāti maṁ Bhagavā, paṭibhāti maṁ Sugatā"ti. "Paṭibhātu taṁ Vaṅgīsā"ti Bhagavā avoca. Atha kho āyasmā Vaṅgīso Bhagavantaṁ sammukhā sāruppāya gāthāya abhitthavi—

"Cando yathā vigatavalāhake nabhe,
Virocati vigatamalova bhāṇumā.
Evampi aṅgīrasa tvaṁ Mahāmuni,
Atirocasi yasasā sabbalokan"ti.

## 12. Vaṅgīsasutta

220. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Vaṅgīso Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Vaṅgīso acira-arahattappatto hutvā[1] vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedī[2] tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Kāveyyamattā vicarimha pubbe, gāmā gāmaṁ purā puraṁ.
Athaddasāma Sambuddhaṁ, saddhā no upapajjatha.

So me dhammamadesesi, khandhāyatanadhātuyo[3].
Tassāhaṁ dhammaṁ sutvāna, pabbajiṁ anagāriyaṁ.

Bahunnaṁ vata atthāya, bodhiṁ ajjhagamā Muni.
Bhikkhūnaṁ bhikkhunīnañca, ye niyāmagataddasā.

---

1. Hoti (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Vimuttisukhapaṭisaṁvedī (Sī, I)
3. Khandhe āyatanāni dhātuyo (Syā, Kaṁ, I, Ka)

Svāgataṁ vata me āsi, mama Buddhassa santike.
Tisso vijjā anuppattā, kataṁ Buddhassa sāsanaṁ.

Pubbenivāsaṁ jānāmi, dibbacakkhuṁ visodhitaṁ.
Tevijjo iddhipattomhi, cetopariyāyakovido"ti.

## Vaṅgīsasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Nikkhantaṁ Arati ceva, Pesalā atimaññanā.
Ānandena Subhāsitā, Sāriputtapavāraṇā.
Parosahassaṁ Koṇḍañño, Moggallānena Gaggarā.
Vaṅgīsena dvādasāti.

# 9. Vanasaṁyutta

## 1. Vivekasutta

221. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato pāpake akusale vitakke vitakketi gehanissite. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

Vivekakāmosi vanaṁ paviṭṭho,
Atha te mano niccharatī bahiddhā.
Jano janasmiṁ vinayassu chandaṁ,
Tato sukhī hohisi vītarāgo.

Aratiṁ pajahāsi sato, bhavāsi sataṁ taṁ sārayāmase.
Pātālarajo hi duttaro, mā taṁ kāmarajo avāhari.

Sakuṇo yathā paṁsukunthito[1], vidhunaṁ pātayati sitaṁ rajaṁ.
Evaṁ bhikkhu padhānavā satimā, vidhunaṁ pātayati sitaṁ rajanti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

## 2. Upaṭṭhānasutta

222. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato supati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

Uṭṭhehi bhikkhu kiṁ sesi, ko attho supitena[2] te.
Āturassa hi kā niddā, sallaviddhassa ruppato.

---

1. Paṁsukuṇṭhito (Ka), paṁsukuṇḍito (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Supinena (Sī)

Yāya saddhāya pabbajito[1], agārasmānagāriyaṁ.
Tameva saddhaṁ brūhehi, mā niddāya vasaṁ gamīti.

Aniccā addhuvā kāmā, yesu mandova mucchito.
Baddhesu[2] muttaṁ asitaṁ, kasmā pabbajitaṁ tape.

Chandarāgassa vinayā, avijjāsamatikkamā.
Taṁ ñāṇaṁ paramodānaṁ[3], kasmā pabbajitaṁ tape.

Chetvā[4] avijjaṁ vijjāya, āsavānaṁ parikkhayā.
Asokaṁ anupāyāsaṁ, kasmā pabbajitaṁ tape.

Āraddhavīriyaṁ pahitattaṁ, niccaṁ daḷhaparakkamaṁ.
Nibbānaṁ abhikaṅkhantaṁ, kasmā pabbajitaṁ tape"ti.

### 3. Kassapagottasutta

223. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Kassapagotto Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena āyasmā Kassapagotto divāvihāragato aññataraṁ chetaṁ ovadati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā āyasmantaṁ Kassapagottaṁ saṁvejetukāmā yenāyasmā Kassapagotto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Kassapagottaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Giriduggacaraṁ chetaṁ, appapaññaṁ acetasaṁ.
Akāle ovadaṁ bhikkhu, mandova paṭibhāti maṁ.

Suṇāti na vijānāti, āloketi na passati.
Dhammasmiṁ bhaññamānasmiṁ, atthaṁ bālo na bujjhati.

Sacepi dasa pajjote, dhārayissasi Kassapa.
Neva dakkhati rūpāni, cakkhu hissa na vijjatī"ti.

Atha kho āyasmā Kassapagotto tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

---

1. Yāya saddhāpabbajito (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Khandhesu (Sī)
3. Pariyodātaṁ (Sī, I), paramodātaṁ (Syā, Kaṁ), paramavodānaṁ (Sī-ṭṭha)
4. Bhetvā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

## 4. Sambahulasutta

224. Ekaṁ samayaṁ sambahulā bhikkhū Kosalesu viharanti aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Atha kho te bhikkhū vassaṁvuṭṭhā[1] temāsaccayena cārikaṁ pakkamiṁsu. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā te bhikkhū apassantī paridevamānā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Arati viya mejja khāyati,
Bahuke disvāna vivitte āsane.
Te cittakathā bahussutā,
Kome Gotamasāvakā gatā"ti.

Evaṁ vutte aññatarā devatā taṁ devataṁ gāthāya paccabhāsi—

"Māgadhaṁ gatā Kosalaṁ gatā, ekacciyā pana Vajjibhūmiyā.
Magā viya asaṅgacārino, aniketā viharanti bhikkhavo"ti.

## 5. Ānandasutta

225. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Ānando Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vinasaṇḍe. Tena kho pana samayena āyasmā Ānando ativelaṁ gihisaññattibahulo viharati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā āyasmato Ānandassa anukampikā atthakāmā āyasmantaṁ Ānandaṁ saṁvejetukāmā yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Rukkhamūlagahanaṁ pasakkiya, nibbānaṁ hadayasmiṁ opiya.
Jhāya Gotama mā pamādo[2], kiṁ te biḷibiḷikā karissatī"ti.

Atha kho āyasmā Ānando tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

## 6. Anuruddhasutta

226. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Anuruddho Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Atha kho aññatarā Tāvatiṁsakāyikā devatā

---

1. Vassaṁvutthā (Sī, Syā)
2. Mā ca pamādo (Sī, I)

Jālinī nāma āyasmato Anuruddhassa purāṇadutiyikā yenāyasmā Anuruddho tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Anuruddhaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Tattha cittaṁ paṇidhehi, yattha te vusitaṁ pure.
Tāvatiṁsesu devesu, sabbakāmasamiddhisu.
Purakkhato parivuto, devakaññāhi sobhasī”ti.

Duggatā devakaññāyo, sakkāyasmiṁ patiṭṭhitā.
Te cāpi duggatā sattā, devakaññāhi patthitāti.

Na te sukhaṁ pajānanti, ye na passanti Nandanaṁ.
Āvāsaṁ naradevānaṁ, tidasānaṁ yasassinanti.

Na tvaṁ bāle vijānāsi, yathā arahataṁ vaco.
Aniccā sabbasaṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho.

Natthi dāni punāvāso, devakāyasmi Jālini.
Vikkhīṇo jātisaṁsāro, natthi dāni punabbhavoti.

## 7. Nāgadattasutta

227. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Nāgadatto Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena āyasmā Nāgadatto atikālena gāmaṁ pavisati, atidivā paṭikkamati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā āyasmato Nāgadattassa anukampikā atthakāmā āyasmantaṁ Nāgadattaṁ saṁvejetukāmā yenāyasmā Nāgadatto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Nāgadattaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

“Kāle pavisa Nāgadatta, divā ca āgantvā ativelacārī.
Saṁsaṭṭho gahaṭṭhehi, samānasukhadukkho.

Bhāyāmi Nāgadattaṁ suppagabbhaṁ, kulesu vinibaddhaṁ.
Mā heva maccurañño balavato, antakassa vasaṁ upesī”ti[1].

1. Vasameyyāti (Sī, I), vasamesīti (Syā, Kaṁ)

Atha kho āyasmā Nāgadatto tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

## 8. Kulagharaṇīsutta

228. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu aññatarasmiṁ kule ativelaṁ ajjhogāḷhappatto viharati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yā tasmiṁ kule kulagharaṇī, tassā vaṇṇaṁ abhinimminitvā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Nadītīresu saṇṭhāne, sabhāsu rathiyāsu ca.
Janā saṅgamma mantenti, mañca tañca[1] kimantaran"ti.

Bahūhi saddā paccūhā, khamitabbā tapassinā.
Na tena maṅku hotabbaṁ, na hi tena kilissati.

Yo ca saddaparittāsī, vane vātamigo yathā.
Lahucittoti taṁ āhu, nāssa sampajjate vatanti.

## 9. Vajjiputtasutta

229. Ekaṁ samayaṁ aññataro Vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaṁ viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Vesāliyaṁ Vajjiputtako sabbaratticāro hoti. Atha kho so bhikkhu Vesāliyā tūriya tāḷita vādita nigghosasaddaṁ sutvā paridevamāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Ekakā mayaṁ araññe viharāma, apaviddhaṁva[2] vanasmiṁ dārukaṁ.
Etādisikāya rattiyā, ko su nāmamhehi[3] pāpiyo"ti.

Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāya ajjhabhāsi—

---

1. Tvañca (Ka) 2. Apaviṭṭhaṁva (Syā, Kaṁ) 3. Nāma amhehi (Sī, I)

“Ekakova tvaṁ araññe viharasi,
Apaviddhaṁva vanasmiṁ dārukaṁ.
Tassa te bahukā pihayanti,
Nerayikā viya saggagāminan”ti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

### 10. Sajjhāyasutta

230. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu yaṁ sudaṁ pubbe ativelaṁ sajjhāyabahulo viharati, so aparena samayena appossukko tuṇhībhūto saṅkasāyati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno dhammaṁ asuṇantī yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kasmā tuvaṁ dhammapadāni bhikkhu,
Nādhīyasi bhikkhuhi saṁvasanto.
Sutvāna dhammaṁ labhatippasādaṁ,
Diṭṭheva dhamme labhatippasaṁsan”ti.

Ahu pure dhammapadesu chando,
Yāva virāgena samāgamimha.
Yato virāgena samāgamimha,
Yaṁ kiñci diṭṭhaṁva sutaṁ mutaṁ vā.
Aññāya nikkhepanamāhu santoti.

### 11. Akusalavitakkasutta

231. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato pāpake akusale vitakke vitakketi. Seyyathidaṁ, kāmavitakkaṁ byāpādavitakkaṁ vihiṁsāvitakkaṁ. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

“Ayoniso manasikārā, so vitakkehi khajjasi.
Ayoniso[1] paṭinissajja, yoniso anucintaya.

---

1. Ayoniṁ (I, Ka)

Satthāraṁ dhammamārabbha, saṁghaṁ sīlāni attano.
Adhigacchasi pāmojjaṁ, pītisukhamasaṁsayaṁ.
Tato pāmojjabahulo, dukkhassantaṁ karissasī"ti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

## 12. Majjhanhikasutta

232. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Atha kho tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tassa bhikkhuno santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Ṭhite majjhanhike kāle, sannisīvesu[1] pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṁ, taṁ bhayaṁ paṭibhāti maṁ.

Ṭhite majjhanhike kāle, sannisīvesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññaṁ, sā rati paṭibhāti man"ti.

## 13. Pākatindriyasutta

233. Ekaṁ samayaṁ sambahulā bhikkhū Kosalesu viharanti aññatarasmiṁ vanasaṇḍe uddhatā unnaḷā capalā mukharā vikiṇṇavācā muṭṭhassatino asampajānā asamāhitā vibbhantacittā pākatindriyā. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tesaṁ bhikkhūnaṁ anukampikā atthakāmā te bhikkhū saṁvejetukāmā yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū gāthāhi ajjhabhāsi—

"Sukhajīvino pure āsuṁ, bhikkhū Gotamasāvakā.
Anicchā piṇḍamesanā, anicchā sayanāsanaṁ.
Loke aniccataṁ ñatvā, dukkhassantaṁ akaṁsu te.

Dupposaṁ katvā attānaṁ, gāme gāmaṇikā viya.
Bhutvā bhutvā nipajjanti, parāgāresu mucchitā.

---

1. Sannisinnesu (Syā, Kaṁ, I)

Saṁghassa añjaliṁ katvā, idhekacce vadāmahaṁ.
Apaviddhā[1] anāthā te, yathā petā tatheva te.

Ye kho pamattā viharanti, te me sandhāya bhāsitaṁ.
Ye appamattā viharanti, namo tesaṁ karomahan"ti.

Atha kho te bhikkhū tāya devatāya saṁvejitā saṁvegamāpādunti.

## 14. Gandhatthenasutta

234. Ekaṁ samayaṁ aññataro bhikkhu Kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena so bhikkhu pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto pokkharaṇiṁ ogāhetvā padumaṁ upasiṅghati. Atha kho yā tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā atthakāmā taṁ bhikkhuṁ saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Yametaṁ vārijaṁ pupphaṁ, adinnaṁ upasiṅghasi.
Ekaṅgametaṁ theyyānaṁ, gandhatthenosi mārisā"ti.

Na harāmi na bhañjāmi, ārā siṅghāmi vārijaṁ.
Atha kena nu vaṇṇena, gandhatthenoti vuccati.

Yvāyaṁ bhisāni khanati, puṇḍarīkāni bhañjati.
Evaṁ ākiṇṇakammanto, kasmā eso na vuccatīti.

Ākiṇṇaluddo puriso, dhāticelaṁva makkhito.
Tasmiṁ me vacanaṁ natthi, tvañcārahāmi vattave.

Anaṅgaṇassa posassa, niccaṁ sucigavesino.
Vālaggamattaṁ pāpassa, abbhāmattaṁva khāyatīti.

Addhā maṁ yakkha jānāsi, atho me anukampasi.
Punapi yakkha vajjāsi, yadā passasi edisanti.

---

1. Apaviṭṭhā (Syā, Kaṁ)

Neva taṁ upajīvāma, napi te bhatakāmhase.
Tvameva bhikkhu jāneyya, yena gaccheyya suggatinti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

## Vanasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Vivekaṁ Upaṭṭhānañca, Kassapagottena Sambahulā.
Ānando Anuruddho ca, Nāgadattañca Kulagharaṇī.

Vajjiputto ca Vesālī, Sajjhāyena ayoniso.
Majjhanhikālamhi Pākatindriya-padumapupphena cuddasa bhaveti.

# 10. Yakkhasaṁyutta

## 1. Indakasutta

235. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Indakūṭe pabbate Indakassa yakkhassa bhavane. Atha kho Indako yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Rūpaṁ na jīvanti vadanti Buddhā,
Kathaṁ nvayaṁ vindatimaṁ sarīraṁ.
Kutassa aṭṭhīyakapiṇḍameti,
Kathaṁ nvayaṁ sajjati gabbharasmin"ti.

Paṭhamaṁ kalalaṁ hoti, kalalā hoti abbudaṁ.
Abbudā jāyate pesi, pesi nibbattatī ghano.
Ghanā pasākhā jāyanti, kesā lomā nakhāpi ca.

Yañcassa bhuñjatī mātā, annaṁ pānañca bhojanaṁ.
Tena so tattha yāpeti, mātukucchigato naroti.

## 2. Sakkanāmasutta

236. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Atha kho Sakkanāmako yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Sabbaganthappahīnassa, vippamuttassa te sato.
Samaṇassa na taṁ sādhu, yadaññamanusāsasī"ti[1].

Yena kenaci vaṇṇena, saṁvāso Sakka jāyati.
Na taṁ arahati sappañño, manasā anukampituṁ.

Manasā ce pasannena, yadaññamanusāsati.
Na tena hoti saṁyutto, yānukampā[2] anuddayāti.

## 3. Sūcilomasutta

237. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Gayāyaṁ viharati ṭaṅkitamañce Sūcilomassa yakkhassa bhavane. Tena kho pana samayena Kharo ca yakkho

---

1. Yadaññamanusāsatīti (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Sānukampā (Sī, I)

Sūcilomo ca yakkho Bhagavato avidūre atikkamanti. Atha kho Kharo yakkho Sūcilomaṁ yakkhaṁ etadavoca "eso samaṇo"ti. Neso samaṇo, samaṇako eso, yāva jānāmi yadi vā so samaṇo yadi vā pana so samaṇakoti.

Atha kho Sūcilomo yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato kāyaṁ upanāmesi. Atha kho Bhagavā kāyaṁ apanāmesi. Atha kho Sūcilomo yakkho Bhagavantaṁ etadavoca "bhāyasi maṁ samaṇā"ti. Na khvāhaṁ taṁ āvuso bhāyāmi, api ca te samphasso pāpakoti. Pañhaṁ taṁ samaṇa pucchissāmi, sace me na byākarissasi, cittaṁ vā te khipissāmi, hadayaṁ vā te phālessāmi, pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya[1] khipissāmīti. Na khvāhaṁ taṁ āvuso passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo me cittaṁ vā khipeyya hadayaṁ vā phāleyya pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipeyya. Api ca tvaṁ āvuso puccha yadā kaṅkhasīti. ( )[2]

Rāgo ca doso ca kutonidānā,
Aratī ratī lomahaṁso kutojā.

Kuto samuṭṭhāya manovitakkā,
Kumārakā dhaṅkamivossajantīti.

Rāgo ca doso ca itonidānā,
Aratī ratī lomahaṁso itojā.
Ito samuṭṭhāya manovitakkā,
Kumārakā dhaṅkamivossajanti.

Snehajā attasambhūtā,
Nigrodhasseva khandhajā.
Puthū visattā kāmesu,
Māluvāva vitatā[3] vane.

---

1. Pāraṁ Gaṅgāya (Ka)
2. (Atha kho Sūcilomo yakkho Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi.) (Sī)
3. Vitthatā (Syā, Kaṁ)

Ye naṁ pajānanti yatonidānaṁ,
Te naṁ vinodenti suṇohi yakkha.
Te duttaraṁ oghamimaṁ taranti,
Atiṇṇapubbaṁ apunabbhavāyāti.

### 4. Maṇibhaddasutta

238. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Magadhesu viharati Maṇimālike cetiye Maṇibhaddassa yakkhassa bhavane. Atha kho Maṇibhaddo yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Satīmato sadā bhaddaṁ, satimā sukhamedhati.
Satīmato suve seyyo, verā ca parimuccatī"ti.

Satīmato sadā bhaddaṁ, satimā sukhamedhati.
Satīmato suve seyyo, verā na parimuccati.

Yassa sabbamahorattaṁ[1], ahiṁsāya rato mano.
Mettaṁso sabbabhūtesu, veraṁ tassa na kenacīti.

### 5. Sānusutta

239. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarissā upāsikāya Sānu nāma putto yakkhena gahito hoti. Atha kho sā upāsikā paridevamānā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

Uposathaṁ upavasanti, brahmacariyaṁ caranti ye.
Na tehi yakkhā kīḷanti, iti me arahataṁ sutaṁ.
Sā dāni ajja passāmi, yakkhā kīḷanti Sānunā"ti.

---

1. Rattiṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.
Uposathaṁ upavasanti, brahmacariyaṁ caranti ye.

Na tehi yakkhā kīḷanti, sāhu te arahataṁ sutaṁ.
Sānuṁ pabuddhaṁ vajjāsi, yakkhānaṁ vacanaṁ idaṁ.
Mākāsi pāpakaṁ kammaṁ, āvi vā yadi vā raho.

Sace ca[1] pāpakaṁ kammaṁ, karissasi karosi vā.
Na te dukkhā pamutyatthi, uppaccāpi palāyatoti.

Mataṁ vā amma rodanti, yo vā jīvaṁ na dissati.
Jīvantaṁ amma passantī, kasmā maṁ amma rodasīti.

Mataṁ vā putta rodanti, yo vā jīvaṁ na dissati.
Yo ca kāme cajitvāna, punarāgacchate idha.
Taṁ vāpi putta rodanti, puna jīvaṁ mato hi so.

Kukkuḷā ubbhato tāta, kukkuḷaṁ[2] patitumicchasi.
Narakā ubbhato tāta, narakaṁ patitumicchasi.

Abhidhāvatha bhaddante, kassa ujjhāpayāmase.
Ādittā nīhataṁ[3] bhaṇḍaṁ, puna ḍayhitumicchasīti.

## 6. Piyaṅkarasutta

240. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Anuruddho Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā Anuruddho rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya dhammapadāni bhāsati. Atha kho Piyaṅkaramātā yakkhinī puttakaṁ evaṁ tosesi—

"Mā saddaṁ kari Piyaṅkara, bhikkhu dhammapadāni bhāsati.
Apica[4] dhammapadaṁ vijāniya, paṭipajjema hitāya no siyā.

Pāṇesu ca saṁyamāmase, sampajānamusā na bhaṇāmase.
Sikkhema susīlyamattano[5], api muccema pisācayoniyā"ti.

---

1. Saceva (Syā, Kaṁ, I, Ka), yañceva (Sī)
2. Kukkuḷe (Sī)
3. Nibbhataṁ (Syā, Kaṁ, Ka), nibhataṁ (I, Ka)
4. Api (Sī)
5. Susīlamattano (Sī, Ka)

### 7. Punabbasusutta

241. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisaṁyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti, te ca bhikkhū aṭṭhiṁ katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho Punabbasumātā yakkhinī puttake evaṁ tosesi—

"Tuṇhī Uttarike hohi, tuṇhī hohi Punabbasu.
Yāvāhaṁ Buddhaseṭṭhassa, dhammaṁ sossāmi Satthuno.

Nibbānaṁ Bhagavā āha, sabbaganthappamocanaṁ.
Ativelā ca me hoti, asmiṁ dhamme piyāyanā.

Piyo loke sako putto,
Piyo loke sako pati.
Tato piyatarā mayhaṁ,
Assa dhammassa magganā.

Na hi putto pati vāpi, piyo dukkhā pamocaye.
Yathā saddhammassavanaṁ, dukkhā moceti pāṇinaṁ.

Loke dukkhaparetasmiṁ, jarāmaraṇasaṁyute.
Jarāmaraṇamokkhāya, yaṁ dhammaṁ abhisambudhaṁ.
Taṁ dhammaṁ sotumicchāmi, tuṇhī hohi Punabbasū"ti.

Ammā na byāharissāmi, tuṇhībhūtāyamuttarā.
Dhammameva nisāmehi, saddhammassavanaṁ sukhaṁ.
Saddhammassa anaññāya, ammā dukkhaṁ carāmase.

Esa devamanussānaṁ, sammūḷhānaṁ pabhaṅkaro.
Buddho antimasārīro, dhammaṁ deseti cakkhumāti.

Sādhu kho paṇḍito nāma, putto jāto uresayo.
Putto me Buddhaseṭṭhassa, dhammaṁ suddhaṁ piyāyati.

Punabbasu sukhī hohi, ajjāhamhi samuggatā.
Diṭṭhāni ariyasaccāni, Uttarāpi suṇātu meti.

## 8. Sudattasutta

242. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Sītavane. Tena kho pana samayena Anāthapiṇḍiko gahapati Rājagahaṁ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena, assosi kho Anāthapiṇḍiko gahapati "Buddho kira loke uppanno"ti. Tāvadeva ca pana Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamitukāmo hoti, athassa Anāthapiṇḍikassa gahapatissa etadahosi "akālo kho ajja Bhagavantaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ, sve dānāhaṁ kālena Bhagavantaṁ dassanāya gamissāmī"ti Buddhagatāya satiyā nipajji, rattiyā sudaṁ tikkhattuṁ vuṭṭhāsi pabhātanti maññamāno. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati yena Sivathikadvāraṁ[1] tenupasaṅkami, amanussā dvāraṁ vivariṁsu. Atha kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa nagaramhā nikkhamantassa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho Sivako[2] yakkho antarahito saddamanussāvesi—

"Sataṁ hatthī sataṁ assā, sataṁ assatarīrathā.
Sataṁ kaññāsahassāni, āmukkamaṇikuṇḍalā.
Ekassa padavītihārassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati,
Abhikkamanaṁ te seyyo no paṭikkamanan"ti.

Atha kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso, so paṭippassambhi. Dutiyampi kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Dutiyampi kho Sivako yakkho antarahito saddamanussāvesi—

---

1. Sīvathikadvāraṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Sīvako (Sī, I)

“Sataṁ hatthī sataṁ assā -pa- kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati,
Abhikkamanaṁ te seyyo no paṭikkamanan”ti.

Atha kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso, so paṭippassambhi. Tatiyampi kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Tatiyampi kho Sivako yakkho antarahito saddamanussāvesi—

“Sataṁ hatthī sataṁ assā -pa- kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati,
Abhikkamanaṁ te seyyo no paṭikkamanan”ti.

Atha kho Anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi bhayaṁ chambhitattaṁ lomahaṁso, so paṭippassambhi. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati yena Sītavanaṁ yena Bhagavā tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Bhagavā rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya abbhokāse caṅkamati. Addasā kho Bhagavā Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna caṅkamā orohitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ etadavoca “ehi Sudattā”ti. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati nāmena maṁ Bhagavā ālapatīti haṭṭho udaggo tattheva Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavoca “kacci bhante Bhagavā sukhamasayitthā”ti.

Sabbadā ve sukhaṁ seti, brāhmaṇo parinibbuto.
Yo na limpati kāmesu, sītibhūto nirūpadhi.

Sabbā āsattiyo chetvā, vineyya hadaye daraṁ.
Upasanto sukhaṁ seti, santiṁ pappuyya cetasāti[1].

---

1. Cetasoti (Sī)

## 9. Paṭhamasukkāsutta

243. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sukkā bhikkhunī mahatiyā parisāya parivutā dhammaṁ deseti. Atha kho Sukkāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho Rājagahe rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Kiṁ me katā Rājagahe manussā, madhupītāva seyare.
Ye Sukkaṁ na payirupāsanti, desentiṁ amataṁ padaṁ.

Tañca pana appaṭivānīyaṁ, asecanakamojavaṁ.
Pivanti maññe sappaññā, valāhakamiva panthagū"ti[1].

## 10. Dutiyasukkāsutta

244. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññataro upāsako Sukkāya bhikkhuniyā bhojanaṁ adāsi. Atha kho Sukkāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho Rājagahe rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Puññaṁ vata pasavi bahuṁ, sappañño vatāyaṁ upāsako.
Yo Sukkāya adāsi bhojanaṁ, sabbaganthehi vippamuttiyā"ti[2].

## 11. Cīrāsutta

245. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññataro upāsako Cīrāya[3] bhikkhuniyā cīvaraṁ adāsi. Atha kho Cīrāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho Rājagahe rathikāya rathikaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ upasaṅkamitvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

---

1. Valāhakamivaddhagūti (Sī) 2. Vippamuttāyāti (Syā, Kaṁ) 3. Cirāya (Ka)

"Puññaṁ vata pasavi bahuṁ, sappañño vatāyaṁ upāsako.
Yo Cīrāya adāsi cīvaraṁ, sabbayogehi vippamuttiyā"ti[1].

## 12. Āḷavakasutta

246. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Āḷaviyaṁ viharati Āḷavakassa yakkhassa bhavane. Atha kho Āḷavako yakkho yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ etadavoca "nikkhama samaṇā"ti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā nikkhami. Pavisa samaṇāti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā pāvisi. Dutiyampi kho Āḷavako yakkho Bhagavantaṁ etadavoca "nikkhama samaṇā"ti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā nikkhami. Pavisa samaṇāti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā pāvisi. Tatiyampi kho Āḷavako yakkho Bhagavantaṁ etadavoca "nikkhama samaṇā"ti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā nikkhami. Pavisa samaṇāti. "Sādhāvuso"ti Bhagavā pāvisi. Catutthampi kho Āḷavako yakkho Bhagavantaṁ etadavoca "nikkhama samaṇā"ti. Na khvāhaṁ taṁ āvuso nikkhamissāmi, yaṁ te karaṇīyaṁ, taṁ karohīti. Pañhaṁ taṁ samaṇa pucchissāmi, sace me na byākarissasi, cittaṁ vā te khipissāmi, hadayaṁ vā te phālessāmi, pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipissāmīti. Na khvāhaṁ taṁ āvuso passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo me cittaṁ vā khipeyya hadayaṁ vā phāleyya pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipeyya. Api ca tvaṁ āvuso puccha yadā kaṅkhasīti. ( )[2]

Kiṁsūdha vittaṁ purisassa seṭṭhaṁ, kiṁsu suciṇṇaṁ sukhamāvahāti.
Kiṁsu have sādutaraṁ rasānaṁ, kathaṁjīviṁ jīvitamāhu seṭṭhanti.

Saddhīdha vittaṁ purisassa seṭṭhaṁ, dhammo suciṇṇo sukhamāvahāti.
Saccaṁ have sādutaraṁ rasānaṁ, paññājīviṁ jīvitamāhu seṭṭhanti.

Kathaṁsu tarati oghaṁ, kathaṁsu tarati aṇṇavaṁ.
Kathaṁsu dukkhamacceti, kathaṁsu parisujjhatīti.

---

1. Vippamuttāyāti (Syā, Kaṁ)
2. (Atha kho Āḷavako yakkho Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi.) (Sī)

Saddhāya tarati oghaṁ, appamādena aṇṇavaṁ.
Vīriyena dukkhamacceti, paññāya parisujjhatīti.

Kathaṁsu labhate paññaṁ, kathaṁsu vindate dhanaṁ.
Kathaṁsu kittiṁ pappoti, kathaṁ mittāni ganthati.
Asmā lokā paraṁ lokaṁ, kathaṁ pecca na socatīti.

Saddahāno arahataṁ, dhammaṁ nibbānapattiyā.
Sussūsaṁ[1] labhate paññaṁ, appamatto vicakkhaṇo.

Patirūpakārī dhuravā, uṭṭhātā vindate dhanaṁ.
Saccena kittiṁ pappoti, dadaṁ mittāni ganthati.
Asmā lokā paraṁ lokaṁ, evaṁ pecca na socati.

Yassete caturo dhammā, saddhassa gharamesino.
Saccaṁ dammo dhiti cāgo, sa ve pecca na socati.

Iṅgha aññepi pucchassu, puthū samaṇabrāhmaṇe.
Yadi saccā dammā cāgā, khantyā bhiyyodha vijjatīti.

Kathaṁ nu dāni puccheyyaṁ, puthū samaṇabrāhmaṇe.
Yohaṁ[2] ajja pajānāmi, yo attho samparāyiko.

Atthāya vata me Buddho, vāsāyāḷavimāgamā[3].
Yohaṁ[4] ajja pajānāmi, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.

So ahaṁ vicarissāmi, gāmā gāmaṁ purā puraṁ.
Namassamāno Sambuddhaṁ, dhammassa ca sudhammatanti.

## Yakkhasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Indako Sakka Sūci ca, Maṇibhaddo ca Sānu ca.
Piyaṅkara Punabbasu Sudatto ca, dve Sukkā Cīra-āḷavīti dvādasa.

1. Sussūsā (Sī, I) 2. Sohaṁ (Sī), svāhaṁ (Ka) 3. Māgato (I, Ka) 4. Sohaṁ (Sī)

# 11. Sakkasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Suvīrasutta

247. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave asurā deve abhiyaṁsu. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Suvīraṁ devaputtaṁ āmantesi "ete tāta Suvīra asurā deve abhiyanti, gaccha tāta Suvīra asure paccuyyāhī"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Suvīro devaputto Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā pamādaṁ āpādesi[1]. Dutiyampi kho bhikkhave Sakko Devānamindo Suvīraṁ devaputtaṁ āmantesi "ete tāta Suvīra asurā deve abhiyanti, gaccha tāta Suvīra asure paccuyyāhī"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Suvīro devaputto Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā dutiyampi pamādaṁ āpādesi. Tatiyampi kho bhikkhave Sakko Devānamindo Suvīraṁ devaputtaṁ āmantesi "ete tāta Suvīra asurā deve abhiyanti, gaccha tāta Suvīra asure paccuyyāhī"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Suvīro devaputto Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā tatiyampi pamādaṁ āpādesi. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Suvīraṁ devaputtaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Anuṭṭhahaṁ avāyāmaṁ, sukhaṁ yatrādhigacchati.
Suvīra tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā"ti.

Alasvassa[2] anuṭṭhātā, na ca kiccāni kāraye.
Sabbakāmasamiddhassa, taṁ me Sakka varaṁ disāti.

---

1. Āharesi (katthaci) navaṅguttare Sīhanādasuttepi.
2. Alasa'ssa (Sī, I), alasvāyaṁ (Syā, Kaṁ)

Yatthālaso anuṭṭhātā, accantaṁ sukhamedhati.
Suvīra tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayāti.

Akammunā[1] devaseṭṭha, Sakka vindemu yaṁ sukhaṁ.
Asokaṁ anupāyāsaṁ, taṁ me Sakka varaṁ disāti.

Sace atthi akammena, koci kvaci na jīvati.
Nibbānassa hi so maggo, Suvīra tattha gacchāhi.
Mañca tattheva pāpayāti.

So hi nāma bhikkhave Sakko Devānamindo sakaṁ puññaphalaṁ upajīvamāno devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kārento uṭṭhānavīriyassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho taṁ bhikkhave sobhetha, yaṁ tumhe evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā uṭṭhaheyyātha ghaṭeyyātha vāyameyyātha appattassa pattiyā anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāyāti.

## 2. Susīmasutta

248. Sāvatthiyaṁ. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave asurā deve abhiyaṁsu. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Susīmaṁ[2] devaputtaṁ āmantesi "ete tāta Susīma asurā deve abhiyanti, gaccha tāta Susīma asure paccuyyāhī"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Susīmo devaputto Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā pamādaṁ āpādesi. Dutiyampi kho bhikkhave Sakko Devānamindo Susīmaṁ devaputtaṁ āmantesi -pa-. Dutiyampi pamādaṁ āpādesi. Tatiyampi kho bhikkhave Sakko Devānamindo Susīmaṁ devaputtaṁ āmantesi -pa-. Tatiyampi pamādaṁ āpādesi. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Susīmaṁ devaputtaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Anuṭṭhahaṁ avāyāmaṁ, sukhaṁ yatrādhigacchati.
Susīma tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā"ti.

---

1. Akammanā (Sī, I)
2. Susimaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)

Alasvassa anuṭṭhātā, na ca kiccāni kāraye.
Sabbakāmasamiddhassa, taṁ me Sakka varaṁ disāti.

Yatthālaso anuṭṭhātā, accantaṁ sukhamedhati.
Susīma tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayāti.

Akammunā devaseṭṭha, Sakka vindemu yaṁ sukhaṁ.
Asokaṁ anupāyāsaṁ, taṁ me Sakka varaṁ disāti.

Sace atthi akammena, koci kvaci na jīvati.
Nibbānassa hi so maggo, Susīma tattha gacchāhi.
Mañca tattheva pāpayāti.

So hi nāma bhikkhave Sakko Devānamindo sakaṁ puññaphalaṁ upajīvamāno devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kārento uṭṭhānavīriyassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho taṁ bhikkhave sobhetha, yaṁ tumhe evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā uṭṭhaheyyātha ghaṭeyyātha vāyameyyātha appattassa pattiyā anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāyāti.

### 3. Dhajaggasutta

249. Sāvatthiyaṁ. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo deve Tāvatiṁse āmantesi—

Sace mārisā devānaṁ saṅgāmagatānaṁ uppajjeyya bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, mameva tasmiṁ samaye dhajaggaṁ ullokeyyātha, mamaṁ hi vo dhajaggaṁ ullokayataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

No ce me dhajaggaṁ ullokeyyātha, atha Pajāpatissa devarājassa dhajaggaṁ ullokeyyātha, Pajāpatissa hi vo devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

No ce Pajāpatissa devarājassa dhajaggaṁ ullokeyyātha, atha Varuṇassa devarājassa dhajaggaṁ ullokeyyātha, Varuṇassa hi vo devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

No ce Varuṇassa devarājassa dhajaggaṁ ullokeyyātha, atha Īsānassa devarājassa dhajaggaṁ ullokeyyātha, Īsānassa hi vo devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissatīti.

Taṁ kho pana bhikkhave Sakkassa vā Devānamindassa dhajaggaṁ ullokayataṁ, Pajāpatissa vā devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ, Varuṇassa vā devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ, Īsānassa vā devarājassa dhajaggaṁ ullokayataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyethāpi nopi pahīyetha[1].

Taṁ kissa hetu, Sakko hi bhikkhave Devānamindo avītarāgo avītadoso avītamoho bhīru chambhī utrāsī palāyīti.

Ahañca kho bhikkhave evaṁ vadāmi—sace tumhākaṁ bhikkhave araññagatānaṁ vā rukkhamūlagatānaṁ vā suññagāragatānaṁ vā uppajjeyya bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, mameva tasmiṁ samaye anussareyyātha—

"Itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti. Mamaṁ hi vo bhikkhave anussarataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

No ce maṁ anussareyyātha, atha dhammaṁ anussareyyātha "svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti. Dhammaṁ hi vo bhikkhave anussarataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

No ce dhammaṁ anussareyyātha, atha saṁghaṁ anussareyyātha "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, ujuppaṭipanno Bhagavato

---

1. No pahīyetha (Ka)

sāvakasaṁgho, ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā esa Bhagavato sāvakasaṁgho, āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti. Saṁghaṁ hi vo bhikkhave anussaratаṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

Taṁ kissa hetu, Tathāgato hi bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho vītarāgo vītadoso vītamoho abhīru acchambhī anutrāsī apalāyīti. Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Araññe rukkhamūle vā, suññāgāreva bhikkhavo.
Anussaretha[1] Sambuddhaṁ, bhayaṁ tumhāka no siyā.

No ce Buddhaṁ sareyyātha, lokajeṭṭhaṁ narāsabhaṁ.
Atha dhammaṁ sareyyātha, niyyānikaṁ sudesitaṁ.

No ce dhammaṁ sareyyātha, niyyānikaṁ sudesitaṁ.
Atha saṁghaṁ sareyyātha, puññakkhettaṁ anuttaraṁ.

Evaṁ Buddhaṁ sarantānaṁ, dhammaṁ saṁghañca bhikkhavo.
Bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā, lomahaṁso na hessatī"ti.

### 4. Vepacittisutta

250. Sāvatthinidānaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo asure āmantesi "sace mārisā devānaṁ asurasaṅgāme samupabyūḷhe asurā jineyyuṁ, devā parājineyyuṁ[2]. Yena naṁ Sakkaṁ Devānamindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā mama santike āneyyātha asurapuran"ti. Sakkopi kho bhikkhave Devānamindo deve Tāvatiṁse āmantesi "sace mārisā devānaṁ asurasaṅgāme samupabyūḷhe devā jineyyuṁ, asurā parājineyyuṁ. Yena naṁ Vepacittiṁ asurindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā mama santike āneyyātha Sudhammasabhan"ti. Tasmiṁ kho pana bhikkhave saṅgāme devā

---

1. Anussareyyātha (Ka) padasiddhi pana cintetabbā. 2. Parājeyyuṁ (Sī, I)

jiniṁsu, asurā parājiniṁsu[1]. Atha kho bhikkhave devā Tāvatiṁsā Vepacittiṁ asurindaṁ kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā Sakkassa Devānamindassa santike ānesuṁ sudhammasabhaṁ. Tatra sudaṁ bhikkhave Vepacitti asurindo kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddho Sakkaṁ Devānamindaṁ sudhammasabhaṁ pavisantañca nikkhamantañca asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsati. Atha kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Bhayā nu Maghavā Sakka, dubbalyā no titikkhasi.
Suṇanto pharusaṁ vācaṁ, sammukhā Vepacittino"ti.

Nāhaṁ bhayā na dubbalyā, khamāmi Vepacittino.
Kathaṁ hi mādiso viññū, bālena paṭisaṁyujeti.

Bhiyyo bālā pabhijjeyyuṁ, no cassa paṭisedhako.
Tasmā bhusena daṇḍena, dhīro bālaṁ nisedhayeti.

Etadeva ahaṁ maññe, bālassa paṭisedhanaṁ.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammatīti.

Etadeva titikkhāya, vajjaṁ passāmi vāsava.
Yadā naṁ maññati bālo, bhayā myāyaṁ titikkhati.
Ajjhāruhati dummedho, gova bhiyyo palāyinanti.

Kāmaṁ maññatu vā mā vā, bhayā myāyaṁ titikkhati.
Sadatthaparamā atthā, khantyā bhiyyo na vijjati.

Yo have balavā santo, dubbalassa titikkhati.
Tamāhu paramaṁ khantiṁ, niccaṁ khamati dubbalo.

Abalaṁ taṁ balaṁ āhu, yassa bālabalaṁ balaṁ.
Balassa dhammaguttassa, paṭivattā na vijjati.

Tasseva tena pāpiyo, yo kuddhaṁ paṭikujjhati.
Kuddhaṁ appaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayaṁ.

---

1. Parājiṁsu (Sī, I)

Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammati.

Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ, attano ca parassa ca.
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidāti.

So hi nāma bhikkhave Sakko Devānamindo sakaṁ puññaphalaṁ upajīvamāno devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kārento khantisoraccassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho taṁ bhikkhave sobhetha, yaṁ tumhe evaṁ svākkhāte Dhammavinaye pabbajitā samānā khamā ca bhaveyyātha soratā cāti.

### 5. Subhāsitajayasutta

251. Sāvatthinidānaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca "hotu Devānaminda subhāsitena jayo"ti. Hotu Vepacitti subhāsitena jayoti. Atha kho bhikkhave devā ca asurā ca pārisajje ṭhapesuṁ "ime no subhāsitadubbhāsitaṁ ājānissantī"ti. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca "bhaṇa Devānaminda gāthan"ti. Evaṁ vutte bhikkhave Sakko Devānamindo Vepacittiṁ asurindaṁ etadavoca "tumhe khvettha Vepacitti pubbadevā bhaṇa Vepacitti gāthan"ti. Evaṁ vutte bhikkhave Vepacitti asurindo imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Bhiyyo bālā pabhijjeyyuṁ, no cassa paṭisedhako.
Tasmā bhusena daṇḍena, dhīro bālaṁ nisedhaye"ti.

Bhāsitāya kho pana bhikkhave Vepacittinā asurindena gāthāya asurā anumodiṁsu, devā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca "bhaṇa Devānaminda gāthan"ti. Evaṁ vutte bhikkhave Sakko Devānamindo imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Etadeva ahaṁ maññe, bālassa paṭisedhanaṁ.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammatī"ti.

Bhāsitāya kho pana bhikkhave Sakkena Devānamindena gāthāya devā anumodiṁsu, asurā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Vepacittiṁ asurindaṁ etadavoca "bhaṇa Vepacitti gāthan"ti.
evaṁ vutte bhikkhave Vepacitti asurindo imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Etadeva titikkhāya, vajjaṁ passāmi Vāsava.
Yadā naṁ maññati bālo, bhayā myāyaṁ titikkhati.
Ajjhāruhati dummedho, gova bhiyyo palāyinan"ti.

Bhāsitāya kho pana bhikkhave Vepacittinā asurindena gāthāya asurā anumodiṁsu, devā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca "bhaṇa Devānaminda gāthan"ti. Evaṁ vutte bhikkhave Sakko Devānamindo imā gāthāyo abhāsi—

"Kāmaṁ maññatu vā mā vā, bhayā myāyaṁ titikkhati.
Sadatthaparamā atthā, khantyā bhiyyo na vijjati.

Yo have balavā santo, dubbalassa titikkhati.
Tamāhu paramaṁ khantiṁ, niccaṁ khamati dubbalo.

Abalaṁ taṁ balaṁ āhu, yassa bālabalaṁ balaṁ.
Balassa dhammaguttassa, paṭivattā na vijjati.

Tasseva tena pāpiyo, yo kuddhaṁ paṭikujjhati.
Kuddhaṁ appaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayaṁ.

Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca.
Paraṁ saṅkupitaṁ ñatvā, yo sato upasammati.

Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ, attano ca parassa ca.
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidā"ti.

Bhāsitāsu kho pana bhikkhave Sakkena Devānamindena gāthāsu devā anumodiṁsu, asurā tuṇhī ahesuṁ. Atha kho bhikkhave devānañca asurānañca pārisajjā etadavocuṁ "bhāsitā kho Vepacittinā asurindena gāthāyo, tā ca kho sadaṇḍāvacarā sasatthāvacarā, iti bhaṇḍanaṁ

iti viggaho iti kalaho. Bhāsitā kho[1] Sakkena Devānamindena gāthāyo, tā ca kho adaṇḍāvacarā asatthāvacarā, iti abhaṇḍanaṁ iti aviggaho iti akalaho, Sakkassa Devānamindassa subhāsitena jayo"ti. Iti kho bhikkhave Sakkassa Devānamindassa subhāsitena jayo ahosīti.

## 6. Kulāvakasutta

252. Sāvatthiyaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Tasmiṁ kho pana bhikkhave saṅgāme asurā jiniṁsu, devā parājiniṁsu. Parājitā ca kho bhikkhave devā apāyaṁsveva uttarenamukhā, abhiyaṁsveva ne asurā. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Mātali saṅgāhakaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Kulāvakā Mātali simbalismiṁ,
Īsāmukhena parivajjayassu.
Kāmaṁ cajāma asuresu pāṇaṁ,
Māyime dijā vikulāvakā[2] ahesun"ti.

"Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ paccudāvattesi. Atha kho bhikkhave asurānaṁ etadahosi "paccudāvatto kho dāni Sakkassa Devānamindassa sahassayutto ājaññaratho, dutiyampi kho devā asurehi saṅgāmessantī"ti bhītā asurapurameva pāvisiṁsu. Iti kho bhikkhave Sakkassa Devānamindassa dhammena jayo ahosīti.

## 7. Nadubbhiyasutta

253. Sāvatthiyaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakkassa Devānamindassa rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "yopi me assa supaccatthiko tassapāhaṁ na dubbheyyan"ti. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkassa Devānamindassa cetasā cetoparivitakkamaññāya yena Sakko Devānamindo tenupasaṅkami. Addasā kho

---

1. Bhāsitā kho pana (Sī)
2. Vikulāvā (Syā, Kaṁ, Ka)

bhikkhave Sakko Devānamindo Vepacittiṁ asurindaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna Vepacittiṁ asurindaṁ etadavoca "tiṭṭha Vepacitti gahitosī"ti.

Yadeva te mārisa pubbe cittaṁ, tadeva tvaṁ mā pajahāsīti[1].
Sapassu ca me Vepacitti adubbhāyāti[2].

Yaṁ musā bhaṇato pāpaṁ, yaṁ pāpaṁ ariyūpavādino.
Mittadduno ca yaṁ pāpaṁ, yaṁ pāpaṁ akataññuno.
Tameva pāpaṁ phusatu[3], yo te dubbhe sujampatīti.

## 8. Verocana-asurindasutta

254. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Tena kho pana samayena Bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho Sakko ca Devānamindo Verocano ca asurindo yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paccekaṁ dvārabāhaṁ nissāya aṭṭhaṁsu. Atha kho Verocano asurindo Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Vāyametheva puriso, yāva atthassa nipphadā.
Nipphannasobhano[4] attho[5], Verocanavaco idan"ti.

Vāyametheva puriso, yāva atthassa nipphadā.
Nipphannasobhano attho[6], khantyā bhiyyo na vijjatīti.

Sabbe sattā atthajātā, tattha tattha yathārahaṁ.
Saṁyogaparamā tveva, sambhogā sabbapāṇinaṁ.
Nipphannasobhano attho, Verocanavaco idanti.

Sabbe sattā atthajātā, tattha tattha yathārahaṁ.
Saṁyogaparamā tveva, sambhogā sabbapāṇinaṁ.
Nipphannasobhano attho, khantyā bhiyyo na vijjatīti.

---

1. Tadeva tvaṁ mārisa pahāsīti (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Adrubbhāya (Ka)
3. Phusati (Sī, I)
4. Sobhino (Sī), sobhaṇo (I, Ka)
5. Atthā (Sī)
6. Nipphannasobhino atthā (Sī, Syā, Kaṁ)

## 9. Araññāyatana-isisutta

255. Sāvatthiyaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave sambahulā isayo sīlavanto kalyāṇadhammā araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammanti. Atha kho bhikkhave Sakko ca Devānamindo Vepacitti ca asurindo yena te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā tenupasaṅkamiṁsu. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo paṭaliyo[1] upāhanā ārohitvā khaggaṁ olaggetvā chattena dhāriyamānena aggadvārena assamaṁ pavisitvā te isayo sīlavante kalyāṇadhamme apabyāmato karitvā atikkami. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo paṭaliyo upāhanā orohitvā khaggaṁ aññesaṁ datvā chattaṁ apanāmetvā dvāreneva assamaṁ pavisitvā te isayo sīlavante kalyāṇadhamme anuvātaṁ pañjaliko namassamāno aṭṭhāsi. Atha kho bhikkhave te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāya ajjhabhāsiṁsu—

"Gandho isīnaṁ ciradikkhitānaṁ,
Kāyā cuto gacchati mālutena.

Ito paṭikkamma sahassanetta,
Gandho isīnaṁ asuci devarājā"ti.

Gandho isīnaṁ ciradikkhitānaṁ,
Kāyā cuto gacchatu[2] mālutena.
Sucitrapupphaṁ sirasmiṁva mālaṁ,
Gandhaṁ etaṁ paṭikaṅkhāma bhante.
Na hettha devā paṭikūlasaññinoti.

## 10. Samuddakasutta

256. Sāvatthiyaṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave sambahulā isayo sīlavanto kalyāṇadhammā samuddatīre paṇṇakuṭīsu sammanti. Tena kho pana samayena devāsurasaṅgāmo samupabyūḷho ahosi. Atha kho bhikkhave tesaṁ isīnaṁ sīlavantānaṁ kalyāṇadhammānaṁ etadahosi "dhammikā kho devā adhammikā asurā, siyāpi no asurato bhayaṁ. Yaṁnūna mayaṁ Sambaraṁ asurindaṁ

---

1. Aṭaliyo (Sī, Syā, Kaṁ, I), āṭaliyo (Ka) Ma 2 (362) piṭṭhepi.
2. Gacchati (Sī, Syā, Kaṁ)

upasaṅkamitvā abhayadakkhiṇaṁ yāceyyāmā”ti. Atha kho bhikkhave te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā. Seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya. Evameva samuddatīre paṇṇakuṭīsu antarahitā Sambarassa asurindassa sammukhe pāturahesuṁ. Atha kho bhikkhave te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā Sambaraṁ asurindaṁ gāthāya ajjhabhāsiṁsu—

“Isayo Sambaraṁ pattā, yācanti abhayadakkhiṇaṁ.
Kāmaṁkaro hi te dātuṁ, bhayassa abhayassa vā”ti.

Isīnaṁ abhayaṁ natthi, duṭṭhānaṁ Sakkasevinaṁ.
Abhayaṁ yācamānānaṁ, bhayameva dadāmi voti.

Abhayaṁ yācamānānaṁ, bhayameva dadāsi no.
Paṭigganhāma te etaṁ, akkhayaṁ hotu te bhayaṁ.

Yādisaṁ vapate bījaṁ, tādisaṁ harate phalaṁ.
Kalyāṇakārī kalyāṇaṁ, pāpakārī ca pāpakaṁ.
Pavuttaṁ tāta te bījaṁ, phalaṁ paccanubhossasīti.

Atha kho bhikkhave te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā Sambaraṁ asurindaṁ abhisapitvā seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya. Evameva Sambarassa asurindassa sammukhe antarahitā samuddatīre paṇṇakuṭīsu pāturahesuṁ. Atha kho bhikkhave Sambaro asurindo tehi isīhi sīlavantehi kalyāṇadhammehi abhisapito rattiyā sudaṁ tikkhattuṁ ubbijjīti.

Paṭhamo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Suvīraṁ Susīmaṁ ceva, Dhajaggaṁ Vepacittino.
Subhāsitaṁ jayaṁ ceva, Kulāvakaṁ Nadubbhiyaṁ.
Verocana asurindo, isayo Araññakaṁ ceva.
Isayo ca Samuddakāti.

## 2. Dutiyavagga

### 1. Vatapadasutta

257. Sāvatthiyaṁ. Sakkassa bhikkhave Devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni[1] samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni, yāvajīvaṁ mātāpettibharo assaṁ, yāvajīvaṁ kule jeṭṭhāpacāyī assaṁ, yāvajīvaṁ saṇhavāco assaṁ, yāvajīvaṁ apisuṇavāco assaṁ, yāvajīvaṁ vigatamalamaccherena cetasā agāraṁ ajjhāvaseyyaṁ, muttacāgo payatapāṇi vossaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato, yāvajīvaṁ saccavāco assaṁ, yāvajīvaṁ akkodhano assaṁ "sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva naṁ paṭivineyyan"ti. Sakkassa bhikkhave Devānamindassa pubbe manussabhūtassa imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagāti.

Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
Saṇhaṁ sakhilasambhāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.

Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu "sappuriso" itīti.

### 2. Sakkanāmasutta

258. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Tatra kho Bhagavā bhikkhū etadavoca "Sakko bhikkhave Devānamindo pubbe manussabhūto samāno Magho nāma māṇavo ahosi, tasmā Maghavā"ti vuccati.

Sakko bhikkhave Devānamindo pubbe manussabhūto samāno pure[2] dānaṁ adāsi, tasmā "Purindado"ti vuccati.

Sakko bhikkhave Devānamindo pubbe manussabhūto samāno sakkaccaṁ dānaṁ adāsi, tasmā "Sakko"ti vuccati.

---

1. Vattapadāni (Ka)

2. Pure pure (Sī, I)

Sakko bhikkhave Devānamindo pubbe manussabhūto samāno āvasathaṁ adāsi, tasmā "Vāsavo"ti vuccati.

Sakko bhikkhave Devānamindo sahassampi atthānaṁ muhuttena cinteti, tasmā "Sahassakkho"ti vuccati.

Sakkassa bhikkhave Devānamindassa Sujā nāma asurakaññā pajāpati, tasmā "Sujampatī"ti vuccati.

Sakko bhikkhave Devānamindo devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, tasmā "Devānamindo"ti vuccati.

Sakkassa bhikkhave Devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni, yāvajīvaṁ mātāpettibharo assaṁ, yāvajīvaṁ kule jeṭṭhāpacāyī assaṁ, yāvajīvaṁ saṇhavāco assaṁ, yāvajīvaṁ apisuṇavāco assaṁ, yāvajīvaṁ vigatamalamaccherena cetasā agāraṁ ajjhāvaseyyaṁ, muttacāgo payatapāṇi vossaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato, yāvajīvaṁ saccavāco assaṁ, yāvajīvaṁ akkodhano assaṁ "sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva naṁ paṭivineyyan"ti. Sakkassa bhikkhave Devānamindassa pubbe manussabhūtassa imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagāti.

Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
Saṇhaṁ sakhilasambhāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.

Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu "sappuriso" itīti.

### 3. Mahālisutta

259. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Atha kho Mahāli Licchavī yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Mahāli Licchavī Bhagavantaṁ etadavoca "diṭṭho

kho bhante Bhagavatā Sakko Devānamindo”ti. Diṭṭho kho me Mahāli Sakko Devānamindoti. So hi nuna bhante Sakkapatirūpako bhavissati, duddaso hi bhante Sakko Devānamindoti. Sakkañca khvāhaṁ Mahāli pajānāmi Sakkakaraṇe ca dhamme, yesaṁ dhammānaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagā, tañca pajānāmi.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno Magho nāma māṇavo ahosi, tasmā “Maghavā”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno sakkaccaṁ dānaṁ adāsi, tasmā “Sakko”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno pure dānaṁ adāsi, tasmā “Purindado”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno āvasathaṁ adāsi, tasmā “Vāsavo”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo sahassampi atthānaṁ muhuttena cinteti, tasmā “Sahassakkho”ti vuccati.

Sakkassa Mahāli Devānamindassa Sujā nāma asurakaññā pajāpati, tasmā “Sujampatī”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, tasmā “Devānamindo”ti vuccati.

Sakkassa Mahāli Devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko sakkattaṁ ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni, yāvajīvaṁ mātāpettibharo assaṁ, yāvajīvaṁ kule jeṭṭhāpacāyī assaṁ, yāvajīvaṁ saṇhavāco assaṁ, yāvajīvaṁ apisuṇavāco assaṁ, yāvajīvaṁ vigatamalamaccherena cetasā agāraṁ ajjhāvaseyyaṁ, muttacāgo payatapāṇi vossaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato, yāvajīvaṁ saccavāco assaṁ, yāvajīvaṁ akkodhano assaṁ “sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva naṁ paṭivineyyan”ti. Sakkassa Mahāli Devānamindassa pubbe manussabhūtassa

imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinattā Sakko sakkattaṁ ajjhagāti.

Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
Saṇhaṁ sakhilasambāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.

Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu "sappuriso" itīti.

## 4. Daliddasutta

260. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave aññataro puriso imasmiṁyeva Rājagahe manussadaliddo[1] ahosi manussakapaṇo manussavarāko, so Tathāgatappavedite dhammavinaye saddhaṁ samādiyi, sīlaṁ samādiyi, sutaṁ samādiyi, cāgaṁ samādiyi, paññaṁ samādiyi. So Tathāgatappavedite dhammavinaye saddhaṁ samādiyitvā sīlaṁ samādiyitvā sutaṁ samādiyitvā cāgaṁ samādiyitvā paññaṁ samādiyitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajji devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ sahabyataṁ. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā ca. Tatra sudaṁ bhikkhave devā Tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, ayaṁ hi devaputto pubbe manussabhūto samāno manussadaliddo ahosi manussakapaṇo manussavarāko, so kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapanno devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ sahabyataṁ. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā cā"ti.

Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo deve Tāvatiṁse āmantesi "mā kho tumhe mārisā etassa devaputtassa ujjhāyittha eso kho mārisā devaputto pubbe manussabhūto samāno

1. Manussadaḷiddo (Sī, Syā, Kaṁ)

Tathāgatappavedite dhammavinaye saddhaṁ samādiyi, sīlaṁ samādiyi, sutaṁ samādiyi, cāgaṁ samādiyi, paññaṁ samādiyi. So Tathāgatappavedite dhammavinaye saddhaṁ samādiyitvā sīlaṁ samādiyitvā sutaṁ samādiyitvā cāgaṁ samādiyitvā paññaṁ samādiyitvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapanno devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ sahabyataṁ. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā cā"ti. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo deve Tāvatiṁse anunayamāno tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

"Yassa saddhā Tathāgate, acalā suppatiṭṭhitā.
Sīlañca yassa kalyāṇaṁ, ariyakantaṁ pasaṁsitaṁ.

Saṁghe pasādo yassatthi, ujubhūtañca dassanaṁ.
Adaliddoti taṁ āhu, amoghaṁ tassa jīvitaṁ.

Tasmā saddhañca sīlañca, pasādaṁ dhammadassanaṁ.
Anuyuñjetha medhāvī, saraṁ Buddhāna sāsanan"ti.

### 5. Rāmaṇeyyakasutta

261. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Atha kho Sakko Devānamindo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Sakko Devānamindo Bhagavantaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bhante bhūmirāmaṇeyyakan"ti.

Ārāmacetyā vanacetyā, pokkharañño sunimmitā.
Manussarāmaṇeyyassa, kalaṁ nāgghanti soḷasiṁ.

Gāme vā yadi vāraññe, ninne vā yadi vā thale.
Yattha arahanto viharanti, taṁ bhūmirāmaṇeyyakanti.

### 6. Yajamānasutta

262. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Atha kho Sakko Devānamindo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā

Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Sakko Devānamindo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Yajamānānaṁ manussānaṁ, puññapekkhāna pāṇinaṁ.
Karotaṁ opadhikaṁ puññaṁ, kattha dinnaṁ mahapphalan”ti.

Cattāro ca paṭipannā, cattāro ca phale ṭhitā.
Esa saṁgho ujubhūto, paññāsīlasamāhito.

Yajamānānaṁ manussānaṁ, puññapekkhāna pāṇinaṁ.
Karotaṁ opadhikaṁ puññaṁ, saṁghe dinnaṁ mahapphalanti.

### 7. Buddhavandanāsutta

263. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Tena kho pana samayena Bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho Sakko ca Devānamindo brahmā ca Sahampati yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā paccekaṁ dvārabāhaṁ nissāya aṭṭhaṁsu. Atha kho Sakko Devānamindo Bhagavato santike imaṁ gāthaṁ abhāsi—

“Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma,
Pannabhāra anaṇa vicara loke.
Cittañca te suvimuttaṁ,
Cando yathā pannarasāya rattin”ti.

Na kho Devānaminda Tathāgatā evaṁ vanditabbā, evañca kho Devānaminda Tathāgatā vanditabbā.

“Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma,
Satthavāha anaṇa vicara loke.
Desassu Bhagavā dhammaṁ,
Aññātāro bhavissantī”ti.

### 8. Gahaṭṭhavandanāsutta

264. Sāvatthiyaṁ. Tatra -pa- etadavoca—bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakko Devānamindo Mātaliṁ saṅgāhakaṁ āmantesi “yojehi samma Mātali

sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ uyyānabhūmiṁ gacchāma subhūmiṁ dassanāyā"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Sakkassa Devānamindassa paṭivedesi "yutto kho te mārisa sahassayutto ājaññaratho, yassa dāni kālaṁ maññasī"ti. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Vejayantapāsādā orohanto añjaliṁ katvā[1] sudaṁ puthuddisā namassati. Atha kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Taṁ namassanti tevijjā, sabbe bhummā ca khattiyā.
Cattāro ca mahārājā, tidasā ca yasassino.
Atha ko nāma so yakkho, yaṁ tvaṁ Sakka namassasī"ti.

Maṁ namassanti tevijjā, sabbe bhummā ca khattiyā.
Cattāro ca mahārājā, tidasā ca yasassino.

Ahañca sīlasampanne, cirarattasamāhite.
Sammāpabbajite vande, brahmacariyaparāyane.

Ye gahaṭṭhā puññakarā, sīlavanto upāsakā.
Dhammena dāraṁ posenti, te namassāmi Mātalīti.

Seṭṭhā hi kira lokasmiṁ, ye tvaṁ Sakka namassasi.
Ahampi te namassāmi, ye namassasi Vāsavāti.

Idaṁ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Puthuddisā namassitvā, pamukho rathamāruhīti.

## 9. Satthāravandanāsutta

265. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakko Devānamindo Mātaliṁ saṅgāhakaṁ āmantesi "yojehi samma Mātali sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ uyyānabhūmiṁ gacchāma subhūmiṁ dassanāyā"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkassa Devānamindassa

---

1. Pañjaliko (I), pañjaliṁ katvā (Ka)

paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Sakkassa Devānamindassa paṭivedesi "yutto kho te mārisa sahassayutto ājaññaratho, yassa dāni kālaṁ maññasī"ti. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo Vejayantapāsādā orohanto añjaliṁ katvā sudaṁ Bhagavantaṁ namassati. Atha kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Yaṁ hi devā manussā ca, taṁ namassanti Vāsava.
Atha ko nāma so yakkho, yaṁ tvaṁ Sakka namassasī"ti.

Yo idha Sammāsambuddho, asmiṁ loke sadevake.
Anomanāmaṁ Satthāraṁ, taṁ namassāmi Mātali.

Yesaṁ rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā.
Khīṇāsavā arahanto, te namassāmi Mātali.

Ye rāgadosavinayā, avijjāsamatikkamā.
Sekkhā apacayārāmā, appamattānusikkhare.
Te namassāmi Mātalīti.

Seṭṭhā hi kira lokasmiṁ, ye tvaṁ Sakka namassasi.
Ahampi te namassāmi, ye namassasi Vāsavāti.

Idaṁ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Bhagavantaṁ namassitvā, pamukho rathamāruhīti.

### 10. Saṁghavandanāsutta

266. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Tatra kho -pa- etadavoca—bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakko Devānamindo Mātaliṁ saṅgāhakaṁ āmantesi "yojehi samma Mātali sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ uyyānabhūmiṁ gacchāma subhūmiṁ dassanāyā"ti. "Evaṁ bhaddantavā"ti kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkassa Devānamindassa paṭissutvā sahassayuttaṁ ājaññarathaṁ yojetvā Sakkassa Devānamindassa paṭivedesi "yutto kho te mārisa sahassayutto ājaññaratho, yassa dāni kālaṁ maññasī"ti. Atha kho

bhikkhave Sakko Devānamindo Vejayantapāsādā orohanto añjaliṁ katvā sudaṁ bhikkhusaṁghaṁ namassati. Atha kho bhikkhave Mātali saṅgāhako Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

"Taṁ hi ete namasseyyuṁ, pūtidehasayā narā.
Nimuggā kuṇapamhete, khuppipāsasamappitā.

Kiṁ nu tesaṁ pihayasi, anāgārāna vāsava.
Ācāraṁ isinaṁ brūhi, taṁ suṇoma vaco tavā"ti.

Etaṁ tesaṁ pihayāmi, anāgārāna Mātali.
Yamhā gāmā pakkamanti, anapekkhā vajanti te.

Na tesaṁ koṭṭhe openti, na kumbhi[1] na kaḷopiyaṁ[2].
Paraniṭṭhitamesānā[3], tena yāpenti subbatā.

Sumantamantino dhīrā, tuṇhībhūtā samañcarā.
Devā viruddhā asurehi, puthu maccā ca Mātali.

Aviruddhā viruddhesu, attadaṇḍesu nibbutā.
Sādānesu anādānā, te namassāmi Mātalīti.

Seṭṭhā hi kira lokasmiṁ, ye tvaṁ Sakka namassasi.
Ahampi te namassāmi, ye namassasi Vāsavāti.

Idaṁ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Bhikkhusaṁghaṁ namassitvā, pamukho rathamāruhīti.

Dutiyo vaggo.

## Tassuddānaṁ

Devā pana[4] tayo vuttā, Daliddañca Rāmaṇeyyakaṁ.
Yajamānañca Vandanā, tayo Sakkanamassanāti.

---

1. Na kumbhā (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Khaḷopiyaṁ (Sī)
3. Paraniṭṭhitamesanā (Syā, Kaṁ, Ka)
4. Vatapadena (Sī, Syā, Kaṁ)

## 3. Tatiyavagga

### 1. Chetvāsutta

267. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Atha kho Sakko Devānamindo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho Sakko Devānamindo Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti, kiṁsu chetvā na socati.
Kissassu ekadhammassa, vadhaṁ rocesi Gotamāti.

Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti, kodhaṁ chetvā na socati.
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa vāsava.
Vadhaṁ ariyā pasaṁsanti, taṁ hi chetvā na socatī”ti.

### 2. Dubbaṇṇiyasutta

268. Sāvatthiyaṁ Jetavane. Tatra kho -pa- etadavoca—bhūtapubbaṁ bhikkhave aññataro yakkho dubbaṇṇo okoṭimako Sakkassa Devānamindassa āsane nisinno ahosi. Tatra sudaṁ bhikkhave devā Tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti “acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, ayaṁ yakkho dubbaṇṇo okoṭimako Sakkassa Devānamindassa āsane nisinno”ti. Yathā yathā kho bhikkhave devā Tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti, tathā tathā so yakkho abhirūpataro ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro ca.

Atha kho bhikkhave devā Tāvatiṁsā yena Sakko Devānamindo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavocuṁ “idha te mārisa aññataro yakkho dubbaṇṇo okoṭimako Sakkassa Devānamindassa āsane nisinno. Tatra sudaṁ mārisa devā Tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti ‘acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, ayaṁ yakkho dubbaṇṇo okoṭimako Sakkassa Devānamindassa āsane nisinno’ti. Yathā yathā kho mārisa devā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti, tathā tathā so yakkho abhirūpataro ceva hoti

dassanīyataro ca pāsādikataro cāti. So hi nuna mārisa kodhabhakkho yakkho bhavissatī”ti.

Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo yena so kodhabhakkho yakkho tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā dakkhiṇajāṇumaṇḍalaṁ pathaviyaṁ nihantvā yena so kodhabhakkho yakkho tenañjaliṁ paṇāmetvā tikkhattuṁ nāmaṁ sāveti “sakkohaṁ mārisa Devānamindo, Sakkohaṁ mārisa Devānamindo”ti. Yathā yathā kho bhikkhave Sakko Devānamindo nāmaṁ sāvesi, tathā tathā so yakkho dubbaṇṇataro ceva ahosi okoṭimakataro ca. Dubbaṇṇataro ceva hutvā okoṭimakataro ca tatthevantaradhāyīti. Atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo sake āsane nisīditvā deve Tāvatiṁse anunayamāno tāyaṁ velāyaṁ imā gāthāyo abhāsi—

“Na sūpahatacittomhi, nāvattena suvānayo.
Na vo cirāhaṁ kujjhāmi, kodho mayi nāvatiṭṭhati.

Kuddhāhaṁ na pharusaṁ brūmi, na ca dhammāni kittaye.
Sanniggaṇhāmi attānaṁ, sampassaṁ atthamattano”ti.

### 3. Sambarimāyāsutta

269. Sāvatthiyaṁ -pa- Bhagavā etadavoca—bhūtapubbaṁ bhikkhave Vepacitti asurindo ābādhiko ahosi dukkhito bāḷhagilāno, atha kho bhikkhave Sakko Devānamindo yena Vepacitti asurindo tenupasaṅkami gilānapucchako. Addasā kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca “tikiccha maṁ Devānamindā”ti. Vācehi maṁ Vepacitti sambarimāyanti. Na tāvāhaṁ vācemi, yāvāhaṁ mārisa asure paṭipucchāmīti. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo asure paṭipucchi “vācemahaṁ mārisā Sakkaṁ Devānamindaṁ sambarimāyan”ti. Mā kho tvaṁ mārisa vācesi Sakkaṁ Devānamindaṁ sambarimāyanti. Atha kho bhikkhave Vepacitti asurindo Sakkaṁ Devānamindaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

> “Māyāvī Maghavā Sakka, devarāja Sujampati.
> Upeti nirayaṁ ghoraṁ, sambarova sataṁ saman”ti.

## 4. Accayasutta

270. Sāvatthiyaṁ -pa- ārāme. Tena kho pana samayena dve bhikkhū sampayojesuṁ, tatreko bhikkhu accasarā. Atha kho so bhikkhu tassa bhikkhuno santike accayaṁ accayato deseti, so bhikkhu nappaṭiggaṇhāti. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ “idha bhante dve bhikkhū sampayojesuṁ, tatreko bhikkhu accasarā. Atha kho so bhante bhikkhu tassa bhikkhuno santike accayaṁ accayato deseti, so bhikkhu nappaṭiggaṇhātī”ti.

Dveme bhikkhave bālā, yo ca accayaṁ accayato na passati, yo ca accayaṁ desentassa yathādhammaṁ nappaṭiggaṇhāti. Ime kho bhikkhave dve bālā. Dveme bhikkhave paṇḍitā, yo ca accayaṁ accayato passati, yo ca accayaṁ desentassa yathādhammaṁ paṭiggaṇhāti. Ime kho bhikkhave dve paṇḍitā.

Bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakko Devānamindo Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ deve Tāvatiṁse anunayamāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

> “Kodho vo vasamāyātu, mā ca mittehi vo jarā.
> Agarahiyaṁ mā garahittha, mā ca bhāsittha pesuṇaṁ.
> Atha pāpajanaṁ kodho, pabbatovābhimaddatī”ti.

## 5. Akkodhasutta

271. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū -pa- Bhagavā etadavoca—bhūtapubbaṁ bhikkhave Sakko Devānamindo Sudhammāyaṁ sabhāyaṁ deve Tāvatiṁse anunayamāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

"Mā vo kodho ajjhabhavi, mā ca kujjhittha kujjhataṁ.
Akkodho avihiṁsā ca, ariyesu ca paṭipadā[1].
Atha pāpajanaṁ kodho, pabbatovābhimaddatī"ti.

Tatiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Chetvā Dubbaṇṇiya Māyā, Accayena Akodhano.
Desitaṁ Buddhaseṭṭhena, idaṁ hi Sakkapañcakanti.

## Sakkasaṁyuttaṁ samattaṁ.

Sagāthāvaggo paṭhamo.

**Tassuddānaṁ**

Devatā Devaputto ca, Rājā Māro ca Bhikkhunī.
Brahmā Brāhmaṇa Vaṅgīso, Vanayakkhena Vāsavoti.

# Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷi niṭṭhitā.

1. Vasatī sadā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

# Saṁyuttanikāya

# Nidānavaggasaṁyuttapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

## 1. Nidānasaṁyutta

### 1. Buddhavagga

#### 1. Paṭiccasamuppādasutta

1. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca "paṭiccasamuppādaṁ vo bhikkhave desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmī"ti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamo ca bhikkhave paṭiccasamuppādo. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Ayaṁ vuccati bhikkhave paṭiccasamuppādo.

Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, saḷāyatananirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Vibhaṅgasutta

2. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Paṭiccasamuppādaṁ vo bhikkhave desessāmi vibhajissāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamo ca bhikkhave paṭiccasamuppādo. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Katamañca bhikkhave jarāmaraṇaṁ. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko, ayaṁ vuccati jarā. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālakiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo ( )[1], idaṁ vuccati maraṇaṁ. Iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave jarāmaraṇaṁ.

Katamā ca bhikkhave jāti. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jāti sañjāti okkanti abhinibbatti khandhānaṁ pātubhāvo āyatanānaṁ paṭilābho, ayaṁ vuccati bhikkhave jāti.

1. (Jīvitindriyassa upacchedo) (Syā, Kaṁ) evamuparipi, Aṭṭhakathāyaṁ pana na dissati.

Katamo ca bhikkhave bhavo. Tayome bhikkhave bhavā, kāmabhavo rūpabhavo arūpabhavo, ayaṁ vuccati bhikkhave bhavo.

Katamañca bhikkhave upādānaṁ. Cattārimāni bhikkhave upādānāni, kāmupādānaṁ diṭṭhupādānaṁ sīlabbatupādānaṁ attavādupādānaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave upādānaṁ.

Katamā ca bhikkhave taṇhā. Chayime bhikkhave taṇhākāyā, rūpataṇhā saddataṇhā gandhataṇhā rasataṇhā phoṭṭhabbataṇhā dhammataṇhā, ayaṁ vuccati bhikkhave taṇhā.

Katamā ca bhikkhave vedanā. Chayime bhikkhave vedanākāyā, cakkhusamphassajā vedanā sotasamphassajā vedanā ghānasamphassajā vedanā jivhāsamphassajā vedanā kāyasamphassajā vedanā manosamphassajā vedanā, ayaṁ vuccati bhikkhave vedanā.

Katamo ca bhikkhave phasso. Chayime bhikkhave phassakāyā, cakkhusamphasso sotasamphasso ghānasamphasso jivhāsamphasso kāyasamphasso manosamphasso, ayaṁ vuccati bhikkhave phasso.

Katamañca bhikkhave saḷāyatanaṁ. Cakkhāyatanaṁ sotāyatanaṁ ghānāyatanaṁ jivhāyatanaṁ kāyāyatanaṁ manāyatanaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave saḷāyatanaṁ.

Katamañca bhikkhave nāmarūpaṁ. Vedanā saññā cetanā phasso manasikāro, idaṁ vuccati nāmaṁ. Cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ, idaṁ vuccati rūpaṁ. Iti idañca nāmaṁ idañca rūpaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave nāmarūpaṁ.

Katamañca bhikkhave viññāṇaṁ. Chayime bhikkhave viññāṇakāyā, cakkhuviññāṇaṁ sotaviññāṇaṁ ghānaviññāṇaṁ jivhāviññāṇaṁ kāyaviññāṇaṁ manoviññāṇaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave viññāṇaṁ.

Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Tayome bhikkhave saṅkhārā, kāyasaṅkhāro vacīsaṅkhāro cittasaṅkhāro, ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā.

Katamā ca bhikkhave avijjā. Yaṁ kho bhikkhave dukkhe aññāṇaṁ dukkhasamudaye aññāṇaṁ dukkhanirodhe aññāṇaṁ dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya aññāṇaṁ, ayaṁ vuccati bhikkhave avijjā.

Iti kho bhikkhave avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāyatveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodho viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Dutiyaṁ.

### 3. Paṭipadāsutta

3. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Micchāpaṭipadañca vo bhikkhave desessāmi sammāpaṭipadañca, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamā ca bhikkhave micchāpaṭipadā. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti, ayaṁ vuccati bhikkhave micchāpaṭipadā.

Katamā ca bhikkhave sammāpaṭipadā. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti, ayaṁ vuccati bhikkhave sammāpaṭipadāti. . Tatiyaṁ.

### 4. Vipassīsutta

4. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Vipassissa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "kicchaṁ vatāyaṁ loko āpanno jāyati ca jīyati ca mīyati ca cavati ca upapajjati ca, atha ca panimassa dukkhassa nissaraṇaṁ nappajānāti jarāmaraṇassa. Kudāssu nāma imassa dukkhassa nissaraṇaṁ paññāyissati jarāmaraṇassā"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, kiṁpaccayā jarāmaraṇan"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "jātiyā kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati jāti hoti, kiṁpaccayā jātī”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “bhave kho sati jāti hoti, bhavapaccayā jātī”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati bhavo hoti, kiṁpaccayā bhavo”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “upādāne kho sati bhavo hoti, upādānapaccayā bhavo”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati upādānaṁ hoti, kiṁpaccayā upādānan”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “taṇhāya kho sati upādānaṁ hoti, taṇhāpaccayā upādānan”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati taṇhā hoti, kiṁpaccayā taṇhā”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “vedanāya kho sati taṇhā hoti, vedanāpaccayā taṇhā”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati vedanā hoti, kiṁpaccayā vedanā”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “phasse kho sati vedanā hoti, phassapaccayā vedanā”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati phasso hoti, kiṁpaccayā phasso”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “saḷāyatane kho sati phasso hoti, saḷāyatanapaccayā phasso”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati saḷāyatanaṁ hoti, kiṁpaccayā saḷāyatanan”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “nāmarūpe kho sati saḷāyatanaṁ hoti, nāmarūpapaccayā saḷāyatanan”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati nāmarūpaṁ hoti, kiṁpaccayā nāmarūpan”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “viññāṇe kho sati nāmarūpaṁ hoti, viññāṇapaccayā nāmarūpan”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati viññāṇaṁ hoti, kiṁpaccayā viññāṇan”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “saṅkhāresu kho sati viññāṇaṁ hoti, saṅkhārapaccayā viññāṇan”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho sati saṅkhārā honti, kiṁpaccayā saṅkhārā”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “avijjāya kho sati saṅkhārā honti, avijjāpaccayā saṅkhārā”ti.

Iti hidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. “Samudayo samudayo”ti kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādi.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, kissa nirodhā jarāmaraṇanirodho”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “jātiyā kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati jāti na hoti, kissa nirodhā jātinirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "bhave kho asati jāti na hoti, bhavanirodhā jātinirodho"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati bhavo na hoti, kissa nirodhā bhavanirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "upādāne kho asati bhavo na hoti, upādānanirodhā bhavanirodho"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati upādānaṁ na hoti, kissa nirodhā upādānanirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "taṇhāya kho asati upādānaṁ na hoti, taṇhānirodhā upādānanirodho"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati taṇhā na hoti, kissa nirodhā taṇhānirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "vedanāya kho asati taṇhā na hoti, vedanānirodhā taṇhānirodho"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati vedanā na hoti, kissa nirodhā vedanānirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "phasse kho asati vedanā na hoti, phassanirodhā vedanānirodho"ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi "kimhi nu kho asati phasso na hoti, kissa nirodhā phassanirodho"ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā

ahu paññāya abhisamayo “saḷāyatane kho asati phasso na hoti, saḷāyatananirodhā phassanirodho”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho asati saḷāyatanaṁ na hoti, kissa nirodhā saḷāyatananirodho”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “nāmarūpe kho asati saḷāyatanaṁ na hoti, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho asati nāmarūpaṁ na hoti, kissa nirodhā nāmarūpanirodho”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “viññāṇe kho asati nāmarūpaṁ na hoti, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho asati viññāṇaṁ na hoti, kissa nirodhā viññāṇanirodho”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “saṅkhāresu kho asati viññāṇaṁ na hoti, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho”ti.

Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa etadahosi “kimhi nu kho asati saṅkhārā na honti, kissa nirodhā saṅkhāranirodho”ti. Atha kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo “avijjāya kho asati saṅkhārā na honti, avijjānirodhā saṅkhāranirodho”ti.

Iti hidaṁ avijjānirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. “Nirodho nirodho”ti kho bhikkhave Vipassissa bodhisattassa pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādīti. . Catutthaṁ.

(Sattannampi Buddhānaṁ evaṁ vitthāretabbo.)

## 5. Sikhīsutta

5. Sikhissa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa -pa-.

## 6. Vessabhūsutta

6. Vessabhussa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa -pa-.

## 7. Kakusandhasutta

7. Kakusandhassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa -pa-.

## 8. Koṇāgamanasutta

8. Koṇāgamanassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa -pa-.

## 9. Kassapasutta

9. Kassapassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa -pa-.

## 10. Gotamasutta

10. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "kicchaṁ vatāyaṁ loko āpanno jāyati ca jīyati ca mīyati ca cavati ca upapajjati ca, atha ca panimassa dukkhassa nissaraṇaṁ nappajānāti jarāmaraṇassa. Kudāssu nāma imassa dukkhassa nissaraṇaṁ paññāyissati jarāmaraṇassā"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, kiṁpaccayā jarāmaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "jātiyā kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho sati jāti hoti -pa- bhavo. Upādānaṁ. Taṇhā. Vedanā. Phasso. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhārā honti, kiṁpaccayā saṅkhārā"ti. Tassa mayhaṁ

bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "avijjāya kho sati saṅkhārā honti, avijjāpaccayā saṅkhārā"ti.

Iti hidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. "Samudayo samudayo"ti kho me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādi.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, kissa nirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "jātiyā kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho asati jāti na hoti -pa- bhavo. Upādānaṁ. Taṇhā. Vedanā. Phasso. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhārā na honti, kissa nirodhā saṅkhāranirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "avijjāya kho asati saṅkhārā na honti, avijjānirodhā saṅkhāranirodho"ti.

Iti hidaṁ avijjānirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. "Nirodho nirodho"ti kho me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādīti. . Dasamaṁ.

Buddhavaggo paṭhamo.

## Tassuddānaṁ

Desanā Vibhaṅgapaṭipadā ca,
Vipassī Sikhī ca Vessabhū.
Kakusandho Koṇāgamano Kassapo,
Mahāsakyamuni ca Gotamoti.

## 2. Āhāravagga

### 1. Āhārasutta

11. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Cattārome bhikkhave āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro. Kabaḷīkāro[1] āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṁ catutthaṁ. Ime kho bhikkhave cattāro āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya.

Ime bhikkhave cattāro āhārā kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā. Ime cattāro āhārā taṇhānidānā taṇhāsamudayā taṇhājātikā taṇhāpabhavā. Taṇhā cāyaṁ bhikkhave kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā. Taṇhā vedanānidānā vedanāsamudayā vedanājātikā vedanāpabhavā. Vedanā cāyaṁ bhikkhave kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā. Vedanā phassanidānā phassasamudayā phassajātikā phassapabhavā. Phasso cāyaṁ bhikkhave kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo. Phasso saḷāyatananidāno saḷāyatanasamudayo saḷāyatanajātiko saḷāyatanapabhavo. Saḷāyatanañcidaṁ bhikkhave kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ. Saḷāyatanaṁ nāmarūpanidānaṁ nāmarūpasamudayaṁ nāmarūpajātikaṁ nāmarūpapabhavaṁ. Nāmarūpañcidaṁ bhikkhave kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ. Nāmarūpaṁ viññāṇanidānaṁ viññāṇasamudayaṁ viññāṇajātikaṁ viññāṇapabhavaṁ. Viññāṇañcidaṁ bhikkhave kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ. Viññāṇaṁ saṅkhāranidānaṁ saṅkhārasamudayaṁ saṅkhārajātikaṁ saṅkhārapabhavaṁ. Saṅkhārā cime bhikkhave kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā. Saṅkhārā avijjānidānā avijjāsamudayā avijjājātikā avijjāpabhavā.

Iti kho bhikkhave avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā

---

1. Kabaḷiṁkāro (Sī, I), kavaḷīkāro (Syā, Kaṁ)

viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Moḷiyaphaggunasutta

12. Sāvatthiyaṁ viharati. Cattārome bhikkhave āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro. Kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṁ catutthaṁ. Ime kho bhikkhave cattāro āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāyāti.

Evaṁ vutte āyasmā Moḷiyaphagguno Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante viññāṇāhāraṁ āhāretī"ti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "āhāretī"ti ahaṁ na vadāmi. "Āhāretī"ti cāhaṁ vadeyyaṁ, tatrassa kallo pañho "ko nu kho bhante āhāretī"ti. Evañcāhaṁ na vadāmi, evaṁ maṁ avadantaṁ yo evaṁ puccheyya "kissa nu kho bhante viññāṇāhāro"ti. Esa kallo pañho, tatra kallaṁ veyyākaraṇaṁ "viññāṇāhāro āyatiṁ punabbhavābhinibbattiyā paccayo, tasmiṁ bhūte sati saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso"ti.

Ko nu kho bhante phusatīti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "phusatī"ti ahaṁ na vadāmi. "Phusatī"ti cāhaṁ vadeyyaṁ, tatrassa kallo pañho "ko nu kho bhante phusatī"ti. Evañcāhaṁ na vadāmi, evaṁ maṁ avadantaṁ yo evaṁ puccheyya "kiṁ paccayā nu kho bhante phasso"ti. Esa kallo pañho, tatra kallaṁ veyyākaraṇaṁ saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā"ti.

Ko nu kho bhante vedayatīti[1]. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "vedayatī"ti ahaṁ na vadāmi. "Vedayatī"ti cāhaṁ vadeyyaṁ, tatrassa kallo pañho "ko nu kho bhante vedayatī"ti. Evañcāhaṁ na vadāmi, evaṁ maṁ avadantaṁ yo evaṁ puccheyya "kiṁ paccayā nu kho bhante vedanā"ti. Esa kallo pañho, tatra kallaṁ veyyākaraṇaṁ "phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā"ti.

---

1. Vediyatīti (Sī, I, Ka)

Ko nu kho bhante tasatīti[1]. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "tasatī"ti ahaṁ na vadāmi. "Tasatī"ti cāhaṁ vadeyyaṁ, tatrassa kallo pañho "ko nu kho bhante tasatī"ti. Evañcāhaṁ na vadāmi, evaṁ maṁ avadantaṁ yo evaṁ puccheyya "kiṁpaccayā nu kho bhante taṇhā"ti. Esa kallo pañho, tatra kallaṁ veyyākaraṇaṁ "vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānan"ti.

Ko nu kho bhante upādiyatīti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "upādiyatī"ti ahaṁ na vadāmi. "Upādiyatī"ti cāhaṁ vadeyyaṁ, tatrassa kallo pañho "ko nu kho bhante upādiyatī"ti. Evañcāhaṁ na vadāmi, evaṁ maṁ avadantaṁ yo evaṁ puccheyya "kiṁ paccayā nu kho bhante upādānan"ti. Esa kallo pañho, tatra kallaṁ veyyākaraṇaṁ "taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo"ti -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Chandaṁ tveva phagguna phassāyatanānaṁ asesavirāganirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Dutiyaṁ.

### 3. Samaṇabrāhmaṇasutta

13. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ nappajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Jātiṁ -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Aḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre nappajānanti, saṅkhārasamudayaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā

---

1. Taṇhīyatīti (Sī, Syā, Kaṁ)

brahmaññatthaṁ[1] vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ pajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Jātiṁ -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre pajānanti, saṅkhārasamudayaṁ pajānanti, saṅkhāranirodhaṁ pajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Te kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Tatiyaṁ.

## 4. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta

14. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā ime dhamme nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Katame dhamme nappajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ nappajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ nappajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti.

Jarāmaraṇaṁ nappajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Jātiṁ -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre nappajānanti, saṅkhārasamudayaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Ime dhamme nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ nappajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto samaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

---

1. Brāhmaññatthaṁ (Syā, Kaṁ) Moggallānabyākaraṇaṁ oloketabbaṁ.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā ime dhamme pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Katame dhamme pajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ pajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ pajānanti, katamesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti.

Jarāmaraṇaṁ pajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Jātiṁ -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre pajānanti, saṅkhārasamudayaṁ pajānanti, saṅkhāranirodhaṁ pajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Ime dhamme pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ samudayaṁ pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhaṁ pajānanti, imesaṁ dhammānaṁ nirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Te kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Catutthaṁ.

## 5. Kaccānagottasutta

15. Sāvatthiyaṁ giharati. Atha kho āyasmā Kaccānagotto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Kaccānagotto Bhagavantaṁ etadavoca "sammādiṭṭhi sammādiṭṭhīti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante sammādiṭṭhi hotī"ti.

Dvayanissito khvāyaṁ Kaccāna loko yebhuyyena atthitañceva natthitañca. Lokasamudayaṁ kho Kaccāna yathābhūtaṁ sammappaññāya passato yā loke natthitā, sā na hoti. Lokanirodhaṁ kho Kaccāna yathābhūtaṁ sammappaññāya passato yā loke atthitā, sā na hoti. Upayupādānābhinivesavinibandho[1] khvāyaṁ Kaccāna loko yebhuyyena, tañcāyaṁ upayupādānaṁ cetaso adhiṭṭhānaṁ abhinivesānusayaṁ na upeti na upādiyati nādhiṭṭhāti "attā me"ti. "Dukkhameva

---

1. Upāyupādānābhinivesavinibandho (Sī, Syā, Kaṁ, I)

uppajjamānaṁ uppajjati, dukkhaṁ nirujjhamānaṁ nirujjhatī"ti na kaṅkhati na vicikicchati, aparapaccayā ñāṇamevassa ettha hoti. Ettāvatā kho Kaccāna sammādiṭṭhi hoti.

"Sabbamatthī"ti kho Kaccāna ayameko anto, "sabbaṁ natthī"ti ayaṁ dutiyo anto, ete te Kaccāna ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Pañcamaṁ.

### 6. Dhammakathikasutta

16. Sāvatthiyaṁ. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "dhammakathiko dhammakathikoti bhante vuccati, kittāvatā nu kho bhante dhammakathiko hotī"ti.

Jarāmaraṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, "dhammakathiko bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Jarāmaraṇassa ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, "dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Jarāmaraṇassa ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, "diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū"ti alaṁ vacanāya.

Jātiyā ce bhikkhu -pa-. Bhavassa ce bhikkhu. Upādānassa ce bhikkhu. Taṇhāya ce bhikkhu. Vedanāya ce bhikkhu. Phassassa ce bhikkhu. Saḷāyatanassa ce bhikkhu. Nāmarūpassa ce bhikkhu. Viññāṇassa ce bhikkhu. Saṅkhārānaṁ ce bhikkhu. Avijjāya ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, "dhammakathiko bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Avijjāya ce bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, "dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Avijjāya ce bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādāvimutto hoti, "diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū"ti alaṁ vacanāyāti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Acelakassapasutta

17. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Addasā kho acelo Kassapo Bhagavantaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, ekamantaṁ ṭhito kho acelo Kassapo Bhagavantaṁ etadavoca "puccheyyāma mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ kañcideva[1] desaṁ, sace no bhavaṁ Gotamo okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā"ti.

Akālo kho tāva Kassapa pañhassa, antaragharaṁ paviṭṭhamhāti. Dutiyampi kho acelo Kassapo Bhagavantaṁ etadavoca "puccheyyāma mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ kañcideva desaṁ, sace no bhavaṁ Gotamo okāsaṁ karoti pañhassa veyyākaraṇāyā"ti. Akālo kho tāva Kassapa pañhassa, antaragharaṁ paviṭṭhamhāti. Tatiyampi kho acelo Kassapo -pa- āntaragharaṁ paviṭṭhamhāti. Evaṁ vutte acelo Kassapo Bhagavantaṁ etadavoca "na kho pana mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ bahudeva pucchitukāmā"ti. Puccha Kassapa yadākaṅkhasīti.

Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkataṁ dukkhanti. "Mā hevaṁ Kassapā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ pana bho Gotama paraṁkataṁ dukkhanti. "Mā hevaṁ Kassapā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhanti. "Mā hevaṁ Kassapā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ pana bho Gotama asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhanti. "Mā hevaṁ Kassapā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ nu kho bho Gotama natthi dukkhanti. Na kho Kassapa natthi dukkhaṁ, atthi kho Kassapa dukkhanti. Tena hi bhavaṁ Gotamo dukkhaṁ na jānāti na passatīti. Na khvāhaṁ Kassapa dukkhaṁ na jānāmi na passāmi, jānāmi khvāhaṁ Kassapa dukkhaṁ, passāmi khvāhaṁ Kassapa dukkhanti.

"Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkataṁ dukkhan"ti iti puṭṭho samāno "mā hevaṁ Kassapā"ti vadesi. "Kiṁ pana bho Gotama paraṁkataṁ dukkhan"ti

---

1. Kiñcideva (Ka)

iti puṭṭho samāno "mā hevaṁ Kassapā"ti vadesi. "Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhan"ti iti puṭṭho samāno "mā hevaṁ Kassapā"ti vadesi. "Kiṁ pana bho Gotama asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhan"ti iti puṭṭho samāno "mā hevaṁ Kassapā"ti vadesi. "Kiṁ nu kho bho Gotama natthi dukkhan"ti iti puṭṭho samāno "na kho Kassapa natthi dukkhaṁ, atthi kho Kassapa dukkhan"ti vadesi. "Tena hi bhavaṁ Gotamo dukkhaṁ na jānāti na passatī"ti iti puṭṭho samāno "na khvāhaṁ Kassapa dukkhaṁ na jānāmi na passāmi, jānāmi khvāhaṁ Kassapa dukkhaṁ, passāmi khvāhaṁ Kassapa dukkhan"ti vadesi. Ācikkhatu ca[1] me bhante Bhagavā dukkhaṁ, desetu ca[1] me bhante Bhagavā dukkhanti.

"So karoti so paṭisaṁvedayatī"ti[2] kho Kassapa ādito sato "sayaṁkataṁ dukkhan"ti iti vadaṁ sassataṁ etaṁ pareti. "Añño karoti añño paṭisaṁvedayatī"ti kho Kassapa vedanābhitunnassa sato "paraṁkataṁ dukkhan"ti iti vadaṁ ucchedaṁ etaṁ pareti. Ete te Kassapa ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evaṁ vutte acelo Kassapo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bhante, abhikkantaṁ bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya -pa- 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evamevaṁ Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāhaṁ bhante Bhagavantaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, labheyyāhaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadan"ti.

Yo kho Kassapa aññatitthiyapubbo imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhati pabbajjaṁ ākaṅkhati upasampadaṁ, so cattāro māse parivasati, catunnaṁ māsānaṁ accayena[3] āraddhacittā bhikkhū[4] pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya. Api ca mayā puggalavemattatā viditāti.

---

1. Ayaṁ cakāro Sī-potthake natthi.
2. Paṭisaṁvediyatīti (Sī, I, Ka)
3. Accayena parivuṭṭhaparivāsaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)
4. Bhikkhū ākaṅkhamānā (Syā, Kaṁ, I, Ka)

Sace bhante aññatitthiyapubbo imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhati pabbajjaṁ ākaṅkhati upasampadaṁ, cattāro māse parivasati, catunnaṁ māsānaṁ accayena[1] āraddhacittā bhikkhū[2] pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, ahaṁ cattāri vassāni parivasissāmi, catunnaṁ vassānaṁ accayena[1] āraddhacittā bhikkhū pabbājentu upasampādentu bhikkhubhāvāyāti.

Alattha kho acelo Kassapo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ, acirūpasampanno ca panāyasmā Kassapo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā Kassapo arahataṁ ahosīti. . Sattamaṁ.

## 8. Timbarukasutta

18. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Timbaruko paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Timbaruko paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkataṁ sukhadukkhanti. "Mā hevaṁ Timbarukā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ pana bho Gotama paraṁkataṁ sukhadukkhanti. "Mā hevaṁ Timbarukā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkatañca paraṁkatañca sukhadukkhanti. "Mā hevaṁ Timbarukā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ pana bho Gotama asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhanti. "Mā hevaṁ Timbarukā"ti Bhagavā avoca. Kiṁ nu kho bho Gotama natthi sukhadukkhanti. Na kho Timbaruka natthi sukhadukkhaṁ, atthi kho Timbaruka sukhadukkhanti. Tena hi bhavaṁ Gotamo sukhadukkhaṁ na jānāti na passatīti. Na khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhaṁ na jānāmi na passāmi, jānāmi khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhaṁ passāmi khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhanti.

---

1. Accayena parivuṭṭhaparivāsaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Bhikkhū ākaṅkhamānā (Syā, Kaṁ, I, Ka)

“Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkataṁ sukhadukkhan”ti iti puṭṭho samāno “mā hevaṁ Timbarukā”ti vadesi. “Kiṁ pana bho Gotama paraṁkataṁ sukhadukkhan”ti iti puṭṭho samāno “mā hevaṁ Timbarukā”ti vadesi. “Kiṁ nu kho bho Gotama sayaṁkatañca paraṁkatañca sukhadukkhan”ti iti puṭṭho samāno “mā hevaṁ Timbarukā”ti vadesi. “Kiṁ pana bho Gotama asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhan”ti iti puṭṭho samāno “mā hevaṁ Timbarukā”ti vadesi. “Kiṁ nu kho bho Gotama natthi sukhadukkhan”ti iti puṭṭho samāno “na kho Timbaruka natthi sukhadukkhaṁ, atthi kho Timbaruka sukhadukkhan”ti vadesi. “Tena hi bhavaṁ Gotamo sukhadukkhaṁ na jānāti na passatī”ti iti puṭṭho samāno “na khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhaṁ na jānāmi na passāmi, jānāmi khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhaṁ, passāmi khvāhaṁ Timbaruka sukhadukkhan”ti vadesi. Ācikkhatu ca me bhavaṁ Gotamo sukhadukkhaṁ, desetu ca me bhavaṁ Gotamo sukhadukkhanti.

“Sā vedanā so vedayatī”ti kho Timbaruka ādito sato “sayaṁkataṁ sukhadukkhan”ti evampāhaṁ na vadāmi. “Aññā vedanā añño vedayatī”ti kho Timbaruka vedanābhitunnassa sato “paraṁkataṁ sukhadukkhan”ti evampāhaṁ na vadāmi. Ete te Timbaruka ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evaṁ vutte Timbaruko paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkantaṁ bho Gotama -pa- esāhaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṁghañca, upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Bālapaṇḍitasutta

19. Sāvatthiyaṁ viharati. Avijjānīvaraṇassa bhikkhave bālassa taṇhāya sampayuttassa evamayaṁ kāyo samudāgato. Iti ayañceva kāyo bahiddhā ca nāmarūpaṁ, itthetaṁ dvayaṁ, dvayaṁ paṭicca phasso

saḷevāyatanāni[1], yehi phuṭṭho bālo sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedayati etesaṁ vā aññatarena.

Avijjānīvaraṇassa bhikkhave paṇḍitassa taṇhāya sampayuttassa evamayaṁ kāyo samudāgato. Iti ayañceva kāyo bahiddhā ca nāmarūpaṁ, itthetaṁ dvayaṁ, dvayaṁ paṭicca phasso saḷevāyatanāni, yehi phuṭṭho paṇḍito sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedayati etesaṁ vā aññatarena.

Tatra bhikkhave ko viseso ko adhippayāso[2] kiṁ nānākaraṇaṁ paṇḍitassa bālenāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti.

Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Yāya ca bhikkhave avijjāya nivutassa bālassa yāya ca taṇhāya sampayuttassa ayaṁ kāyo samudāgato, sā ceva avijjā bālassa appahīnā, sā ca taṇhā aparikkhīṇā. Taṁ kissa hetu, na bhikkhave bālo acari brahmacariyaṁ sammā dukkhakkhayāya. Tasmā bālo kāyassa bhedā kāyūpago hoti, so kāyūpago samāno na parimuccati jātiyā jarāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, "na parimuccati dukkhasmā"ti vadāmi.

Yāya ca bhikkhave avijjāya nivutassa paṇḍitassa yāya ca taṇhāya sampayuttassa ayaṁ kāyo samudāgato, sā ceva avijjā paṇḍitassa pahīnā, sā ca taṇhā parikkhīṇā. Taṁ kissa hetu, acari bhikkhave paṇḍito brahmacariyaṁ sammā dukkhakkhayāya. Tasmā paṇḍito kāyassa bhedā na kāyūpago hoti, so akāyūpago samāno parimuccati jātiyā jarāmaraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, "parimuccati dukkhasmā"ti vadāmi. Ayaṁ kho bhikkhave

---

1. Saḷāyatanāni (Ka)
2. Adhippāyo (Sī, I, Ka), adhippāyaso (Syā, Kaṁ), adhi + pa + yasu + ṇa + si = adhippayāso.

viseso ayaṁ adhippayāso idaṁ nānākaraṇaṁ paṇḍitassa bālena yadidaṁ brahmacariyavāsoti. . Navamaṁ.

## 10. Paccayasutta

20. Sāvatthiyaṁ viharati. Paṭiccasamuppādañca vo bhikkhave desessāmi paṭiccasamuppanne ca dhamme, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamo ca bhikkhave paṭiccasamuppādo. Jātipaccayā bhikkhave jarāmaraṇaṁ, uppādā vā Tathāgatānaṁ anuppādā vā Tathāgatānaṁ ṭhitāva sā dhātu dhammaṭṭhitatā dhammaniyāmatā idappaccayatā, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti, abhisambujjhitvā abhisametvā ācikkhati deseti paññāpeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti "passathā"ti cāha. Jātipaccayā bhikkhave jarāmaraṇaṁ.

Bhavapaccayā bhikkhave jāti -pa-. Upādānapaccayā bhikkhave bhavo. Taṇhāpaccayā bhikkhave upādānaṁ. Vedanāpaccayā bhikkhave taṇhā. Phassapaccayā bhikkhave vedanā. Saḷāyatanapaccayā bhikkhave phasso. Nāmarūpapaccayā bhikkhave saḷāyatanaṁ. Viññāṇapaccayā bhikkhave nāmarūpaṁ. Saṅkhārapaccayā bhikkhave viññāṇaṁ. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā uppādā vā Tathāgatānaṁ anuppādā vā Tathāgatānaṁ ṭhitāva sā dhātu dhammaṭṭhitatā dhammaniyāmatā idappaccayatā, taṁ Tathāgato abhisambujjhati abhisameti, abhisambujjhitvā abhisametvā ācikkhati deseti paññāpeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti "passathā"ti cāha. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā. Iti kho bhikkhave yā tatra tathatā avitathatā anaññathatā idappaccayatā. Ayaṁ vuccati bhikkhave paṭiccasamuppādo.

Katame ca bhikkhave paṭiccasamuppannā dhammā. Jarāmaraṇaṁ bhikkhave aniccaṁ saṅkhataṁ paṭiccasamuppannaṁ khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammaṁ. Jāti bhikkhave aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Bhavo bhikkhave anicco saṅkhato paṭiccasamuppanno khayadhammo vayadhammo virāgadhammo nirodhadhammo. Upādānaṁ bhikkhave -pa-. Taṇhā bhikkhave. Vedanā bhikkhave. Phasso bhikkhave. Saḷāyatanaṁ bhikkhave. Nāmarūpaṁ bhikkhave.

viññāṇaṁ bhikkhave. Saṅkhārā bhikkhave. Avijjā bhikkhave aniccā saṅkhatā paṭiccasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Ime vuccanti bhikkhave paṭiccasamuppannā dhammā.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa ayañca paṭiccasamuppādo ime ca paṭiccasamuppannā dhammā yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhā honti, so vata pubbantaṁ vā paṭidhāvissati "ahosiṁ nu kho ahaṁ[1] atītamaddhānaṁ, nanu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ, kiṁ nu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ, kathaṁ nu kho ahosiṁ atītamaddhānaṁ, kiṁ hutvā kiṁ ahosiṁ nu kho ahaṁ atītamaddhānan"ti. Aparantaṁ vā upadhāvissati[2] "bhavissāmi nu kho ahaṁ anāgatamaddhānaṁ, nanu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ, kiṁ nu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ, kathaṁ nu kho bhavissāmi anāgatamaddhānaṁ, kiṁ hutvā kiṁ bhavissāmi nu kho ahaṁ anāgatamaddhānan"ti. Etarahi vā paccuppannaṁ addhānaṁ ajjhattaṁ kathaṁkathī bhavissati "ahaṁ nu khosmi, no nu khosmi, kiṁ nu khosmi, kathaṁ nu khosmi, ayaṁ nu kho satto kuto āgato, so kuhiṁ gamissatī"ti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Taṁ kissa hetu, tathā hi bhikkhave ariyasāvakassa ayañca paṭiccasamuppādo ime ca paṭiccasamuppannā dhammā yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhāti. . Dasamaṁ.

Āhāravaggo dutiyo.

### Tassuddānaṁ

Āhāraṁ Phagguno ceva, dve ca Samaṇabrāhmaṇā.
Kaccānagotta Dhammakathikaṁ, Acelaṁ Timbarukena ca.
Bālapaṇḍitato ceva, dasamo Paccayena cāti.

---

## 3. Dasabalavagga

### 1. Dasabalasutta

21. Sāvatthiyaṁ viharati. Dasabalasamannāgato bhikkhave Tathāgato catūhi ca vesārajjehi samannāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti,

1. Nu khvāhaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka)
2. Apadhāvissati (Ka)

parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti—iti rūpaṁ iti rūpassa samudayo iti rūpassa atthaṅgamo, iti vedanā iti vedanāya samudayo iti vedanāya atthaṅgamo, iti saññā iti saññāya samudayo iti saññāya atthaṅgamo, iti saṅkhārā iti saṅkhārānaṁ samudayo iti saṅkhārānaṁ atthaṅgamo, iti viññāṇaṁ iti viññāṇassa samudayo iti viññāṇassa atthaṅgamo, iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Dutiyadasabalasutta

22. Sāvatthiyaṁ viharati. Dasabalasamannāgato bhikkhave Tathāgato catūhi ca vesārajjehi samannāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavatteti—iti rūpaṁ iti rūpassa samudayo iti rūpassa atthaṅgamo, iti vedanā iti vedanāya samudayo iti vedanāya atthaṅgamo, iti saññā iti saññāya samudayo iti saññāya atthaṅgamo, iti saṅkhārā iti saṅkhārānaṁ samudayo iti saṅkhārānaṁ atthaṅgamo, iti viññāṇaṁ iti viññāṇassa samudayo iti viññāṇassa atthaṅgamo, iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Evaṁ svākkhāto bhikkhave mayā dhammo uttāno vivaṭo pakāsito chinnapilotiko. Evaṁ svākkhāte kho bhikkhave mayā dhamme uttāne vivaṭe pakāsite chinnapilotike alameva saddhāpabbajitena kulaputtena vīriyaṁ ārabhituṁ “kāmaṁ taco ca nhāru[1] ca

1. Nahāru (Sī, Syā, Kaṁ, I)

aṭṭhi ca avasissatu sarīre upasussatu[1] maṁsalohitaṁ. Yaṁ taṁ purisathāmena purisavīriyena purisaparakkamena pattabbaṁ, na taṁ apāpuṇitvā vīriyassa saṇṭhānaṁ bhavissatī”ti.

Dukkhaṁ bhikkhave kusīto viharati vokiṇṇo pāpakehi akusalehi dhammehi, mahantañca sadatthaṁ parihāpeti, āraddhavīriyo ca kho bhikkhave sukhaṁ viharati pavivitto pāpakehi akusalehi dhammehi, mahantañca sadatthaṁ paripūreti. Na bhikkhave hīnena aggassa patti hoti, aggena ca kho bhikkhave aggassa patti hoti. Maṇḍapeyyamidaṁ bhikkhave brahmacariyaṁ, Satthā sammukhībhūto. Tasmātiha bhikkhave vīriyaṁ ārabhatha appattassa pattiyā anadhigatassa adhigamāya asacchikatassa sacchikiriyāya, “evaṁ no ayaṁ amhākaṁ pabbajjā avañjhā bhavissati saphalā sa-udrayā. Yesañca[2] mayaṁ paribhuñjāma cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ. Tesaṁ te kārā amhesu mahapphalā bhavissanti mahānisaṁsā”ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ. Attatthaṁ vā hi bhikkhave sampassamānena alameva appamādena sampādetuṁ, paratthaṁ vā hi bhikkhave sampassamānena alameva appamādena sampādetuṁ, ubhayatthaṁ vā hi bhikkhave sampassamānena alameva appamādena sampādetunti. . Dutiyaṁ.

## 3. Upanisasutta

23. Sāvatthiyaṁ viharati. Jānato ahaṁ bhikkhave passato āsavānaṁ khayaṁ vadāmi, no ajānato no apassato. Kiñca bhikkhave jānato kiṁ passato āsavānaṁ khayo hoti. Iti rūpaṁ iti rūpassa samudayo iti rūpassa atthaṅgamo, iti vedanā -pa- iti saññā. Iti saṅkhārā. Iti viññāṇaṁ iti viññāṇassa samudayo iti viññāṇassa atthaṅgamoti. Evaṁ kho bhikkhave jānato evaṁ passato āsavānaṁ khayo hoti.

Yampissa taṁ bhikkhave khayasmiṁ khayeñāṇaṁ, tampi sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave khayeñāṇassa upanisā, “vimuttī”tissa vacanīyaṁ. Vimuttimpāhaṁ[3] bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave

---

1. Avasussatu Ma 2 (146) piṭṭhe.
2. Yesaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), yesaṁ hi (I, Ka)
3. Vimuttimpahaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

vimuttiyā upanisā, “virāgo”tissa vacanīyaṁ. Virāgampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave virāgassa upanisā, “nibbidā”tissa vacanīyaṁ. Nibbidampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave nibbidāya upanisā, “yathābhūtañāṇadassanan”tissa vacanīyaṁ. Yathābhūtañāṇadassanampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave yathābhūtañāṇadassanassa upanisā, “samādhī”tissa vacanīyaṁ. Samādhimpāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ.

Kā ca bhikkhave samādhissa upanisā, “sukhan”tissa vacanīyaṁ. Sukhampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave sukhassa upanisā, “passaddhī”tissa vacanīyaṁ. Passaddhimpāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave passaddhiyā upanisā, “pītī”tissa vacanīyaṁ. Pītimpāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave pītiyā upanisā, “pāmojjan”tissa vacanīyaṁ. Pāmojjampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave pāmojjassa upanisā, “saddhā”tissa vacanīyaṁ. Saddhampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ.

Kā ca bhikkhave saddhāya upanisā, “dukkha”ntassa vacanīyaṁ. Dukkhampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave dukkhassa upanisā, “jātī”tissa vacanīyaṁ. Jātimpāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave jātiyā upanisā, “bhavo”tissa vacanīyaṁ. Bhavampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave bhavassa upanisā, “upādānan”tissa vacanīyaṁ. Upādānampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ. Kā ca bhikkhave upādānassa upanisā, “taṇhā”tissa vacanīyaṁ. Taṇhampāhaṁ bhikkhave sa-upanisaṁ vadāmi, no anupanisaṁ.

Kā ca bhikkhave taṇhāya upanisā, “vedanā”tissa vacanīyaṁ -pa- “phasso”tissa vacanīyaṁ. “Saḷāyatanan”tissa vacanīyaṁ. “Nāmarūpan”tissa vacanīyaṁ. “Viññāṇan”tissa vacanīyaṁ. “Saṅkhārā”tissa vacanīyaṁ. Saṅkhārepāhaṁ bhikkhave sa-upanise vadāmi, no anupanise. Kā ca bhikkhave saṅkhārānaṁ upanisā, “avijjā”tissa vacanīyaṁ.

Iti kho bhikkhave avijjūpanisā saṅkhārā, saṅkhārūpanisaṁ viññāṇaṁ, viññāṇūpanisaṁ nāmarūpaṁ, nāmarūpūpanisaṁ saḷāyatanaṁ, saḷāyatanūpaniso phasso, phassūpanisā vedanā, vedanūpanisā taṇhā, taṇhūpanisaṁ upādānaṁ, upādānūpaniso bhavo, bhavūpanisā jāti, jātūpanisaṁ dukkhaṁ, dukkhūpanisā saddhā, saddhūpanisaṁ pāmojjaṁ, pāmojjūpanisā pīti, pītūpanisā passaddhi, passaddhūpanisaṁ sukhaṁ, sukhūpaniso samādhi, samādhūpanisaṁ yathābhūtañāṇadassanaṁ, yathābhūtañāṇadassanūpanisā nibbidā, nibbidūpaniso virāgo, virāgūpanisā vimutti, vimuttūpanisaṁ khayeñāṇaṁ.

Seyyathāpi bhikkhave uparipabbate thullaphusitake deve vassante taṁ udakaṁ yathāninnaṁ pavattamānaṁ pabbatakandara padara sākhā paripūreti, pabbatakandarapadara sākhā paripūrā kusobbhe[1] paripūrenti, kusobbhā paripūrā mahāsobbhe paripūrenti, mahāsobbhā paripūrā kunnadiyo paripūrenti, kunnadiyo paripūrā mahānadiyo paripūrenti, mahānadiyo paripūrā mahāsamuddaṁ paripūrenti.

Evameva kho bhikkhave avijjūpanisā saṅkhārā, saṅkhārūpanisaṁ viññāṇaṁ, viññāṇūpanisaṁ nāmarūpaṁ, nāmarūpūpanisaṁ saḷāyatanaṁ, saḷāyatanūpaniso phasso, phassūpanisā vedanā, vedanūpanisā taṇhā, taṇhūpanisaṁ upādānaṁ, upādānūpaniso bhavo, bhavūpanisā jāti, jātūpanisaṁ dukkhaṁ, dukkhūpanisā saddhā, saddhūpanisaṁ pāmojjaṁ, pāmojjūpanisā pīti, pītūpanisā passaddhi, passaddhūpanisaṁ sukhaṁ, sukhūpaniso samādhi, samādhūpanisaṁ yathābhūtañāṇadassanaṁ, yathābhūtañāṇadassanūpanisā nibbidā, nibbidūpaniso virāgo, virāgūpanisā vimutti, vimuttūpanisaṁ khayeñāṇanti. . Tatiyaṁ.

## 4. Aññatitthiyasutta

24. Rājagahe viharati Veḷuvane. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi "atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ, yaṁnūnāhaṁ yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkameyyan"ti

---

1. Kussubbhe (Sī, Syā, Kaṁ), kusubbhe (I) ṇvādi (129) suttaṁ oloketabbaṁ.

Atha kho āyasmā Sāriputto yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Sāriputtaṁ te aññatitthiyā paribbājakā etadavocuṁ—

"Santāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā paraṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti. Idha panāvuso Sāriputta samaṇo Gotamo kiṁvādī kimakkhāyī, kathaṁ byākaramānā ca mayaṁ vuttavādino ceva samaṇassa Gotamassa assāma, na ca samaṇaṁ Gotamaṁ abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānupāto[1] gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Paṭiccasamuppannaṁ kho āvuso dukkhaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva Bhagavato assa, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā paraṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā paraṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi

1. Vādānuvādo (Ka) Dī 1 (153) piṭṭhepi.

te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Assosi kho āyasmā Ānando āyasmato Sāriputtassa tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ. Atha kho āyasmā Ānando Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako āyasmato Sāriputtassa tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ ahosi kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi.

Sādhu sādhu Ānanda, yathā taṁ Sāriputto sammā byākaramāno byākareyya. Paṭiccasamuppannaṁ kho Ānanda dukkhaṁ vuttaṁ mayā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya.

Tatrānanda ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatrānanda yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Ekamidāhaṁ Ānanda samayaṁ idheva Rājagahe viharāmi Veḷuvane Kalandakanivāpe. Atha khvāhaṁ Ānanda pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisiṁ, tassa mayhaṁ Ānanda etadahosi

“atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya carituṁ, yaṁnūnāhaṁ yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkameyyan”ti.

Atha khvāhaṁ Ānanda yena aññatitthiyānaṁ paribbājakānaṁ ārāmo tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā tehi aññatitthiyehi paribbājakehi saddhiṁ sammodiṁ, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁ, ekamantaṁ nisinnaṁ kho maṁ Ānanda te aññatitthiyā paribbājakā etadavocuṁ—

“Santāvuso Gotama eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Gotama eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā paraṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santāvuso Gotama eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Gotama eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti. Idha no āyasmā Gotamo kiṁvādī kimakkhāyī, kathaṁ byākaramānā ca mayaṁ vuttavādino ceva āyasmato Gotamassa assāma, na ca āyasmantaṁ Gotamaṁ abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā”ti.

Evaṁ vuttāhaṁ Ānanda te aññatitthiye paribbājake etadavocaṁ “paṭiccasamuppannaṁ kho āvuso dukkhaṁ vuttaṁ mayā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā”ti.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. Acchariyaṁ bhante abbhutaṁ

bhante, yatra hi nāma ekena padena sabbo attho vutto bhavissati. Siyā nu kho bhante esevattho vitthārena vuccamāno gambhīro ceva assa gambhīrāvabhāso cāti.

Tena hānanda taññevettha paṭibhātūti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ “jarāmaraṇaṁ āvuso Ānanda kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavan”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ “jarāmaraṇaṁ kho āvuso jātinidānaṁ jātisamudayaṁ jātijātikaṁ jātipabhavan”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ.

Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ “jāti panāvuso Ānanda kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ “jāti kho āvuso bhavanidānā bhavasamudayā bhavajātikā bhavappabhavā”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ.

Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ “bhavo panāvuso Ānanda kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ “bhavo kho āvuso upādānanidāno upādānasamudayo upādānajātiko upādānappabhavo”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ.

Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyaṁ “upādānaṁ panāvuso -pa- taṇhā panāvuso -pa- vedanā panāvuso -pa-. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ “phasso panāvuso Ānanda kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ “phasso kho āvuso saḷāyatananidāno saḷāyatanasamudayo saḷāyatanajātiko saḷāyatanappabhavo”ti. “Channaṁtveva āvuso phassāyatanānaṁ asesavirāganirodhā phassanirodho, phassanirodhā vedanānirodho, vedanānirodhā taṇhānirodho, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī”ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti. . Catutthaṁ.

### 5. Bhūmijasutta

25. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Bhūmijo sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Bhūmijo āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca—

"Santāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā paraṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, santāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkatañca paraṁkatañca sukhadukkhaṁ paññapenti, santi panāvuso Sāriputta eke samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhaṁ paññapenti. Idha no āvuso Sāriputta Bhagavā kiṁvādī kimakkhāyī, kathaṁ byākaramānā ca mayaṁ vuttavādino ceva Bhagavato assāma, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Paṭiccasamuppannaṁ kho āvuso sukhadukkhaṁ vuttaṁ Bhagavatā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva Bhagavato assa, na ca Bhagavantaṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatrāvuso ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti.

Assosi kho āyasmā Ānando āyasmato Sāriputtassa āyasmatā Bhūmijena saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako āyasmato Sāriputtassa āyasmatā Bhūmijena saddhiṁ ahosi kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi.

Sādhu sādhu Ānanda, yathā taṁ Sāriputto sammā byākaramāno byākareyya. Paṭiccasamuppannaṁ kho Ānanda sukhadukkhaṁ vuttaṁ mayā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya.

Tatrānanda ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatrānanda ye te samaṇabrāhmaṇā kammavādā sayaṁkataṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā kammavādā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ sukhadukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Kāye vā hānanda sati kāyasañcetanāhetu uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Vācāya vā hānanda sati vacīsañcetanāhetu uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Mane vā hānanda sati manosañcetanāhetu uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ, avijjāpaccayā ca.

Sāmaṁ vā taṁ Ānanda kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa[1] taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Pare vā taṁ[2] Ānanda kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharonti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Sampajāno vā taṁ Ānanda kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ.

---

1. Yaṁpaccayāya (Syā, Kaṁ), yaṁpaccayā yaṁ (Ka)
2. Pare vāssa taṁ (Sī, I), pare vāyataṁ (Syā, Kaṁ)

asampajāno vā taṁ Ānanda kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ.

Sāmaṁ vā taṁ Ānanda vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Pare vā taṁ Ānanda vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharonti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Sampajāno vā taṁ Ānanda -pa-. Asampajāno vā taṁ Ānanda vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ.

Sāmaṁ vā taṁ Ānanda manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Pare vā taṁ Ānanda manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharenti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Sampajāno vā taṁ Ānanda -pa-. Asampajāno vā taṁ Ānanda manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ.

Imesu Ānanda dhammesu avijjā anupatitā, avijjāya tveva Ānanda asesavirāganirodhā so kāyo na hoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Sā vācā na hoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. So mano na hoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ. Khettaṁ taṁ na hoti -pa-. Vatthu taṁ na hoti -pa-. Āyatanaṁ taṁ na hoti -pa-. Adhikaraṇaṁ taṁ na hoti, yaṁpaccayā'ssa taṁ uppajjati ajjhattaṁ sukhadukkhanti.  . Pañcamaṁ.

### 6. Upavāṇasutta

26. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Upavāṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Upavāṇo Bhagavantaṁ etadavoca—

"Santi bhante eke samaṇabrāhmaṇā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santi pana bhante eke samaṇabrāhmaṇā paraṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, santi pana bhante eke samaṇabrāhmaṇā sayaṁkatañca paraṁkatañca dukkhaṁ paññapenti, santi pana bhante eke samaṇabrāhmaṇā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti. Idha no bhante Bhagavā kiṁvādī kimakkhāyī, kathaṁ byākaramānā ca mayaṁ vuttavādino ceva Bhagavato assāma, na ca Bhagavantaṁ

abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyā"ti.

Paṭiccasamuppannaṁ kho Upavāṇa dukkhaṁ vuttaṁ mayā. Kiṁ paṭicca, phassaṁ paṭicca. Iti vadaṁ vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānupāto gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya.

Tatra Upavāṇa ye te samaṇabrāhmaṇā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, tadapi phassapaccayā.

Tatra Upavāṇa ye te samaṇabrāhmaṇā sayaṁkataṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Yepi te -pa-. Yepi te -pa-. Yepi te samaṇabrāhmaṇā asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ dukkhaṁ paññapenti, te vata aññatra phassā paṭisaṁvedissantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Paccayasutta

27. Sāvatthiyaṁ viharati. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Katamañca bhikkhave jarāmaraṇaṁ, yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko. Ayaṁ vuccati jarā. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālakiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo, idaṁ vuccati maraṇaṁ, iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave jarāmaraṇaṁ. Jātisamudayā jarāmaraṇasamudayo, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo jarāmaraṇanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi.

Katamā ca bhikkhave jāti -pa-. Katamo ca bhikkhave bhavo. Katamañca bhikkhave upādānaṁ. Katamā ca bhikkhave taṇhā. Katamā ca bhikkhave vedanā. Katamo ca bhikkhave phasso. Katamañca bhikkhave saḷāyatanaṁ. Katamañca bhikkhave nāmarūpaṁ. Katamañca bhikkhave viññāṇaṁ.

Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Tayome bhikkhave saṅkhārā, kāyasaṅkhāro vacīsaṅkhāro cittasaṅkhāro. Ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā. Avijjāsamudayā saṅkhārasamudayo, avijjānirodhā saṅkhāranirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yato kho bhikkhave ariyasāvako evaṁ paccayaṁ pajānāti, evaṁ paccayasamudayaṁ pajānāti, evaṁ paccayanirodhaṁ pajānāti, evaṁ paccayanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako diṭṭhisampanno itipi, dassanasampanno itipi, āgato imaṁ saddhammaṁ itipi, passati imaṁ saddhammaṁ itipi, sekkhena ñāṇena samannāgato itipi, sekkhāya vijjāya samannāgato itipi, dhammasotaṁ samāpanno itipi, ariyo nibbedhikapañño itipi, amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati itipīti. . Sattamaṁ.

## 8. Bhikkhusutta

28. Sāvatthiyaṁ viharati. Tatra kho -pa-. Idha bhikkhave bhikkhu jarāmaraṇaṁ pajānāti, jarāmaraṇasamudayaṁ pajānāti, jarāmaraṇanirodhaṁ pajānāti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Jātiṁ pajānāti -pa-. Bhavaṁ pajānāti. Upādānaṁ pajānāti. Taṇhaṁ pajānāti. Vedanaṁ pajānāti. Phassaṁ pajānāti. Saḷāyatanaṁ pajānāti. Nāmarūpaṁ pajānāti. Viññāṇaṁ pajānāti. Saṅkhāre pajānāti, saṅkhārasamudayaṁ pajānāti, saṅkhāranirodhaṁ pajānāti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti.

Katamañca bhikkhave jarāmaraṇaṁ. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripāko. Ayaṁ vuccati jarā. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālakiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo, idaṁ

vuccati maraṇaṁ. Iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave jarāmaraṇaṁ. Jātisamudayā jarāmaraṇasamudayo, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo jarāmaraṇanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Katamā ca bhikkhave jāti -pa-. Katamo ca bhikkhave bhavo. Katamañca bhikkhave upādānaṁ. Katamā ca bhikkhave taṇhā. Vedanā. Phasso. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ.

Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Tayome bhikkhave saṅkhārā, kāyasaṅkhāro vacīsaṅkhāro cittasaṅkhāro. Ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā. Avijjāsamudayā saṅkhārasamudayo, avijjānirodhā saṅkhāranirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yato kho bhikkhave bhikkhu evaṁ jarāmaraṇaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇasamudayaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Evaṁ jātiṁ pajānāti -pa- bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre. Saṅkhārasamudayaṁ. Saṅkhāranirodhaṁ. Evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu diṭṭhisampanno itipi, dassanasampanno itipi, āgato imaṁ saddhammaṁ itipi, passati imaṁ saddhammaṁ itipi, sekkhena ñāṇena samannāgato itipi, sekkhāya vijjāya samannāgato itipi, dhammasotaṁ samāpanno itipi, ariyo nibbedhikapañño itipi, amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati itipīti.  . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Samaṇabrāhmaṇasutta

29. Sāvatthiyaṁ viharati. Tatra kho -pa-. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ na parijānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ na parijānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ na parijānanti, jarāmaraṇanirogominiṁ paṭipadaṁ na parijānanti. Jātiṁ na parijānanti -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre. Saṅkhārasamudayaṁ. Saṅkhāranirodhaṁ. Saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ na parijānanti. Na mete bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā. Na ca

panete āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ parijānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ parijānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ parijānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ parijānanti. Jātiṁ parijānanti -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre parijānanti, saṅkhāra-samudayaṁ parijānanti, saṅkhāranirodhaṁ parijānanti, saṅkhāranirodha-gāminiṁ paṭipadaṁ parijānanti. Te khome bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā. Te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Navamaṁ.

## 10. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta

30. Sāvatthiyaṁ viharati. Tatra kho -pa-. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ nappajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Te vata jarāmaraṇaṁ samatikkamma ṭhassantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Jātiṁ nappajānanti -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre nappajānanti, saṅkhārasamudayaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Te vata saṅkhāre samatikkamma ṭhassantīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ pajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ pajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Te vata jarāmaraṇaṁ samatikkamma ṭhassantīti ṭhānametaṁ vijjati. Jātiṁ pajānanti -pa-. Bhavaṁ. Upādānaṁ. Taṇhaṁ. Vedanaṁ. Phassaṁ. Saḷāyatanaṁ. Nāmarūpaṁ. Viññāṇaṁ. Saṅkhāre pajānanti, saṅkhārasamudayaṁ pajānanti, saṅkhāra-nirodhaṁ pajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Te vata saṅkhāre samatikkamma ṭhassantīti ṭhānametaṁ vijjatīti. . Dasamaṁ.

Dasabalavaggo tatiyo.

### Tassuddānaṁ

Dve Dasabalā Upanisā ca, Aññatitthiyabhūmijo.
Upavāṇo Paccayo Bhikkhu, dve ca Samaṇabrāhmaṇāti.

---

## 4. Kaḷārakhattiyavagga

### 1. Bhūtasutta

31. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati. Tatra kho Bhagavā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi "vuttamidaṁ Sāriputta Pārāyane[1] Ajitapañhe—

Ye ca saṅkhātadhammāse, ye ca sekkhā puthū idha.
Tesaṁ me nipako iriyaṁ, puṭṭho pabrūhi mārisāti.

Imassa nu kho Sāriputta saṁkhittena bhāsitassa kathaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo"ti. Evaṁ vutte āyasmā Sāriputto tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho Bhagavā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi -pa-. Dutiyampi kho āyasmā Sāriputto tuṇhī ahosi. Tatiyampi kho Bhagavā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi "vuttamidaṁ Sāriputta Pārāyane Ajitapañhe—

Ye ca saṅkhātadhammāse, ye ca sekkhā puthū idha.
Tesaṁ me nipako iriyaṁ, puṭṭho pabrūhi mārisāti.

Imassa nu kho Sāriputta saṁkhittena bhāsitassa kathaṁ vitthārena attho daṭṭhabbo"ti. Tatiyampi kho āyasmā Sāriputto tuṇhī ahosi.

"Bhūtamidan"ti Sāriputta passasīti. "Bhūtamidan"ti bhante yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, "bhūtamidan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā bhūtassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. "Tadāhārasambhavan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, "tadāhārasambhavan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āhārasambhavassa nibbidāya virāgāya nirodhāya

---

1. Pārāyaṇe (Sī)

paṭipanno hoti. “Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā nirodhadhammassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Evaṁ kho bhante sekkho hoti.

Kathañca bhante saṅkhātadhammo hoti. “Bhūtamidan”ti bhante yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “bhūtamidan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā bhūtassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. “Tadāhārasambhavan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “tadāhārasambhavan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āhārasambhavassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. “Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā nirodhadhammassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. Evaṁ kho bhante saṅkhātadhammo hoti. Iti kho bhante yaṁ taṁ vuttaṁ Pārāyane Ajitapañhe—

Ye ca saṅkhātadhammāse, ye ca sekkhā puthū idha.
Tesaṁ me nipako iriyaṁ, puṭṭho pabrūhi mārisāti.

Imassa khvāhaṁ bhante saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena atthaṁ ājānāmīti.

Sādhu sādhu Sāriputta, “bhūtamidan”ti Sāriputta yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “bhūtamidan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā bhūtassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. “Tadāhārasambhavan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “tadāhārasambhavan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āhārasambhavassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. “Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā nirodhadhammassa nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti. Evaṁ kho Sāriputta sekkho hoti.

Kathañca Sāriputta saṅkhātadhammo hoti. “Bhūtamidan”ti Sāriputta yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, “bhūtamidan”ti yathābhūtaṁ sammappaññāya

disvā bhūtassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. "Tadāhārasambhavan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, "tadāhārasambhavan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā āhārasambhavassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. "Tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya passati, "tadāhāranirodhā yaṁ bhūtaṁ taṁ nirodhadhamman"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā nirodhadhammassa nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti. Evaṁ kho Sāriputta saṅkhātadhammo hoti. Iti kho Sāriputta yaṁ taṁ vuttaṁ Pārāyane Ajitapañhe—

Ye ca saṅkhātadhammāse, ye ca sekkhā puthū idha.
Tesaṁ me nipako iriyaṁ, puṭṭho pabrūhi mārisāti.

Imassa kho Sāriputta saṁkhittena bhāsitassa evaṁ vitthārena attho daṭṭhabboti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Kaḷārasutta

32. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "Moḷiyaphagguno āvuso Sāriputta bhikkhu sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto"ti. Na hi nūna so āyasmā imasmiṁ dhammavinaye assāsamalatthāti. Tena hāyasmā Sāriputto imasmiṁ dhammavinaye assāsaṁ pattoti. Na khvāhaṁ āvuso kaṅkhāmīti. Āyatiṁ panāvusoti. Na khvāhaṁ āvuso vicikicchāmīti. Atha kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "āyasmatā bhante Sāriputtena aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti".

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi "ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Sāriputtaṁ āmantehi 'Satthā taṁ āvuso Sāriputta

āmantetī'ti". "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "Satthā taṁ āvuso Sāriputta āmantetī"ti. "Evaṁ āvuso"ti kho āyasmā Sāriputto tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Sāriputtaṁ Bhagavā etadavoca "saccaṁ kira tayā Sāriputta aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti". Na kho bhante etehi padehi etehi byañjanehi attho[1] vuttoti. Yena kenacipi Sāriputta pariyāyena kulaputto aññaṁ byākaroti, atha kho byākataṁ byākatato daṭṭhabbanti. Nanu ahampi bhante evaṁ vadāmi "na kho bhante etehi padehi etehi byañjanehi attho vutto"ti.

Sace taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ jānatā pana tayā āvuso Sāriputta kathaṁ passatā aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti", evaṁ puṭṭho tvaṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ jānatā pana tayā āvuso Sāriputta kathaṁ passatā aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti", evaṁ puṭṭhohaṁ[2] bhante evaṁ byākareyyaṁ "yaṁnidānā āvuso jāti, tassa nidānassa khayā khīṇasmiṁ 'khīṇāmhī'ti viditaṁ. 'Khīṇāmhī'ti viditvā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā'ti pajānāmī"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "jāti panāvuso Sāriputta kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā"ti, evaṁ puṭṭho taṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "jāti panāvuso Sāriputta kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "jāti kho āvuso bhavanidānā

---

1. Attho ca (Syā, Kaṁ, Ka) 2. Puṭṭho ahaṁ (Syā, Kaṁ), puṭṭhāhaṁ (I, Ka)

bhavasamudayā bhavajātikā bhavappabhavā"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "bhavo panāvuso Sāriputta kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "bhavo panāvuso Sāriputta kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "bhavo kho āvuso upādānanidāno upādānasamudayo upādānajātiko upādānappabhavo"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "upādānaṁ panāvuso -pa-. Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "taṇhā panāvuso Sāriputta kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "taṇhā panāvuso Sāriputta kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "taṇhā kho āvuso vedanānidānā vedanāsamudayā vedanājātikā vedanāpabhavā"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ jānato pana te āvuso Sāriputta kathaṁ passato yā vedanāsu nandī, sā na upaṭṭhāsī"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ jānato pana te āvuso Sāriputta kathaṁ passato yā vedanāsu nandī, sā na upaṭṭhāsī"ti, evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "tisso kho imā āvuso vedanā. Katamā tisso, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho āvuso tisso vedanā aniccā, yadaniccaṁ taṁ dukkhanti viditaṁ[1], yā vedanāsu nandī, sā na upaṭṭhāsī"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sādhu sādhu Sāriputta, ayampi kho Sāriputta pariyāyo, etasseva atthassa saṁkhittena veyyākaraṇāya "yaṁ kiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhasmin"ti.

---

1. Viditā (Ṭīkā)

Sace pana taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ vimokkhā pana tayā āvuso Sāriputta aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti", evaṁ puṭṭho tvaṁ Sāriputta kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bhante evaṁ puccheyyuṁ "kathaṁ vimokkhā pana tayā āvuso Sāriputta aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ. Nāparaṁ itthattāyāti pajānāmī'ti", evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyaṁ "ajjhattaṁ vimokkhā khvāhaṁ āvuso sabbupādānakkhayā tathā sato viharāmi, yathā sataṁ viharantaṁ āsavā nānussavanti, attānañca nāvajānāmī"ti. Evaṁ puṭṭhohaṁ bhante evaṁ byākareyyanti.

Sādhu sādhu Sāriputta, ayampi kho Sāriputta pariyāyo, etasseva atthassa saṁkhittena veyyākaraṇāya "ye āsavā samaṇena vuttā, tesvāhaṁ na kaṅkhāmi, te me pahīnāti na vicikicchāmī"ti. Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvā Sugato uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi.

Tatra kho āyasmā Sāriputto acirapakkantassa Bhagavato bhikkhū āmantesi "pubbe appaṭisaṁviditaṁ maṁ āvuso Bhagavā paṭhamaṁ pañhaṁ apucchi, tassa me ahosi dandhāyitattaṁ. Yato ca kho me āvuso Bhagavā paṭhamaṁ pañhaṁ anumodi, tassa mayhaṁ āvuso etadahosi 'divasaṁ cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, divasampāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi. Rattiṁ cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, rattimpāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi. Rattindivaṁ[1] cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, rattindivampāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi. Dve rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya -pa-. Dve rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ -pa-. Tīṇi rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya -pa-. Tīṇi rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ -pa-. Cattāri rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya -pa-. Cattāri

1. Rattidivaṁ (Ka)

rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ -pa-. Pañca rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya -pa-. Pañca rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ -pa-. Cha rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya -pa-. Cha rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ -pa-. Satta rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, satta rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehī'ti".

Atha kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Kaḷārakhattiyo bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "āyasmatā bhante Sāriputtena sīhanādo nadito 'pubbe appaṭisaṁviditaṁ maṁ āvuso Bhagavā paṭhamaṁ pañhaṁ apucchi, tassa me ahosi dandhāyitattaṁ. Yato ca kho me āvuso Bhagavā paṭhamaṁ pañhaṁ anumodi, tassa mayhaṁ āvuso etadahosi 'divasaṁ cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, divasampāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi. Rattiṁ cepi -pa-. Rattindivaṁ cepi maṁ Bhagavā -pa-. Dve rattindivāni cepi maṁ Bhagavā -pa-. Tīṇi. Cattāri. Pañca. Cha. Satta rattindivāni cepi maṁ Bhagavā etamatthaṁ puccheyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, satta rattindivānipāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehī'ti".

Sā hi bhikkhu Sāriputtassa dhammadhātu suppaṭividdhā, yassā dhammadhātuyā suppaṭividdhattā divasaṁ cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, divasampi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi. Rattiṁ cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, rattimpi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya -pa-. Rattindivaṁ cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, rattindivampi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya. Dve rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, dve rattindivānipi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya. Tīṇi rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, tīṇi rattindivānipi me Sāriputto

etamatthaṁ byākareyya. Cattāri rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, cattāri rittindivānipi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya. Pañca rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, pañca rattindivānipi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya. Cha rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ, cha rittindivānipi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya. Satta rattindivāni cepāhaṁ Sāriputtaṁ etamatthaṁ puccheyyaṁ aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehi, satta rattindivānipi me Sāriputto etamatthaṁ byākareyya aññamaññehi padehi aññamaññehi pariyāyehī”ti. . Dutiyaṁ.

### 3. Ñāṇavatthusutta

33. Sāvatthiyaṁ. Catucattārīsaṁ vo bhikkhave ñāṇavatthūni desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamāni[1] bhikkhave catucattārīsaṁ ñāṇavatthūni. Jarāmaraṇe ñāṇaṁ, jarāmaraṇasamudaye ñāṇaṁ, jarāmaraṇanirodhe ñāṇaṁ, jarāmaraṇanirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Jātiyā ñāṇaṁ, jātisamudaye ñāṇaṁ, jātinirodhe ñāṇaṁ, jātinirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Bhave ñāṇaṁ, bhavasamudaye ñāṇaṁ, bhavanirodhe ñāṇaṁ, bhavanirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Upādāne ñāṇaṁ, upādānasamudaye ñāṇaṁ, upādānanirodhe ñāṇaṁ, upādānanirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Taṇhāya ñāṇaṁ, taṇhāsamudaye ñāṇaṁ, taṇhānirodhe ñāṇaṁ, taṇhānirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Vedanāya ñāṇaṁ, vedanāsamudaye ñāṇaṁ, vedanānirodhe ñāṇaṁ, vedanānirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Phasse ñāṇaṁ -pa-. Saḷāyatane ñāṇaṁ. Nāmarūpe ñāṇaṁ. Viññāṇe ñāṇaṁ. Saṅkhāresu ñāṇaṁ, saṅkhārasamudaye ñāṇaṁ, saṅkhāranirodhe ñāṇaṁ, saṅkhāranirodhagāminiyā paṭipadāya ñāṇaṁ. Imāni vuccanti bhikkhave catucattārīsaṁ ñāṇavatthūni.

Katamañca bhikkhave jarāmaraṇaṁ. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhi tamhi sattanikāye jarā jīraṇatā khaṇḍiccaṁ pāliccaṁ valittacatā āyuno

---

1. Katamāni ca (Syā, Kaṁ, I, Ka)

saṁhāni indriyānaṁ paripāko. Ayaṁ vuccati jarā. Yā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ tamhā tamhā sattanikāyā cuti cavanatā bhedo antaradhānaṁ maccu maraṇaṁ kālakiriyā khandhānaṁ bhedo kaḷevarassa nikkhepo. Idaṁ vuccati maraṇaṁ, iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ. Idaṁ vuccati bhikkhave jarāmaraṇaṁ.

Jātisamudayā jarāmaraṇasamudayo, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo jarāmaraṇanirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yato kho bhikkhave ariyasāvako evaṁ jarāmaraṇaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇasamudayaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhaṁ pajānāti, evaṁ jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Idamassa dhamme ñāṇaṁ, so iminā dhammena diṭṭhena viditena akālikena pattena pariyogāḷhena atītānāgatena yaṁ neti.

Ye kho keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ abbhaññaṁsu, jarāmaraṇasamudayaṁ abbhaññaṁsu, jarāmaraṇanirodhaṁ abbhaññaṁsu, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññaṁsu, sabbete evameva abbhaññaṁsu, seyyathāpāhaṁ etarahi.

Yepi hi keci anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ abhijānissanti, jarāmaraṇasamudayaṁ abhijānissanti, jarāmaraṇanirodhaṁ abhijānissanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhijānissanti, sabbete evameva abhijānissanti, seyyathāpāhaṁ etarahīti. Idamassa anvaye ñāṇaṁ.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imāni dve ñāṇāni parisuddhāni honti pariyodātāni dhamme ñāṇañca anvaye ñāṇañca. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako "diṭṭhisampanno" itipi, "dassanasampanno" itipi, "āgato imaṁ saddhammaṁ" itipi, "passati imaṁ saddhammaṁ" itipi, "sekkhena ñāṇena samannāgato" itipi, "sekkhāya vijjāya samannāgato" itipi, "dhammasotaṁ samāpanno" itipi, "ariyo nibbedhikapañño" itipi, "amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati "itipīti.

Katamā ca bhikkhave jāti. Katamo ca bhikkhave bhavo. Katamañca bhikkhave upādānaṁ. Katamā ca bhikkhave taṇhā. Katamā ca bhikkhave vedanā. Katamo ca bhikkhave phasso. Katamañca bhikkhave saḷāyatanaṁ. Katamañca

bhikkhave nāmarūpaṁ. Katamañca bhikkhave viññāṇaṁ. Katame ca bhikkhave saṅkhārā. Tayome bhikkhave saṅkhārā, kāyasaṅkhāro vacīsaṅkhāro cittasaṅkhāroti. Ime vuccanti bhikkhave saṅkhārā.

Avijjāsamudayā saṅkhārasamudayo, avijjānirodhā saṅkhāranirodho, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo saṅkhāranirodhagāminī paṭipadā. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi.

Yato kho bhikkhave ariyasāvako evaṁ saṅkhāre pajānāti, evaṁ saṅkhārasamudayaṁ pajānāti, evaṁ saṅkhāranirodhaṁ pajānāti, evaṁ saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānāti. Idamassa dhamme ñāṇaṁ, so iminā dhammena diṭṭhena viditena akālikena pattena pariyogāḷhena atītānāgatena yaṁ neti.

Ye kho keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā saṅkhāre abbhaññaṁsu, saṅkhārasamudayaṁ abbhaññaṁsu, saṅkhāranirodhaṁ abbhaññaṁsu, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññaṁsu, sabbete evameva abbhaññaṁsu, seyyathāpāhaṁ etarahi.

Ye hipi keci anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā saṅkhāre abhijānissanti, saṅkhārasamudayaṁ abhijānissanti, saṅkhāranirodhaṁ abhijānissanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abhijānissanti, sabbete evameva abhijānissanti, seyyathāpāhaṁ etarahi. Idamassa anvaye ñāṇaṁ.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imāni dve ñāṇāni parisuddhāni honti pariyodātāni dhamme ñāṇañca anvaye ñāṇañca. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako "diṭṭhisampanno" itipi, "dassanasampanno" itipi, "āgato imaṁ saddhammaṁ" itipi, "passati imaṁ saddhammaṁ" itipi, "sekkhena ñāṇena samannāgato" itipi, "sekkhāya vijjāya samannāgato" itipi, "dhammasotaṁ samāpanno" itipi, "ariyo nibbedhikapañño" itipi, "amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati" itipīti. . Tatiyaṁ.

### 4. Dutiyañāṇavatthusutta

34. Sāvatthiyaṁ viharati. Sattasattari vo bhikkhave ñāṇavatthūni desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamāni bhikkhave sattasattari ñāṇavatthūni. Jātipaccayā jarāmaraṇanti ñāṇaṁ, asati jātiyā natthi jarāmaraṇanti ñāṇaṁ. Atītampi addhānaṁ jātipaccayā jarāmaraṇanti ñāṇaṁ, asati jātiyā natthi jarāmaraṇanti ñāṇaṁ. Anāgatampi addhānaṁ jātipaccayā jarāmaraṇanti ñāṇaṁ, asati jātiyā natthi jarāmaraṇanti ñāṇaṁ. Yampissa taṁ dhammaṭṭhitiñāṇaṁ, tampi khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammanti ñāṇaṁ.

Bhavapaccayā jātīti ñāṇaṁ -pa-. Upādānapaccayā bhavoti ñāṇaṁ. Taṇhāpaccayā upādānanti ñāṇaṁ. Vedanāpaccayā taṇhāti ñāṇaṁ. Phassapaccayā vedanāti ñāṇaṁ. Saḷāyatanapaccayā phassoti ñāṇaṁ. Nāmarūpapaccayā saḷāyatananti ñāṇaṁ. Viññāṇapaccayā nāmarūpanti ñāṇaṁ, saṅkhārapaccayā viññāṇanti ñāṇaṁ. Avijjāpaccayā saṅkhārāti ñāṇaṁ, asati avijjāya natthi saṅkhārāti ñāṇaṁ. Atītampi addhānaṁ avijjāpaccayā saṅkhārāti ñāṇaṁ, asati avijjāya natthi saṅkhārāti ñāṇaṁ. Anāgatampi addhānaṁ avijjāpaccayā saṅkhārāti ñāṇaṁ, asati avijjāya natthi saṅkhārāti ñāṇaṁ. Yampissa taṁ dhammaṭṭhitiñāṇaṁ, tampi khayadhammaṁ vayadhammaṁ virāgadhammaṁ nirodhadhammanti ñāṇaṁ. Imāni vuccanti bhikkhave sattasattari ñāṇavatthūnīti. . Catutthaṁ.

## 5. Avijjāpaccayasutta

35. Sāvatthiyaṁ viharati. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hotīti. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "katamaṁ nu kho bhante jarāmaraṇaṁ, kassa ca panidaṁ jarāmaraṇan"ti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "katamaṁ jarāmaraṇaṁ, kassa ca panidaṁ jarāmaraṇan"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya, "aññaṁ jarāmaraṇaṁ, aññassa ca panidaṁ jarāmaraṇan"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. "Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhu ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

"Katamā nu kho bhante jāti, kassa ca panāyaṁ jātī"ti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "katamā jāti, kassa ca panāyaṁ jātī"ti

iti vā bhikkhu yo vadeyya, "aññā jāti, aññassa ca panāyaṁ jātī"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. "Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhu ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti "bhavapaccayā jātī"ti.

"Katamo nu kho bhante bhavo, kassa ca panāyaṁ bhavo"ti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "katamo bhavo, kassa ca panāyaṁ bhavo"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya, "añño bhavo, aññassa ca panāyaṁ bhavo"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. "Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhu ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti "upādānapaccayā bhavo"ti -pa- "taṇhāpaccayā upādānan"ti. "Vedanāpaccayā taṇhā"ti. "Phassapaccayā vedanā"ti. "Saḷāyatanapaccayā phasso"ti. "Nāmarūpapaccayā saḷāyatanan"ti. "Viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti. "Saṅkhārapaccayā viññāṇan"ti.

"Katame nu kho bhante saṅkhārā, kassa ca panime saṅkhārā"ti. "No kallo pañho"ti Bhagavā avoca, "katame saṅkhārā, kassa ca panime saṅkhārā"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya, "aññe saṅkhārā, aññassa ca panime saṅkhārā"ti iti vā bhikkhu yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. "Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran"ti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhu ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti.

Avijjāya tveva bhikkhu asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. "Katamaṁ jarāmaraṇaṁ, kassa ca panidaṁ jarāmaraṇaṁ" iti vā. "Aññaṁ jarāmaraṇaṁ, aññassa ca panidaṁ jarāmaraṇaṁ" iti vā. "Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ" iti vā. "Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ" iti vā. Sabbānissa tāni pahīnāni bhavanti ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni āyatiṁ anuppādadhammāni.

Avijjāya tveva bhikkhu asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. “Katamā jāti, kassa ca panāyaṁ jāti” iti vā. “Aññā jāti, aññassa ca panāyaṁ jāti” iti vā. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā. “Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā. Sabbānissa tāni pahīnāni bhavanti ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni āyatiṁ anuppādadhammāni.

Avijjāya tveva bhikkhu asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. Katamo bhavo -pa-. Katamaṁ upādānaṁ. Katamā taṇhā. Katamā vedanā. Katamo phasso. Katamaṁ saḷāyatanaṁ. Katamaṁ nāmarūpaṁ. Katamaṁ viññāṇaṁ -pa-.

Avijjāya tveva bhikkhu asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. “Katame saṅkhārā, kassa ca panime saṅkhārā” iti vā. “Aññe saṅkhārā, aññassa ca panime saṅkhārā” iti vā. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā. “Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā. Sabbānissa tāni pahīnāni bhavanti ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni āyatiṁ anuppādadhammānīti. . Pañcamaṁ.

## 6. Dutiya-avijjāpaccayasutta

36. Sāvatthiyaṁ vitarati. Avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

“Katamaṁ jarāmaraṇaṁ, kassa ca panidaṁ jarāmaraṇan”ti iti vā bhikkhave yo vadeyya, “aññaṁ jarāmaraṇaṁ, aññassa ca panidaṁ jarāmaraṇan”ti iti vā bhikkhave yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā bhikkhave diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, “aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā bhikkhave diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhave ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti “jātipaccayā jarāmaraṇan”ti.

Katamaṁ jāti -pa-. Katamo bhavo. Katamaṁ upādānaṁ. Katamā taṇhā. Katamā vedanā. Katamo phasso. Katamaṁ saḷāyatanaṁ. Katamaṁ nāmarūpaṁ. Katamaṁ viññāṇaṁ. “Katame saṅkhārā, kassa ca panime saṅkhārā”ti iti vā bhikkhave yo vadeyya, “aññe saṅkhārā, aññassa ca panime saṅkhārā” iti vā bhikkhave yo vadeyya. Ubhayametaṁ ekatthaṁ byañjanameva nānaṁ. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā bhikkhave diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti, “aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā bhikkhave diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hoti. Ete te bhikkhave ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti “avijjāpaccayā saṅkhārā”ti.

Avijjāya tveva bhikkhave asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. “Katamaṁ jarāmaraṇaṁ, kassa ca panidaṁ jarāmaraṇaṁ” iti vā. “Aññaṁ jarāmaraṇaṁ, aññassa ca panidaṁ jarāmaraṇaṁ” iti vā. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā. “Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā. Sabbānissa tāni pahīnāni bhavanti ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni āyatiṁ anuppādadhammāni.

Avijjāya tveva bhikkhave asesavirāganirodhā, yānissa tāni visūkāyikāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici. Katamā jāti -pa-. Katamo bhavo. Katamaṁ upādānaṁ. Katamā taṇhā. Katamā vedanā. Katamo phasso. Katamaṁ saḷāyatanaṁ. Katamaṁ nāmarūpaṁ. Katamaṁ viññāṇaṁ. “Katame saṅkhārā, kassa ca panime saṅkhārā” iti vā. “Aññe saṅkhārā, aññassa ca panime saṅkhārā” iti vā. “Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ” iti vā. “Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīraṁ” iti vā. Sabbānissa tāni pahīnāni bhavanti ucchinnamūlāni tālāvatthukatāni anabhāvaṁkatāni āyatiṁ anuppādadhammānīti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Natumhasutta

37. Sāvatthiyaṁ viharati. Nāyaṁ bhikkhave kāyo tumhākaṁ, napi aññesaṁ. Purāṇamidaṁ bhikkhave kammaṁ abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ vedaniyaṁ daṭṭhabbaṁ.

Tatra kho bhikkhave sutavā ariyasāvako paṭiccasamuppādaññeva sādhukaṁ yoniso manasi karoti "iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati. Imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati. Yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī"ti. . Sattamaṁ.

## 8. Cetanāsutta

38. Sāvatthiyaṁ viharati. Yañca bhikkhave ceteti, yañca pakappeti, yañca anuseti. Ārammaṇametaṁ[1] hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe āyatiṁ punabbhavābhinibbatti hoti, āyatiṁ punabbhavābhinibbattiyā sati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

No ce bhikkhave ceteti, no ce pakappeti, atha ce anuseti. Ārammaṇametaṁ hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe āyatiṁ punabbhavābhinibbatti hoti, āyatiṁ punabbhavābhinibbattiyā sati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Yato ca kho bhikkhave no ceva ceteti, no ca pakappeti, no ca anuseti. Ārammaṇametaṁ na hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe asati patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhite viññāṇe avirūḷhe āyatiṁ punabbhavābhinibbatti na hoti, āyatiṁ punabbhavābhinibbattiyā asati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Aṭṭhamaṁ.

---

1. Ārammaṇametaṁ (?)

### 9. Dutiyacetanāsutta

39. Sāvatthiyaṁ viharati. Yañca bhikkhave ceteti, yañca pakappeti, yañca anuseti. Ārammaṇametaṁ hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe nāmarūpassa avakkanti hoti. Nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā -pa- taṇhā. Upādānaṁ. Bhavo. Jāti. Jarāmaraṇaṁ. Sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

No ce bhikkhave ceteti, no ce pakappeti, atha ce anuseti. Ārammaṇametaṁ hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe nāmarūpassa avakkanti hoti. Nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Yato ca kho bhikkhave no ceva ceteti, no ca pakappeti, no ca anuseti. Ārammaṇametaṁ na hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe asati patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhite viññāṇe avirūḷhe nāmarūpassa avakkanti na hoti. Nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Navamaṁ.

### 10. Tatiyacetanāsutta

40. Sāvatthiyaṁ viharati. Yañca bhikkhave ceteti, yañca pakappeti, yañca anuseti. Ārammaṇametaṁ hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe nati hoti, natiyā sati āgatigati hoti, āgatigatiyā sati cutūpapāto hoti, cutūpapāte sati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

No ce bhikkhave ceteti, no ce pakappeti, atha ce anuseti. Ārammaṇametaṁ hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe sati patiṭṭhā viññāṇassa hoti, tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe virūḷhe nati hoti,

natiyā sati āgatigati hoti, āgatigatiyā sati cutūpapāto hoti, cutūpapāte sati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Yato ca kho bhikkhave no ceva ceteti, no ca pakappeti, no ca anuseti. Ārammaṇametaṁ na hoti viññāṇassa ṭhitiyā, ārammaṇe asati patiṭṭhā viññāṇassa na hoti, tadappatiṭṭhite viññāṇe avirūḷhe nati na hoti, natiyā asati āgatigati na hoti, āgatigatiyā asati cutūpapāto na hoti, cutūpapāte asati āyatiṁ jāti jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Dasamaṁ.

Kaḷārakhattiyavaggo catuttho.

### Tassuddānaṁ

Bhūtamidaṁ Kaḷārañca, duve ca Ñāṇavatthūni.
Avijjāpaccayā ca dve, Natumhā Cetanā tayoti.

---

## 5. Gahapativagga

### 1. Pañcaverabhayasutta

41. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Anāthapiṇḍikaṁ gahapatiṁ Bhagavā etadavoca—

Yato kho gahapati ariyasāvakassa pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti, catūhi ca sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti, ariyo cassa ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho, so ākaṅkhamāno attanāva attānaṁ byākareyya “khīṇanirayomhi khīṇatiracchānayoni khīṇapettivisayo khīṇāpāyaduggativinipāto, sotāpannohamasmi avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano”ti.

Katamāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. Yaṁ gahapati pāṇātipātī pāṇātipātapaccayā diṭṭhadhammikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, samparāyikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, cetasikampi dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Pāṇātipātā paṭiviratassa evaṁ taṁ bhayaṁ veraṁ vūpasantaṁ hoti. (1)

Yaṁ gahapati adinnādāyī adinnādānapaccayā diṭṭhadhammikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, samparāyikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, cetasikampi dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Adinnādānā paṭiviratassa evaṁ taṁ bhayaṁ veraṁ vūpasantaṁ hoti. (2)

Yaṁ gahapati kāmesumicchācārī kāmesumicchācārapaccayā diṭṭhadhammikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, samparāyikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, cetasikampi dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Kāmesumicchācārā paṭiviratassa evaṁ taṁ bhayaṁ veraṁ vūpasantaṁ hoti. (3)

Yaṁ gahapati musāvādī musāvādapaccayā diṭṭhadhammikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, samparāyikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, cetasikampi dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Musāvādā paṭiviratassa evaṁ taṁ bhayaṁ veraṁ vūpasantaṁ hoti. (4)

Yaṁ gahapati surāmerayamajjapamādaṭṭhāyī surāmerayamajjapamādaṭṭhānapaccayā diṭṭhadhammikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, samparāyikampi bhayaṁ veraṁ pasavati, cetasikampi dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭiviratassa evaṁ taṁ bhayaṁ veraṁ vūpasantaṁ hoti. Imāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. (5)

Katamehi catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti. Idha gahapati ariyasāvako Buddhe aveccappasādena samannāgato hoti "itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti. (1)

Dhamme aveccappasādena samannāgato hoti "svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhī"ti. (2)

Saṁghe aveccappasādena samannāgato hoti "suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ujuppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho ñāyappaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho sāmīcippaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho, yadidaṁ cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā, esa Bhagavato sāvakasaṁgho āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaraṁ puññakkhettaṁ lokassā"ti. (3)

Ariyakantehi sīlehi samannāgato hoti akhaṇḍehi acchiddehi asabalehi akammāsehi bhujissehi viññuppasatthehi aparāmaṭṭhehi samādhisaṁvattanikehi. Imehi catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti. (4)

Katamo cassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho. Idha gahapati ariyasāvako paṭiccasamuppādaññeva sādhukaṁ yoniso manasi karoti "iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī"ti. Ayamassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho.

Yato kho gahapati ariyasāvakassa imāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. Imehi ca catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti. Ayañcassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho. So ākaṅkhamāno attanāva attānaṁ byākareyya "khīṇanirayomhi khīṇatiracchānayoni khīṇapettivisayo khīṇāpāyaduggativinipāto, sotāpannohamasmi avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano"ti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Dutiyapañcaverabhayasutta

42. Sāvatthiyaṁ viharati. Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. Catūhi ca sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti, ariyo cassa ñāyo paññāya sudiṭṭho

hoti suppaṭividdho, so ākaṅkhamāno attanāva attānaṁ byākareyya “khīṇanirayomhi -pa- avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano”ti.

Katamāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. Yaṁ bhikkhave pāṇātipātī -pa-. Yaṁ bhikkhave adinnādāyī. Yaṁ bhikkhave kāmesumicchācārī. Yaṁ bhikkhave musāvādī. Yaṁ bhikkhave surāmerayamajjapamādaṭṭhāyī -pa-. Imāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti.

Katamehi catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti. Idha bhikkhave ariyasāvako Buddhe -pa- dhamme. Saṁghe. Ariyakantehi sīlehi samannāgato hoti. Imehi catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti.

Katamo cassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho. Idha bhikkhave ariyasāvako paṭiccasamuppādaññeva sādhukaṁ yoniso manasi karoti -pa- ayamassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho.

Yato kho bhikkhave ariyasāvakassa imāni pañca bhayāni verāni vūpasantāni honti. Imehi ca catūhi sotāpattiyaṅgehi samannāgato hoti, ayañcassa ariyo ñāyo paññāya sudiṭṭho hoti suppaṭividdho, so ākaṅkhamāno attanāva attānaṁ byākareyya “khīṇanirayomhi khīṇatiracchānayoni khīṇapettivisayo khīṇāpāyaduggativinipāto, sotāpannohamasmi avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano”ti. . Dutiyaṁ.

### 3. Dukkhasutta

43. Sāvatthiyaṁ viharati. Dukkhassa bhikkhave samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamo ca bhikkhave dukkhassa samudayo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa samudayo.

Sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ -pa-. Ghānañca paṭicca gandhe ca -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca -pa-. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa samudayo.

Katamo ca bhikkhave dukkhassa atthaṅgamo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa atthaṅgamo.

Sotañca paṭicca sadde ca uppajjati sotaviññāṇaṁ -pa-. Ghānañca paṭicca gandhe ca -pa-. Jivhañca paṭicca rase ca -pa-. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa atthaṅgamoti. . Tatiyaṁ.

### 4. Lokasutta

44. Sāvatthiyaṁ viharati. Lokassa bhikkhave samudayañca atthaṅgamañca desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamo ca bhikkhave lokassa samudayo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa samudayo.

Sotañca paṭicca sadde ca -pa-. Ghānañca paṭicca gandhe ca. Jivhañca paṭicca rase ca. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā -pa- jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa samudayo.

Katamo ca bhikkhave lokassa atthaṅgamo. Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa atthaṅgamo.

Sotañca paṭicca sadde ca -pa-. Ghānañca paṭicca gandhe ca. Jivhañca paṭicca rase ca. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. Ayaṁ kho bhikkhave lokassa atthaṅgamoti. . Catutthaṁ.

## 5. Ñātikasutta

45. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Ñātike viharati Giñjakāvasathe. Atha kho Bhagavā rahogato paṭisallāno imaṁ dhammapariyāyaṁ abhāsi—

Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Sotañca paṭicca sadde ca -pa-. Ghānañca paṭicca gandhe ca. Jivhañca paṭicca rase ca. Kāyañca paṭicca phoṭṭhabbe ca. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Cakkhuñca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Sotañca paṭicca sadde ca -pa-. Manañca paṭicca dhamme ca uppajjati manoviññāṇaṁ, tiṇṇaṁ saṅgati phasso, phassapaccayā vedanā, vedanāpaccayā taṇhā. Tassāyeva taṇhāya asesavirāganirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Tena kho pana samayena aññataro bhikkhu Bhagavato upassuti[1] ṭhito hoti. Addasā kho Bhagavā taṁ bhikkhuṁ upassuti ṭhitaṁ, disvāna taṁ bhikkhuṁ etadavoca "assosi no tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyan"ti. Evaṁ bhanteti. Uggaṇhāhi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, pariyāpuṇāhi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, dhārehi tvaṁ bhikkhu imaṁ dhammapariyāyaṁ, atthasaṁhito ayaṁ[2] bhikkhu dhammapariyāyo ādibrahmacariyakoti. . Pañcamaṁ.

### 6. Aññatarabrāhmaṇasutta

46. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho aññataro brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho bho Gotama so karoti, so paṭisaṁvedayatīti. "So karoti, so paṭisaṁvedayatī"ti kho brāhmaṇa ayameko anto.

Kiṁ pana bho Gotama añño karoti, añño paṭisaṁvedayatīti. "Añño karoti, añño paṭisaṁvedayatī"ti kho brāhmaṇa ayaṁ dutiyo anto. Ete te brāhmaṇa ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti— avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

---

1. Upassutiṁ (Sī, I) 2. Atthasaṁhitoyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ), atthasaṁhitāyaṁ (I, Ka)

avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evaṁ vutte so brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Jāṇussoṇisutta

47. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ -pa- ekamantaṁ nisinno kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho bho Gotama sabbamatthīti. “Sabbamatthī”ti kho brāhmaṇa ayameko anto.

Kiṁ pana bho Gotama sabbaṁ natthīti. “Sabbaṁ natthī”ti kho brāhmaṇa ayaṁ dutiyo anto. Ete te brāhmaṇa ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evaṁ putte Jāṇussoṇi brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca “abhikkantaṁ bho Gotama -pa- pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan”ti. . Sattamaṁ.

### 8. Lokāyatikasutta

48. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Lokāyatiko brāhmaṇo yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho Lokāyatiko brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca—

Kiṁ nu kho bho Gotama sabbamatthīti. “Sabbamatthī”ti kho brāhmaṇa jeṭṭhametaṁ lokāyataṁ.

Kiṁ pana bho Gotama sabbaṁ natthīti. "Sabbaṁ natthī"ti kho brāhmaṇa dutiyametaṁ lokāyataṁ.

Kiṁ nu kho bho Gotama sabbamekattanti. "Sabbamekattan"ti kho brāhmaṇa tatiyametaṁ lokāyataṁ.

Kiṁ pana bho Gotama sabbaṁ puthuttanti. "Sabbaṁ puthuttan"ti kho brāhmaṇa catutthametaṁ lokāyataṁ. Ete te brāhmaṇa ubho ante anupagamma majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti—avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Evaṁ vutte Lokāyatiko brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama -pa- ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Ariyasāvakasutta

49. Sāvatthiyaṁ viharati. Na bhikkhave sutavato ariyasāvakassa evaṁ hoti "kiṁ nu kho—kismiṁ sati kiṁ hoti, kissuppādā kiṁ uppajjati, (kismiṁ sati saṅkhārā honti, kismiṁ sati viññāṇaṁ hoti)[1] kismiṁ sati nāmarūpaṁ hoti, kismiṁ sati saḷāyatanaṁ hoti, kismiṁ sati phasso hoti, kismiṁ sati vedanā hoti, kismiṁ sati taṇhā hoti, kismiṁ sati upādānaṁ hoti, kismiṁ sati bhavo hoti, kismiṁ sati jāti hoti, kismiṁ sati jarāmaraṇaṁ hotī"ti.

Atha kho bhikkhave sutavato ariyasāvakassa aparappaccayā ñāṇamevettha hoti "imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, (avijjāya sati saṅkhārā honti, saṅkhāresu sati viññāṇaṁ hoti,)[1] viññāṇe sati nāmarūpaṁ hoti, nāmarūpe sati saḷāyatanaṁ

---

1. ( ) Etthantare pāṭhā kesuci potthakesu na dissantīti Sī-I-potthakesu dassitā. Tathā sati anantarasuttaṭīkāya sameti.

hoti, saḷāyatane sati phasso hoti, phasse sati vedanā hoti, vedanāya sati taṇhā hoti, taṇhāya sati upādānaṁ hoti, upādāne sati bhavo hoti, bhave sati jāti hoti, jātiyā sati jarāmaraṇaṁ hotī"ti. So evaṁ pajānāti "evamayaṁ loko samudayatī"ti.

Na bhikkhave sutavato ariyasāvakassa evaṁ hoti "kiṁ nu kho—kismiṁ asati kiṁ na hoti, kissa nirodhā kiṁ nirujjhati, (kismiṁ asati saṅkhārā na honti, kismiṁ asati viññāṇaṁ na hoti,)[1] kismiṁ asati nāmarūpaṁ na hoti, kismiṁ asati saḷāyatanaṁ na hoti, kismiṁ asati phasso na hoti, kismiṁ asati vedanā na hoti, kismiṁ asati taṇhā na hoti, kismiṁ asati upādānaṁ na hoti, kismiṁ asati bhavo na hoti, kismiṁ asati jāti na hoti, kismiṁ asati jarāmaraṇaṁ na hotī"ti.

Atha kho bhikkhave sutavato ariyasāvakassa aparappaccayā ñāṇamevettha hoti "imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, (avijjāya asati saṅkhārā na honti, saṅkhāresu asati viññāṇaṁ na hoti,)[1] viññāṇe asati nāmarūpaṁ na hoti, nāmarūpe asati saḷāyatanaṁ na hoti -pa- bhavo na hoti. Jāti na hoti. Jātiyā asati jarāmaraṇaṁ na hotī"ti. So evaṁ pajānāti "evamayaṁ loko nirujjhatī"ti.

Yato kho bhikkhave ariyasāvako evaṁ lokassa samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako diṭṭhisampanno itipi -pa- amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati itipīti. . Navamaṁ.

### 10. Dutiya-ariyasāvakasutta

50. Sāvatthiyaṁ viharati. Na bhikkhave sutavato ariyasāvakassa evaṁ hoti "kiṁ nu kho—kismiṁ sati kiṁ hoti, kissuppādā kiṁ uppajjati, kismiṁ sati saṅkhārā honti, kismiṁ sati viññāṇaṁ hoti, kismiṁ sati nāmarūpaṁ hoti, kismiṁ sati saḷāyatanaṁ hoti, kismiṁ

---

1. ( ) Etthantare pāṭhāpi tattha tatheva dassitā.

sati phasso hoti, kismiṁ sati vedanā hoti, kismiṁ sati taṇhā hoti, kismiṁ sati upādānaṁ hoti, kismiṁ sati bhavo hoti, kismiṁ sati jāti hoti, kismiṁ sati jarāmaraṇaṁ hotī”ti.

Atha kho bhikkhave sutavato ariyasāvakassa aparappaccayā ñāṇamevettha hoti “imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, avijjāya sati saṅkhārā honti, saṅkhāresu sati viññāṇaṁ hoti, viññāṇe sati nāmarūpaṁ hoti, nāmarūpe sati saḷāyatanaṁ hoti, saḷāyatane sati phasso hoti, phasse sati vedanā hoti, vedanāya sati taṇhā hoti, taṇhāya sati upādānaṁ hoti, upādāne sati bhavo hoti, bhave sati jāti hoti, jātiyā sati jarāmaraṇaṁ hotī”ti. So evaṁ pajānāti “evamayaṁ loko samudayatī”ti.

Na bhikkhave sutavato ariyasāvakassa evaṁ hoti “kiṁ nu kho—kismiṁ asati kiṁ na hoti, kissa nirodhā kiṁ nirujjhati, kismiṁ asati saṅkhārā na honti, kismiṁ asati viññāṇaṁ na hoti, kismiṁ asati nāmarūpaṁ na hoti, kismiṁ asati saḷāyatanaṁ na hoti, kismiṁ asati phasso na hoti, kismiṁ asati vedanā na hoti, kismiṁ asati taṇhā na hoti -pa- upādānaṁ. Bhavo. Jāti. Kismiṁ asati jarāmaraṇaṁ na hotī”ti.

Atha kho bhikkhave sutavato ariyasāvakassa aparappaccayā ñāṇamevettha hoti “imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati, avijjāya asati saṅkhārā na honti, saṅkhāresu asati viññāṇaṁ na hoti, viññāṇe asati nāmarūpaṁ na hoti, nāmarūpe asati saḷāyatanaṁ na hoti -pa- jātiyā asati jarāmaraṇaṁ na hotī”ti. So evaṁ pajānāti “evamayaṁ loko nirujjhatī”ti.

Yato kho bhikkhave ariyasāvako evaṁ lokassa samudayañca atthaṅgamañca yathābhūtaṁ pajānāti. Ayaṁ vuccati bhikkhave ariyasāvako diṭṭhisampanno itipi, dassanasampanno itipi, āgato imaṁ saddhammaṁ itipi, passati imaṁ saddhammaṁ itipi, sekkhena ñāṇena samannāgato itipi,

sekkhāya vijjāya samannāgato itipi, dhammasotaṁ samāpanno itipi, ariyo nibbedhikapañño itipi, amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhati itipīti. . Dasamaṁ.

Gahapativaggo pañcamo.

**Tassuddānaṁ**

Dve Pañcaverabhayā vuttā, Dukkhaṁ Loko ca Ñātikaṁ.
Aññataraṁ Jāṇussoṇi ca, Lokāyatikena aṭṭhamaṁ.
Dve Ariyasāvakā vuttā, vaggo tena pavuccatīti.

## 6. Dukkhavagga

### 1. Parivīmaṁsanasutta

51. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Kittāvatā nu kho bhikkhave bhikkhu parivīmaṁsamāno parivīmaṁseyya sabbaso sammā dukkhakkhayāyāti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Idha bhikkhave bhikkhu parivīmaṁsamāno parivīmaṁsati "yaṁ kho idaṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ dukkhaṁ loke uppajjati jarāmaraṇaṁ, idaṁ nu kho dukkhaṁ kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ, kismiṁ sati jarāmaraṇaṁ hoti, kismiṁ asati jarāmaraṇaṁ na hotī"ti. So parivīmaṁsamāno evaṁ pajānāti "yaṁ kho idaṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ dukkhaṁ loke

uppajjati jarāmaraṇaṁ, idaṁ kho dukkhaṁ jātinidānaṁ jātisamudayaṁ jātijātikaṁ jātippabhavaṁ, jātiyā sati jarāmaraṇaṁ hoti, jātiyā asati jarāmaraṇaṁ na hotī"ti.

So jarāmaraṇañca pajānāti, jarāmaraṇasamudayañca pajānāti, jarāmaraṇanirodhañca pajānāti, yā ca jarāmaraṇanirodhasāruppagāminī paṭipadā, tañca pajānāti, tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno jarāmaraṇanirodhāya.

Athāparaṁ parivīmaṁsamāno parivīmaṁsati "jāti panāyaṁ kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā, kismiṁ sati jāti hoti, kismiṁ asati jāti na hotī"ti. So parivīmaṁsamāno evaṁ pajānāti "jāti bhavanidānā bhavasamudayā bhavajātikā bhavappabhavā, bhave sati jāti hoti, bhave asati jāti na hotī"ti.

So jātiñca pajānāti, jātisamudayañca pajānāti, jātinirodhañca pajānāti, yā ca jātinirodhasāruppagāminī paṭipadā, tañca pajānāti, tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno jātinirodhāya.

Athāparaṁ parivīmaṁsamāno parivīmaṁsati "bhavo panāyaṁ kiṁnidāno -pa- upādānaṁ panidaṁ kiṁnidānaṁ. Taṇhā panāyaṁ kiṁnidānā. Vedanā. Phasso. Saḷāyatanaṁ panidaṁ kiṁnidānaṁ. Nāmarūpaṁ panidaṁ. Viññāṇaṁ panidaṁ. Saṅkhārā panime kiṁnidānā kiṁsamudayā kiṁjātikā kiṁpabhavā, kismiṁ sati saṅkhārā honti, kismiṁ asati saṅkhārā na hontī"ti. So parivīmaṁsamāno evaṁ pajānāti "saṅkhārā avijjānidānā avijjāsamudayā avijjājātikā avijjāpabhavā, avijjāya sati saṅkhārā honti, avijjāya asati saṅkhārā na hontī"ti.

So saṅkhāre ca pajānāti, saṅkhārasamudayañca pajānāti, saṅkhāranirodhañca pajānāti, yā ca saṅkhāranirodhasāruppagāminī paṭipadā, tañca pajānāti. Tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno saṅkhāranirodhāya.

Avijjāgato yaṁ bhikkhave purisapuggalo puññaṁ ce saṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, puññūpagaṁ hoti viññāṇaṁ. Apuññaṁ ce saṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, apuññūpagaṁ hoti viññāṇaṁ. Āneñjaṁ ce saṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, āneñjūpagaṁ hoti viññāṇaṁ. Yato kho bhikkhave bhikkhuno avijjā pahīnā hoti, vijjā uppannā. So avijjāvirāgā vijjuppādā neva puññābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, na apuññābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, na āneñjābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. Anabhisaṅkharonto anabhisañcetayanto na kiñci loke upādiyati, anupādiyaṁ na paritassati, aparitassaṁ paccattaññeva parinibbāyati, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti.

So sukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, "sā aniccā"ti pajānāti, "anajjhositā"ti pajānāti, "anabhinanditā"ti pajānāti. Dukkhaṁ ce vedanaṁ vedayati, "sā aniccā"ti pajānāti, "anajjhositā"ti pajānāti, "anabhinanditā"ti pajānāti. Adukkhamasukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, "sā aniccā"ti pajānāti, "anajjhositā"ti pajānāti, "anabhinanditā"ti pajānāti. So sukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ[1] vedayati. Dukkhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ vedayati. Adukkhamasukhaṁ ce vedanaṁ vedayati, visaṁyutto naṁ vedayati.

So kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno "kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī"ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno "jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī"ti pajānāti. "Kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissanti sarīrāni avasissantī"ti pajānāti.

Seyyathāpi bhikkhave puriso kumbhakārapākā uṇhaṁ kumbhaṁ uddharitvā same bhūmibhāge paṭisisseyya[2]. Tatra yāyaṁ usmā, sā tattheva vūpasameyya, kapallāni avasisseyyuṁ. Evameva kho bhikkhave bhikkhu kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno "kāyapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī"ti pajānāti, jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayamāno

---

1. Taṁ vedanaṁ (Sī, I), vedanaṁ (Ka)
2. Paṭiviseyya (Sī), patiṭṭhapeyya (Syā, Kaṁ, I), paṭiseveyya (Ṭīkā)

"jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vedayāmī"ti pajānāti. "Kāyassa bhedā uddhaṁ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sītībhavissanti, sarīrāni avasissantī"ti pajānāti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, api nu kho khīṇāsavo bhikkhu puññābhisaṅkhāraṁ vā abhisaṅkhareyya, apuññābhisaṅkhāraṁ vā abhisaṅkhareyya, āneñjābhisaṅkhāraṁ vā abhisaṅkhareyyāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana saṅkhāresu asati saṅkhāranirodhā api nu kho viññāṇaṁ paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana viññāṇe asati viññāṇanirodhā api nu kho nāmarūpaṁ paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana nāmarūpe asati nāmarūpanirodhā api nu kho saḷāyatanaṁ paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana saḷāyatane asati saḷāyatananirodhā api nu kho phasso paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana phasse asati phassanirodhā api nu kho vedanā paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana vedanāya asati vedanānirodhā api nu kho taṇhā paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana taṇhāya asati taṇhānirodhā api nu kho upādānaṁ paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana upādāne asati upādānanirodhā api nu kho bhavo paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana bhave asati bhavanirodhā api nu kho jāti paññāyethāti. No hetaṁ bhante. Sabbaso vā pana jātiyā asati jātinirodhā api nu kho jarāmaraṇaṁ paññāyethāti. No hetaṁ bhante.

Sādhu sādhu bhikkhave, evametaṁ bhikkhave, netaṁ aññathā, saddahatha me taṁ bhikkhave adhimuccatha, nikkaṅkhā ettha hotha nibbicikicchā, esevanto dukkhassāti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Upādānasutta

52. Sāvatthiyaṁ viharati. Upādāniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

seyyathāpi bhikkhave dasannaṁ vā kaṭṭhavāhānaṁ vīsāya vā kaṭṭhavāhānaṁ tiṁsāya vā kaṭṭhavāhānaṁ cattārīsāya vā kaṭṭhavāhānaṁ mahā-aggikkhandho jaleyya, tatra puriso kālena kālaṁ sukkhāni ceva tiṇāni pakkhipeyya, sukkhāni ca gomayāni pakkhipeyya, sukkhāni ca kaṭṭhāni pakkhipeyya. Evaṁ hi so bhikkhave mahā-aggikkhandho tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ jaleyya. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Upādāniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave dasannaṁ vā kaṭṭhavāhānaṁ vīsāya vā tiṁsāya vā cattārīsāya vā kaṭṭhavāhānaṁ mahā-aggikkhandho jaleyya, tatra puriso na kālena kālaṁ sukkhāni ceva tiṇāni pakkhipeyya, na sukkhāni ca gomayāni pakkhipeyya, na sukkhāni ca kaṭṭhāni pakkhipeyya. Evaṁ hi so bhikkhave mahā-aggikkhandho purimassa ca upādānassa pariyādānā aññassa ca anupahārā[1] anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Dutiyaṁ.

### 3. Saṁyojanasutta

53. Sāvatthiyaṁ viharati. Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

---

1. Anupāhārā (I)

Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyeyya, tatra puriso kālena kālaṁ telaṁ āsiñceyya vaṭṭiṁ upasaṁhareyya. Evaṁ hi so bhikkhave telappadīpo tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ jaleyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyeyya. Tatra puriso na kālena kālaṁ telaṁ āsiñceyya, na vaṭṭiṁ upasaṁhareyya. Evaṁ hi so bhikkhave telappadīpo purimassa ca upādānassa pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Tatiyaṁ.

## 4. Dutiyasaṁyojanasutta

54. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyeyya. Tatra puriso kālena kālaṁ telaṁ āsiñceyya, vaṭṭiṁ upasaṁhareyya. Evaṁ hi so bhikkhave telappadīpo tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ jaleyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave telañca paṭicca vaṭṭiñca paṭicca telappadīpo jhāyeyya. Tatra puriso na kālena kālaṁ telaṁ āsiñceyya, na vaṭṭiṁ

upasaṁhareyya. Evaṁ hi so bhikkhave telappadīpo purimassa ca upādānassa pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbāyeyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Catutthaṁ.

## 5. Mahārukkhasutta

55. Sāvatthiyaṁ viharati. Upādāniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Tassa yāni ceva mūlāni adhogamāni yāni ca tiriyaṅgamāni, sabbāni tāni uddhaṁ ojaṁ abhiharanti. Evaṁ hi so bhikkhave mahārukkho tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Upādāniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ[1] ādāya, so taṁ rukkhaṁ mūle chindeyya, mūlaṁ chinditvā palikhaṇeyya[2], palikhaṇitvā mūlāni uddhareyya antamaso usīranāḷimattānipi. So taṁ rukkhaṁ khaṇḍākhaṇḍikaṁ chindeyya, khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā phāleyya, phāletvā sakalikaṁ sakalikaṁ kareyya, sakalikaṁ sakalikaṁ karitvā vātātape visoseyya, vātātape visosetvā agginā ḍaheyya, agginā ḍahetvā masiṁ kareyya, masiṁ karitvā mahāvāte vā ophuṇeyya[3], nadiyā vā sīghasotāya pavāheyya. Evaṁ hi so bhikkhave mahārukkho

1. Kudālapiṭakaṁ (Aññattha)
2. Paliṁ khaṇeyya (I, Ka)
3. Opuneyya (Sī, I), ophuneyya (Syā, Kaṁ, Ka)

ucchinnamūlo assa, tālāvatthukato anabhāvaṁkato[1] āyatiṁ anuppādadhammo. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Pañcamaṁ.

## 6. Dutiyamahārukkhasutta

56. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Tassa yāni ceva mūlāni adhogamāni yāni ca tiriyaṅgamāni, sabbāni tāni uddhaṁ ojaṁ abhiharanti, Evaṁ hi so bhikkhave mahārukkho tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya, so taṁ rukkhaṁ mūle chindeyya, mūle chetvā palikhaṇeyya, palikhaṇitvā mūlāni uddhareyya -pa- nadiyā vā sīghasotāya pavāheyya. Evaṁ hi so bhikkhave mahārukkho ucchinnamūlo assa, tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Evameva kho bhikkhave upādāniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Taruṇarukkhasutta

57. Sāvatthiyaṁ viharati. Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave taruṇo rukkho. Tassa puriso kālena kālaṁ mūlāni palimajjeyya[2], kālena kālaṁ paṁsuṁ dadeyya, kālena

---

1. Anabhāvakato (Sī), anabhāvaṅgato (Syā, Kaṁ)
2. Palisanneyya (Sī), palisajjeyya (Syā, Kaṁ, I), palipaṭṭheyya (Ka), palisandeyya, palibandheyya (Ṭīkānurūpaṁ)

kālaṁ udakaṁ dadeyya. Evaṁ hi so bhikkhave taruṇo rukkho tadāhāro tadupādāno vuddhiṁ virūḷhiṁ Vepullaṁ āpajjeyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave taruṇo rukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya -pa- nadiyā vā sīghasotāya pavāheyya. Evaṁ hi so bhikkhave taruṇo rukkho ucchinnamūlo assa, tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ anuppādadhammo. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Sattamaṁ.

## 8. Nāmarūpasutta

58. Sāvatthiyaṁ viharati. Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato nāmarūpassa avakkanti hoti, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Tassa yāni ceva mūlāni adhogamāni yāni ca tiriyaṅgamāni, sabbāni tāni uddhaṁ ojaṁ abhiharanti. Evaṁ hi so bhikkhave mahārukkho tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu assādānupassino viharato nāmarūpassa avakkanti hoti -pa-.

Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato nāmarūpassa avakkanti na hoti, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya -pa- āyatiṁ anuppādadhammo. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato nāmarūpassa avakkanti na hoti, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Viññāṇasutta

59. Sāvatthiyaṁ viharati. Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu assādānupassino viharato viññāṇassa avakkanti hoti, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Tassa yāni ceva mūlāni -pa-. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu assādānupassino viharato viññāṇassa avakkanti hoti -pa-.

Saṁyojaniyesu bhikkhave dhammesu ādīnavānupassino viharato viññāṇassa avakkanti na hoti. Viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi bhikkhave mahārukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya -pa- āyatiṁ anuppādadhammo. Evameva kho bhikkhave saṁyojaniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato viññāṇassa avakkanti na hoti, viññāṇassa nirodhā nāmarūpanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Navamaṁ.

## 10. Nidānasutta

60. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadhammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo. Atha kho āyasmā Ānando yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāva gambhīro cāyaṁ bhante paṭiccasamuppādo gambhīrāvabhāso ca, atha ca pana me uttānakuttānako viya khāyatī"ti.

Mā hevaṁ Ānanda mā hevaṁ Ānanda[1], gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo gambhīrāvabhāso ca, etassa Ānanda dhammassa ananubodhā appaṭivedhā evamayaṁ pajā tantākulakajātā kulagaṇṭhikajātā[2], muñjapabbajabhūtā[3] apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ saṁsāraṁ nātivattati.

Upādāniyesu Ānanda dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Seyyathāpi Ānanda mahārukkho. Tassa yāni ceva mūlāni adhogamāni yāni ca tiriyaṅgamāni, sabbāni tāni uddhaṁ ojaṁ abhiharanti. Evaṁ hi so Ānanda mahārukkho tadāhāro tadupādāno ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya. Evameva kho Ānanda upādāniyesu dhammesu assādānupassino viharato taṇhā pavaḍḍhati, taṇhāpaccayā upādānaṁ, upādānapaccayā bhavo -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti.

Upādāniyesu Ānanda dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti.

Seyyathāpi Ānanda mahārukkho. Atha puriso āgaccheyya kuddālapiṭakaṁ ādāya, so taṁ rukkhaṁ mūle chindeyya, mūle chetvā palikhaṇeyya, palikhaṇitvā mūlāni uddhareyya antamaso usīranāḷimattānipi. So taṁ rukkhaṁ khaṇḍākhaṇḍikaṁ chindeyya, khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā phāleyya, phāletvā sakalikaṁ sakalikaṁ kareyya, sakalikaṁ sakalikaṁ karitvā vātātape visoseyya, vātātape visosetvā agginā ḍaheyya, agginā ḍahetvā masiṁ kareyya, masiṁ karitvā mahāvāte vā ophuṇeyya, nadiyā vā sīghasotāya pavāheyya. Evaṁ hi so Ānanda mahārukkho ucchinnamūlo assa, tālāvatthukato anabhāvaṁkato āyatiṁ

---

1. Mā hevaṁ Ānanda avaca mā hevaṁ Ānanda avaca (Dī 2 Mahānidānasutte)
2. Guḷāguṇṭhikajātā (Sī), guḷīguṇṭhikajātā (Syā, Kaṁ)
3. Muñjababbajabhūtā (Sī)

anuppādadhammo. Evameva kho Ānanda upādāniyesu dhammesu ādīnavānupassino viharato taṇhā nirujjhati, taṇhānirodhā upādānanirodho, upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇaṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti. . Dasamaṁ.

Dukkhavaggo chaṭṭho.

### Tassuddānaṁ

Parivīmaṁsanupādānaṁ, dve ca Saṁyojanāni ca.
Mahārukkhena dve vuttā, Taruṇena ca sattamaṁ.
Nāmarūpañca Viññāṇaṁ, Nidānena ca te dasāti.

---

## 7. Mahāvagga

### 1. Assutavāsutta

61. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Assutavā bhikkhave puthujjano imasmiṁ cātumahābhūtikasmiṁ[1] kāyasmiṁ nibbindeyyapi virajjeyyapi vimucceyyapi. Taṁ kissa hetu, dissati bhikkhave[2] imassa cātumahābhūtikassa kāyassa ācayopi apacayopi ādānampi nikkhepanampi. Tasmā tatrāssutavā puthujjano nibbindeyyapi virajjeyyapi vimucceyyapi.

Yañca kho etaṁ bhikkhave vuccati cittaṁ itipi mano itipi viññāṇaṁ itipi. Tatrāssutavā puthujjano nālaṁ nibbindituṁ, nālaṁ virajjituṁ, nālaṁ vimuccituṁ. Taṁ kissa hetu, dīgharattaṁ hetaṁ bhikkhave assutavato puthujjanassa ajjhositaṁ mamāyitaṁ parāmaṭṭhaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. Tasmā tatrāssutavā puthujjano nālaṁ nibbindituṁ, nālaṁ virajjituṁ, nālaṁ vimuccituṁ.

---

1. Cātummahābhūtikasmiṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 2. Dissati hi bhikkhave (Sī, Syā, Kaṁ)

Varaṁ bhikkhave assutavā puthujjano imaṁ cātumahābhūtikaṁ kāyaṁ attato upagaccheyya, na tveva cittaṁ. Taṁ kissa hetu, dissatāyaṁ bhikkhave cātumahābhūtiko kāyo ekampi vassaṁ tiṭṭhamāno dvepi vassāni tiṭṭhamāno tīṇipi vassāni tiṭṭhamāno cattāripi vassāni tiṭṭhamāno pañcapi vassāni tiṭṭhamāno dasapi vassāni tiṭṭhamāno vīsatipi vassāni tiṭṭhamāno tiṁsampi vassāni tiṭṭhamāno cattārīsampi vassāni tiṭṭhamāno paññāsampi vassāni tiṭṭhamāno vassasatampi tiṭṭhamāno bhiyyopi tiṭṭhamāno.

Yañca kho etaṁ bhikkhave vuccati cittaṁ itipi mano itipi viññāṇaṁ itipi, taṁ rattiyā ca divasassa ca aññadeva uppajjati aññaṁ nirujjhati. Seyyathāpi bhikkhave makkaṭo araññe pavane caramāno sākhaṁ gaṇhati, taṁ muñcitvā aññaṁ gaṇhati, taṁ muñcitvā aññaṁ gaṇhati. Evameva kho bhikkhave yamidaṁ vuccati cittaṁ itipi mano itipi viññāṇaṁ itipi, taṁ rattiyā ca divasassa ca aññadeva uppajjati aññaṁ nirujjhati.

Tatra bhikkhave sutavā ariyasāvako paṭiccasamuppādaṁyeva sādhukaṁ yoniso manasi karoti "iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati. Imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhati. Yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho, saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī"ti.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Dutiya-assutavāsutta

62. Sāvatthiyaṁ viharati. Assutavā bhikkhave puthujjano imasmiṁ cātumahābhūtikasmiṁ kāyasmiṁ nibbindeyyapi virajjeyyapi vimucceyyapi. Taṁ kissa hetu, dissati bhikkhave imassa cātumahābhūtikassa kāyassa

ācayopi apacayopi ādānampi nikkhepanampi. Tasmā tatrāssutavā puthujjano nibbindeyyapi virajjeyyapi vimucceyyapi. Yañca kho etaṁ bhikkhave vuccati cittaṁ itipi mano itipi viññāṇaṁ itipi. Tatrāssutavā puthujjano nālaṁ nibbindituṁ, nālaṁ virajjituṁ, nālaṁ vimuccituṁ. Taṁ kissa hetu, dīgharattaṁ hetaṁ bhikkhave assutavato puthujjanassa ajjhositaṁ mamāyitaṁ parāmaṭṭhaṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. Tasmā tatrāssutavā puthujjano nālaṁ nibbindituṁ, nālaṁ virajjituṁ, nālaṁ vimuccituṁ.

Varaṁ bhikkhave assutavā puthujjano imaṁ cātumahābhūtikaṁ kāyaṁ attato upagaccheyya, na tveva cittaṁ. Taṁ kissa hetu, dissatāyaṁ bhikkhave cātumahābhūtiko kāyo ekampi vassaṁ tiṭṭhamāno dvepi vassāni tiṭṭhamāno tīṇipi vassāni tiṭṭhamāno cattāripi vassāni tiṭṭhamāno pañcapi vassāni tiṭṭhamāno dasapi vassāni tiṭṭhamāno vīsatipi vassāni tiṭṭhamāno tiṁsampi vassāni tiṭṭhamāno cattārīsampi vassāni tiṭṭhamāno paññāsampi vassāni tiṭṭhamāno vassasatampi tiṭṭhamāno bhiyyopi tiṭṭhamāno. Yañca kho etaṁ bhikkhave vuccati cittaṁ itipi mano itipi viññāṇaṁ itipi, taṁ rattiyā ca divasassa ca aññadeva uppajjati, aññaṁ nirujjhati.

Tatra bhikkhave sutavā ariyasāvako paṭiccasamuppādaṁyeva sādhukaṁ yoniso manasi karoti "iti imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati. Imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhatī"ti. Sukhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati sukhavedanā, tasseva sukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhavedanā, sā nirujjhati sā vūpasammati. Dukkhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati dukkhavedanā, tasseva dukkhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā dukkhavedanā, sā nirujjhati sā vūpasammati. Adukkhamasukhavedaniyaṁ bhikkhave phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhavedanā, tasseva adukkhamasukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhavedanā, sā nirujjhati sā vūpasammati.

Seyyathāpi bhikkhave dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ saṁghaṭṭanasamodhānā usmā jāyati, tejo abhinibbattati, tesaṁyeva dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ nānākatavinibbhogā[1], yā tajjā usmā, sā nirujjhati sā vūpasammati. Evameva kho bhikkhave sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati sukhavedanā, tasseva sukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ sukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā sukhavedanā, sā nirujjhati sā vūpasammati -pa-. Dukkhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca. Adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppajjati adukkhamasukhavedanā, tasseva adukkhamasukhavedaniyassa phassassa nirodhā yaṁ tajjaṁ vedayitaṁ adukkhamasukhavedaniyaṁ phassaṁ paṭicca uppannā adukkhamasukhavedanā, sā nirujjhati sā vūpasammati.

Evaṁ passaṁ bhikkhave sutavā ariyasāvako phassepi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dutiyaṁ.

### 3. Puttamaṁsūpamasutta

63. Sāvatthiyaṁ. Cattārome bhikkhave āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro, kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā phasso dutiyo manosañcetanā tatiyā viññāṇaṁ catutthaṁ. Ime kho bhikkhave cattāro āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya.

Kathañca bhikkhave kabaḷīkāro āhāro daṭṭhabbo. Seyyathāpi bhikkhave dve jāyampatikā[2] parittaṁ sambalaṁ ādāya kantāramaggaṁ paṭipajjeyyuṁ. Tesamassa ekaputtako piyo manāpo. Atha kho tesaṁ bhikkhave dvinnaṁ jāyampatikānaṁ kantāragatānaṁ yā parittā sambalamattā, sā parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya. Siyā ca nesaṁ kantārāvaseso anatiṇṇo. Atha kho tesaṁ bhikkhave dvinnaṁ jāyampatikānaṁ evamassa "amhākaṁ kho yā parittā sambalamattā sā parikkhīṇā pariyādiṇṇā[3],

---

1. Nānābhāvā vinikkhepā (Sī, I) Ma 3 (286) piṭṭhepi.
2. Jayampatikā (Sī, I) Ṭīkā oloketabbā.
3. Pariyādinnā (Syā, Kaṁ)

atthi cāyaṁ kantārāvaseso anittiṇṇo[1]. Yaṁnūna mayaṁ imaṁ ekaputtakaṁ piyaṁ manāpaṁ vadhitvā vallūrañca soṇḍikañca karitvā puttamaṁsāni khādantā evaṁ taṁ kantārāvasesaṁ nitthareyyāma, mā sabbeva tayo vinassimhā"ti. Atha kho te bhikkhave dve jāyampatikā taṁ ekaputtakaṁ piyaṁ manāpaṁ vadhitvā vallūrañca soṇḍikañca karitvā puttamaṁsāni khādantā evaṁ taṁ kantārāvasesaṁ nitthareyyuṁ, te puttamaṁsāni ceva khādeyyuṁ, ure ca paṭipiseyyuṁ "kahaṁ ekaputtaka kahaṁ ekaputtakā"ti.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave api nu te davāya vā āhāraṁ āhāreyyuṁ, madāya vā āhāraṁ āhāreyyuṁ, maṇḍanāya vā āhāraṁ āhāreyyuṁ, vibhūsanāya vā āhāraṁ āhāreyyunti. No hetaṁ bhante. Nanu te bhikkhave yāvadeva kantārassa nittharaṇatthāya āhāraṁ āhāreyyunti. Evaṁ bhante. Evameva khvāhaṁ bhikkhave "kabaḷīkāro āhāro daṭṭhabbo"ti vadāmi. Kabaḷīkāre bhikkhave āhāre pariññāte pañca kāmaguṇiko rāgo pariññāto hoti. Pañca kāmaguṇike rāge pariññāte natthi taṁ saṁyojanaṁ yena saṁyojanena saṁyutto ariyasāvako puna imaṁ lokaṁ āgaccheyya.

Kathañca bhikkhave phassāhāro daṭṭhabbo. Seyyathāpi bhikkhave gāvī niccammā kuṭṭaṁ ce[2] nissāya tiṭṭheyya, ye kuṭṭanissitā pāṇā, te naṁ khādeyyuṁ. Rukkhaṁ ce nissāya tiṭṭheyya, ye rukkhanissitā pāṇā, te naṁ khādeyyuṁ. Udakaṁ ce nissāya tiṭṭheyya, ye udakanissitā pāṇā, te naṁ khādeyyuṁ. Ākāsaṁ ce nissāya tiṭṭheyya, ye ākāsanissitā pāṇā, te naṁ khādeyyuṁ. Yaṁ yadeva hi sā bhikkhave gāvī niccammā nissāya tiṭṭheyya, ye tannissitā[3] pāṇā, te naṁ khādeyyuṁ. Evameva khvāhaṁ bhikkhave "phassāhāro daṭṭhabbo"ti vadāmi. Phasse bhikkhave āhāre pariññāte tisso vedanā pariññātā honti. Tīsu vedanāsu pariññātāsu ariyasāvakassa natthi kiñci uttarikaraṇīyanti[4] vadāmi.

1. Anitthiṇṇo (Syā, Kaṁ), anatiṇṇo (Ka)
2. Kuḍḍañce (Sī, Syā, Kaṁ, I)
3. Ye tannissitā tannissitā (Sī, Syā, Kaṁ, I)
4. Uttariṁkaraṇīyanti (Sī, I)

Kathañca bhikkhave manosañcetanāhāro daṭṭhabbo. Seyyathāpi bhikkhave aṅgārakāsu sādhikaporisā puṇṇā aṅgārānaṁ vītaccikānaṁ vītadhūmānaṁ. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikūlo, tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā taṁ aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ. Atha kho bhikkhave tassa purisassa ārakāvassa cetanā ārakā patthanā ārakā paṇidhi. Taṁ kissa hetu, evaṁ hi bhikkhave tassa purisassa hoti "imaṁ cāhaṁ aṅgārakāsuṁ papatissāmi, tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchāmi maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. Evameva khvāhaṁ bhikkhave "manosañcetanāhāro daṭṭhabbo"ti vadāmi. Manosañcetanāya bhikkhave āhāre pariññāte tisso taṇhā pariññātā honti. Tīsu taṇhāsu pariññātāsu ariyasāvakassa natthi kiñci uttarikaraṇīyanti vadāmi.

Kathañca bhikkhave viññāṇāhāro daṭṭhabbo. Seyyathāpi bhikkhave coraṁ āgucāriṁ gahetvā rañño dasseyyuṁ "ayaṁ te deva coro āgucārī, imassa yaṁ icchasi, taṁ daṇḍaṁ paṇehī"ti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya "gacchatha bho imaṁ purisaṁ pubbaṇhasamayaṁ sattisatena hanathā"ti. Tamenaṁ pubbaṇhasamayaṁ sattisatena haneyyuṁ. Atha rājā majjhanhikasamayaṁ evaṁ vadeyya "ambho kathaṁ so puriso"ti. Tatheva deva jīvatīti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya "gacchatha bho taṁ purisaṁ majjhanhikasamayaṁ sattisatena hanathā"ti. Tamenaṁ majjhanhikasamayaṁ sattisatena haneyyuṁ. Atha rājā sāyanhasamayaṁ evaṁ vadeyya "ambho kathaṁ so puriso"ti. Tatheva deva jīvatīti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya "gacchatha bho taṁ purisaṁ sāyanhasamayaṁ sattisatena hanathā"ti. Tamenaṁ sāyanhasamayaṁ sattisatena haneyyuṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, api nu so puriso divasaṁ tīhi sattisatehi haññamāno tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyethāti. Ekissāpi bhante sattiyā haññamāno tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyetha, ko pana vādo tīhi sattisatehi haññamānoti. Evameva khvāhaṁ bhikkhave "viññāṇāhāro daṭṭhabbo"ti vadāmi. Viññāṇe bhikkhave āhāre pariññāte nāmarūpaṁ pariññātaṁ hoti, nāmarūpe pariññāte ariyasāvakassa natthi kiñci uttarikaraṇīyanti vadāmīti. . Tatiyaṁ.

### 4. Atthirāgasutta

64. Sāvatthiyaṁ viharati. Cattārome bhikkhave āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya. Katame cattāro, kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā phasso dutiyo manosañcetanā tatiyā viññāṇaṁ catutthaṁ. Ime kho bhikkhave cattāro āhārā bhūtānaṁ vā sattānaṁ ṭhitiyā sambhavesīnaṁ vā anuggahāya.

Kabaḷīkāre ce bhikkhave āhāre atthi rāgo atthi nandī atthi taṇhā, patiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ virūḷhaṁ. Yattha patiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ virūḷhaṁ, atthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha atthi nāmarūpassa avakkanti, atthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha atthi saṅkhārānaṁ vuddhi, atthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha atthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, atthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha atthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, sasokaṁ taṁ bhikkhave sadaraṁ sa-upāyāsanti vadāmi.

Phasse ce bhikkhave āhāre -pa-. Manosañcetanāya ce bhikkhave āhāre. Viññāṇe ce bhikkhave āhāre atthi rāgo atthi nandī atthi taṇhā, patiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ virūḷhaṁ. Yattha patiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ virūḷhaṁ, atthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha atthi nāmarūpassa avakkanti, atthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha atthi saṅkhārānaṁ vuddhi, atthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha atthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, atthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha atthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, sasokaṁ taṁ bhikkhave sadaraṁ sa-upāyāsanti vadāmi.

Seyyathāpi bhikkhave rajako vā cittakārako vā sati rajanāya vā lākhāya vā haliddiyā vā nīliyā vā mañjiṭṭhāya vā suparimaṭṭhe vā phalake bhittiyā vā dussapaṭṭe vā itthirūpaṁ vā purisarūpaṁ vā abhinimmineyya sabbaṅgapaccaṅgaṁ. Evameva kho bhikkhave kabaḷīkāre ce āhāre atthi rāgo atthi nandī atthi taṇhā, patiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ virūḷhaṁ. Yattha patiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ virūḷhaṁ, atthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha atthi nāmarūpassa avakkanti, atthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha atthi saṅkhārānaṁ vuddhi, atthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha atthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, atthi

tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha atthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, sasokaṁ taṁ bhikkhave sadaraṁ sa-upāyāsanti vadāmi.

Phasse ce bhikkhave āhāre -pa-. Manosañcetanāya ce bhikkhave āhāre. Viññāṇe ce bhikkhave āhāre atthi rāgo atthi nandī atthi taṇhā, patiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ virūḷhaṁ. Yattha patiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ virūḷhaṁ, atthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha atthi nāmarūpassa avakkanti, atthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha atthi saṅkhārānaṁ vuddhi, atthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha atthi āyatiṁ punabbhavābbhinibbatti, atthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha atthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, sasokaṁ taṁ bhikkhave sadaraṁ sa-upāyāsanti vadāmi.

Kabaḷīkāre ce bhikkhave āhāre natthi rāgo natthi nandī natthi taṇhā, appatiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ avirūḷhaṁ. Yattha appatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ, natthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha natthi nāmarūpassa avakkanti, natthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha natthi saṅkhārānaṁ vuddhi, natthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha natthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, natthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha natthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, asokaṁ taṁ bhikkhave adaraṁ anupāyāsanti vadāmi.

Phasse ce bhikkhave āhāre -pa-. Manosañcetanāya ce bhikkhave āhāre. Viññāṇe ce bhikkhave āhāre natthi rāgo natthi nandī natthi taṇhā, appatiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ avirūḷhaṁ. Yattha appatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ, natthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha natthi nāmarūpassa avakkanti, natthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha natthi saṅkhārānaṁ vuddhi, natthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha natthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, natthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha natthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, asokaṁ taṁ bhikkhave adaraṁ anupāyāsanti vadāmi.

Seyyathāpi bhikkhave kūṭāgāraṁ vā Kūṭāgārasālaṁ vā uttarāya vā dakkhiṇāya vā pācīnāya vā vātapānā sūriye uggacchante vātapānena rasmi pavisitvā kvāssa patiṭṭhitā[1] ti. Pacchimāyaṁ bhante bhittiyanti. Pacchimā ce bhikkhave bhitti nāssa kvāssa patiṭṭhitāti. Pathaviyaṁ bhanteti. Pathavī ce

1. Kattha patiṭṭhitā (Ka)

bhikkhave nāssa kvāssa patiṭṭhitāti. Āpasmiṁ bhanteti. Āpo ce bhikkhave nāssa kvāssa patiṭṭhitāti. Appatiṭṭhitā bhanteti. Evameva kho bhikkhave kabaḷīkāre ce āhāre natthi rāgo natthi nandī natthi taṇhā -pa-.

Phasse ce bhikkhave āhāre. Manosañcetanāya ce bhikkhave āhāre. Viññāṇe ce bhikkhave āhāre natthi rāgo natthi nandī natthi taṇhā, appatiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ avirūḷhaṁ. Yattha appatiṭṭhitaṁ viññāṇaṁ avirūḷhaṁ, natthi tattha nāmarūpassa avakkanti. Yattha natthi nāmarūpassa avakkanti, natthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhi. Yattha natthi saṅkhārānaṁ vuddhi, natthi tattha āyatiṁ punabbhavābhinibbatti. Yattha natthi āyatiṁ punabbhavābhinibbatti, natthi tattha āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ. Yattha natthi āyatiṁ jātijarāmaraṇaṁ, asokaṁ taṁ bhikkhave adaraṁ anupāyāsanti vadāmīti.  . Catutthaṁ.

### 5. Nagarasutta

65. Sāvatthiyaṁ viharati. Pubbe me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "kicchā vatāyaṁ loko āpanno jāyati ca jīyati ca mīyati ca cavati ca upapajjati ca, atha ca panimassa dukkhassa nissaraṇaṁ nappajānāti jarāmaraṇassa. Kudāssu nāma imassa dukkhassa nissaraṇaṁ paññāyissati jarāmaraṇassā"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, kiṁpaccayā jarāmaraṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "jātiyā kho sati jarāmaraṇaṁ hoti, jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho sati jāti hoti -pa- bhavo hoti. Upādānaṁ hoti. Taṇhā hoti. Vedanā hoti. Phasso hoti. Saḷāyatanaṁ hoti. Nāmarūpaṁ hoti. Kiṁpaccayā nāmarūpan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "viññāṇe kho sati nāmarūpaṁ hoti, viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho sati viññāṇaṁ hoti kiṁpaccayā viññāṇan"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "nāmarūpe kho sati viññāṇaṁ hoti, nāmarūpapaccayā viññāṇan"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi—paccudāvattati kho idaṁ viññāṇaṁ nāmarūpamhā na paraṁ gacchati. Ettāvatā jāyetha vā jīyetha vā mīyetha vā cavetha vā upapajjetha vā, yadidaṁ nāmarūpapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. "Samudayo samudayo"ti kho me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādi.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, kissa nirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "jātiyā kho asati jarāmaraṇaṁ na hoti, jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho asati jāti na hoti -pa- bhavo na hoti. Upādānaṁ na hoti. Taṇhā na hoti. Vedanā na hoti. Phasso na hoti. Saḷāyatanaṁ na hoti. Nāmarūpaṁ na hoti, kissa nirodhā nāmarūpanirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "viññāṇe kho asati nāmarūpaṁ na hoti, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "kimhi nu kho asati viññāṇaṁ na hoti, kissa nirodhā viññāṇanirodho"ti. Tassa mayhaṁ bhikkhave yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo "nāmarūpe kho asati viññāṇaṁ na hoti, nāmarūpanirodhā viññāṇanirodho"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi—adhigato kho myāyaṁ maggo bodhāya, yadidaṁ nāmarūpanirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, saḷāyatananirodhā phassanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hoti. "Nirodho nirodho"ti kho me bhikkhave pubbe ananussutesu dhammesu cakkhuṁ udapādi, ñāṇaṁ udapādi, paññā udapādi, vijjā udapādi, āloko udapādi.

Seyyathāpi bhikkhave puriso araññe pavane caramāno passeyya purāṇaṁ maggaṁ purāṇañjasaṁ pubbakehi manussehi anuyātaṁ, so

tamanugaccheyya, tamanugacchanto passeyya purāṇaṁ nagaraṁ purāṇaṁ rājadhāniṁ, pubbakehi manussehi ajjhāvuṭṭhaṁ[1] ārāmasampannaṁ vanasampannaṁ pokkharaṇīsampannaṁ uddhāpavantaṁ[2] ramaṇīyaṁ. Atha kho so bhikkhave puriso rañño vā rājamahāmattassa vā āroceyya "yagghe bhante jāneyyāsi 'ahaṁ addasaṁ araññe pavane caramāno purāṇaṁ maggaṁ purāṇañjasaṁ pubbakehi manussehi anuyātaṁ, tamanugacchiṁ, tamanugacchanto addasaṁ purāṇaṁ nagaraṁ purāṇaṁ rājadhāniṁ, pubbakehi manussehi ajjhāvuṭṭhaṁ ārāmasampannaṁ vanasampannaṁ pokkharaṇīsampannaṁ uddhāpavantaṁ ramaṇīyaṁ, taṁ bhante nagaraṁ māpehī'ti". Atha kho so bhikkhave rājā vā rājamahāmatto vā taṁ nagaraṁ māpeyya, tadassa nagaraṁ aparena samayena iddhaṁ ceva phītaṁ ca bāhujaññaṁ ākiṇṇamanussaṁ vuddhivepullappattaṁ. Evameva khvāhaṁ bhikkhave addasaṁ purāṇaṁ maggaṁ purāṇañjasaṁ pubbakehi Sammāsambuddhehi anuyātaṁ.

Katamo ca so bhikkhave purāṇamaggo purāṇañjaso pubbakehi Sammāsambuddhehi anuyāto, ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ, sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi. Ayaṁ kho so bhikkhave purāṇamaggo purāṇañjaso pubbakehi Sammāsambuddhehi anuyāto. Tamanugacchiṁ, tamanugacchanto jarāmaraṇaṁ abbhaññāsiṁ, jarāmaraṇasamudayaṁ abbhaññāsiṁ, jarāmaraṇanirodhaṁ abbhaññāsiṁ, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññāsiṁ. Tamanugacchiṁ, tamanugacchanto jātiṁ abbhaññāsiṁ -pa- bhavaṁ abbhaññāsiṁ. Upādānaṁ abbhaññāsiṁ. Taṇhaṁ abbhaññāsiṁ. Vedanaṁ abbhaññāsiṁ. Phassaṁ abbhaññāsiṁ. Saḷāyatanaṁ abbhaññāsiṁ. Nāmarūpaṁ abbhaññāsiṁ. Viññāṇaṁ abbhaññāsiṁ. Tamanugacchiṁ, tamanugacchanto saṅkhāre abbhaññāsiṁ, saṅkhārasamudayaṁ abbhaññāsiṁ, saṅkhāranirodhaṁ abbhaññāsiṁ, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ abbhaññāsiṁ. Tadabhiññāya ācikkhiṁ bhikkhūnaṁ bhikkhunīnaṁ upāsakānaṁ upāsikā-naṁ, tayidaṁ bhikkhave brahmacariyaṁ iddhaṁ ceva phītaṁ ca vitthārikaṁ bāhujaññaṁ puthubhūtaṁ yāva devamanussehi suppakāsitanti. . Pañcamaṁ.

## 6. Sammasasutta

66. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadammaṁ nāma Kurūnaṁ nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti.

---

1. Ajjhāvutthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)
2. Uddāpavantaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)

“Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca “sammasatha no tumhe bhikkhave antaraṁ sammasan”ti[1]. Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca “ahaṁ kho bhante sammasāmi antaraṁ sammasan”ti. Yathā kathaṁ pana tvaṁ bhikkhu sammasasi antaraṁ sammasanti. Atha kho so bhikkhu byākāsi. Yathā so bhikkhu byākāsi, na so bhikkhu Bhagavato cittaṁ ārādhesi.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca “etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo, yaṁ Bhagavā antaraṁ sammasaṁ bhāseyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī”ti. Tenahānanda suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Idha bhikkhave bhikkhu sammasamāno sammasati antaraṁ sammasaṁ[2] “yaṁ kho idaṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ dukkhaṁ loke uppajjati jarāmaraṇaṁ, idaṁ kho dukkhaṁ kiṁnidānaṁ kiṁsamudayaṁ kiṁjātikaṁ kiṁpabhavaṁ, kismiṁ sati jarāmaraṇaṁ hoti, kismiṁ asati jarāmaraṇaṁ na hotī”ti. So sammasamāno evaṁ jānāti “yaṁ kho idaṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ dukkhaṁ loke uppajjati jarāmaraṇaṁ, idaṁ kho dukkhaṁ upadhinidānaṁ upadhisamudayaṁ upadhijātikaṁ upadhipabhavaṁ, upadhismiṁ sati jarāmaraṇaṁ hoti, upadhismiṁ asati jarāmaraṇaṁ na hotī”ti. So jarāmaraṇañca pajānāti, jarāmaraṇasamudayañca pajānāti, jarāmaraṇanirodhañca pajānāti, yā ca jarāmaraṇanirodhasāruppagāminī paṭipadā tañca pajānāti. Tathāpaṭipanno ca hoti anudhammacārī. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno jarāmaraṇanirodhāya.

Athāparaṁ sammasamāno sammasati antaraṁ sammasaṁ “upadhi panāyaṁ kiṁnidāno kiṁsamudayo kiṁjātiko kiṁpabhavo, kismiṁ sati upadhi hoti, kismiṁ asati upadhi na hotī”ti. So sammasamāno evaṁ jānāti “upadhi taṇhānidāno taṇhāsamudayo taṇhājātiko taṇhāpabhavo, taṇhāya sati upadhi hoti, taṇhāya asati upadhi na hotī”ti. So upadhiñca pajānāti, upadhisamudayañca pajānāti,

1. Antarā sammasananti (Sī) 2. Sammasanaṁ (Sī)

upadhinirodhañca pajānāti, yā ca upadhinirodhasāruppagāminī paṭipadā tañca pajānāti. Tathāpaṭipanno ca hoti anudhammacārī. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu sabbaso sammā dukkhakkhayāya paṭipanno upadhinirodhāya.

Athāparaṁ sammasamāno sammasati antaraṁ sammasaṁ "taṇhā panāyaṁ kattha uppajjamānā uppajjati, kattha nivisamānā nivisatī"ti. So sammasamāno evaṁ jānāti—yaṁ kho loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati. Kiñca loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, cakkhuṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati. Sotaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ -pa-. Ghānaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ. Jivhā loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ. Kāyo loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ. Mano loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjati, ettha nivisamānā nivisati.

Ye hi keci bhikkhave atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ niccato addakkhuṁ sukhato addakkhuṁ attato addakkhuṁ ārogyato addakkhuṁ khemato addakkhuṁ, te taṇhaṁ vaḍḍhesuṁ. Ye taṇhaṁ vaḍḍhesuṁ, te upadhiṁ vaḍḍhesuṁ. Ye upadhiṁ vaḍḍhesuṁ, te dukkhaṁ vaḍḍhesuṁ. Ye dukkhaṁ vaḍḍhesuṁ, te na parimucciṁsu jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimucciṁsu dukkhasmāti vadāmi.

Yepi hi keci bhikkhave anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ niccato dakkhissanti[1] sukhato dakkhissanti attato dakkhissanti ārogyato dakkhissanti khemato dakkhissanti, te taṇhaṁ vaḍḍhissanti. Ye taṇhaṁ vaḍḍhissanti, te upadhiṁ vaḍḍhissanti. Ye upadhiṁ vaḍḍhissanti, te dukkhaṁ vaḍḍhissanti. Ye dukkhaṁ vaḍḍhissanti, te na parimuccissanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimuccissanti dukkhasmāti vadāmi.

Yepi hi keci bhikkhave etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ niccato passanti sukhato passanti attato passanti ārogyato passanti khemato passanti, te taṇhaṁ

---

1. Dakkhinti (Sī)

vaḍḍhenti. Ye taṇhaṁ vaḍḍhenti, te upadhiṁ vaḍḍhenti. Ye upadhiṁ vaḍḍhenti, te dukkhaṁ vaḍḍhenti. Ye dukkhaṁ vaḍḍhenti, te na parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimuccanti dukkhasmāti vadāmi.

Seyyathāpi bhikkhave āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno, so ca kho visena saṁsaṭṭho. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito, tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ayaṁ te ambho purisa āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno, so ca kho visena saṁsaṭṭho. Sace ākaṅkhasi piva, pivato hi kho taṁ chādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchasi maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. So taṁ āpānīyakaṁsaṁ sahasā appaṭisaṅkhā piveyya nappaṭinissajjeyya. So tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Evameva kho bhikkhave ye hi keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ -pa-. Anāgatamaddhānaṁ -pa-. Etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ niccato passanti sukhato passanti attato passanti ārogyato passanti khemato passanti, te taṇhaṁ vaḍḍhenti. Ye taṇhaṁ vaḍḍhenti, te upadhiṁ vaḍḍhenti. Ye upadhiṁ vaḍḍhenti, te dukkhaṁ vaḍḍhenti. Ye dukkhaṁ vaḍḍhenti, te na parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, na parimuccanti dukkhasmāti vadāmi.

Ye ca kho keci bhikkhave atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ aniccato addakkhuṁ dukkhato addakkhuṁ anattato addakkhuṁ rogato addakkhuṁ bhayato addakkhuṁ, te taṇhaṁ pajahiṁsu. Ye taṇhaṁ pajahiṁsu, te upadhiṁ pajahiṁsu. Ye upadhiṁ pajahiṁsu, te dukkhaṁ pajahiṁsu. Ye dukkhaṁ pajahiṁsu, te parimucciṁsu jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimucciṁsu dukkhasmāti vadāmi.

Yepi hi keci bhikkhave anāgatamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ aniccato dakkhissanti dukkhato dakkhissanti

anattato dakkhissanti rogato dakkhissanti bhayato dakkhissanti, te taṇhaṁ pajahissanti. Ye taṇhaṁ pajahissanti -pa- parimuccissanti dukkhasmāti vadāmi.

Yepi hi keci bhikkhave etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ aniccato passanti dukkhato passanti anattato passanti rogato passanti bhayato passanti, te taṇhaṁ pajahanti. Ye taṇhaṁ pajahanti, te upadhiṁ pajahanti. Ye upadhiṁ pajahanti, te dukkhaṁ pajahanti. Ye dukkhaṁ pajahanti, te parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimuccanti dukkhasmāti vadāmi.

Seyyathāpi bhikkhave āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno, so ca kho visena saṁsaṭṭho. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito, tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ayaṁ te ambho purisa āpānīyakaṁso vaṇṇasampanno gandhasampanno rasasampanno, so ca kho visena saṁsaṭṭho. Sace ākaṅkhasi piva, pivato hi kho taṁ chādessati vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi, pivitvā ca pana tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchasi maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. Atha kho bhikkhave tassa purisassa evamassa "sakkā kho me ayaṁ surāpipāsitā[1] pānīyena vā vinetuṁ dadhimaṇḍakena vā vinetuṁ bhaṭṭhaloṇikāya[2] vā vinetuṁ loṇasovīrakena vā vinetuṁ, na tvevāhaṁ taṁ piveyyaṁ, yaṁ mama assa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā"ti. So taṁ āpānīyakaṁsaṁ paṭisaṅkhā na piveyya paṭinissajjeyya. So tatonidānaṁ na maraṇaṁ vā nigaccheyya maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Evameva kho bhikkhave ye hi keci atītamaddhānaṁ samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ aniccato addakkhuṁ dukkhato addakkhuṁ anattato addakkhuṁ rogato addakkhuṁ bhayato addakkhuṁ, te taṇhaṁ pajahiṁsu. Ye taṇhaṁ pajahiṁsu, te upadhiṁ pajahiṁsu. Ye upadhiṁ pajahiṁsu, te dukkhaṁ pajahiṁsu. Ye dukkhaṁ pajahiṁsu, te parimucciṁsu jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimucciṁsu dukkhasmāti vadāmi.

---

1. Surāpipāsā (?)
2. Maṭṭhaloṇikāya (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Yepi hi keci bhikkhave anāgatamaddhānaṁ -pa-. Etarahi samaṇā vā brāhmaṇā vā yaṁ loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ, taṁ aniccato passanti dukkhato passanti anattato passanti rogato passanti bhayato passanti, te taṇhaṁ pajahanti. Ye taṇhaṁ pajahanti, te upadhiṁ pajahanti. Ye upadhiṁ pajahanti, te dukkhaṁ pajahanti. Ye dukkhaṁ pajahanti, te parimuccanti jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, parimuccanti dukkhasmāti vadāmīti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Naḷakalāpīsutta

67. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahākoṭṭhiko[1] Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Mahākoṭṭhiko sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākoṭṭhiko āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "kiṁ nu kho āvuso Sāriputta sayaṁkataṁ jarāmaraṇaṁ, paraṁkataṁ jarāmaraṇaṁ, sayaṁkatañca paraṁkatañca jarāmaraṇaṁ, udāhu asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ jarāmaraṇan"ti. Na kho āvuso koṭṭhika sayaṁkataṁ jarāmaraṇaṁ, na paraṁkataṁ jarāmaraṇaṁ, na sayaṁkatañca paraṁkatañca jarāmaraṇaṁ, nāpi asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ jarāmaraṇaṁ, api ca jātipaccayā jarāmaraṇanti.

Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta sayaṁkatā jāti, paraṁkatā jāti. Sayaṁkatā ca paraṁkatā ca jāti, udāhu asayaṁkārā aparaṁkārā adhiccasamuppannā jātīti. Na kho āvuso koṭṭhika sayaṁkatā jāti, na paraṁkatā jāti, na sayaṁkatā ca paraṁkatā ca jāti, nāpi asayaṁkārā aparaṁkārā adhiccasamuppannā jāti, api ca bhavapaccayā jātīti.

Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta sayaṁkato bhavo -pa- sayaṁkataṁ upādānaṁ. Sayaṁkatā taṇhā. Sayaṁkatā vedanā. Sayaṁkato phasso. Sayaṁkataṁ saḷāyatanaṁ. Sayaṁkataṁ nāmarūpaṁ, paraṁkataṁ nāmarūpaṁ, sayaṁkatañca paraṁkatañca nāmarūpaṁ, udāhu asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ

---

1. Mahākoṭṭhito (Sī, Syā, Kaṁ, I)

nāmarūpanti. Na kho āvuso koṭṭhika sayaṁkataṁ nāmarūpaṁ, na paraṁkataṁ nāmarūpaṁ, na sayaṁkatañca paraṁkatañca nāmarūpaṁ, nāpi asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ nāmarūpaṁ, api ca viññāṇapaccayā nāmarūpanti.

Kiṁ nu kho āvuso Sāriputta sayaṁkataṁ viññāṇaṁ, paraṁkataṁ viññāṇaṁ, sayaṁkatañca paraṁkatañca viññāṇaṁ, udāhu asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ viññāṇanti. Na kho āvuso koṭṭhika sayaṁkataṁ viññāṇaṁ, na paraṁkataṁ viññāṇaṁ, na sayaṁkatañca paraṁkatañca viññāṇaṁ, nāpi asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ, api ca nāmarūpapaccayā viññāṇanti.

Idāneva kho mayaṁ āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ evaṁ ājānāma. Na khvāvuso koṭṭhika sayaṁkataṁ nāmarūpaṁ, na paraṁkataṁ nāmarūpaṁ, na sayaṁkatañca paraṁkatañca nāmarūpaṁ, nāpi asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ nāmarūpaṁ, api ca viññāṇapaccayā nāmarūpanti.

Idāneva ca pana mayaṁ āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ evaṁ ājānāma. Na khvāvuso koṭṭhika sayaṁkataṁ viññāṇaṁ, na paraṁkataṁ viññāṇaṁ, na sayaṁkatañca paraṁkatañca viññāṇaṁ, nāpi asayaṁkāraṁ aparaṁkāraṁ adhiccasamuppannaṁ viññāṇaṁ, api ca nāmarūpapaccayā viññāṇanti.

Yatha kathaṁ panāvuso Sāriputta imassa bhāsitassa attho daṭṭhabboti. Tenahāvuso upamaṁ te karissāmi, upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa atthaṁ jānanti. Seyyathāpi āvuso dve naḷakalāpiyo aññamaññaṁ nissāya tiṭṭheyyuṁ. Evameva kho āvuso nāmarūpapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpapaccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatanapaccayā phasso -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti. Tāsaṁ ce āvuso naḷakalāpīnaṁ ekaṁ ākaḍḍheyya ekā papateyya, aparaṁ ce ākaḍḍheyya aparā papateyya. Evameva kho āvuso nāmarūpanirodhā viññāṇanirodho, viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho, nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho, saḷāyatananirodhā phassanirodho -pa- evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti.

Acchariyaṁ āvuso Sāriputta, abbhutaṁ āvuso Sāriputta, yāvasubhāsitaṁ cidaṁ āyasmatā Sāriputtena. Idañca pana mayaṁ āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ imehi chattiṁsāya vatthūhi anumodāma—

Jarāmaraṇassa ce āvuso bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, "dhammakathiko bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Jarāmaraṇassa ce āvuso bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, "dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Jarāmaraṇassa ce āvuso bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti, "diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Jātiyā ce. Bhavassa ce. Upādānassa ce. Taṇhāya ce. Phassassa ce. Saḷāyatanassa ce. Nāmarūpassa ce. Viññāṇassa ce. Saṅkhārānaṁ ce. Avijjāya ce āvuso bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya dhammaṁ deseti, "dhammakathiko bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Avijjāya ce āvuso bhikkhu nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti, "dhammānudhammappaṭipanno bhikkhū"ti alaṁ vacanāya. Avijjāya ce āvuso bhikkhu nibbidā virāgā nirodhā anupādā vimutto hoti, "diṭṭhadhammanibbānappatto bhikkhū"ti alaṁ vacanāyāti. . Sattamaṁ.

## 8. Kosambisutta

68. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Musilo[1] āyasmā ca Paviṭṭho[2] āyasmā ca Nārado āyasmā ca Ānando Kosambiyaṁ viharanti Ghositārāme. Atha kho āyasmā Paviṭṭho āyasmantaṁ Musilaṁ etadavoca "aññatreva āvuso Musila saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Musilassa paccattameva ñāṇaṁ 'jātipaccayā jarāmaraṇan'ti". Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

Aññatreva āvuso Musila saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato

---

1. Mūsilo (Sī), musīlo (I)    2. Saviṭṭho (Sī, I)

Musilassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavapaccayā jātī"ti -pa- "upādānapaccayā bhavo"ti. "Taṇhāpaccayā upādānan"ti. "Vedanāpaccayā taṇhā"ti. "Phassapaccayā vedanā"ti. "Saḷāyatanapaccayā phasso"ti. "Nāmarūpapaccayā saḷāyatanan"ti. "Viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti. "Saṅkhārapaccayā viññāṇan"ti. "Avijjāpaccayā saṅkhārā"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti.

Aññatreva āvuso Musila saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Musilassa paccattameva ñāṇaṁ "jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti.

Aññatreva āvuso Musila saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Musilassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavanirodhā jātinirodho"ti -pa- "upādānanirodhā bhavanirodho"ti. "Taṇhānirodhā upādānanirodho"ti. "Vedanānirodhā taṇhānirodho"ti. "Phassanirodhā vedanānirodho"ti. "Saḷāyatananirodhā phassanirodho"ti. "Nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho"ti. "Viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho"ti. "Saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho"ti. "Avijjānirodhā saṅkhāranirodho"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "avijjānirodhā saṅkhāranirodho"ti.

Aññatreva āvuso Musila saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Musilassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavanirodho nibbānan"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā

aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "bhavanirodho nibbānan"ti.

Tenahāyasmā Musilo arahaṁ khīṇāsavoti. Evaṁ vutte āyasmā Musilo tuṇhī ahosi. Atha kho āyasmā Nārado āyasmantaṁ Paviṭṭhaṁ etadavoca "sādhāvuso Paviṭṭha ahaṁ etaṁ pañhaṁ labheyyaṁ. Maṁ etaṁ pañhaṁ puccha, ahaṁ te etaṁ pañhaṁ byākarissāmī"ti. Labhatāyasmā Nārado etaṁ pañhaṁ. Pucchāmahaṁ āyasmantaṁ Nāradaṁ etaṁ pañhaṁ, byākarotu ca me āyasmā Nārado etaṁ pañhaṁ.

Aññatreva āvuso Nārada saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivatakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Nāradassa paccattameva ñāṇaṁ "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti.

Aññatreva āvuso Nārada saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Nāradassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavapaccayā jāti" -pa- "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti.

Aññatreva āvuso Nārada saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Nāradassa paccattameva ñāṇaṁ "jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "jātinirodhā jarāmaraṇanirodho"ti.

Aññatreva āvuso Nārada saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato

Nāradassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavanirodhā jātinirodho"ti -pa- "avijjānirodhā saṅkhāranirodho"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "avijjānirodhā saṅkhāranirodho"ti.

Aññatreva āvuso Nārada saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā atthāyasmato Nāradassa paccattameva ñāṇaṁ "bhavanirodho nibbānan"ti. Aññatreva āvuso Paviṭṭha saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā ahametaṁ jānāmi ahametaṁ passāmi "bhavanirodho nibbānan"ti.

Tenahāyasmā Nārado arahaṁ khīṇāsavoti. "Bhavanirodho nibbānan"ti kho me āvuso yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ, na camhi arahaṁ khīṇāsavo. Seyyathāpi āvuso kantāramagge udapāno, tatra nevassa rajju na udakavārako. Atha puriso āgaccheyya ghammābhitatto ghammapareto kilanto tasito pipāsito, so taṁ udapānaṁ olokeyya. Tassa "udakan"ti hi kho ñāṇaṁ assa, na ca kāyena phusitvā vihareyya. Evameva kho āvuso "bhavanirodho nibbānan"ti yathābhūtaṁ sammappaññāya sudiṭṭhaṁ, na camhi arahaṁ khīṇāsavoti.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando āyasmantaṁ Paviṭṭhaṁ etadavoca "evaṁvādī[1] tvaṁ āvuso Paviṭṭha āyasmantaṁ Nāradaṁ kiṁ vadesī"ti. Evaṁvādāhaṁ āvuso Ānanda āyasmantaṁ Nāradaṁ na kiñci vadāmi aññatra kalyāṇā aññatra kusalāti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Upayantisutta

69. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho -pa-. Mahāsamuddo bhikkhave upayanto mahānadiyo upayāpeti, mahānadiyo upayantiyo

---

1. Evaṁvādiṁ (?)

kunnadiyo upayāpenti, kunnadiyo upayantiyo mahāsobbhe upayāpenti, mahāsobbhā upayantā kusobbhe upayāpenti. Evameva kho bhikkhave avijjā upayantī saṅkhāre upayāpeti, saṅkhārā upayantā viññāṇaṁ upayāpenti, viññāṇaṁ upayantaṁ nāmarūpaṁ upayāpeti, nāmarūpaṁ upayantaṁ saḷāyatanaṁ upayāpeti, saḷāyatanaṁ upayantaṁ phassaṁ upayāpeti, phasso upayanto vedanaṁ upayāpeti, vedanā upayantī taṇhaṁ upayāpeti, taṇhā upayantī upādānaṁ upayāpeti, upādānaṁ upayantaṁ bhavaṁ upayāpeti, bhavo upayanto jātiṁ upayāpeti, jāti upayantī jarāmaraṇaṁ upayāpeti.

Mahāsamuddo bhikkhave apayanto mahānadiyo apayāpeti, mahānadiyo apayantiyo kunnadiyo apayāpenti, kunnadiyo apayantiyo mahāsobbhe apayāpenti, mahāsobbhā apayantā kusobbhe apayāpenti. Evameva kho bhikkhave avijjā apayantī saṅkhāre apayāpeti, saṅkhārā apayantā viññāṇaṁ apayāpenti, viññāṇaṁ apayantaṁ nāmarūpaṁ apayāpeti, nāmarūpaṁ apayantaṁ saḷāyatanaṁ apayāpeti, saḷāyatanaṁ apayantaṁ phassaṁ apayāpeti, phasso apayanto vedanaṁ apayāpeti, vedanā apayantī taṇhaṁ apayāpeti. Taṇhā apayantī upādānaṁ apayāpeti, upādānaṁ apayantaṁ bhavaṁ apayāpeti, bhavo apayanto jātiṁ apayāpeti, jāti apayantī jarāmaraṇaṁ apayāpetīti. . Navamaṁ.

## 10. Susimasutta

70. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito, lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ. Bhikkhusaṁghopi sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito, lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ. Aññatitthiyā pana paribbājakā asakkatā honti agarukatā amānitā apūjitā anapacitā, na lābhino cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ.

Tena kho pana samayena Susimo[1] paribbājako Rājagahe paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ. Atha kho Susimassa paribbājakassa parisā Susimaṁ paribbājakaṁ etadavocuṁ "ehi tvaṁ āvuso Susima samaṇe Gotame brahmacariyaṁ cara, tvaṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā amhe vāceyyāsi[2], taṁ mayaṁ dhammaṁ pariyāpuṇitvā gihīnaṁ bhāsissāma. Evaṁ mayampi sakkatā bhavissāma garukatā mānitā pūjitā apacitā, lābhino cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānan"ti. "Evamāvuso"ti kho Susimo paribbājako sakāya parisāya paṭissuṇitvā yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Ānandena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Susimo paribbājako āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca "icchāmahaṁ āvuso Ānanda imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun"ti.

Atha kho āyasmā Ānando Susimaṁ paribbājakaṁ ādāya yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "ayaṁ bhante Susimo paribbājako evamāha 'icchāmahaṁ āvuso Ānanda imasmiṁ dhammavinaye brahmacariyaṁ caritun'ti". Tenahānanda Susimaṁ pabbājethāti. Alattha kho Susimo paribbājako Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadaṁ.

Tena kho pana samayena sambahulehi bhikkhūhi Bhagavato santike aññā byākatā hoti "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmā"ti. Assosi kho āyasmā Susimo "sambahulehi kira bhikkhūhi Bhagavato santike aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmā'ti". Atha kho āyasmā Susimo yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tehi bhikkhūhi saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Susimo te bhikkhū etadavoca "saccaṁ

---

1. Susīmo (Sī, Ka)    2. Vācessasi (I, Ka)

kirāyasmantehi Bhagavato santike aññā byākatā 'khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyāti pajānāmā'ti". Evamāvusoti.

Api pana[1] tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhotha—ekopi hutvā bahudhā hotha, bahudhāpi hutvā eko hotha, āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamānā gacchatha seyyathāpi ākāse, pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karotha seyyathāpi udake, udakepi abhijjamāne gacchatha seyyathāpi pathaviyaṁ, ākāsepi pallaṅkena kamatha seyyathāpi pakkhī sakuṇo, imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasatha parimajjatha, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattethāti. No hetaṁ āvuso.

Api pana tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇātha dibbe ca mānuse ca ye dūre santike cāti. No hetaṁ āvuso.

Api pana tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānātha—sarāgaṁ vā cittaṁ "sarāgaṁ cittan"ti pajānātha, vītarāgaṁ vā cittaṁ "vītarāgaṁ cittan"ti pajānātha. Sadosaṁ vā cittaṁ "sadosaṁ cittan"ti pajānātha, vītadosaṁ vā cittaṁ "vītadosaṁ cittan"ti pajānātha. Samohaṁ vā cittaṁ "samohaṁ cittan"ti pajānātha, vītamohaṁ vā cittaṁ "vītamohaṁ cittan"ti pajānātha, saṁkhittaṁ vā cittaṁ "saṁkhittaṁ cittan"ti pajānātha, vikkhittaṁ vā cittaṁ "vikkhittaṁ cittan"ti pajānātha. Mahaggataṁ vā cittaṁ "mahaggataṁ cittan"ti pajānātha. Amahaggataṁ vā cittaṁ "amahaggataṁ cittan"ti pajānātha. Sa-uttaraṁ vā cittaṁ "sa-uttaraṁ cittan"ti pajānātha, anuttaraṁ vā cittaṁ "anuttaraṁ cittan"ti pajānātha. Samāhitaṁ vā cittaṁ "samāhitaṁ cittan"ti pajānātha, asamāhitaṁ vā cittaṁ "asamāhitaṁ cittan"ti pajānātha. Vimuttaṁ vā cittaṁ "vimuttaṁ cittan"ti

1. Api nu (Sī, Syā, Kaṁ) evamuparipi.

pajānātha, avimuttaṁ vā cittaṁ "avimuttaṁ cittan"ti pajānāthāti. No hetaṁ āvuso.

Api pana tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussaratha—seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattārīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe "amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ. Tatrāpāsiṁ, evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhapaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti. Iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarathāti. No hetaṁ āvuso.

Api pana tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passatha cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānātha—"ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā, ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā, ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā"ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passatha cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāthāti. No hetaṁ āvuso.

Api pana tumhe āyasmanto evaṁ jānantā evaṁ passantā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te kāyena phusitvā viharathāti. No hetaṁ āvuso.

Ettha dāni āyasmanto idañca veyyākaraṇaṁ imesañca dhammānaṁ asamāpatti, idaṁ no āvuso kathanti. Paññāvimuttā kho mayaṁ āvuso Susimāti.

Na khvāhaṁ imassa āyasmantānaṁ saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāmi. Sādhu me āyasmanto tathā bhāsantu, yathāhaṁ imassa āyasmantānaṁ saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājāneyyanti. Ājāneyyāsi vā tvaṁ āvuso Susima, na vā tvaṁ ājāneyyāsi. Atha kho paññāvimuttā mayanti.

Atha kho āyasmā Susimo uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Susimo yāvatako tehi bhikkhūhi saddhiṁ ahosi kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Pubbe kho Susima dhammaṭṭhitiñāṇaṁ, pacchā nibbāne ñāṇanti.

Na khvāhaṁ bhante imassa Bhagavatā[1] saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājānāmi. Sādhu me bhante Bhagavā tathā bhāsatu, yathāhaṁ imassa Bhagavatā[1] saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ ājāneyyanti. Ājāneyyāsi vā tvaṁ Susima, na vā tvaṁ ājāneyyāsi. Atha kho dhammaṭṭhitiñāṇaṁ pubbe, pacchā nibbāne ñāṇaṁ.

Taṁ kiṁ maññasi Susima, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Vedanā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Saññā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Saṅkhārā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ

1. Bhagavato (I)

panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Tasmātiha Susima yaṁ kiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci vedanā atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikā vā sukhumā vā hīnā vā paṇītā vā yā dūre santike vā, sabbā vedanā "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yā kāci saññā -pa-. Ye keci saṅkhārā atītānāgatapaccuppannā ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikā vā sukhumā vā hīnā vā paṇītā vā ye dūre santike vā, sabbe saṅkhārā "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ.

Evaṁ passaṁ Susima sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati, vedanāyapi nibbindati, saññāyapi nibbindati, saṅkhāresupi nibbindati, viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti.

"Jātipaccayā jarāmaraṇan"ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. "Bhavapaccayā jātī"ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. "Upādānapaccayā bhavo"ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. "Taṇhāpaccayā upādānan"ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. "Vedanāpaccayā taṇhā"ti. "Phassapaccayā vedanā"ti. "Saḷāyatanapaccayā phasso"ti. "Nāmarūpapaccayā saḷāyatanan"ti. "Viññāṇapaccayā nāmarūpan"ti. "Saṅkhārapaccayā viññāṇan"ti. "Avijjāpaccayā saṅkhārā"ti Susima passasīti. Evaṁ bhante.

“Jātinirodhā jarāmaraṇanirodho”ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. “Bhavanirodhā jātinirodho”ti Susima passasīti. Evaṁ bhante. “Upādānanirodhā bhavanirodho”ti. “Taṇhānirodhā upādānanirodho”ti. “Vedanānirodhā taṇhānirodho”ti. “Phassanirodhā vedanānirodho”ti. “Saḷāyatananirodhā phassanirodho”ti. “Nāmarūpanirodhā saḷāyatananirodho”ti. “Viññāṇanirodhā nāmarūpanirodho”ti. “Saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho”ti. “Avijjānirodhā saṅkhāranirodho”ti Susima passasīti. Evaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhosi—ekopi hutvā bahudhā hosi, bahudhāpi hutvā eko hosi, āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gacchasi seyyathāpi ākāse, pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karosi seyyathāpi udake, udakepi abhijjamāno gacchasi seyyathāpi pathaviyaṁ, ākāsepi pallaṅkena kamasi seyyathāpi pakkhī sakuṇo, imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasasi parimajjasi, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattesīti. No hetaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇasi dibbe ca mānuse ca ye dūre santike cāti. No hetaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāsi—sarāgaṁ vā cittaṁ “sarāgaṁ cittan”ti pajānāsi -pa- vimuttaṁ vā cittaṁ “vimuttaṁ cittan”ti pajānāsīti. No hetaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarasi. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ -pa-. Iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarasīti. No hetaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passasi cavamāne -pa- yathākammūpage satte pajānāsīti. No hetaṁ bhante.

Api pana tvaṁ Susima evaṁ jānanto evaṁ passanto ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te kāyena phusitvā viharasīti. No hetaṁ bhante.

Ettha dāni Susima idañca veyyākaraṇaṁ imesañca dhammānaṁ asamāpatti, idaṁ no Susima kathanti.

Atha kho āyasmā Susimo Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavoca "accayo maṁ bhante accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-akusalaṁ, yvāhaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye dhammatthenako pabbajito, tassa me bhante Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā"ti.

Taggha tvaṁ Susima accayo accagamā yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-akusalaṁ, yo tvaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye dhammatthenako pabbajito. Seyyathāpi Susima coraṁ āgucāriṁ gahetvā rañño dasseyyuṁ "ayaṁ te deva coro āgucārī imassa yaṁ icchasi, taṁ daṇḍaṁ paṇehī"ti. Tamenaṁ rājā evaṁ vadeyya "gacchatha bho imaṁ purisaṁ daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karitvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindathā"ti. Tamenaṁ rañño purisā daḷhāya rajjuyā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā khuramuṇḍaṁ karitvā kharassarena paṇavena rathiyāya rathiyaṁ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṁ parinetvā dakkhiṇena dvārena nikkhāmetvā dakkhiṇato nagarassa sīsaṁ chindeyyuṁ. Taṁ kiṁ maññasi Susima, api nu so puriso tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyethāti. Evaṁ bhante.

Yaṁ kho so Susima puriso tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvediyetha[1]. Yā evaṁ svākkhāte dhammavinaye dhammatthenakassa pabbajjā, ayaṁ tato dukkhavipākatarā ca kaṭukavipākatarā ca, api ca vinipātāya saṁvattati. Yato ca kho tvaṁ Susima accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikarosi, taṁ te mayaṁ paṭiggaṇhāma, vuddhi hesā Susima ariyassa

1. Paṭisaṁvediyetha vā, na vā paṭisaṁvediyetha (Ka)

vinaye, yo accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikaroti, āyatiṁ ca[1] saṁvaraṁ āpajjatīti. . Dasamaṁ.

Mahāvaggo sattamo.

### Tassuddānaṁ

Dve Assutavatā vuttā, Puttamaṁsena cāparaṁ.
Atthirāgo ca Nagaraṁ, Sammasaṁ Naḷakalāpiyaṁ.
Kosambī Upayanti ca, dasamo Susimena cāti[2].

---

## 8. Samaṇabrāhmaṇavagga

### 1. Jarāmaraṇasutta

71. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā -pa-. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ nappajānanti, jarāmaraṇasamudayaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhaṁ nappajānanti, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā jarāmaraṇaṁ pajānanti -pa- paṭipadaṁ pajānanti. Te kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. (Suttanto eko.) Paṭhamaṁ.

---

1. Āyatiṁ (Syā, Kaṁ)
2. Dasamo vutto Susīmenāti (Sī)

### 2-11. Jātisuttādidasaka

72. Sāvatthiyaṁ viharati. Jātiṁ nappajānanti -pa-.
Bhavaṁ nappajānanti -pa-.
Upādānaṁ nappajānanti -pa-.
Taṇhaṁ nappajānanti -pa-.
Vedanaṁ nappajānanti -pa-.
Phassaṁ nappajānanti -pa-.
Saḷāyatanaṁ nappajānanti -pa-.
Nāmarūpaṁ nappajānanti -pa-.
Viññāṇaṁ nappajānanti -pa-.

Saṅkhāre nappajānanti, saṅkhārasamudayaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhaṁ nappajānanti, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti -pa- pajānanti -pa- sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Ekādasamaṁ.

Samaṇabrāhmaṇavaggo aṭṭhamo.

### Tassuddānaṁ

Paccayekādasa vuttā, Catusaccavibhajjanā.
Samaṇabrāhmaṇavaggo, nidāne bhavati aṭṭhamo.

### Vagguddānaṁ

Buddho Āhāro Dasabalo, Kaḷāro Gahapatipañcamo.
Dukkhavaggo Mahāvaggo, aṭṭhamo Samaṇabrāhmaṇoti.

---

## 9. Antarapeyyāla

### 1. Satthusutta

73. Sāvatthiyaṁ viharati. Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ jarāmaraṇe yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, jarāmaraṇasamudayaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ jarāmaraṇasamudaye

yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, jarāmaraṇanirodhaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ jarāmaraṇanirodhe yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, jarāmaraṇanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ jarāmaraṇanirodhagāminiyā paṭipadāya yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabboti. (Suttanto eko.) Paṭhamaṁ.

(Sabbesaṁ peyyālo evaṁ vitthāretabbo.)

## 2-11. Dutiyasatthusuttādidasaka

(2) Jātiṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(3) Bhavaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(4) Upādānaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(5) Taṇhaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(6) Vedanaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(7) Phassaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(8) Saḷāyatanaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(9) Nāmarūpaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(10) Viññāṇaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ -pa-.

(11) Saṅkhāre bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ saṅkhāresu yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, saṅkhārasamudayaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ saṅkhārasamudaye yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, saṅkhāranirodhaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ saṅkhāranirodhe yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabbo, saṅkhāranirodhagāminiṁ paṭipadaṁ ajānatā apassatā yathābhūtaṁ saṅkhāranirodhagāminiyā paṭipadāya yathābhūtaṁ ñāṇāya satthā pariyesitabboti. . Ekādasamaṁ.

(Sabbesaṁ catusaccikaṁ kātabbaṁ.)

### 2-12. Sikkhāsuttādipeyyāla-ekādasaka

(2) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā apassatā yathābhūtaṁ jarāmaraṇe yathābhūtaṁ ñāṇāya sikkhā karaṇīyā.

(Peyyālo. Catusaccikaṁ kātabbaṁ.)

(3) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Yogo karaṇīyo -pa-.
(4) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Chando karaṇīyo -pa-.
(5) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Ussoḷhī karaṇīyā -pa-.
(6) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānātā -pa-. Appaṭivānī karaṇīyā -pa-.
(7) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Ātappaṁ karaṇīyaṁ -pa-.
(8) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Vīriyaṁ karaṇīyaṁ -pa-.
(9) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Sātaccaṁ karaṇīyaṁ -pa-.
(10) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Sati karaṇīyā -pa-.
(11) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Sampajaññaṁ karaṇīyaṁ -pa-.
(12) Jarāmaraṇaṁ bhikkhave ajānatā -pa-. Appamādo karaṇīyo -pa-.

Antarapeyyālo navamo.

**Tassuddānaṁ**

Satthā Sikkhā ca Yogo ca, Chando Ussoḷhipañcamī.
Appaṭivāni Yātappaṁ, Vīriyaṁ Sātaccamuccati.
Sati ca Sampajaññañca, Appamādena dvādasāti.

Suttantā antarapeyyālā niṭṭhitā.

Pare te dvādasa honti, suttā dvattiṁsa satāni.
Catusaccena te vuttā, peyyāla-antaramhi yeti[1].

Antarapeyyālesu uddānaṁ samattaṁ.

## Nidānasaṁyuttaṁ samattaṁ.

---

1. Peyyālā antaramhi yeti (Sī, Syā, Kaṁ)

# 2. Abhisamayasaṁyutta

## 1. Nakhasikhāsutta

74. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavā parittaṁ nakhasikhāyaṁ paṁsuṁ āropetvā bhikkhū āmantesi "taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yo vāyaṁ[1] mayā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropito, ayaṁ vā mahāpathavī"ti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ mahāpathavī, appamattako Bhagavatā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropito, neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti mahāpathaviṁ upanidhāya Bhagavatā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropitoti. Evameva kho bhikkhave ariyasāvakassa diṭṭhisampannassa puggalassa abhisametāvino etadeva bahutaraṁ dukkhaṁ yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattakaṁ avasiṭṭhaṁ, neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti purimaṁ dukkhakkhandhaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya yadidaṁ sattakkhattuṁparamatā. Evaṁ mahatthiyo kho bhikkhave dhammābhisamayo, evaṁ mahatthiyo dhammacakkhupaṭilābhoti.  . Paṭhamaṁ.

## 2. Pokkharaṇīsutta

75. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave pokkharaṇī paññāsayojanāni āyāmena paññāsayojanāni vitthārena paññāsayojanāni ubbedhena puṇṇā udakassa samatittikā kākapeyyā, tato puriso kusaggena udakaṁ uddhareyya. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā kusaggena udakaṁ ubbhataṁ, yaṁ vā pokkharaṇiyā udakanti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ pokkharaṇiyā udakaṁ, appamattakaṁ kusaggena udakaṁ ubbhataṁ, neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ

---

1. Yo cāyaṁ (sabbattha) dutiyasuttādīsu pana vāsaddoyeva dissati.

upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti pokkharaṇiyā udakaṁ upanidhāya kusaggena udakaṁ ubbhatanti. Evameva kho bhikkhave ariyasāvakassa diṭṭhisampannassa puggalassa abhisametāvino etadeva bahutaraṁ dukkhaṁ yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattakaṁ avasiṭṭhaṁ, neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti purimaṁ dukkhakkhandhaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya yadidaṁ sattakkhattuṁparamatā. Evaṁ mahatthiyo kho bhikkhave dhammābhisamayo, evaṁ mahatthiyo dhammacakkhupaṭilābhoti. . Dutiyaṁ.

## 3. Saṁbhejja-udakasutta

76. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave yatthimā mahānadiyo saṁsandanti samenti. Seyyathidaṁ, Gaṅgā Yamunā Aciravatī Sarabhū Mahī. Tato puriso dve vā tīṇi vā udakaphusitāni uddhareyya. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yāni vā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatāni, yaṁ vā saṁbhejja-udakanti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ saṁbhejja-udakaṁ, appamattakāni dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatāni, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti saṁbhejja-udakaṁ upanidhāya dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatānīti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Tatiyaṁ.

## 4. Dutiyasaṁbhejja-udakasutta

77. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave yatthimā mahānadiyo saṁsandanti samenti. Seyyathidaṁ, Gaṅgā Yamunā Aciravatī Sarabhū Mahī. Taṁ udakaṁ parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya ṭhapetvā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā saṁbhejja-udakaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, yāni vā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhānīti.

Etadeva bhante bahutaraṁ saṁbhejja-udakaṁ yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattakāni dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhāni, neva satimaṁ

kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti saṁbhejja-udakaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhānīti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Catutthaṁ.

### 5. Pathavīsutta

78. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave puriso mahāpathaviyā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā upanikkhipeyya. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yā vā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā upanikkhittā, ayaṁ[1] vā mahāpathavīti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ mahāpathavī, appamattikā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā upanikkhittā, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti mahāpathaviṁ upanidhāya satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā upanikkhittāti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Pañcamaṁ.

### 6. Dutiyapathavīsutta

79. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave mahāpathavī parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya ṭhapetvā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā mahāpathaviyā parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, yā vā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā avasiṭṭhāti.

Etadeva bhante bahutaraṁ mahāpathaviyā yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattikā satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā avasiṭṭhā, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti mahāpathaviyā parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya satta kolaṭṭhimattiyo guḷikā avasiṭṭhāti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Samuddasutta

80. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave puriso mahāsamuddato dve vā tīṇi vā udakaphusitāni uddhareyya. Taṁ kiṁ maññatha

1. Yā (Syā, Ka)

bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ yāni vā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatāni, yaṁ vā mahāsamudde udakanti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ mahāsamudde udakaṁ, appamattakāni dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatāni, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti mahāsamudde udakaṁ upanidhāya dve vā tīṇi vā udakaphusitāni ubbhatānīti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Sattamaṁ.

## 8. Dutiyasamuddasutta

81. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave mahāsamuddo parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya ṭhapetvā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā mahāsamudde udakaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, yāni vā dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhānīti.

Etadeva bhante bahutaraṁ mahāsamudde udakaṁ yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattakāni dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhāni, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti mahāsamudde udakaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya dve vā tīṇi vā udakaphusitāni avasiṭṭhānīti. Evameva kho bhikkhave -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Pabbatasutta

82. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave puriso Himavato pabbatarājassa satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhipeyya. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yā vā satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittā, yo vā Himavā[1] pabbatarājāti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ Himavā pabbatarājā, appamattikā satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittā, neva satimaṁ kalaṁ

1. Upanikkhittā, himavā vā (Sī)

upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti Himavantaṁ pabbatarājānaṁ upanidhāya satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittāti. Evameva kho -pa- dhammacakkhupaṭilābhoti. . Navamaṁ.

## 10. Dutiyapabbatasutta

83. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave Himavā pabbatarājā parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya ṭhapetvā satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā Himavato pabbatarājassa parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, yā vā satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā avasiṭṭhāti.

Etadeva bhante bahutaraṁ Himavato pabbatarājassa yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattikā satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā avasiṭṭhā, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti Himavato pabbatarājassa parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya satta sāsapamattiyo pāsāṇasakkharā avasiṭṭhāti.

Evameva kho bhikkhave ariyasāvakassa diṭṭhisampannassa puggalassa abhisametāvino etadeva bahutaraṁ dukkhaṁ yadidaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ, appamattakaṁ avasiṭṭhaṁ, neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti purimaṁ dukkhakkhandhaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāya yadidaṁ sattakkhattuṁparamatā. Evaṁ mahatthiyo kho bhikkhave dhammābhisamayo, evaṁ mahatthiyo dhammacakkhupaṭilābhoti. . Dasamaṁ.

## 11. Tatiyapabbatasutta

84. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave puriso Sinerussa pabbatarājassa satta muggamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhipeyya. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yā vā satta muggamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittā, yo vā Sineru[1] pabbatarājāti.

Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ Sineru pabbatarājā, appamattikā satta muggamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittā, neva satimaṁ kalaṁ upenti, na

---

1. Upanikkhittā, Sineru vā (Sī)

sahassimaṁ kalaṁ upenti, na satasahassimaṁ kalaṁ upenti Sineruṁ pabbatarājānaṁ upanidhāya satta muggamattiyo pāsāṇasakkharā upanikkhittāti. Evameva kho bhikkhave ariyasāvakassa diṭṭhisampannassa puggalassa adhigamaṁ upanidhāya aññatitthiya samaṇabrāhmaṇaparibbājakānaṁ adhigamo neva satimaṁ kalaṁ upeti, na sahassimaṁ kalaṁ upeti, na satasahassimaṁ kalaṁ upeti. Evaṁ mahādhigamo bhikkhave diṭṭhisampanno puggalo evaṁ mahābhiññoti. . Ekādasamaṁ.

## Abhisamayasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Nakhasikhā Pokkharaṇī, Saṁbhejja-udake ca dve.
Dve Pathavī dve Samuddā, tayo ca Pabbatūpamāti.

# 3. Dhātusaṁyutta

## 1. Nānattavagga

### 1. Dhātunānattasutta

85. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ vo bhikkhave desessāmi, taṁ suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Cakkhudhātu rūpadhātu cakkhuviññāṇadhātu, sotadhātu saddadhātu sotaviññāṇadhātu, ghānadhātu gandhadhātu ghānaviññāṇadhātu, jivhādhātu rasadhātu jivhāviññāṇadhātu, kāyadhātu phoṭṭhabbadhātu kāyaviññāṇadhātu, manodhātu dhammadhātu manoviññāṇadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattanti.  . Paṭhamaṁ.

### 2. Phassanānattasutta

86. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati phassanānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Cakkhudhātu sotadhātu ghānadhātu jivhādhātu kāyadhātu manodhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ. Cakkhudhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati cakkhusamphasso. Sotadhātuṁ paṭicca. Ghānadhātuṁ paṭicca. Jivhādhātuṁ paṭicca. Kāyadhātuṁ paṭicca. Manodhātuṁ paṭicca uppajjati manosamphasso. Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattanti.  . Dutiyaṁ.

### 3. Nophassanānattasutta

87. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Cakkkudhātu -pa- manodhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Cakkhudhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati cakkhusamphasso, no cakkhusamphassaṁ paṭicca uppajjati cakkhudhātu -pa-. Manodhātuṁ paṭicca uppajjati manosamphasso, no manosamphassaṁ paṭicca uppajjati manodhātu. Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattanti. . Tatiyaṁ.

## 4. Vedanānānattasutta

88. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Cakkhudhātu -pa- manodhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ. Cakkhudhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati cakkhusamphasso, cakkhusamphassaṁ paṭicca uppajjati cakkhusamphassajā vedanā -pa-. Manodhātuṁ paṭicca uppajjati manosamphasso, manosamphassaṁ paṭicca uppajjati manosamphassajā vedanā. Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca, uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattanti. . Catutthaṁ.

## 5. Dutiyavedanānānattasutta

89. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ, no vedanānānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Cakkhudhātu -pa- manodhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ, no vedanānānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Cakkhudhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati cakkhusamphasso, cakkhusamphassaṁ paṭicca uppajjati cakkhusamphassajā vedanā, no cakkhusamphassajaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati cakkhusamphasso, no cakkhusamphassaṁ paṭicca uppajjati cakkhudhātu -pa-. Manodhātuṁ paṭicca uppajjati manosamphasso,

manosamphassaṁ paṭicca uppajjati manosamphassajā vedanā, no manosamphassajaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati manosamphasso, no manosamphassaṁ paṭicca uppajjati manodhātu. Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ, no vedanānānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattanti. . Pañcamaṁ.

## 6. Bāhiradhātunānattasutta

90. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ vo bhikkhave desessāmi, taṁ suṇātha -pa-. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Rūpadhātu saddadhātu gandhadhātu rasadhātu phoṭṭhabbadhātu dhammadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattanti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Saññānānattasutta

91. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, chandanānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ, rūpadhātu -pa- dhammadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, chandanānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ.

Rūpadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati rūpasaññā, rūpasaññaṁ paṭicca uppajjati rūpasaṅkappo, rūpasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati rūpacchando, rūpacchandaṁ paṭicca uppajjati rūpapariḷāho, rūpapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati rūpapariyesanā -pa-. Dhammadhātuṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā, dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati dhammasaṅkappo, dhammasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati dhammacchando, dhammacchandaṁ paṭicca uppajjati dhammapariḷāho, dhammapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati dhammapariyesanā.

Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ,

chandanānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattanti. . Sattamaṁ.

## 8. Nopariyesanānānattasutta

92. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, chandanānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ, no pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, no pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, no chandanānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, no saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ, rūpadhātu -pa- dhammadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- pariyesanānānattaṁ. No pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, no pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, no chandanānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, no saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ.

Rūpadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati rūpasaññā -pa-. Dhammadhātuṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā, dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati -pa- dhammapariyesanā, no dhammapariyesanaṁ paṭicca uppajjati dhammapariḷāho, no dhammapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati dhammacchando, no dhammacchandaṁ paṭicca uppajjati dhammasaṅkappo, no dhammasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā. No dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati dhammadhātu.

Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- pariyesanānānattaṁ, no pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, no pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, no chandanānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, no saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattanti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Bāhiraphassanānattasutta

93. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, phassanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ, vedanānānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, chandanānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ, pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati lābhanānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Rūpadhātu -pa- dhammadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- lābhanānattaṁ.

Rūpadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati rūpasaññā, rūpasaññaṁ paṭicca uppajjati rūpasaṅkappo, rūpasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati rūpasamphasso, rūpasamphassaṁ paṭicca uppajjati rūpasamphassajā vedanā, rūpasamphassajaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati rūpacchando, rūpacchandaṁ paṭicca uppajjati rūpapariḷāho, rūpapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati rūpapariyesanā, rūpapariyesanaṁ paṭicca uppajjati rūpalābho -pa-. Dhammadhātuṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā, dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati dhammasaṅkappo, dhammasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati dhammasamphasso, dhammasamphassaṁ paṭicca uppajjati dhammasamphassajā vedanā, dhammasamphassajaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati dhammacchando, dhammacchandaṁ paṭicca uppajjati dhammapariḷāho, dhammapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati dhammapariyesanā, dhammapariyesanaṁ paṭicca uppajjati dhammalābho.

Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- pariyesanānānattaṁ, pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati lābhanānattanti.  . Navamaṁ.

### 10. Dutiyabāhiraphassanānattasutta

94. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātunānattaṁ bhikkhave paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ. Phassa. Vedanā. Chanda. Pariḷāha. Pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati lābhanānattaṁ, no lābhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ, no pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, no pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- chanda. Vedanā. Phassa. Saṅkappa. Saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ

paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ. Katamañca bhikkhave dhātunānattaṁ. Rūpadhātu -pa- dhammadhātu. Idaṁ vuccati bhikkhave dhātunānattaṁ.

Kathañca bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ. Phassa. Vedanā. Chanda. Pariḷāha. Pariyesanā. Lābha. No lābhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ, no pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāha. Chanda. Vedanā. Phassa. No saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattaṁ.

Rūpadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati rūpasaññā -pa-. Dhammadhātuṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā, dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati -pa- dhammapariyesanā, dhammapariyesanaṁ paṭicca uppajjati dhammalābho, no dhammalābhaṁ paṭicca uppajjati dhammapariyesanā, no dhammapariyesanaṁ paṭicca uppajjati dhammapariḷāho, no dhammapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati dhammacchando, no dhammacchandaṁ paṭicca uppajjati dhammasamphassajā vedanā, no dhammasamphassajaṁ vedanaṁ paṭicca uppajjati dhammasamphasso, no dhammasamphassaṁ paṭicca uppajjati dhammasaṅkappo, no dhammasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati dhammasaññā, no dhammasaññaṁ paṭicca uppajjati dhammadhātu.

Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, saññānānattaṁ paṭicca uppajjati -pa- saṅkappa. Phassa. Vedanā. Chanda. Pariḷāha. Pariyesanā. Lābha. No lābhanānattaṁ paṭicca uppajjati pariyesanānānattaṁ, no pariyesanānānattaṁ paṭicca uppajjati pariḷāhanānattaṁ, no pariḷāhanānattaṁ paṭicca uppajjati chandanānattaṁ, no chandanānattaṁ paṭicca uppajjati vedanānānattaṁ, no vedanānānattaṁ paṭicca uppajjati phassanānattaṁ, no phassanānattaṁ paṭicca uppajjati saṅkappanānattaṁ, no saṅkappanānattaṁ paṭicca uppajjati saññānānattaṁ, no saññānānattaṁ paṭicca uppajjati dhātunānattanti. . Dasamaṁ.

Nānattavaggo paṭhamo.

### Tassuddānaṁ

Dhātuphassañca no cetaṁ, Vedanā apare duve.
Etaṁ Ajjhattapañcakaṁ, Dhātusaññañca no cetaṁ.
Phassassa apare duve, etaṁ Bāhirapañcakanti.

## 2. Dutiyavagga

### 1. Sattadhātusutta

95. Sāvatthiyaṁ viharati. Sattimā bhikkhave dhātuyo. Katamā satta, ābhādhātu subhadhātu ākāsānañcāyatanadhātu viññāṇañcāyatanadhātu ākiñcaññāyatanadhātu nevasaññānāsaññāyatanadhātu saññāvedayitanirodhadhātu. Imā kho bhikkhave satta dhātuyoti.

Evaṁ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "yā cāyaṁ bhante ābhādhātu yā ca subhadhātu yā ca ākāsānañcāyatanadhātu yā ca viññāṇañcāyatanadhātu yā ca ākiñcaññāyatanadhātu yā ca nevasaññānāsaññāyatanadhātu yā ca saññāvedayitanirodhadhātu, imā nu kho bhante dhātuyo kiṁ paṭicca paññāyantī"ti.

Yāyaṁ bhikkhu ābhādhātu, ayaṁ dhātu andhakāraṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu subhadhātu, ayaṁ dhātu asubhaṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu ākāsānañcāyatanadhātu, ayaṁ dhātu rūpaṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu viññāṇañcāyatanadhātu, ayaṁ dhātu ākāsānañcāyatanaṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu ākiñcaññāyatanadhātu, ayaṁ dhātu viññāṇañcāyatanaṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu nevasaññānāsaññāyatanadhātu, ayaṁ dhātu ākiñcaññāyatanaṁ paṭicca paññāyati. Yāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhadhātu, ayaṁ dhātu nirodhaṁ paṭicca paññāyatīti.

Yā cāyaṁ bhante ābhādhātu yā ca subhadhātu yā ca ākāsānañcāyatanadhātu yā ca viññāṇañcāyatanadhātu yā ca ākiñcaññāyatanadhātu yā ca nevasaññānāsaññāyatanadhātu yā ca saññāvedayitanirodhadhātu, imā nu kho bhante dhātuyo kathaṁ samāpatti pattabbāti.

Yā cāyaṁ bhikkhu ābhādhātu yā ca subhadhātu yā ca ākāsānañcāyatanadhātu yā ca viññāṇañcāyatanadhātu yā ca ākiñcaññāyatanadhātu, imā dhātuyo saññāsamāpatti pattabbā. Yāyaṁ bhikkhu nevasaññānāsaññāyatanadhātu, ayaṁ dhātu saṅkhārāvasesasamāpatti

pattabbā. Yāyaṁ bhikkhu saññāvedayitanirodhadhātu, ayaṁ dhātu nirodhasamāpatti pattabbāti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Sanidānasutta

96. Sāvatthiyaṁ viharati. Sanidānaṁ bhikkhave uppajjati kāmavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati byāpādavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati vihiṁsāvitakko no anidānaṁ.

Kathañca bhikkhave sanidānaṁ uppajjati kāmavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati byāpādavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati vihiṁsāvitakko no anidānaṁ. Kāmadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati kāmasaññā, kāmasaññaṁ paṭicca uppajjati kāmasaṅkappo, kāmasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati kāmacchando, kāmacchandaṁ paṭicca uppajjati kāmapariḷāho, kāmapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati kāmapariyesanā, kāmapariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno assutavā puthujjano tīhi ṭhānehi micchā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Byāpādadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati byāpādasaññā, byāpādasaññaṁ paṭicca uppajjati byāpādasaṅkappo -pa- byāpādacchando. Byāpādapariḷāho. Byāpādapariyesanā. Byāpādapariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno assutavā puthujjano tīhi ṭhānehi micchā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Vihiṁsādhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati vihiṁsāsaññā. Vihiṁsāsaññaṁ paṭicca uppajjati vihiṁsāsaṅkappo -pa- vihiṁsāchando. Vihiṁsāpariḷāho. Vihiṁsāpariyesanā. Vihiṁsāpariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno assutavā puthujjano tīhi ṭhānehi micchā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Seyyathāpi bhikkhave puriso ādittaṁ tiṇukkaṁ sukkhe tiṇadāye nikkhipeyya, no ce hatthehi ca pādehi ca khippameva nibbāpeyya. Evaṁ hi bhikkhave ye tiṇakaṭṭhanissitā pāṇā, te anayabyasanaṁ āpajjeyyuṁ. Evameva kho bhikkhave yo hi koci samaṇo vā brāhmaṇo vā uppannaṁ visamagataṁ saññaṁ na khippameva pajahati vinodeti byantīkaroti

anabhāvaṁ gameti, so diṭṭhe ceva dhamme dukkhaṁ viharati savighātaṁ sa-upāyāsaṁ sapariḷāhaṁ, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā.

Sanidānaṁ bhikkhave uppajjati nekkhammavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati abyāpādavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati avihiṁsāvitakko no anidānaṁ.

Kathañca bhikkhave sanidānaṁ uppajjati nekkhammavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati abyāpādavitakko no anidānaṁ, sanidānaṁ uppajjati avihiṁsāvitakko no anidānaṁ. Nekkhammadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati nekkhammasaññā, nekkhammasaññaṁ paṭicca uppajjati nekkhammasaṅkappo, nekkhammasaṅkappaṁ paṭicca uppajjati nekkhammacchando, nekkhammacchandaṁ paṭicca uppajjati nekkhammapariḷāho, nekkhammapariḷāhaṁ paṭicca uppajjati nekkhammapariyesanā, nekkhammapariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno sutavā ariyasāvako tīhi ṭhānehi sammā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Abyāpādadhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati abyāpādasaññā. Abyāpādasaññaṁ paṭicca uppajjati abyāpādasaṅkappo -pa- abyāpādacchando. Abyāpādapariḷāho. Abyāpādapariyesanā. Abyāpādapariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno sutavā ariyasāvako tīhi ṭhānehi sammā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Avihiṁsādhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati avihiṁsāsaññā, avihiṁsāsaññaṁ paṭicca uppajjati avihiṁsāsaṅkappo, avihiṁsāsaṅkappaṁ paṭicca uppajjati avihiṁsāchando, avihiṁsāchandaṁ paṭicca uppajjati avihiṁsāpariḷāho, avihiṁsāpariḷāhaṁ paṭicca uppajjati avihiṁsāpariyesanā, avihiṁsāpariyesanaṁ bhikkhave pariyesamāno sutavā ariyasāvako tīhi ṭhānehi sammā paṭipajjati kāyena vācāya manasā.

Seyyathāpi bhikkhave puriso ādittaṁ tiṇukkaṁ sukkhe tiṇadāye nikkhipeyya, tamenaṁ hatthehi ca pādehi ca khippameva nibbāpeyya. Evaṁ hi bhikkhave ye tiṇakaṭṭhanissitā pāṇā, te na anayabyasanaṁ āpajjeyyuṁ. Evameva kho bhikkhave yo hi koci samaṇo vā brāhmaṇo vā uppannaṁ visamagataṁ saññaṁ khippameva pajahati vinodeti

byantīkaroti anabhāvaṁ gameti, so diṭṭhe ceva dhamme sukhaṁ viharati avighātaṁ anupāyāsaṁ apariḷāhaṁ, kāyassa ca bhedā paraṁ maraṇā sugati pāṭikaṅkhāti. . Dutiyaṁ.

### 3. Giñjakāvasathasutta

97. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Ñātike viharati Giñjakāvasathe. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

"Dhātuṁ bhikkhave paṭicca uppajjati saññā uppajjati diṭṭhi uppajjati vitakko"ti. Evaṁ vutte āyasmā Kaccāno[1] Bhagavantaṁ etadavoca "yāyaṁ bhante diṭṭhi 'asammāsambuddhesu Sammāsambuddhā'ti, ayaṁ nu kho bhante diṭṭhi kiṁ paṭicca paññāyatī"ti.

Mahati kho esā Kaccāna dhātu yadidaṁ avijjādhātu. Hīnaṁ Kaccāna dhātuṁ paṭicca uppajjati hīnā saññā hīnā diṭṭhi hīno vitakko hīnā cetanā hīnā patthanā hīno paṇidhi hīno puggalo hīnā vācā hīnaṁ ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti, hīnā tassa upapattīti vadāmi.

Majjhimaṁ Kaccāna dhātuṁ paṭicca uppajjati majjhimā saññā majjhimā diṭṭhi majjhimo vitakko majjhimā cetanā majjhimā patthanā majjhimo paṇidhi majjhimo puggalo majjhimā vācā majjhimaṁ ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti, majjhimā tassa upapattīti vadāmi.

Paṇītaṁ Kaccāna dhātuṁ paṭicca uppajjati paṇītā saññā paṇītā diṭṭhi paṇīto vitakko paṇītā cetanā paṇītā patthanā paṇīto paṇidhi paṇīto puggalo paṇītā vācā paṇītaṁ ācikkhati deseti paññapeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti, paṇītā tassa upapattīti vadāmīti. . Tatiyaṁ.

---

1. Saddho Kaccāno (Ka)

## 4. Hīnādhimuttikasutta

98. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova[1] bhikkhave sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Atītampi kho[2] bhikkhave addhānaṁ dhātusova[3] sattā saṁsandiṁsu samiṁsu, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu.

Anāgatampi kho[2] bhikkhave addhānaṁ dhātusova[3] sattā saṁsandissanti samessanti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti.

Etarahipi kho[2] bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova[3] sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Catutthaṁ.

## 5. Caṅkamasutta

99. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Mahāmoggallāno sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Mahākassapo sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Anuruddho sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Puṇṇo Mantāniputto sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Upāli sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, āyasmāpi kho Ānando sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati, Devadattopi kho sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ Bhagavato avidūre caṅkamati.

---

1. Dhātuso (Sī, I) ayañca paṭhamārambhavākyeyeva, na sabbattha. Tīsu pana addhāsu ca upamāsaṁsandananigamanaṭṭhāne ca idaṁ pāṭhanānattaṁ natthi.
2. Khosaddo Sī-Syā-Kaṁ-I-potthakesu natthi.
3. Īdisesu ṭhānesu pāṭhanānattaṁ natthi.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—passatha no tumhe bhikkhave Sāriputtaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū mahāpaññā. Passatha no tumhe bhikkhave Moggallānaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū mahiddhikā. Passatha no tumhe bhikkhave Kassapaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dhutavādā. Passatha no tumhe bhikkhave Anuruddhaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dibbacakkhukā. Passatha no tumhe bhikkhave Puṇṇaṁ Mantāniputtaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dhammakathikā. Passatha no tumhe bhikkhave Upāliṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū vinayadharā. Passatha no tumhe bhikkhave Ānandaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū bahussutā. Passatha no tumhe bhikkhave Devadattaṁ sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ caṅkamantanti. Evaṁ bhante. Sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū pāpicchā.

Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandiṁsu samiṁsu, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu.

Anāgatampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandissanti samessanti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti.

Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Pañcamaṁ.

### 6. Sagāthāsutta

100. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandiṁsu samiṁsu, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu.

Anāgatampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandissanti samessanti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti.

Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Seyyathāpi bhikkhave gūtho gūthena saṁsandati sameti, muttaṁ muttena saṁsandati sameti, kheḷo kheḷena saṁsandati sameti, pubbo pubbena saṁsandati sameti, lohitaṁ lohitena saṁsandati sameti. Evameva kho bhikkhave dhātusova[1] sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho addhānaṁ -pa-. Anāgatampi kho addhānaṁ -pa-. Etarahipi kho paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandiṁsu samiṁsu, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu.

Anāgatampi kho bhikkhave addhānaṁ -pa-. Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Seyyathāpi bhikkhave khīraṁ khīrena saṁsandati sameti, telaṁ telena saṁsandati sameti, sappi sappinā saṁsandati sameti, madhu madhunā saṁsandati sameti, phāṇitaṁ phāṇitena saṁsandati sameti. Evameva kho bhikkhave

---

1. Sabbatthapi evameva dissati.

dhātusova sattā saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho addhānaṁ. Anāgatampi kho addhānaṁ. Etarahipi kho paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti, kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Saṁsaggā vanatho jāto, asaṁsaggena chijjati.
Parittaṁ dārumāruyha, yathā sīde mahaṇṇave.

Evaṁ kusītamāgamma, sādhujīvipi sīdati.
Tasmā taṁ parivajjeyya, kusītaṁ hīnavīriyaṁ.

Pavivittehi ariyehi, pahitattehi jhāyīhi[1].
Niccaṁ āraddhaviriyehi, paṇḍitehi sahāvase"ti.

Chaṭṭhaṁ.

## 7. Assaddhasaṁsandanasutta

101. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandiṁsu samiṁsu. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandiṁsu samiṁsu.

1. Jhāyihi (Sī), jhāyibhi (Syā, Kaṁ)

Anāgatampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandissanti samessanti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti, anottappino anottappīhi saddhiṁ -pa- appassutā appassutehi saddhiṁ -pa- kusītā kusītehi saddhiṁ -pa- muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ -pa- duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandissanti samessanti.

Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ -pa- anottappino anottappīhi saddhiṁ Appassutā appassutehi saddhiṁ -pa- kusītā kusītehi saddhiṁ -pa- muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ -pa-. Anāgatampi kho bhikkhave -pa-. Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ -pa- paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Sattamaṁ.

### 8. Assaddhamūlakasutta

102. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Atītampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandiṁsu samiṁsu -pa-. Anāgatampi kho bhikkhave addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandissanti samessanti -pa-.

Etarahipi kho bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. (1)

Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa- paṭhamavāro viya vitthāretabbo. (2)

Dhātusova bhikkhave -pa-. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (3)

Dhātusova bhikkhave -pa-. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (4)

Dhātusova bhikkhave -pa-. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti -pa-. . (5) Aṭṭhamaṁ.

## 9. Ahirikamūlakasutta

103. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova -pa-. Ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti

samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (1)

Ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (2)

Ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (3)

Ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti -pa-. . (4) Navamaṁ.

### 10. Anottappamūlakasutta

104. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (1)

Anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (2)

Anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti -pa-. . (3) Dasamaṁ.

### 11. Appassutamūlakasutta

105. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti -pa-. (1)

Appassutā appassutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Bahussutā bahussutehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti -pa-. . (2) Ekādasamaṁ.

### 12. Kusītamūlakasutta

106. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Kusītā kusītehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, muṭṭhassatino muṭṭhassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Āraddhavīriyā āraddhavīriyehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, upaṭṭhitassatino upaṭṭhitassatīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti -pa-. . Dvādasamaṁ.

(Sabbattha atītānāgatapaccuppannaṁ kātabbaṁ.)

Dutiyo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Sattimā Sanidānañca, Giñjakāvasathena ca.
Hīnādhimutti Caṅkamaṁ, Sagāthā Assaddhasattamaṁ.

Assaddhamūlakā pañca, cattāro Ahirikamūlakā.
Anottappamūlakā tīṇi, duve Appassutena ca.

Kusītaṁ ekakaṁ vuttaṁ, suttantā tīṇi pañcakā.
Bāvīsati vuttā suttā, dutiyo vaggo pavuccatīti.

---

## 3. Kammapathavagga

### 1. Asamāhitasutta

107. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, asamāhitā asamāhitehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, samāhitā samāhitehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Dussīlasutta

108. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Assaddhā assaddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ahirikā ahirikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anottappino anottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, dussīlā dussīlehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, duppaññā duppaññehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Saddhā saddhehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, hirimanā hirimanehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, ottappino ottappīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti,

sīlavanto sīlavantehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, paññavanto paññavantehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Dutiyaṁ.

### 3. Pañcasikkhāpadasutta

109. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Pāṇātipātino pāṇātipātīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, adinnādāyino adinnādāyīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kāmesumicchācārino kāmesumicchācārīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, musāvādino musāvādīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, surāmerayamajjappamādaṭṭhāyino surāmerayamajjappamādaṭṭhāyīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Pāṇātipātā paṭiviratā pāṇātipātā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, adinnādānā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kāmesumicchācārā paṭiviratā kāmesumicchācārā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, musāvādā paṭiviratā musāvādā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, surāmerayamajjappamādaṭṭhānā paṭiviratā surāmerayamajjappamādaṭṭhānā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Tatiyaṁ.

### 4. Sattakammapathasutta

110. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Pāṇātipātino pāṇātipātīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, adinnādāyino adinnādāyīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, kāmesumicchācārino kāmesumicchācārīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, musāvādino musāvādīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, pisuṇavācā pisuṇavācehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, pharusavācā pharusavācehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, samphappalāpino samphappalāpīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Pāṇātipātā paṭiviratā -pa- adinnādānā paṭiviratā. Kāmesumicchācārā paṭiviratā. Musāvādā paṭiviratā. Pisuṇāya vācāya paṭiviratā pisuṇāya vācāya paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, pharusāya vācāya paṭiviratā pharusāya vācāya paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, samphappalāpā paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Catutthaṁ.

### 5. Dasakammapathasutta

111. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Pāṇātipātino pāṇātipātīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, adinnādāyino -pa-. Kāmesumicchācārino. Musāvādino. Pisuṇavācā. Pharusavācā. Samphappalāpino samphappalāpīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, abhijjhāluno abhijjhālūhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, byāpannacittā byāpannacittehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Pāṇātipātā paṭiviratā pāṇātipātā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, adinnādānā paṭiviratā -pa-. Kāmesumicchācārā paṭiviratā. Musāvādā paṭiviratā. Pisuṇāya vācāya. Pharusāya vācāya. Samphappalāpā paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, anabhijjhāluno anabhijjhālūhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, abyāpannacittā abyāpannacittehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Pañcamaṁ.

### 6. Aṭṭhaṅgikasutta

112. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, micchāsaṅkappā -pa- micchāvācā. Micchākammantā. Micchā-ājīvā. Micchāvāyāmā. Micchāsatino. Micchāsamādhino micchāsamādhīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti. Sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, sammāsaṅkappā -pa- sammāvācā. Sammākammantā. Sammā-ājīvā. Sammāvāyāmā. Sammāsatino. Sammāsamādhino sammāsamādhīhi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Dasaṅgasutta

113. Sāvatthiyaṁ viharati. Dhātusova bhikkhave sattā saṁsandanti samenti. Micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti micchāsaṅkappā -pa- micchāvācā. Micchākammantā. Micchā-ājīvā. Micchāvāyāmā.

micchāsatino. Micchāsamādhino micchāsamādhīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, micchāñāṇino micchāñāṇīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, micchāvimuttino micchāvimuttīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti.

Sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikehi saddhiṁ saṁsandanti samenti, sammāsaṅkappā -pa- sammāvācā. Sammākammantā. Sammā-ājīvā. Sammāvāyāmā. Sammāsatino. Sammāsamādhino. Sammāñāṇino sammāñāṇīhi saddhiṁ saṁsandanti samenti, sammāvimuttino sammāvimuttīhi saddhiṁ saṁsandanti samentīti. . Sattamaṁ.

(Sabbattha atītānāgatapaccuppannaṁ kātabbaṁ.)

### Sattannaṁ suttantānaṁ uddānaṁ

Asamāhitaṁ Dussīlaṁ, Pañcasikkhāpadāni ca.
Sattakammapathā vuttā, Dasakammapathena ca.
Chaṭṭhaṁ Aṭṭhaṅgiko vutto, Dasaṅgena ca sattamaṁ.

Kammapathavaggo tatiyo.

---

## 4. Catutthavagga

### 1. Catudhātusutta

114. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Catasso imā bhikkhave dhātuyo. Katamā catasso, pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu. Imā kho bhikkhave catasso dhātuyoti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Pubbesambodhasutta

115. Sāvatthiyaṁ viharati. Pubbeva me bhikkhave sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi “ko nu kho pathavīdhātuyā assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko āpodhātuyā assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko

tejodhātuyā assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇaṁ, ko vāyodhātuyā assādo ko ādīnavo kiṁ nissaraṇan"ti.

Tassa mayhaṁ bhikkhave etadahosi "yaṁ kho pathavīdhātuṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ pathavīdhātuyā assādo. Yaṁ[1] pathavīdhātu aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ pathavīdhātuyā ādīnavo. Yo pathavīdhātuyā chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ pathavīdhātuyā nissaraṇaṁ. Yaṁ āpodhātuṁ paṭicca -pa-. Yaṁ tejodhātuṁ paṭicca -pa-. Yaṁ vāyodhātuṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ vāyodhātuyā assādo. Yaṁ vāyodhātu aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ vāyodhātuyā ādīnavo. Yo vāyodhātuyā chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ vāyodhātuyā nissaraṇaṁ.

Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ na abbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti[2] paccaññāsiṁ.

Yato ca khvāhaṁ bhikkhave imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ evaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, athāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ. Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti[3], ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo"ti. . Dutiyaṁ.

### 3. Acariṁsutta

116. Sāvatthiyaṁ viharati. Pathavīdhātuyāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo pathavīdhātuyā assādo tadajjhagamaṁ, yāvatā pathavīdhātuyā assādo paññāya me so sudiṭṭho. Pathavīdhātuyāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo pathavīdhātuyā ādīnavo

---

1. Yā (Sī) 2. Abhisambuddho (Sī, Syā, Kaṁ) 3. Cetovimutti (Sī, I, Ka)

tadajjhagamaṁ, yāvatā pathavīdhātuyā ādīnavo paññāya me so sudiṭṭho. Pathavīdhātuyāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ pathavīdhātuyā nissaraṇaṁ tadajjhagamaṁ, yāvatā pathavīdhātuyā nissaraṇaṁ paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ.

Āpodhātuyāhaṁ bhikkhave -pa-. Tejodhātuyāhaṁ bhikkhave. Vāyodhātuyāhaṁ bhikkhave assādapariyesanaṁ acariṁ, yo vāyodhātuyā assādo tadajjhagamaṁ, yāvatā vāyodhātuyā assādo paññāya me so sudiṭṭho. Vāyodhātuyāhaṁ bhikkhave ādīnavapariyesanaṁ acariṁ, yo vāyodhātuyā ādīnavo tadajjhagamaṁ, yāvatā vāyodhātuyā ādīnavo paññāya me so sudiṭṭho. Vāyodhātuyāhaṁ bhikkhave nissaraṇapariyesanaṁ acariṁ, yaṁ vāyodhātuyā nissaraṇaṁ tadajjhagamaṁ, yāvatā vāyodhātuyā nissaraṇaṁ paññāya me taṁ sudiṭṭhaṁ.

Yāvakīvañcāhaṁ bhikkhave imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ na abbhaññāsiṁ, neva tāvāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ.

Yato ca khvāhaṁ bhikkhave imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññāsiṁ, athāhaṁ bhikkhave sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya anuttaraṁ sammāsambodhiṁ abhisambuddhoti paccaññāsiṁ. Ñaṇañca pana me dassanaṁ udapādi, akuppā me vimutti, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavoti.  . Tatiyaṁ.

## 4. Nocedaṁsutta

117. Sāvatthiyaṁ viharati. No cedaṁ bhikkhave pathavīdhātuyā assādo abhavissa, nayidaṁ sattā pathavīdhātuyā sārajjeyyuṁ.

Yasmā ca kho bhikkhave atthi pathavīdhātuyā assādo, tasmā sattā pathavīdhātuyā sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave pathavīdhātuyā ādīnavo abhavissa, nayidaṁ sattā pathavīdhātuyā nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi pathavīdhātuyā ādīnavo, tasmā sattā pathavīdhātuyā nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave pathavīdhātuyā nissaraṇaṁ abhavissa, nayidaṁ sattā pathavīdhātuyā nissareyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi pathavīdhātuyā nissaraṇaṁ, tasmā sattā pathavīdhātuyā nissaranti.

No cedaṁ bhikkhave āpodhātuyā assādo abhavissa. No cedaṁ bhikkhave tejodhātuyā -pa-. No cedaṁ bhikkhave vāyodhātuyā assādo abhavissa, nayidaṁ sattā vāyodhātuyā sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi vāyodhātuyā assādo, tasmā sattā vāyodhātuyā sārajjanti. No cedaṁ bhikkhave vāyodhātuyā ādīnavo abhavissa, nayidaṁ sattā vāyodhātuyā nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi vāyodhātuyā ādīnavo, tasmā sattā vāyodhātuyā nibbindanti. No cedaṁ bhikkhave vāyodhātuyā nissaraṇaṁ abhavissa, nayidaṁ sattā vāyodhātuyā nissareyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave atthi vāyodhātuyā nissaraṇaṁ, tasmā sattā vāyodhātuyā nissaranti.

Yāvakīvañcime bhikkhave sattā imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ na abbhaññaṁsu, neva tāvime bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaṁyuttā vippamuttā vimariyādikatena cetasā vihariṁsu.

Yato ca kho bhikkhave sattā imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca assādato ādīnavañca ādīnavato nissaraṇañca nissaraṇato yathābhūtaṁ abbhaññaṁsu, atha bhikkhave sattā sadevakā lokā samārakā sabrahmakā sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya nissaṭā visaṁyuttā vippamuttā vimariyādikatena cetasā viharantīti. . Catutthaṁ.

## 5. Ekantadukkhasutta

118. Sāvatthiyaṁ viharati. Pathavīdhātu ce[1] hidaṁ bhikkhave ekantadukkhā abhavissa dukkhānupatitā dukkhāvakkantā anavakkantā sukhena, nayidaṁ sattā pathavīdhātuyā sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave pathavīdhātu sukhā sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, tasmā sattā pathavīdhātuyā sārajjanti.

Āpodhātu ce hidaṁ bhikkhave -pa-. Tejodhātu ce hidaṁ bhikkhave. Vāyodhātu ce hidaṁ bhikkhave ekantadukkhā abhavissa dukkhānupatitā dukkhāvakkantā anavakkantā sukhena, nayidaṁ sattā vāyodhātuyā sārajjeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave vāyodhātu sukhā sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, tasmā sattā vāyodhātuyā sārajjanti.

Pathavīdhātu ce hidaṁ bhikkhave ekantasukhā abhavissa sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, nayidaṁ sattā pathavīdhātuyā nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave pathavīdhātu dukkhā dukkhānupatitā dukkhāvakkantā anavakkantā sukhena, tasmā sattā pathavīdhātuyā nibbindanti.

Āpodhātu ce hidaṁ bhikkhave -pa-. Tejodhātu ce hidaṁ bhikkhave. Vāyodhātu ce hidaṁ bhikkhave ekantasukhā abhavissa sukhānupatitā sukhāvakkantā anavakkantā dukkhena, nayidaṁ sattā vāyodhātuyā nibbindeyyuṁ. Yasmā ca kho bhikkhave vāyodhātu dukkhā dukkhānupatitā dukkhāvakkantā anavakkantā sukhena, tasmā sattā vāyodhātuyā nibbindantīti. . Pañcamaṁ.

## 6. Abhinandasutta

119. Sāvatthiyaṁ viharati. Yo bhikkhave pathavīdhātuṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo āpodhātuṁ abhinandati -pa-. Yo tejodhātuṁ. Yo vāyodhātuṁ abhinandati, dukkhaṁ so abhinandati. Yo dukkhaṁ abhinandati, aparimutto so dukkhasmāti vadāmi.

---

1. Ca (Sī, Syā, Kaṁ)

Yo ca kho bhikkhave pathavīdhātuṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmāti vadāmi. Yo āpodhātuṁ -pa-. Yo tejodhātuṁ. Yo vāyodhātuṁ nābhinandati, dukkhaṁ so nābhinandati. Yo dukkhaṁ nābhinandati, parimutto so dukkhasmātiṁ vadāmīti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Uppādasutta

120. Sāvatthiyaṁ viharati. Yo bhikkhave pathavīdhātuyā uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo rogānaṁ ṭhiti jarāmaraṇassa pātubhāvo. Yo āpodhātuyā -pa-. Yo tejodhātuyā. Yo vāyodhātuyā uppādo ṭhiti abhinibbatti pātubhāvo, dukkhasseso uppādo rogānaṁ ṭhiti jarāmaraṇassa pātubhāvo.

Yo ca kho bhikkhave pathavīdhātuyā nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho rogānaṁ vūpasamo jarāmaraṇassa atthaṅgamo. Yo āpodhātuyā -pa-. Yo tejodhātuyā. Yo vāyodhātuyā nirodho vūpasamo atthaṅgamo, dukkhasseso nirodho rogānaṁ vūpasamo jarāmaraṇassa atthaṅgamoti. . Sattamaṁ.

### 8. Samaṇabrāhmaṇasutta

121. Sāvatthiyaṁ viharati. Catasso imā bhikkhave dhātuyo. Katamā catasso, pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā. Na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānanti. Te ca

kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā. Te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta

122. Sāvatthiyaṁ viharati. Catasso imā bhikkhave dhātuyo. Katamā catasso, pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā imāsaṁ catunnaṁ dhātūnaṁ samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti -pa-. (Vitthāretabbaṁ.) Pajānanti -pa- sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Navamaṁ.

### 10. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasutta

123. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā pathavīdhātuṁ nappajānanti, pathavīdhātusamudayaṁ nappajānanti, pathavīdhātunirodhaṁ nappajānanti, pathavīdhātunirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti -pa- āpodhātuṁ nappajānanti. Tejodhātuṁ nappajānanti. Vāyodhātuṁ nappajānanti, vāyodhātusamudayaṁ nappajānanti, vāyodhātunirodhaṁ nappajānanti, vāyodhātunirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā, brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā. Na ca pana te āyasmanto sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti.

Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā pathavīdhātuṁ pajānanti, pathavīdhātusamudayaṁ pajānanti, pathavīdhātunirodhaṁ pajānanti, pathavīdhātunirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti. Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā -pa- āpodhātuṁ pajānanti. Tejodhātuṁ pajānanti. Vāyodhātuṁ pajānanti, vāyodhātusamudayaṁ pajānanti, vāyodhātunirodhaṁ pajānanti, vāyodhātunirodhagāminiṁ paṭipadaṁ pajānanti.

te ca kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā, brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā. Te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Dasamaṁ.

Catuttho vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Catasso Pubbe Acariṁ, Nocedaṁ ca Dukkhena ca.
Abhinandañca Uppādo, tayo Samaṇabrāhmaṇāti.

## Dhātusaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 4. Anamataggasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Tiṇakaṭṭhasutta

124. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Anamataggoyaṁ[1] bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Seyyathāpi bhikkhave puriso yaṁ imasmiṁ Jambudīpe tiṇakaṭṭhasākhā-palāsaṁ, taṁ chetvā[2] ekajjhaṁ saṁharitvā caturaṅgulaṁ caturaṅgulaṁ ghaṭikaṁ katvā nikkhipeyya ayaṁ me mātā, tassā me mātu ayaṁ mātā"ti. Apariyādinnāva[3] bhikkhave tassa purisassa mātumātaro assu, atha imasmiṁ Jambudīpe tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṁ parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Evaṁ dīgharattaṁ vo bhikkhave dukkhaṁ paccanubhūtaṁ tibbaṁ paccanubhūtaṁ byasanaṁ paccanubhūtaṁ kaṭasī[4] vaḍḍhitā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі. . Paṭhamaṁ.

### 2. Pathavīsutta

125. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Seyyathāpi bhikkhave puriso imaṁ mahāpathaviṁ kolaṭṭhimattaṁ kolaṭṭhimattaṁ mattikāguḷikaṁ karitvā nikkhipeyya "ayaṁ me pitā, tassa me pitu ayaṁ pitā"ti. Apariyādinnāva bhikkhave tassa purisassa pitupitaro assu, athāyaṁ mahāpathavī parikkhayaṁ pariyādānaṁ

---

1. Anamataggāyaṁ (I, Ka)
2. Tacchetvā (bahūsu)
3. Apariyādiṇṇāva (Sī)
4. Kaṭasi (Sī, I, Ka) kaṭā chavā sayanti etthāti kaṭasī.

gaccheyya. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Evaṁ dīgharattaṁ vo bhikkhave dukkhaṁ paccanubhūtaṁ tibbaṁ paccanubhūtaṁ byasanaṁ paccanubhūtaṁ kaṭasī vaḍḍhitā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі. . Dutiyaṁ.

### 3. Assusutta

126. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ[1] assu passannaṁ[2] paggharitaṁ, yaṁ vā catūsu mahāsamuddesu udakanti. Yathā kho mayaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāma, etadeva bhante bahutaraṁ, yaṁ no iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ assu passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakanti.

Sādhu sādhu bhikkhave, sādhu kho me tumhe bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha, etadeva bhikkhave bahutaraṁ, yaṁ vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ assu passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave mātumaraṇaṁ paccanubhūtaṁ, tesaṁ vo mātumaraṇaṁ paccanubhontānaṁ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ assu passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave pitumaraṇaṁ paccanubhūtaṁ -pa- bhātumaraṇaṁ paccanubhūtaṁ. Bhaginimaraṇaṁ paccanubhūtaṁ. Puttamaraṇaṁ paccanubhūtaṁ. Dhītumaraṇaṁ paccanubhūtaṁ. Ñātibyasanaṁ paccanubhūtaṁ. Bhogabyasanaṁ paccanubhūtaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave rogabyasanaṁ paccanubhūtaṁ, tesaṁ vo rogabyasanaṁ paccanubhontānaṁ amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ assu passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave

---

1. Rudantānaṁ (Sī)
2. Passandaṁ (Ka-Sī), pasandaṁ (Syā, Kaṁ), pasannaṁ (I, Ka)

saṁsāro -pa-. Yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі. . Tatiyaṁ.

## 4. Khīrasutta

127. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ mātuthaññaṁ pītaṁ, yaṁ vā catūsu mahāsamuddesu udakanti. Yathā kho mayaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāma, etadeva bhante bahutaraṁ, yaṁ no iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ mātuthaññaṁ pītaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakanti.

Sādhu sādhu bhikkhave, sādhu kho me tumhe bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha, etadeva bhikkhave bahutaraṁ, yaṁ vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ mātuthaññaṁ pītaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccituntі. . Catutthaṁ.

## 5. Pabbatasutta

128. Sāvatthiyaṁ viharati -pa- ārāme. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kīvadīgho nu kho bhante kappo"ti. Dīgho kho bhikkhu kappo, so na sukaro saṅkhātuṁ "ettakāni vassāni" iti vā "ettakāni vassasatāni" iti vā "ettakāni vassasahassāni" iti vā "ettakāni vassasatasahassāni" iti vāti.

Sakkā pana bhante upamaṁ kātunti. "Sakkā bhikkhū"ti Bhagavā avoca, seyyathāpi bhikkhu mahāselo pabbato yojanaṁ āyāmena yojanaṁ vitthārena yojanaṁ ubbedhena acchinno asusiro ekagghano, tamenaṁ puriso vassasatassa vassasatassa accayena Kāsikena

vatthena sakiṁ sakiṁ parimajjeyya. Khippataraṁ kho so bhikkhu mahāselo pabbato iminā upakkamena parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya, na tveva kappo. Evaṁ dīgho bhikkhu kappo, evaṁ dīghānaṁ kho bhikkhu kappānaṁ neko kappo saṁsito, nekaṁ kappasataṁ saṁsitaṁ, nekaṁ kappasahassaṁ saṁsitaṁ, nekaṁ kappasatasahassaṁ saṁsitaṁ. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhu saṁsāro, pubbā koṭi -pa-. Yāvañcidaṁ bhikkhu alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі.
. Pañcamaṁ.

### 6. Sāsapasutta

129. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho aññataro bhikkhu yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinno kho so bhikkhu Bhagavantaṁ etadavoca "kīvadīgho nu kho bhante kappo"ti. Dīgho kho bhikkhu kappo, so na sukaro saṅkhātuṁ "ettakāni vassāni" iti vā -pa- "ettakāni vassasatasahassāni" iti vāti.

Sakkā pana bhante upamaṁ kātunti. "Sakkā bhikkhū"ti Bhagavā avoca, seyyathāpi bhikkhu āyasaṁ nagaraṁ yojanaṁ āyāmena yojanaṁ vitthārena yojanaṁ ubbedhena puṇṇaṁ sāsapānaṁ guḷikābaddhaṁ[1], tato puriso vassasatassa vassasatassa accayena ekamekaṁ sāsapaṁ uddhareyya. Khippataraṁ kho so bhikkhu mahāsāsaparāsi iminā upakkamena parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya, na tveva kappo. Evaṁ dīgho kho bhikkhu kappo, evaṁ dīghānaṁ kho bhikkhu kappānaṁ neko kappo saṁsito, nekaṁ kappasataṁ saṁsitaṁ, nekaṁ kappasahassaṁ saṁsitaṁ, nekaṁ kappasatasahassaṁ saṁsitaṁ. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhu saṁsāro -pa- alaṁ vimuccituntі. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Sāvakasutta

130. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā -pa- ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "kīvabahukā nu kho bhante kappā abbhatītā atikkantā"ti. Bahukā kho

---

1. Cūḷikābaddhaṁ (Sī, I)

bhikkhave kappā abbhatītā atikkantā, te na sukarā saṅkhātuṁ "ettakā kappā" iti vā "ettakāni kappasatāni" iti vā "ettakāni kappasahassāni" iti vā "ettakāni kappasatasahassāni" iti vāti.

Sakkā pana bhante upamaṁ kātunti. "Sakkā bhikkhave"ti Bhagavā avoca, idhassu bhikkhave cattāro sāvakā vassasatāyukā vassasatajīvino, te divase divase kappasatasahassaṁ kappasatasahassaṁ anussareyyuṁ. Ananussaritāva bhikkhave tehi kappā assu, atha kho te cattāro sāvakā vassasatāyukā vassasatajīvino vassasatassa accayena kālaṁ kareyyuṁ. Evaṁ bahukā kho bhikkhave kappā abbhatītā atikkantā, te na sukarā saṅkhātuṁ "ettakā kappā" iti vā "ettakāni kappasatāni" iti vā "ettakāni kappasahassāni" iti vā "ettakāni kappasatasahassāni" iti vāti. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccituntī. . Sattamaṁ.

## 8. Gaṅgāsutta

131. Rājagahe viharati Veḷuvane. Atha kho aññataro brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho so brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "kīvabahukā nu kho bho Gotama kappā abbhatītā atikkantā"ti. Bahukā kho brāhmaṇa kappā abbhatītā atikkantā, te na sukarā saṅkhātuṁ "ettakā kappā" iti vā "ettakāni kappasatāni" iti vā "ettakāni kappasahassāni" iti vā "ettakāni kappasatasahassāni" iti vāti.

Sakkā pana bho Gotama upamaṁ kātunti. "Sakkā brāhmaṇā"ti Bhagavā avoca, seyyathāpi brāhmaṇa yato cāyaṁ nadī pabhavati, yattha ca mahāsamuddaṁ appeti. Yā etasmiṁ antare vālikā, sā na sukarā saṅkhātuṁ "ettakā vālikā" iti vā "ettakāni vālikasatāni" iti vā "ettakāni vālikasahassāni" iti vā "ettakāni vālikasatasahassāni" iti vāti. Tato bahutarā kho brāhmaṇa kappā abbhatītā atikkantā, te na sukarā saṅkhātuṁ "ettakā kappā"

iti vā "ettakāni kappasatāni" iti vā "ettakāni kappasahassāni" iti vā "ettakāni kappasatasahassāni" iti vāti. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ brāhmaṇa saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Evaṁ dīgharattaṁ kho brāhmaṇa dukkhaṁ paccanubhūtaṁ tibbaṁ paccanubhūtaṁ byasanaṁ paccanubhūtaṁ kaṭasī vaḍḍhitā, yāvañcidaṁ brāhmaṇa alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі.

Evaṁ vutte so brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama -pa- upāsakaṁ maṁ bhavaṁ Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetaṁ saraṇaṁ gatan"ti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Daṇḍasutta

132. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Seyyathāpi bhikkhave daṇḍo uparivehāsaṁ khitto sakimpi mūlena nipatati, sakimpi majjhena nipatati, sakimpi antena nipatati. Evameva kho bhikkhave avijjānīvaraṇā sattā taṇhāsaṁyojanā sandhāvantā saṁsarantā sakimpi asmā lokā paraṁ lokaṁ gacchanti, sakimpi parasmā lokā imaṁ lokaṁ āgacchanti. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccituntі. . Navamaṁ.

## 10. Puggalasutta

133. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa-. Ekapuggalassa bhikkhave kappaṁ sandhāvato saṁsarato siyā evaṁ mahā aṭṭhikaṅkalo aṭṭhipuñjo aṭṭhirāsi, yathāyaṁ Vepullo pabbato. Sace saṁhārako assa, sambhatañca na vinasseyya. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccituntі.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

“Ekassekena kappena, puggalassaṭṭhisañcayo.
Siyā pabbatasamo rāsi, iti vuttaṁ Mahesinā.

So kho panāyaṁ akkhāto, Vepullo pabbato mahā.
Uttaro Gijjhakūṭassa, Magadhānaṁ Giribbaje.

Yato ca ariyasaccāni, sammappaññāya passati.
Dukkhaṁ dukkhasamuppādaṁ, dukkhassa ca atikkamaṁ.
Ariyaṁ caṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ, dukkhūpasamagāminaṁ.

Sa sattakkhattuṁparamaṁ, sandhāvitvāna puggalo.
Dukkhassantakaro hoti, sabbasaṁyojanakkhayā”ti.

Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Tiṇakaṭṭhañca Pathavī, Assu Khīrañca Pabbataṁ.
Sāsapā Sāvakā Gaṅgā, Daṇḍo ca Puggalena cāti.

---

## 2. Dutiyavagga

### 1. Duggatasutta

134. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati. Tatra kho -pa-. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Yaṁ bhikkhave passeyyātha duggataṁ durūpetaṁ, niṭṭhamettha gantabbaṁ “amhehipi evarūpaṁ paccanubhūtaṁ iminā dīghena addhunā”ti. Taṁ kissa hetu -pa-. Yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі.  . Paṭhamaṁ.

## 2. Sukhitasutta

135. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa-. Yaṁ bhikkhave passeyyātha sukhitaṁ susajjitaṁ, niṭṭhamettha gantabbaṁ "amhehipi evarūpaṁ paccanubhūtaṁ iminā dīghena addhunā"ti. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati -pa- alaṁ vimuccitunti. . Dutiyaṁ.

## 3. Tiṁsamattasutta

136. Rājagahe viharati Veḷuvane. Atha kho tiṁsamattā Pāveyyakā[1] bhikkhū sabbe āraññikā sabbe piṇḍapātikā sabbe paṁsukūlikā sabbe tecīvarikā sabbe sasaṁyojanā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha kho Bhagavato etadahosi "ime kho tiṁsamattā Pāveyyakā bhikkhū sabbe āraññikā sabbe piṇḍapātikā sabbe paṁsukūlikā sabbe tecīvarikā sabbe sasaṁyojanā. Yaṁnūnāhaṁ imesaṁ tathā dhammaṁ deseyyaṁ, yathā nesaṁ imasmiṁyeva āsane anupādāya āsavehi cittāni vimucceyyun"ti. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yaṁ vā vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ, yaṁ vā catūsu mahāsamuddesu udakanti. Yathā kho mayaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāma "etadeva bhante bahutaraṁ, yaṁ no iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakan"ti.

Sādhu sādhu bhikkhave, sādhu kho me tumhe bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha, etadeva bhikkhave bahutaraṁ, yaṁ vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu

---

1. Pāṭheyyakā (katthaci) Vi 3 Kathinakkhandhakepi.

mahāsamuddesu udakaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave gunnaṁ sataṁ gobhūtānaṁ sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave mahiṁsānaṁ[1] sataṁ mahiṁsabhūtānaṁ sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ -pa-. Dīgharattaṁ vo bhikkhave urabbhānaṁ sataṁ urabbhabhūtānaṁ -pa-. Ajānaṁ sataṁ ajabhūtānaṁ. Migānaṁ sataṁ migabhūtānaṁ. Kukkuṭānaṁ sataṁ kukkuṭabhūtānaṁ. Sūkarānaṁ sataṁ sūkarabhūtānaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave "corā gāmaghātā"ti gahetvā sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave "corā pāripanthikā"ti gahetvā sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ. Dīgharattaṁ vo bhikkhave "corā pāradārikā"ti gahetvā sīsacchinnānaṁ lohitaṁ passannaṁ paggharitaṁ, na tveva catūsu mahāsamuddesu udakaṁ. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccitunti.

Idamavoca Bhagavā, attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandunti. Imasmiṁ ca pana veyyākaraṇasmiṁ bhaññamāne tiṁsamattānaṁ Pāveyyakānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vimucciṁsūti. . Tatiyaṁ.

## 4. Mātusutta

137. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa-. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo namātābhūtapubbo iminā dīghena addhunā. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa- alaṁ vimuccitunti. . Catutthaṁ.

## 5. Pitusutta

138. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro -pa-. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo napitābhūtapubbo -pa- alaṁ vimuccitunti. . Pañcamaṁ.

## 6. Bhātusutta

139. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo nabhātābhūtapubbo -pa- alaṁ vimuccitunti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Mahisānaṁ (Sī, I)

### 7. Bhaginisutta

140. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo nabhaginibhūtapubbo -pa- alaṁ vimuccituntі. . Sattamaṁ.

### 8. Puttasutta

141. Sāvatthiyaṁ viharati -pa-. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo naputtabhūtapubbo -pa- alaṁ vimuccitunti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Dhītusutta

142. Sāvatthiyaṁ viharati. Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Na so bhikkhave satto sulabharūpo, yo nadhītābhūtapubbo iminā dīghena addhunā. Taṁ kissa hetu, anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Evaṁ dīgharattaṁ vo bhikkhave dukkhaṁ paccanubhūtaṁ tibbaṁ paccanubhūtaṁ byasanaṁ paccanubhūtaṁ kaṭasī vaḍḍhitā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccitunti. . Navamaṁ.

### 10. Vepullapabbatasutta

143. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ saṁsarataṁ. Bhūtapubbaṁ bhikkhave imassa Vepullassa pabbatassa “Pācīnavaṁso”tveva samaññā udapādi. Tena kho pana bhikkhave samayena manussānaṁ “Tivarā” tveva samaññā udapādi, Tivarānaṁ bhikkhave manussānaṁ cattārīsa vassasahassāni āyuppamāṇaṁ ahosi, Tivarā bhikkhave manussā Pācīnavaṁsaṁ pabbataṁ catūhena ārohanti, catūhena orohanti. Tena kho pana

bhikkhave samayena Kakusandho Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho loke uppanno hoti, Kakusandhassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa Vidhurasañjīvaṁ nāma sāvakayugaṁ ahosi aggaṁ bhaddayugaṁ. Passatha bhikkhave sā cevimassa pabbatassa samaññā antarahitā, te ca manussā kālaṅkatā, so ca Bhagavā parinibbuto. Evaṁ aniccā bhikkhave saṅkhārā, evaṁ addhuvā bhikkhave saṅkhārā, evaṁ anassāsikā bhikkhave saṅkhārā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituṁ.

Bhūtapubbaṁ bhikkhave imassa Vepullassa pabbatassa "Vaṅkako"tveva samaññā udapādi. Tena kho pana bhikkhave samayena manussānaṁ "Rohitassā"tveva samaññā udapādi, Rohitassānaṁ bhikkhave manussānaṁ tiṁsa vassasahassāni āyuppamāṇaṁ ahosi, Rohitassā bhikkhave manussā Vaṅkakaṁ pabbataṁ tīhena ārohanti, tīhena orohanti. Tena kho pana bhikkhave samayena Koṇāgamano Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho loke uppanno hoti, Koṇāgamanassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa Bhiyyosuttaraṁ nāma sāvakayugaṁ ahosi aggaṁ bhaddayugaṁ. Passatha bhikkhave sā cevimassa pabbatassa samaññā antarahitā, te ca manussā kālaṅkatā, so ca Bhagavā parinibbuto. Evaṁ aniccā bhikkhave saṅkhārā -pa- alaṁ vimuccituṁ.

Bhūtapubbaṁ bhikkhave imassa Vepullassa pabbatassa "Supasso"tveva[1] samaññā udapādi. Tena kho pana bhikkhave samayena manussānaṁ "Suppiyā"tveva[2] samaññā udapādi, Suppiyānaṁ bhikkhave manussānaṁ vīsati vassasahassāni āyuppamāṇaṁ ahosi, Suppiyā bhikkhave manussā Supassaṁ pabbataṁ dvīhena ārohanti, dvīhena orohanti. Tena kho pana bhikkhave samayena Kassapo Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho loke uppanno hoti, Kassapassa bhikkhave Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa Tissabhāradvājaṁ nāma sāvakayugaṁ ahosi aggaṁ bhaddayugaṁ. Passatha bhikkhave sā cevimassa pabbatassa samaññā antarahitā, te ca manussā kālaṅkatā, so ca Bhagavā parinibbuto. Evaṁ aniccā bhikkhave saṅkhārā, evaṁ addhuvā bhikkhave saṅkhārā -pa- alaṁ vimuccituṁ.

---

1. Suphassotveva (Sī)
2. Appiyātveva (Sī)

Etarahi kho pana bhikkhave imassa Vepullassa pabbatassa "Vepullo"tveva samaññā udapādi. Etarahi kho pana bhikkhave imesaṁ manussānaṁ "Māgadhakā"tveva samaññā udapādi, Māgadhakānaṁ bhikkhave manussānaṁ appakaṁ āyuppamāṇaṁ parittaṁ lahukaṁ[1]. Yo ciraṁ jīvati, so vassasataṁ appaṁ vā bhiyyo. Māgadhakā bhikkhave manussā Vepullaṁ pabbataṁ muhuttena ārohanti, muhuttena orohanti. Etarahi kho panāhaṁ bhikkhave Arahaṁ Sammāsambuddho loke uppanno, mayhaṁ kho pana bhikkhave Sāriputtamoggallānaṁ nāma sāvakayugaṁ aggaṁ bhaddayugaṁ. Bhavissati bhikkhave so samayo, yā ayañcevimassa pabbatassa samaññā antaradhāyissati, ime ca manussā kālaṁ karissanti, ahañca parinibbāyissāmi. Evaṁ aniccā bhikkhave saṅkhārā, evaṁ addhuvā bhikkhave saṅkhārā, evaṁ anassāsikā bhikkhave saṅkhārā, yāvañcidaṁ bhikkhave alameva sabbasaṅkhāresu nibbindituṁ, alaṁ virajjituṁ, alaṁ vimuccituntі.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Pācīnavaṁso Tivarānaṁ, Rohitassāna Vaṅkako.
Suppiyānaṁ Supassoti, Māgadhānañca Vepullo.

Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho"ti.

Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Duggataṁ Sukhitañceva, Tiṁsa Mātāpitena ca.
Bhātā Bhaginī Putto ca, Dhītā Vepullapabbataṁ.

## Anamataggasaṁyuttaṁ samattaṁ.

1. Lahusaṁ (Sī)

# 5. Kassapasaṁyutta

## 1. Santuṭṭhasutta

144. Sāvatthiyaṁ viharati. Santuṭṭhāyaṁ[1] bhikkhave Kassapo itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, na ca cīvarahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjati, aladdhā ca cīvaraṁ na paritassati, laddhā ca cīvaraṁ agadhito[2] amucchito anajjhāpanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati.

Santuṭṭhāyaṁ bhikkhave Kassapo itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, na ca piṇḍapātahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjati, aladdhā ca piṇḍapātaṁ na paritassati, laddhā ca piṇḍapātaṁ agadhito amucchito anajjhāpanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati.

Santuṭṭhāyaṁ bhikkhave Kassapo itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, na ca senāsanahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjati, aladdhā ca senāsanaṁ na paritassati, laddhā ca senāsanaṁ agadhito amucchito anajjhāpanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati.

Santuṭṭhāyaṁ bhikkhave Kassapo itarītarena gilānappaccayabhesajja-parikkhārena, itarītaragilānappaccayabhesajjaparikkhārasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, na ca gilānappaccayabhesajjaparikkhārahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjati, aladdhā ca gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ na paritassati, laddhā ca gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ agadhito amucchito anajjhāpanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati.

Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ—santuṭṭhā bhavissāma itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādino, na ca cīvarahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjissāma, aladdhā ca cīvaraṁ na ca paritassissāma, laddhā ca cīvaraṁ agadhitā amucchitā anajjhāpannā ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā paribhuñjissāma. (Evaṁ sabbaṁ kātabbaṁ.)

---

1. Santuṭṭhoyaṁ (Sī)
2. Agathito (Sī)

Santuṭṭhā bhavissāma itarītarena piṇḍapātena -pa-. Santuṭṭhā bhavissāma itarītarena senāsanena -pa-. Santuṭṭhā bhavissāma itarītarena gilānappaccayabhesajjaparikkhārena, itarītaragilānappaccayabhesajja-parikkhārasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādino, na ca gilānappaccayabhesajja-parikkhārahetu anesanaṁ appatirūpaṁ āpajjissāma, aladdhā ca gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ na paritassissāma, laddhā ca gilānappaccayabhesajjaparikkhāraṁ agadhitā amucchitā anajjhāpannā ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā paribhuñjissāmāti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṁ. Kassapena vā hi vo bhikkhave ovadissāmi yo vā panassa[1] Kassapasadiso, ovaditehi ca pana vo tathattāya paṭipajjitabbanti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Anottappīsutta

145. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Mahākassapo āyasmā ca Sāriputto Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākassapena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca "vuccati hidaṁ āvuso Kassapa anātāpī anottappī abhabbo sambodhāya abhabbo nibbānāya abhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya, ātāpī ca kho ottappī bhabbo sambodhāya bhabbo nibbānāya bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāyā"ti.

Kittāvatā nu kho āvuso anātāpī hoti anottappī abhabbo sambodhāya abhabbo nibbānāya abhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya, kittāvatā ca panāvuso ātāpī hoti ottappī bhabbo sambodhāya bhabbo nibbānāya bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāyāti. Idhāvuso bhikkhu "anuppannā me pāpakā akusalā dhammā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ātappaṁ karoti, "uppannā me pāpakā akusalā dhammā appahīyamānā anatthāya

---

1. Yo vā pana (Sī), yo vā (I)

saṁvatteyyun"ti na ātappaṁ karoti, "anuppannā me kusalā dhammā nuppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ātappaṁ karoti, "uppannā me kusalā dhammā nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ātappaṁ karoti. Evaṁ kho āvuso anātāpī hoti.

Kathañcāvuso anottappī hoti, idhāvuso bhikkhu "anuppannā me pāpakā akusalā dhammā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ottappati, "uppannā me pāpakā akusalā dhammā appahīyamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ottappati, "anuppannā me kusalā dhammā nuppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ottappati, "uppannā me kusalā dhammā nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti na ottappati. Evaṁ kho āvuso anottappī hoti. Evaṁ kho āvuso anātāpī anottappī abhabbo sambodhāya abhabbo nibbānāya abhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya.

Kathañcāvuso ātāpī hoti, idhāvuso bhikkhu "anuppannā me pāpakā akusalā dhammā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ātappaṁ karoti, "uppannā me pāpakā akusalā dhammā appahīyamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ātappaṁ karoti, "anuppannā me kusalā dhammā -pa- ātappaṁ karoti. Evaṁ kho āvuso ātāpī hoti.

Kathañcāvuso ottappī hoti, idhāvuso bhikkhu "anuppannā me pāpakā akusalā dhammā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ottappati, "uppannā me pāpakā akusalā dhammā appahīyamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ottappati. "Anuppannā me kusalā dhammā anuppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ottappati, "uppannā me kusalā dhammā nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti ottappati. Evaṁ kho āvuso ottappī hoti. Evaṁ kho āvuso ātāpī ottappī bhabbo sambodhāya bhabbo nibbānāya bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāyāti. . Dutiyaṁ.

## 3. Candūpamasutta

146. Sāvatthiyaṁ viharati. Candūpamā bhikkhave kulāni upasaṅkamatha apakasseva kāyaṁ apakassa cittaṁ niccanavakā kulesu appagabbhā[1].

---

1. Appagabbā (Ka)

seyyathāpi bhikkhave puriso jarudapānaṁ vā olokeyya pabbatavisamaṁ vā nadīviduggaṁ vā apakasseva kāyaṁ apakassa cittaṁ. Evameva kho bhikkhave candūpamā kulāni upasaṅkamatha apakasseva kāyaṁ apakassa cittaṁ niccanavakā kulesu appagabbhā.

Kassapo bhikkhave candūpamo kulāni upasaṅkamati apakasseva kāyaṁ apakassa cittaṁ niccanavako kulesu appagabbho. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, kathaṁrūpo bhikkhu arahati kulāni upasaṅkamitunti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā. Sādhu vata bhante Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti.

Atha kho Bhagavā ākāse pāṇiṁ cālesi. Seyyathāpi bhikkhave ayaṁ ākāse pāṇi na sajjati na gayhati na bajjhati. Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno kulāni upasaṅkamato kulesu cittaṁ na sajjati na gayhati na bajjhati "labhantu lābhakāmā, puññakāmā karontu puññānī"ti. Yathāsakena lābhena attamano hoti sumano, evaṁ paresaṁ lābhena attamano hoti sumano. Evarūpo kho bhikkhave bhikkhu arahati kulāni upasaṅkamituṁ.

Kassapassa bhikkhave kulāni upasaṅkamato kulesu cittaṁ na sajjati na gayhati na bajjhati "labhantu lābhakāmā, puññakāmā karontu puññānī"ti. Yathāsakena lābhena attamano hoti sumano, evaṁ paresaṁ lābhena attamano hoti sumano.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, kathaṁrūpassa bhikkhuno aparisuddhā dhammadesanā hoti, kathaṁrūpassa bhikkhuno parisuddhā dhammadesanā hotīti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā Bhagavaṁnettikā Bhagavaṁpaṭisaraṇā. Sādhu vata bhante Bhagavantaṁyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇātha sādhukaṁ manasi karotha, bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Yo hi koci bhikkhave bhikkhu evaṁcitto paresaṁ dhammaṁ deseti "aho vata me dhammaṁ suṇeyyuṁ, sutvā ca pana dhammaṁ pasīdeyyuṁ, pasannā

ca me pasannākāraṁ kareyyun”ti. Evarūpassa kho bhikkhave bhikkhuno aparisuddhā dhammadesanā hoti.

Yo ca kho bhikkhave bhikkhu evaṁcitto paresaṁ dhammaṁ deseti “svākkhāto Bhagavato dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti[1]. Aho vata me dhammaṁ suṇeyyuṁ, sutvā ca pana dhammaṁ ājāneyyuṁ ājānitvā ca pana tathattāya paṭipajjeyyun”ti. Iti dhammasudhammataṁ paṭicca paresaṁ dhammaṁ deseti, kāruññaṁ paṭicca anuddayaṁ[2] paṭicca anukampaṁ upādāya paresaṁ dhammaṁ deseti, evarūpassa kho bhikkhave bhikkhuno parisuddhā dhammadesanā hoti.

Kassapo bhikkhave evaṁcitto paresaṁ dhammaṁ deseti “svākkhāto Bhagavatā dhammo sandiṭṭhiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattaṁ veditabbo viññūhīti. Aho vata me dhammaṁ suṇeyyuṁ, sutvā ca pana dhammaṁ ājāneyyuṁ, ājānitvā ca pana tathattāya paṭipajjeyyun”ti. Iti dhammasudhammataṁ paṭicca paresaṁ dhammaṁ deseti, kāruññaṁ paṭicca anuddayaṁ paṭicca anukampaṁ upādāya paresaṁ dhammaṁ deseti. Kassapena vā hi vo bhikkhave ovadissāmi yo vā panassa Kassapasadiso, ovaditehi ca pana vo tathattāya paṭipajjitabbanti. . Tatiyaṁ.

## 4. Kulūpakasutta

147. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, kathaṁrūpo bhikkhu arahati kulūpako hotuṁ, kathaṁrūpo bhikkhu na arahati kulūpako hotunti. Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammā -pa-. Bhagavā etadavoca—

Yo hi koci bhikkhave bhikkhu evaṁcitto kulāni upasaṅkamati “dentuyeva me mā nādaṁsu, bahukaññeva me dentu mā thokaṁ, paṇītaññeva me dentu mā lūkhaṁ, sīghaññeva me dentu mā dandhaṁ, sakkaccaññeva me dentu mā asakkaccan”ti. Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁcittassa kulāni upasaṅkamato na denti, tena bhikkhu sandīyati. So tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Thokaṁ denti no bahukaṁ -pa- lūkhaṁ denti no paṇītaṁ, dandhaṁ denti no sīghaṁ, tena bhikkhu sandīyati. So

---

1. Viññūhi (?)  2. Anudayaṁ (bahūsu) dvittakāraṇaṁ pana gavesitabbaṁ.

tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Asakkaccaṁ denti no sakkaccaṁ, tena bhikkhu sandīyati. So tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Evarūpo kho bhikkhave bhikkhu na arahati kulūpako hotuṁ.

Yo ca kho bhikkhave bhikkhu evaṁcitto kulāni upasaṅkamati "taṁ kutettha labbhā parakulesu, dentuyeva me mā nādaṁsu, bahukaññeva me dentu mā thokaṁ, paṇītaññeva me dentu mā lūkhaṁ, sīghaññeva me dentu mā dandhaṁ, sakkaccaññeva me dentu mā asakkaccan"ti. Tassa ce bhikkhave bhikkhuno evaṁcittassa kulāni upasaṅkamato na denti, tena bhikkhu na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Thokaṁ denti no bahukaṁ, tena bhikkhu na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Lūkhaṁ denti no paṇītaṁ, tena bhikkhu na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Dandhaṁ denti no sīghaṁ, tena bhikkhu na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Asakkaccaṁ denti no sakkaccaṁ, tena bhikkhu na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Evarūpo kho bhikkhave bhikkhu arahati kulūpako hotuṁ.

Kassapo bhikkhave evaṁcitto kulāni upasaṅkamati "taṁ kutettha labbhā parakulesu, dentuyeva me mā nādaṁsu, bahukaññeva me dentu mā thokaṁ, paṇītaññeva me dentu mā lūkhaṁ, sīghaññeva me dentu mā dandhaṁ, sakkaccaññeva me dentu mā asakkaccan"ti. Tassa ce bhikkhave Kassapassa evaṁcittassa kulāni upasaṅkamato na denti, tena Kassapo na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Thokaṁ denti no bahukaṁ, tena Kassapo na sandīyati, so na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Lūkhaṁ denti no paṇītaṁ, tena Kassapo na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ donamassaṁ paṭisaṁvedayati. Dandhaṁ denti no sīghaṁ, tena Kassapo na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Asakaccaṁ denti no sakkaccaṁ, tena Kassapo na sandīyati. So na tatonidānaṁ dukkhaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedayati. Kassapena vā hi vo bhikkhave ovadissāmi yo vā panassa Kassapasadiso, ovaditehi ca pana vo tathattāya paṭipajjitabbanti. . Catutthaṁ.

## 5. Jiṇṇasutta

148. Evaṁ me sutaṁ—Rājagahe Veḷuvane. Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Mahākassapaṁ Bhagavā etadavoca "jiṇṇosi dāni tvaṁ Kassapa garukāni ca te imāni sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanāni, tasmātiha tvaṁ Kassapa gahapatāni[1] ceva cīvarāni dhārehi, nimantanāni ca bhuñjāhi, mama ca santike viharāhī"ti.

Ahaṁ kho bhante dīgharattaṁ āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva piṇḍapātikattassa ca vaṇṇavādī, paṁsukūliko ceva paṁsukūlikattassa ca vaṇṇavādī, tecīvariko ceva tecīvarikattassa ca vaṇṇavādī, appiccho ceva appicchatāya ca vaṇṇavādī, santuṭṭho ceva santuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, pavivitto ceva pavivekassa ca vaṇṇavādī, asaṁsaṭṭho ceva asaṁsaggassa ca vaṇṇavādī, āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa[2] ca vaṇṇavādīti.

Kiṁ[3] pana tvaṁ Kassapa atthavasaṁ sampassamāno dīgharattaṁ āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva -pa- paṁsukūliko ceva. Tecīvariko ceva. Appiccho ceva. Santuṭṭho ceva. Pavivitto ceva. Asaṁsaṭṭho ceva. Āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa ca vaṇṇavādīti.

Dve khvāhaṁ bhante atthavase sampassamāno dīgharattaṁ āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva -pa- paṁsukūliko ceva. Tecīvariko ceva. Appiccho ceva. Santuṭṭho ceva. Pavivitto ceva. Asaṁsaṭṭho ceva. Āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa ca vaṇṇavādī.

Attano ca diṭṭhadhammasukhavihāraṁ sampassamāno pacchimañca janataṁ anukampamāno appeva nāma pacchimā janatā diṭṭhānugatiṁ āpajjeyyuṁ[4]. Ye kira te ahesuṁ Buddhānubuddhasāvakā, te dīgharattaṁ āraññikā ceva ahesuṁ āraññikattassa ca vaṇṇavādino -pa- piṇḍapātikā ceva

---

1. Gahapatikāni (Sī)
2. Vīriyārabbhassa (Ka)
3. Kaṁ (Ka)
4. Āpajjeyya (Sī, Syā, Kaṁ)

ahesuṁ -pa- paṁsukūlikā ceva ahesuṁ. Tecīvarikā ceva ahesuṁ. Appicchā ceva ahesuṁ. Santuṭṭhā ceva ahesuṁ. Pavivittā ceva ahesuṁ. Asaṁsaṭṭhā ceva ahesuṁ. Āraddhavīriyā ceva ahesuṁ vīriyārambhassa ca vaṇṇavādino”ti. Te tathattāya paṭipajjissanti, tesaṁ taṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāya.

Ime khvāhaṁ bhante dve atthavase sampassamāno dīgharattaṁ āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva -pa- paṁsukūliko ceva. Tecīvariko ceva. Appiccho ceva. Santuṭṭho ceva. Pavivitto ceva. Asaṁsaṭṭho ceva. Āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa ca vaṇṇavādīti.

Sādhu sādhu Kassapa, bahujanahitāya kira tvaṁ Kassapa paṭipanno bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānaṁ, tasmātiha tvaṁ Kassapa sāṇāni ceva paṁsukūlāni dhārehi nibbasanāni, piṇḍāya ca carāhi, araññe ca viharāhīti. . Pañcamaṁ.

## 6. Ovādasutta

149. Rājagahe Veḷuvane. Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Mahākassapaṁ Bhagavā etadavoca “ovada Kassapa bhikkhū, karohi Kassapa bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ, ahaṁ vā Kassapa bhikkhū ovadeyyaṁ tvaṁ vā, ahaṁ vā bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ kareyyaṁ tvaṁ vā”ti.

Dubbacā kho bhante etarahi bhikkhū, dovacassakaraṇehi dhammehi samannāgatā, akkhamā appadakkhiṇaggāhino anusāsaniṁ, idhāhaṁ bhante addasaṁ Bhaṇḍañca[1] nāma bhikkhuṁ Ānandassa saddhivihāriṁ Abhijikañca[2] nāma bhikkhuṁ Anuruddhassa saddhivihāriṁ aññamaññaṁ sutena accāvadante “ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati, ko sundarataraṁ bhāsissati, ko ciratarṁ bhāsissatī”ti.

1. Bhaṇḍuñca (Sī)
2. Ābhiñjikañca (Sī, Ka), ābhijjikañca (Syā, Kaṁ)

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi "ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Bhaṇḍañca bhikkhuṁ Ānandassa saddhivihāriṁ Abhijikañca bhikkhuṁ Anuruddhassa saddhivihāriṁ āmantehi 'Satthā āyasmante āmantetī'ti". "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca "Satthā āyasmante āmantetī"ti.

"Evamāvuso"ti kho te bhikkhū tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca "saccaṁ kira tumhe bhikkhave aññamaññaṁ sutena accāvadatha 'ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati, ko sundarataraṁ bhāsissati, ko cirataraṁ bhāsissatī'ti". Evaṁ bhante. Kiṁ nu kho me tumhe bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha "etha tumhe bhikkhave aññamaññaṁ sutena accāvadatha 'ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati, ko sundarataraṁ bhāsissati, ko cirataraṁ bhāsissatī'ti". No hetaṁ bhante. No ce kira me tumhe bhikkhave evaṁ dhammaṁ desitaṁ ājānātha, atha kiñcarahi tumhe moghapurisā kiṁjānantā kiṁpassantā evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā aññamaññaṁ sutena accāvadatha "ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati, ko sundarataraṁ bhāsissati, ko cirataraṁ bhāsissatī"ti.

Atha kho te bhikkhū Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavocuṁ "accayo no bhante accagamā yathābāle yathāmūḷhe yathā-akusale[1], ye mayaṁ evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā aññamaññaṁ sutena accāvadimha 'ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati, ko sundarataraṁ bhāsissati, ko cirataraṁ bhāsissatī'ti. Tesaṁ no bhante Bhagavā accayaṁ accayato paṭiggaṇhātu āyatiṁ saṁvarāyā"ti.

Taggha tumhe bhikkhave accayo accagamā yathābāle yathāmūḷhe yathā-akusale, ye tumhe evaṁ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā aññamaññaṁ sutena accāvadittha "ehi bhikkhu, ko bahutaraṁ bhāsissati,

1. Yathā bāle yathā mūḷhe yathā akusale (I), yathābālaṁ yathāmūḷhaṁ yathā-akusalaṁ (?)

ko sundarataraṁ bhāsissati, ko cirataraṁ bhāsissatī”ti. Yato ca kho tumhe bhikkhave accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikarotha, taṁ vo mayaṁ[1] paṭiggaṇhāma, vuddhi hesā bhikkhave ariyassa vinaye, yo accayaṁ accayato disvā yathādhammaṁ paṭikaroti, āyatiṁ ca saṁvaraṁ āpajjatīti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Dutiya-ovādasutta

150. Rājagahe viharati Veḷuvane[2]. Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Bhagavā tenupasaṅkami -pa- ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Mahākassapaṁ Bhagavā etadavoca “ovada Kassapa bhikkhū, karohi Kassapa bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ, ahaṁ vā Kassapa bhikkhū ovadeyyaṁ tvaṁ vā, ahaṁ vā bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ kareyyaṁ tvaṁ vā”ti.

Dubbacā kho bhante etarahi bhikkhū dovacassakaraṇehi dhammehi samannāgatā akkhamā appadakkhiṇaggāhino anusāsaniṁ, yassa kassaci bhante saddhā natthi kusalesu dhammesu. Hirī[3] natthi kusalesu dhammesu. Ottappaṁ natthi kusalesu dhammesu. Vīriyaṁ natthi kusalesu dhammesu. Paññā natthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati[4], hāniyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no vuddhi.

Seyyathāpi bhante kāḷapakkhe candassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, hāyateva vaṇṇena, hāyati maṇḍalena, hāyati ābhāya, hāyati ārohapariṇāhena. Evameva kho bhante yassa kassaci saddhā natthi kusalesu dhammesu -pa-. Hirī natthi. Ottappaṁ natthi. Vīriyaṁ natthi. Paññā natthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, hāniyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no vuddhi.

“Assaddho purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Ahiriko purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Anottappī purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Kusīto purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Duppañño purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Kodhano

---

1. Mayaṁ accayaṁ (Sī)
2. Sāvatthi, tatra-etadavoca (Sī)
3. Hiri (sabbattha)
4. Āgacchanti (Sī)

purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Upanāhī purisapuggalo”ti bhante parihānametaṁ. “Na santi bhikkhū ovādakā”ti bhante parihānametaṁ.

Yassa kassaci bhante saddhā atthi kusalesu dhammesu. Hirī atthi kusalesu dhammesu. Ottappaṁ atthi kusalesu dhammesu. Vīriyaṁ atthi kusalesu dhammesu. Paññā atthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vuddhiyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no parihāni.

Seyyathāpi bhante juṇhapakkhe candassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vaḍḍhateva vaṇṇena, vaḍḍhati maṇḍalena, vaḍḍhati ābhāya, vaḍḍhati ārohapariṇāhena. Evameva kho bhante yassa kassaci saddhā atthi kusalesu dhammesu. Hirī atthi -pa-. Ottappaṁ atthi. Vīriyaṁ atthi. Paññā atthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vuddhiyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no parihāni.

“Saddho purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Hirimā purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Ottappī purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Āraddhavīriyo purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Paññavā purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Akkodhano purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Anupanāhī purisapuggalo”ti bhante aparihānametaṁ. “Santi bhikkhū ovādakā”ti bhante aparihānametanti.

Sādhu sādhu Kassapa, yassa kassaci Kassapa saddhā natthi kusalesu dhammesu. Hirī natthi -pa-. Ottappaṁ natthi. Vīriyaṁ natthi. Paññā natthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, hāniyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no vuddhi.

Seyyathāpi Kassapa kāḷapakkhe candassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, hāyateva vaṇṇena -pa- hāyati ārohapariṇāhena. Evameva kho Kassapa yassa kassaci saddhā natthi kusalesu dhammesu -pa-. Hirī natthi. Ottappaṁ natthi. Vīriyaṁ natthi. Paññā natthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, hāniyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no vuddhi. “Assaddho purisapuggalo”ti Kassapa

parihānametaṁ. Ahiriko -pa-. Anottappī. Kusīto. Duppañño. Kodhano. "Upanāhī purisapuggalo"ti Kassapa parihānametaṁ. "Na santi bhikkhū ovādakā"ti Kassapa parihānametaṁ.

Yassa kassaci Kassapa saddhā atthi kusalesu dhammesu -pa-. Hirī atthi. Ottappaṁ atthi. Vīriyaṁ atthi. Paññā atthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vuddhiyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no parihāni.

Seyyathāpi Kassapa juṇhapakkhe candassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vaḍḍhateva vaṇṇena, vaḍḍhati maṇḍalena, vaḍḍhati ābhāya, vaḍḍhati ārohapariṇāhena. Evameva kho Kassapa yassa kassaci saddhā atthi kusalesu dhammesu. Hirī atthi. Ottappaṁ atthi. Vīriyaṁ atthi. Paññā atthi kusalesu dhammesu, tassa yā ratti vā divaso vā āgacchati, vuddhiyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu no parihāni.

"Saddho purisapuggalo"ti Kassapa aparihānametaṁ. Hirimā -pa-. Ottappī. Āraddhavīriyo. Paññavā. Akkodhano. "Anupanāhī purisapuggalo"ti Kassapa aparihānametaṁ. "Santi bhikkhū ovādakā"ti Kassapa aparihānametanti. . Sattamaṁ.

## 8. Tatiya-ovādasutta

151. Rājagahe Kalandakanivāpe[1]. Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Mahākassapaṁ Bhagavā etadavoca "ovada Kassapa bhikkhū, karohi Kassapa bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ, ahaṁ vā Kassapa bhikkhū ovadeyyaṁ tvaṁ vā, ahaṁ vā bhikkhūnaṁ dhammiṁ kathaṁ kareyyaṁ tvaṁ vā"ti.

Dubbacā kho bhante etarahi bhikkhū dovacassakaraṇehi dhammehi samannāgatā akkhamā appadakkhiṇaggāhino anusāsaninti. Tathā hi pana Kassapa pubbe therā bhikkhū āraññikā ceva ahesuṁ āraññikattassa ca vaṇṇavādino, piṇḍapātikā ceva ahesuṁ piṇḍapātikattassa ca

---

1. Sāvatthi, ārāme (Sī)

vaṇṇavādino, paṁsukūlikā ceva ahesuṁ paṁsukūlikattassa ca vaṇṇavādino, tecīvarikā ceva ahesuṁ tecīvarikattassa ca vaṇṇavādino, appicchā ceva ahesuṁ appicchatāya ca vaṇṇavādino, santuṭṭhā ceva ahesuṁ santuṭṭhiyā ca vaṇṇavādino, pavivittā ceva ahesuṁ pavivekassa ca vaṇṇavādino, asaṁsaṭṭhā ceva ahesuṁ asaṁsaggassa ca vaṇṇavādino, āraddhavīriyā ceva ahesuṁ vīriyārambhassa ca vaṇṇavādino.

Tatra yo hoti bhikkhu āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva piṇḍapātikattassa ca vaṇṇavādī, paṁsukūliko ceva paṁsukūlikattassa ca vaṇṇavādī, tecīvariko ceva tecīvarikattassa ca vaṇṇavādī, appiccho ceva appicchatāya ca vaṇṇavādī, santuṭṭho ceva santuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, pavivitto ceva pavivekassa ca vaṇṇavādī, asaṁsaṭṭho ceva asaṁsaggassa ca vaṇṇavādī, āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa ca vaṇṇavādī, taṁ therā bhikkhū āsanena nimantenti "ehi bhikkhu, ko nāmāyaṁ bhikkhu, bhaddako vatāyaṁ bhikkhu, sikkhākāmo vatāyaṁ bhikkhu, ehi bhikkhu, idaṁ āsanaṁ, nisīdāhī"ti.

Tatra Kassapa navānaṁ bhikkhūnaṁ evaṁ hoti "yo kira so hoti bhikkhu āraññiko ceva āraññikattassa ca vaṇṇavādī, piṇḍapātiko ceva -pa- paṁsukūliko ceva. Tecīvariko ceva. Appiccho ceva. Santuṭṭho ceva. Pavivitto ceva. Asaṁsaṭṭho ceva. Āraddhavīriyo ceva vīriyārambhassa ca vaṇṇavādī, taṁ therā bhikkhū āsanena nimantenti 'ehi bhikkhu, ko nāmāyaṁ bhikkhu, bhaddako vatāyaṁ bhikkhu, sikkhākāmo vatāyaṁ bhikkhu, ehi bhikkhu, idaṁ āsanaṁ, nisīdāhī'ti". Te tathattāya paṭipajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ hitāya sukhāya.

Etarahi pana Kassapa therā bhikkhū na ceva āraññikā na ca āraññikattassa vaṇṇavādino, na ceva piṇḍapātikā na ca piṇḍapātikattassa vaṇṇavādino, na ceva paṁsukūlikā na ca paṁsukūlikattassa vaṇṇavādino, na ceva tecīvarikā na ca tecīvarikattassa vaṇṇavādino, na ceva appicchā na ca appicchatāya vaṇṇavādino, na ceva santuṭṭhā na ca santuṭṭhiyā vaṇṇavādino, na ceva pavivittā na ca pavivekassa vaṇṇavādino, na ceva asaṁsaṭṭhā na ca asaṁsaggassa vaṇṇavādino, na ceva āraddhavīriyā na ca vīriyārambhassa vaṇṇavādino.

Tatra yo hoti bhikkhu ñāto yasassī lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsana-gilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, taṁ therā bhikkhū āsanena nimantenti "ehi bhikkhu, ko nāmāyaṁ bhikkhu, bhaddako vatāyaṁ bhikkhu, sabrahmacārikāmo vatāyaṁ bhikkhu, ehi bhikkhu, idaṁ āsanaṁ, nisīdāhī"ti.

Tatra Kassapa navānaṁ bhikkhūnaṁ evaṁ hoti "yo kira so hoti bhikkhu ñāto yasassī lābhī cīvara piṇḍapāta senāsana gilānappaccayabhesajja parikkhārānaṁ, taṁ therā bhikkhū āsanena nimantenti 'ehi bhikkhu, ko nāmāyaṁ bhikkhu, bhaddako vatāyaṁ bhikkhu, sabrahmacārikāmo vatāyaṁ bhikkhu, ehi bhikkhu, idaṁ āsanaṁ, nisīdāhī'ti". Te tathattāya paṭipajjanti, tesaṁ taṁ hoti dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Yaṁ hi taṁ Kassapa sammā vadamāno vadeyya upaddutā brahmacārī brahmacārūpaddavena abhipatthanā[1] brahmacārī brahmacāri-abhipatthanenāti[2]. Etarahi taṁ Kassapa sammā vadamāno vadeyya "upaddutā brahmacārī brahmacārūpaddavena abhipatthanā brahmacārī brahmacāri-abhipatthanenā"ti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Jhānābhiññasutta

152. Sāvatthiyaṁ viharati. Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharāmi sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedemi, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati

1. Abhibhavanā (Sī) 2. Brahmacāri-abhibhavanenāti (Sī)

pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ taṁ ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānaṁ atthaṅgamā adukkhamasukhaṁ upekkhāsatipārisuddhiṁ catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā paṭighasaññānaṁ atthaṅgamā nānattasaññānaṁ amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā -pa- ākāsānañcāyatanaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma "anantaṁ viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati sabbaso ākāsānañcāyatanaṁ samatikkamma "anantaṁ viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sabbaso viññāṇañcāyatanaṁ samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati -pa- ākiñcaññāyatanaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sabbaso ākiñcaññāyatanaṁ samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati -pa- nevasaññānāsaññāyatanaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave -pa- saññāvedayitanirodhaṁ upasampajja viharati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhomi, ekopi hutvā bahudhā homi, bahudhāpi hutvā eko homi, āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ tirokuṭṭaṁ tiropākāraṁ tiropabbataṁ asajjamāno gacchāmi seyyathāpi ākāse, pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karomi seyyathāpi udake, udakepi abhijjamāne gacchāmi seyyathāpi pathaviyaṁ, ākāsepi pallaṅkena kamāmi seyyathāpi pakkhī sakuṇo, imepi candimasūriye evaṁmahiddhike evaṁmahānubhāve pāṇinā parimasāmi parimajjāmi, yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vattemi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati anekavihitaṁ iddhividhaṁ paccanubhoti -pa- yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteti.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇāmi dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati dibbāya sotadhātuyā -pa- dūre santike ca.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi, sarāgaṁ vā cittaṁ “sarāgaṁ cittan”ti pajānāmi, vītarāgaṁ vā cittaṁ “vītarāgaṁ cittan”ti pajānāmi, sadosaṁ vā cittaṁ -pa- vītadosaṁ vā cittaṁ. Samohaṁ vā cittaṁ. Vītamohaṁ vā cittaṁ. Saṁkhittaṁ vā cittaṁ. Vikkhittaṁ vā cittaṁ. Mahaggataṁ vā cittaṁ. Amahaggataṁ vā cittaṁ. Sa-uttaraṁ vā cittaṁ. Anuttaraṁ vā cittaṁ. Samāhitaṁ vā cittaṁ. Asamāhitaṁ vā cittaṁ. Vimuttaṁ vā cittaṁ. Avimuttaṁ vā cittaṁ “avimuttaṁ cittan”ti pajānāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati parasattānaṁ parapuggalānaṁ cetasā ceto paricca pajānāti, sarāgaṁ vā cittaṁ “sarāgaṁ cittan”ti pajānāti -pa- avimuttaṁ vā cittaṁ “avimuttaṁ cittan”ti pajānāti.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvaṭṭavivaṭṭakappe “amutrāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī

evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādiṁ, tatrāpāsiṁ evaṁnāmo evaṁgotto evaṁvaṇṇo evamāhāro evaṁsukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti, iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ -pa- iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarati.

Ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāmi "ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānaṁ upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānaṁ anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapannā"ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne -pa- yathākammūpage satte pajānāti.

Ahaṁ bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti. . Navamaṁ.

## 10. Upassayasutta

153. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākassapo Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya

yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca "āyāma bhante Kassapa yena aññataro bhikkhunupassayo tenupasaṅkamissāmā"ti. Gaccha tvaṁ āvuso Ānanda bahukicco tvaṁ bahukaraṇīyoti. Dutiyampi kho āyasmā Ānando āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca "āyāma bhante Kassapa yena aññataro bhikkhunupassayo tenupasaṅkamissāmā"ti. Gaccha tvaṁ āvuso Ānanda bahukicco tvaṁ bahukaraṇīyoti. Tatiyampi kho āyasmā Ānando āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca "āyāma bhante Kassapa yena aññataro bhikkhunupassayo tenupasaṅkamissāmā"ti.

Atha kho āyasmā Mahākassapo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya āyasmatā Ānandena pacchāsamaṇena yena aññataro bhikkhunupassayo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho sambahulā bhikkhuniyo yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākassapaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho tā bhikkhuniyo āyasmā Mahākassapo dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi. Atha kho āyasmā Mahākassapo tā bhikkhuniyo dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṁsetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho Thullatissā bhikkhunī anattamanā anattamanavācaṁ nicchāresi "kiṁ pana ayyo Mahākassapo ayyassa Ānandassa Vedehamunino sammukhā dhammaṁ bhāsitabbaṁ maññati. Seyyathāpi nāma sūcivāṇijako sūcikārassa santike sūciṁ vikketabbaṁ maññeyya. Evameva ayyo Mahākassapo ayyassa Ānandassa Vedehamunino sammukhā dhammaṁ bhāsitabbaṁ maññatī"ti.

Assosi kho āyasmā Mahākassapo Thullatissāya bhikkhuniyā imaṁ vācaṁ bhāsamānāya. Atha kho āyasmā Mahākassapo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca "kiṁ nu kho āvuso Ānanda ahaṁ sūcivāṇijako tvaṁ sūcikāro, udāhu ahaṁ sūcikāro tvaṁ sūcivāṇijako"ti.

Khama bhante Kassapa, bālo mātugāmoti. Āgameti tvaṁ āvuso Ānanda, mā te saṁgho uttari upaparikkhi.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Ānanda, api nu tvaṁ Bhagavato sammukhā bhikkhusaṁghe upanīto "ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Ānandopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharatī"ti. No hetaṁ bhante.

Ahaṁ kho āvuso Bhagavato sammukhā bhikkhusaṁghe upanīto "ahaṁ bhikkhave yāvade ākaṅkhāmi vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharatī"ti -pa-. (Navannaṁ anupubbavihārasamāpattīnaṁ pañcannañca abhiññānaṁ evaṁ vitthāro veditabbo.)

Taṁ kiṁ maññasi āvuso Ānanda, api nu tvaṁ Bhagavato sammukhā bhikkhusaṁghe upanīto "ahaṁ bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi. Ānandopi bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti. No hetaṁ bhante.

Ahaṁ kho āvuso Bhagavato sammukhā bhikkhusaṁghe upanīto "ahaṁ bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi. Kassapopi bhikkhave āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti.

Sattaratanaṁ vā āvuso nāgaṁ aḍḍhaṭṭhamaratanaṁ vā tālapattikāya chādetabbaṁ maññeyya, yo me cha abhiññā chādetabbaṁ maññeyyāti.

Cavittha ca pana Thullatissā bhikkhunī brahmacariyamhāti. . Dasamaṁ.

## 11. Cīvarasutta

154. Ekaṁ samayaṁ āyasmā Mahākassapo Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Ānando Dakkhiṇagirismiṁ cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ.

Tena kho pana samayena āyasmato Ānandassa tiṁsamattā saddhivihārino bhikkhū sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyavattā bhavanti yebhuyyena kumārabhūtā. Atha kho āyasmā Ānando Dakkhiṇagirismiṁ yathābhirantaṁ cārikaṁ caritvā yena Rājagahaṁ Veḷuvanaṁ Kalandakanivāpo yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Mahākassapaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Ānandaṁ āyasmā Mahākassapo etadavoca "kati nu kho āvuso Ānanda atthavase paṭicca Bhagavatā kulesu tikabhojanaṁ paññattan"ti.

Tayo kho bhante Kassapa atthavase paṭicca Bhagavatā kulesu tikabhojanaṁ paññattaṁ. Dummaṅkūnaṁ puggalānaṁ niggahāya pesalānaṁ bhikkhūnaṁ phāsuvihārāya, mā pāpicchā pakkhaṁ nissāya saṁghaṁ bhindeyyuṁ[1], kulānuddayatāya ca. Ime kho bhante Kassapa tayo atthavase paṭicca Bhagavatā kulesu tikabhojanaṁ paññattanti.

Atha kiñcarahi tvaṁ āvuso Ānanda imehi navehi bhikkhūhi indriyesu aguttadvārehi bhojane amattaññūhi jāgariyaṁ ananuyuttehi saddhiṁ cārikaṁ carasi, sassaghātaṁ maññe carasi, kulūpaghātaṁ maññe carasi, olujjati[2] kho te āvuso Ānanda parisā, palujjanti kho te āvuso navappāyā. Na vāyaṁ kumārako mattamaññāsīti.

Api me bhante Kassapa sirasmiṁ palitāni jātāni, atha ca pana mayaṁ ajjāpi āyasmato Mahākassapassa kumārakavādā na muccāmāti. Tathā hi pana tvaṁ āvuso Ānanda imehi navehi bhikkhūhi indriyesu aguttadvārehi bhojane amattaññūhi jāgariyaṁ ananuyuttehi saddhiṁ cārikaṁ carasi, sassaghātaṁ maññe carasi, kulūpaghātaṁ maññe carasi,

---

1. Vi 4 Saṁghabhedakakkhandhake Vajirabuddhiyaṁ aññathā sambandho dassito.
2. Ullujjati (Sī, Aṭṭhakathāsu ca)

olujjati kho te āvuso Ānanda parisā, palujjanti kho te āvuso[1] navappāyā, na vāyaṁ kumārako mattamaññāsīti.

Assosi kho Thullanandā bhikkhunī "ayyena kira Mahākassapena ayyo Ānando Vedehamuni kumārakavādena apasādito"ti.

Atha kho Thullanandā bhikkhunī anattamanā anattamanavācaṁ nicchāresi "kiṁ pana ayyo Mahākassapo aññatitthiyapubbo samāno ayyaṁ Ānandaṁ vedehimuniṁ kumārakavādena apasādetabbaṁ maññatī"ti. Assosi kho āyasmā Mahākassapo Thullanandāya bhikkhuniyā imaṁ vācaṁ bhāsamānāya.

Atha kho āyasmā Mahākassapo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca— tagghāvuso Ānanda Thullanandāya bhikkhuniyā sahasā appaṭisaṅkhā vācā bhāsitā, yatvāhaṁ āvuso kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito, nābhijānāmi aññaṁ Satthāraṁ uddisitā[2] aññatra tena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena. Pubbe me āvuso agārikabhūtassa sato etadahosi "sambādho gharāvāso rajāpatho[3] abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena paṭapilotikānaṁ saṅghāṭiṁ kāretvā[4] ye loke arahanto, te uddissa kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajiṁ.

So evaṁ pabbajito samāno addhānamaggappaṭipanno addasaṁ Bhagavantaṁ antarā ca Rājagahaṁ antarā ca Nāḷandaṁ bahuputte cetiye nisinnaṁ, disvāna me etadahosi "Satthārañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyyaṁ, Sugatañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyyaṁ, Sammāsambuddhañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyyan"ti. So khvāhaṁ āvuso tattheva Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṁ etadavocaṁ "Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmi, Satthā me bhante Bhagavā,

1. Palujjati kho te āvuso Ānanda parisā (Ka-Sī)
2. Uddisituṁ (Sī, I, Ka)
3. Rajopatho (Sī)
4. Karitvā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

sāvakohamasmī”ti. Evaṁ vutte maṁ āvuso Bhagavā etadavoca “yo kho Kassapa evaṁ sabbacetasā samannāgataṁ sāvakaṁ ajānaññeva vadeyya ‘jānāmī’ti, apassaññeva vadeyya ‘passāmī’ti, muddhāpi tassa vipateyya. Ahaṁ kho pana Kassapa jānaññeva vadāmi ‘jānāmī’ti, passaññeva vadāmi ‘passāmī’ti”.

Tasmātiha te Kassapa evaṁ sikkhitabbaṁ “tibbaṁ me hirottappaṁ, paccupaṭṭhitaṁ bhavissati theresu navesu majjhimesū”ti, evaṁ hi te Kassapa sikkhitabbaṁ.

Tasmātiha te Kassapa evaṁ sikkhitabbaṁ “yaṁ kiñci dhammaṁ suṇissāmi kusalūpasaṁhitaṁ, sabbaṁ taṁ aṭṭhiṁ katvā manasi karitvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasoto dhammaṁ suṇissāmī”ti, evaṁ hi te Kassapa sikkhitabbaṁ.

Tasmātiha te Kassapa evaṁ sikkhitabbaṁ “sātasahagatā ca me kāyagatāsati na vijahissatī”ti, evaṁ hi te Kassapa sikkhitabbanti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iminā ovādena ovaditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi, sattāhameva khvāhaṁ āvuso saraṇo[1] raṭṭhapiṇḍaṁ bhuñjiṁ aṭṭhamiyā aññā udapādi.

Atha kho āvuso Bhagavā maggā okkamma yena aññataraṁ rukkhamūlaṁ tenupasaṅkami, atha khvāhaṁ āvuso paṭapilotikānaṁ saṅghāṭiṁ catugguṇaṁ paññāpetvā Bhagavantaṁ etadavocaṁ “idha bhante Bhagavā nisīdatu, yaṁ mamassa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti. Nisīdi kho āvuso Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho maṁ āvuso Bhagavā etadavoca “mudukā kho tyāyaṁ Kassapa paṭapilotikānaṁ saṅghāṭī”ti. Paṭiggaṇhātu me bhante Bhagavā paṭapilotikānaṁ saṅghāṭiṁ anukampaṁ upādāyāti. Dhāressasi pana me tvaṁ Kassapa sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanānīti. Dhāressāmahaṁ bhante Bhagavato sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanānīti. So khvāhaṁ āvuso paṭapilotikānaṁ saṅghāṭiṁ Bhagavato pādāsiṁ, ahaṁ pana Bhagavato sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanāni paṭipajjiṁ.

Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya “Bhagavato putto oraso mukhato jāto dhammajo dhammanimmito dhammadāyādo,

---

1. Sāṇo (Sī)

paṭiggahitāni[1] sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanānī"ti. Mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadeyya "Bhagavato putto oraso mukhato jāto dhammajo dhammanimmito dhammadāyādo, paṭiggahitāni sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanānī"ti.

Ahaṁ kho āvuso yāvade ākaṅkhāmi vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṁ savicāraṁ vivekajaṁ pītisukhaṁ paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi, ahaṁ kho āvuso yāvade ākaṅkhāmi -pa-. (Navannaṁ anupubbavihārasamāpattīnaṁ pañcannañca abhiññānaṁ evaṁ vitthāro veditabbo.)

Ahaṁ kho āvuso āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi, sattaratanaṁ vā āvuso nāgaṁ aḍḍhaṭṭhamaratanaṁ vā tālapattikāya chādetabbaṁ maññeyya, yo me cha abhiññā chādetabbaṁ maññeyyāti.

Cavittha ca pana Thullanandā bhikkhunī brahmacariyamhāti. . Ekādasamaṁ.

## 12. Paraṁmaraṇasutta

155. Ekaṁ samayaṁ āyasmā ca Mahākassapo āyasmā ca Sāriputto Bārāṇasiyaṁ viharanti Isipatane migadāye. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahākassapo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahākassapena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahākassapaṁ etadavoca "kiṁ nu kho āvuso Kassapa hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Abyākataṁ kho etaṁ āvuso Bhagavatā "hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panāvuso na hoti Tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā "na hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ nu kho āvuso hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇāti. Abyākataṁ kho etaṁ āvuso Bhagavatā "hoti ca na ca hoti Tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kiṁ panāvuso neva hoti na na hoti Tathāgato paraṁ maraṇāti. Etampi kho āvuso abyākataṁ Bhagavatā "neva hoti na na hoti

1. Paṭiggahetā (Sī)

Tathāgato paraṁ maraṇā"ti. Kasmā cetaṁ āvuso abyākataṁ Bhagavatāti. Na hetaṁ āvuso atthasaṁhitaṁ nādibrahmacariyakaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, tasmā taṁ abyākataṁ Bhagavatāti.

Atha kiñcarahāvuso byākataṁ Bhagavatāti. "Idaṁ dukkhan"ti kho āvuso byākataṁ Bhagavatā, "ayaṁ dukkhasamudayo"ti byākataṁ Bhagavatā, "ayaṁ dukkhanirodho"ti byākataṁ Bhagavatā, "ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti byākataṁ Bhagavatāti. Kasmā cetaṁ āvuso byākataṁ Bhagavatāti. Etaṁ hi āvuso atthasaṁhitaṁ etaṁ ādibrahmacariyakaṁ etaṁ nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati, tasmā taṁ byākataṁ Bhagavatāti. . Dvādasamaṁ.

## 13. Saddhammappatirūpakasutta

156. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Mahākassapo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Mahākassapo Bhagavantaṁ etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo, yena pubbe appatarāni ceva sikkhāpadāni ahesuṁ, bahutarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahiṁsu. Ko pana bhante hetu ko paccayo, yenetarahi bahutarāni ceva sikkhāpadāni appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahantī"ti. Evañcetaṁ Kassapa hoti sattesu hāyamānesu saddhamme antaradhāyamāne bahutarāni ceva sikkhāpadāni honti, appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahanti. Na tāva Kassapa saddhammassa antaradhānaṁ hoti, yāva na saddhammappatirūpakaṁ loke uppajjati. Yato ca kho Kassapa saddhammappatirūpakaṁ loke uppajjati, atha saddhammassa antaradhānaṁ hoti.

Seyyathāpi Kassapa na tāva jātarūpassa antaradhānaṁ hoti, yāva na jātarūpappatirūpakaṁ loke uppajjati. Yato ca kho Kassapa jātarūpappatirūpakaṁ loke uppajjati, atha jātarūpassa antaradhānaṁ hoti. Evameva kho Kassapa na tāva saddhammassa antaradhānaṁ hoti,

yāva na saddhammappatirūpakaṁ loke uppajjati. Yato ca kho Kassapa saddhammappatirūpakaṁ loke uppajjati, atha saddhammassa antaradhānaṁ hoti.

Na kho Kassapa pathavīdhātu saddhammaṁ antaradhāpeti, na āpodhātu saddhammaṁ antaradhāpeti, na tejodhātu saddhammaṁ antaradhāpeti, na vāyodhātu saddhammaṁ antaradhāpeti, atha kho idheva te uppajjanti moghapurisā, ye imaṁ saddhammaṁ antaradhāpenti. Seyyathāpi Kassapa nāvā ādikeneva opilavati, na kho Kassapa evaṁ saddhammassa antaradhānaṁ hoti.

Pañca khome Kassapa okkamaniyā dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattanti. Katame pañca, idha Kassapa bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo Satthari agāravā viharanti appatissā, dhamme agāravā viharanti appatissā, saṁghe agāravā viharanti appatissā, sikkhāya agāravā viharanti appatissā, samādhismiṁ agāravā viharanti appatissā. Ime kho Kassapa pañca okkamaniyā dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṁvattanti.

Pañca khome Kassapa dhammā saddhammassa ṭhitiyā asammosāya anantaradhānāya saṁvattanti. Katame pañca, idha Kassapa bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo Satthari sagāravā viharanti sappatissā, dhamme sagāravā viharanti sappatissā, saṁghe sagāravā viharanti sappatissā, sikkhāya sagāravā viharanti sappatissā, samādhismiṁ sagāravā viharanti sappatissā. Ime kho Kassapa pañca dhammā saddhammassa ṭhitiyā asammosāya anantaradhānāya saṁvattantīti. . Terasamaṁ.

## Kassapasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Santuṭṭhañca Anottappī, Candūpamaṁ Kulūpakaṁ.
Jiṇṇaṁ tayo ca Ovādā, Jhānābhiññā Upassayaṁ.
Cīvaraṁ Paraṁmaraṇaṁ, Saddhammappatirūpakanti.

# 6. Lābhasakkārasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Dāruṇasutta

157. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ pajahissāma, na ca no uppanno lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya ṭhassatī"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Baḷisasutta

158. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Seyyathāpi bhikkhave bāḷisiko āmisagataṁ baḷisaṁ gambhīre udakarahade pakkhipeyya, tamenaṁ aññataro āmisacakkhu maccho gileyya. Evaṁ hi so bhikkhave maccho gilabaḷiso bāḷisikassa anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo bāḷisikassa.

"Bāḷisiko"ti kho bhikkhave mārassetaṁ pāpimato adhivacanaṁ. "Baḷisan"ti kho bhikkhave lābhasakkārasilokassetaṁ adhivacanaṁ. Yo hi koci bhikkhave bhikkhu uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ assādeti nikāmeti. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu gilabaḷiso mārassa anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo pāpimato. Evaṁ dāruṇo kho

bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ pajahissāma, na ca no uppanno lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya ṭhassatī"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dutiyaṁ.

### 3. Kummasutta

159. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Bhūtapubbaṁ bhikkhave aññatarasmiṁ udakarahade mahākummakulaṁ ciranivāsi ahosi. Atha kho bhikkhave aññataro kummo aññataraṁ kummaṁ etadavoca "mā kho tvaṁ tāta kumma etaṁ padesaṁ agamāsī"ti. Agamāsi kho bhikkhave so kummo taṁ padesaṁ, tamenaṁ luddo papatāya vijjhi. Atha kho bhikkhave so kummo yena so kummo tenupasaṅkami. Addasā kho bhikkhave so kummo taṁ kummaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna taṁ kummaṁ etadavoca "kacci tvaṁ tāta kumma na taṁ padesaṁ agamāsī"ti. Agamāsiṁ khvāhaṁ tāta kumma taṁ padesanti. Kacci panāsi tāta kumma akkhato anupahatoti. Akkhato khomhi tāta kumma anupahato, atthi ca me idaṁ suttakaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhanti. Tagghasi tāta kumma khato taggha upahato, etena hi te tāta kumma suttakena pitaro ca pitāmahā ca anayaṁ āpannā byāsanaṁ āpannā, gaccha dāni tvaṁ tāta kumma, na dāni tvaṁ amhākanti.

"Luddo"ti kho bhikkhave mārassetaṁ pāpimato adhivacanaṁ. "Papatā"ti kho bhikkhave lābhasakkārasilokassetaṁ adhivacanaṁ. "Suttakan"ti kho bhikkhave nandīrāgassetaṁ adhivacanaṁ. Yo hi koci bhikkhave bhikkhu uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ assādeti nikāmeti. Ayaṁ vuccati bhikkhave bhikkhu giddho papatāya[1] anayaṁ āpanno byasanaṁ āpanno yathākāmakaraṇīyo pāpimato. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Tatiyaṁ.

---

1. Bhikkhu papatāya (Syā, Kaṁ), bhikkhu viddho papatāya (?)

## 4. Dīghalomikasutta

160. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Seyyathāpi bhikkhave dīghalomikā eḷakā kaṇṭakagahanaṁ paviseyya. Sā tatra tatra sajjeyya, tatra tatra gayheyya[1], tatra tatra bajjheyya, tatra tatra anayabyasanaṁ āpajjeyya. Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati. So tatra tatra sajjati, tatra tatra gayhati, tatra tatra bajjhati, tatra tatra anayabyasanaṁ āpajjati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Catutthaṁ.

## 5. Mīḷhakasutta

161. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Seyyathāpi bhikkhave mīḷhakā gūthādī gūthapūrā puṇṇā gūthassa, purato cassa mahāgūthapuñjo, sā tena aññā mīḷhakā atimaññeyya "ahamhi gūthādī gūthapūrā puṇṇā gūthassa, purato ca myāyaṁ mahāgūthapuñjo"ti. Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati. So tattha bhuttāvī ca hoti yāvadattho, nimantito ca svātanāya, piṇḍapāto cassa pūro, so ārāmaṁ gantvā bhikkhugaṇassa majjhe vikatthati "bhuttāvī camhi yāvadattho, nimantito camhi svātanāya, piṇḍapāto ca myāyaṁ pūro, lābhī camhi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānaṁ, ime panaññe bhikkhū appapuññā appesakkhā na lābhino cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānan"ti. So tena lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto aññe pesale bhikkhū atimaññati, taṁ hi tassa bhikkhave moghapurisassa hoti dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Pañcamaṁ.

---

1. Gaccheyya (Sī), gaṇheyya (Syā, Kaṁ, I, Ka)

## 6. Asanisutta

162. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya.[1] Kaṁ bhikkhave asanivicakkaṁ āgacchatu[1], sekhaṁ[2] appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇātu[3].

"Asanivicakkan"ti kho bhikkhave lābhasakkārasilokassetaṁ adhivacanaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Diddhasutta

163. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Kaṁ bhikkhave diddhagatena visallena sallena[4] vijjhatu, sekhaṁ[5] appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇātu[3].

"Sallan"ti kho bhikkhave lābhasakkārasilokassetaṁ adhivacanaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Sattamaṁ.

## 8. Siṅgālasutta

164. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Assuttha no tumhe bhikkhave rattiyā

---

1-1. Upari tatiyavagge tatiyacatutthasuttesu "mā ca kho tvaṁ tāta sekhaṁ ... anupāpuṇātū"ti āgataṁ. Tena nayena idhāpi attho gahetabbo. Ettha hi kiṁsaddena paṭikkhepatthopi sakkā ñātuṁ, yathā "sayaṁ abhiññāya kamuddiseyyan"ti. Tasmā kaṁ ... āgacchatūti ettha kamapi ... mā āgacchatūti ca, kaṁ sekhaṁ ... anupāpuṇātūti ettha kamapi sekhaṁ ... mā pāpuṇātūti ca attho veditabbo. Aṭṭhakathāṭīkāsu ca ayamevattho ñāpito.

2. Asanivicakkaṁ, taṁ sekhaṁ (I, Ka), asanivicakkaṁ, sekhaṁ (Syā, Kaṁ), asanivicakkaṁ āgacchatu, kaṁ sekhaṁ (?)

3. Anupāpuṇāti (I, Ka)

4. Diṭṭhigatena visallena (Ka-Sī), diṭṭhigatena sallena (Syā, Kaṁ), diṭṭhigatena visallena sallena (Ka), diṭṭhagatena visallena sallena (I)

5. Vijjhatu, taṁ sekhaṁ (Sī), vijjhati, taṁ sekhaṁ (I, Ka)

paccūsasamayaṁ jarasiṅgālassa[1] vassamānassāti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave jarasiṅgālo ukkaṇḍakena[2] nāma rogajātena phuṭṭho neva bilagato ramati, na rukkhamūlagato ramati, na ajjhokāsagato ramati. Yena yena gacchati, yattha yattha tiṭṭhati, yattha yattha nisīdati, yattha yattha nipajjati, tattha tattha anayabyasanaṁ āpajjati. Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto neva suññāgāragato ramati, na rukkhamūlagato ramati, na ajjhokāsagato ramati. Yena yena gacchati, yattha yattha tiṭṭhati, yattha yattha nisīdati, yattha yattha nipajjati, tattha tattha anayabyasanaṁ āpajjati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Verambhasutta

165. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Upari bhikkhave ākāse verambhā[3] nāma vātā vāyanti. Tattha yo pakkhī gacchati, tamenaṁ verambhā vātā khipanti, tassa verambhavātakkhittassa aññeneva pādā gacchanti, aññena pakkhā gacchanti, aññena sīsaṁ gacchati, aññena kāyo gacchati. Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati, arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya arakkhitena cittena anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi, so tattha passati mātugāmaṁ dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā. Tassa mātugāmaṁ disvā dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā rāgo cittaṁ anuddhaṁseti, so rāgānuddhaṁsitena cittena sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Tassa aññe cīvaraṁ haranti, aññe pattaṁ haranti, aññe nisīdanaṁ haranti, aññe sūcigharaṁ haranti verambhavātakkhittasseva sakuṇassa. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Navamaṁ.

---

1. Siṅgālassa (Ka), jarasigālassa (Sī, Syā, Kaṁ)
2. Ukkaṇṭakena (Sī), ukkaṇṇakena (Syā, Kaṁ, I)
3. Verambā (Sī, I)

## 10. Sagāthakasutta

166. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ passāmi sakkārena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ. Idha panāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ passāmi asakkārena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ. Idha panāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ passāmi sakkārena ca asakkārena ca tadubhayena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapannaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

“Yassa sakkariyamānassa, asakkārena cūbhayaṁ.
Samādhi na vikampati, appamāṇavihārino[1].

Taṁ jhāyinaṁ sātatikaṁ, sukhumaṁdiṭṭhivipassakaṁ.
Upādānakkhayārāmaṁ, āhu sappuriso itī”ti.

Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Dāruṇo Baḷisaṁ Kummaṁ, Dīghalomi ca Mīḷhakaṁ.
Asani Diddhaṁ Siṅgālaṁ, Verambhena Sagāthakanti.

---

1. Appamādavihārino (I, Ka) appamāṇoti hettha phalasamādhi, na sati.

## 2. Dutiyavagga

### 1. Suvaṇṇapātisutta

167. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- adhigamāya. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi "na cāyamāyasmā suvaṇṇapātiyāpi rūpiyacuṇṇaparipūrāya hetu sampajānamusā bhāseyyā"ti, tamenaṁ passāmi aparena samayena lābhasakkārasilokena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ sampajānamusā bhāsantaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Rūpiyapātisutta

168. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi "na cāyamāyasmā rūpiyapātiyāpi suvaṇṇacuṇṇaparipūrāya hetu sampajānamusā bhāseyyā"ti, tamenaṁ passāmi aparena samayena lābhasakkārasilokena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ, sampajānamusā bhāsantaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dutiyaṁ.

### 3-10. Suvaṇṇanikkhasuttādi-aṭṭhaka

169. Sāvatthiyaṁ viharati. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi "na cāyamāyasmā suvaṇṇanikkhassāpi hetu -pa- suvaṇṇanikkhasatassāpi hetu. Siṅgīnikkhassāpi hetu. Siṅgīnikkhasatassāpi hetu. Pathaviyāpi jātarūpaparipūrāya hetu. Āmisakiñcikkhahetupi. Jīvitahetupi. Janapadakalyāṇiyāpi hetu sampajānamusā bhāseyyā"ti, tamenaṁ passāmi aparena samayena lābhasakkārasilokena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ sampajānamusā bhāsantaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Dve Pāti dve Suvaṇṇā ca, Siṅgīhi apare duve.
Pathavī Kiñcikkhajīvitaṁ, Janapadakalyāṇiyā dasāti.

---

## 3. Tatiyavagga

### 1. Mātugāmasutta

170. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Na tassa bhikkhave mātugāmo eko ekassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, yassa lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Kalyāṇīsutta

171. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Na tassa bhikkhave janapadakalyāṇī ekā ekassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, yassa lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dutiyaṁ.

### 3. Ekaputtakasutta

172. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Saddhā bhikkhave upāsikā ekaputtakaṁ piyaṁ manāpaṁ evaṁ sammā āyācamānā āyāceyya “tādiso tāta bhavāhi, yādiso Citto ca gahapati Hatthako ca Āḷavako”ti. Esā bhikkhave tulā etaṁ pamāṇaṁ mama sāvakānaṁ upāsakānaṁ, yadidaṁ Citto ca gahapati Hatthako ca Āḷavako. Sace kho tvaṁ tāta agārasmā anagāriyaṁ pabbajasi, tādiso tāta bhavāhi, yādisā Sāriputtamoggallānāti. Esā bhikkhave tulā etaṁ pamāṇaṁ mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ, yadidaṁ

Sāriputtamoggallānā. Mā ca kho tvaṁ tāta sekhaṁ appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇātūti. Tañce bhikkhave bhikkhuṁ sekhaṁ appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇāti, so tassa hoti antarāyāya. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Tatiyaṁ.

### 4. Ekadhītusutta

173. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Saddhā bhikkhave upāsikā ekaṁ dhītaraṁ piyaṁ manāpaṁ evaṁ sammā āyācamānā āyāceyya "tādisā ayye bhavāhi, yādisā Khujjuttarā ca upāsikā Veḷukaṇḍakiyā[1] ca Nandamātā"ti. Esā bhikkhave tulā etaṁ pamāṇaṁ mama sāvikānaṁ upāsikānaṁ, yadidaṁ Khujjuttarā ca upāsikā Veḷukaṇḍakiyā ca Nandamātā. Sace kho tvaṁ ayye agārasmā anagāriyaṁ pabbajasi, tādisā ayye bhavāhi, yādisā Khemā ca bhikkhunī Uppalavaṇṇā cāti. Esā bhikkhave tulā etaṁ pamāṇaṁ mama sāvikānaṁ bhikkhunīnaṁ, yadidaṁ Khemā ca bhikkhunī Uppalavaṇṇā ca. Mā ca kho tvaṁ ayye sekhaṁ appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇātūti. Tañce bhikkhave bhikkhuniṁ sekhaṁ appattamānasaṁ lābhasakkārasiloko anupāpuṇāti, so tassā hoti antarāyāya. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Catutthaṁ.

### 5. Samaṇabrāhmaṇasutta

174. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā lābhasakkārasilokassa assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ nappajānanti. Na me te bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu vā samaṇasammatā brāhmaṇesu vā brāhmaṇasammatā, na ca pana te āyasmantā sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Ye ca kho keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā lābhasakkārasilokassa assādañca

1. Veḷukaṇḍakī (Sī, Chakkaṅguttarepi)

ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtaṁ pajānanti, te ca kho me bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā samaṇesu ceva samaṇasammatā brāhmaṇesu ca brāhmaṇasammatā, te ca panāyasmanto sāmaññatthañca brahmaññatthañca diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Pañcamaṁ.

### 6. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasutta

175. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā lābhasakkārasilokassa samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yāthābhūtaṁ nappajānanti -pa- pajānanti -pa- sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Chaṭṭhaṁ.

### 7. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasutta

176. Sāvatthiyaṁ viharati. Ye hi keci bhikkhave samaṇā vā brāhmaṇā vā lābhasakkārasilokaṁ yathābhūtaṁ nappajānanti, lābhasakkārasilokasamudayaṁ nappajānanti, lābhasakkārasilokanirodhaṁ nappajānanti, lābhasakkārasilokanirodhagāminiṁ paṭipadaṁ nappajānanti -pa- pajānanti -pa- sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti. . Sattamaṁ.

### 8. Chavisutta

177. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasiloko bhikkhave chaviṁ chindati, chaviṁ chetvā cammaṁ chindati, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindati, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindati, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindati, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭhati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Rajjusutta

178. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasiloko bhikkhave chaviṁ chindati, chaviṁ chetvā cammaṁ chindati, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindati, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindati, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindati, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭhati.

Seyyathāpi bhikkhave balavā puriso daḷhāya vāḷarajjuyā jaṅghaṁ veṭhetvā ghaṁseyya. Sā chaviṁ chindeyya, chaviṁ chetvā cammaṁ chindeyya, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindeyya, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindeyya, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindeyya, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭheyya. Evameva kho bhikkhave lābhasakkārasiloko chaviṁ chindati, chaviṁ chetvā cammaṁ chindati, cammaṁ chetvā maṁsaṁ chindati, maṁsaṁ chetvā nhāruṁ chindati, nhāruṁ chetvā aṭṭhiṁ chindati, aṭṭhiṁ chetvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭhati. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Navamaṁ.

## 10. Bhikkhusutta

179. Sāvatthiyaṁ viharati. Yopi so bhikkhave bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo, tassapāhaṁ lābhasakkārasiloko antarāyāya vadāmīti. Evaṁ vutte āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca "kissa pana bhante khīṇāsavassa bhikkhuno lābhasakkārasiloko antarāyāyā"ti. Yā hissa sā Ānanda akuppā cetovimutti, nāhaṁ tassā lābhasakkārasilokaṁ antarāyāya vadāmi. Ye ca khvassa Ānanda appamattassa ātāpino pahitattassa viharato diṭṭhadhammasukhavihārā adhigatā, tesāhamassa lābhasakkārasilokaṁ antarāyāya vadāmi. Evaṁ dāruṇo kho Ānanda lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Tasmātihānanda evaṁ sikkhitabbaṁ "uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ pajahissāma, na ca no uppanno lābhasakkārasiloko Cittaṁ pariyādāya ṭhassatī"ti. Evaṁ hi vo Ānanda sikkhitabbanti. . Dasamaṁ.

Tatiyo vaggo.

## Tassuddānaṁ

Mātugāmo ca Kalyāṇī, Putto ca Ekadhītu ca.
Samaṇabrāhmaṇā tīṇi, Chavi Rajju ca Bhikkhunāti.

## 4. Catutthavagga

### 1. Bhindisutta

180. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto bhikkhave Devadatto saṁghaṁ bhindi. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- sikkhitabbanti. . Paṭhamaṁ.

### 2. Kusalamūlasutta

181. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasilokena abhibhūtassa pariyādiṇṇacittassa bhikkhave Devadattassa kusalamūlaṁ samucchedamagamā. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- sikkhitabbanti. Dutiyaṁ.

### 3. Kusaladhammasutta

182. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasilokena abhibhūtassa pariyādiṇṇacittassa bhikkhave Devadattassa kusalo dhammo samucchedamagamā. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- sikkhitabbanti. . Tatiyaṁ.

### 4. Sukkadhammasutta

183. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko, lābhasakkārasilokena abhibhūtassa pariyādiṇṇacittassa bhikkhave Devadattassa sukko dhammo samucchedamagamā. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa- sikkhitabbanti. . Catutthaṁ.

### 5. Acirapakkantasutta

184. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūṭe pabbate acirapakkante Devadatte. Tatra kho Bhagavā Devadattaṁ ārabbha bhikkhū

āmantesi "attavadhāya bhikkhave Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi, parābhavāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi.

Seyyathāpi bhikkhave kadalī attavadhāya phalaṁ deti, parābhavāya phalaṁ deti. Evameva kho bhikkhave attavadhāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi, parābhavāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi.

Seyyathāpi bhikkhave veḷu attavadhāya phalaṁ deti, parābhavāya phalaṁ deti. Evameva kho bhikkhave attavadhāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi, parābhavāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi.

Seyyathāpi bhikkhave naḷo attavadhāya phalaṁ deti, parābhavāya phalaṁ deti. Evameva kho bhikkhave attavadhāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi, parābhavāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi.

Seyyathāpi bhikkhave assatarī attavadhāya gabbhaṁ gaṇhāti, parābhavāya gabbhaṁ gaṇhāti. Evameva kho bhikkhave attavadhāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi, parābhavāya Devadattassa lābhasakkārasiloko udapādi. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabban"ti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Phalaṁ ve kadaliṁ hanti, phalaṁ veḷuṁ phalaṁ naḷaṁ.
Sakkāro kāpurisaṁ hanti, gabbho assatariṁ yathā"ti.

Pañcamaṁ.

### 6. Pañcarathasatasutta

185. Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Devadattassa Ajātasattukumāro pañcahi rathasatehi sāyaṁ

pātaṁ upaṭṭhānaṁ gacchati, pañca ca thālipākasatāni bhattābhihāro abhiharīyati. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "Devadattassa bhante Ajātasattukumāro pañcahi rathasatehi sāyaṁ pātaṁ upaṭṭhānaṁ gacchati, pañca ca thālipākasatāni bhattābhihāro abhiharīyatī"ti. Mā bhikkhave Devadattassa lābhasakkārasilokaṁ pihayittha, yāvakīvañca bhikkhave Devadattassa Ajātasattukumāro pañcahi rathasatehi sāyaṁ pātaṁ upaṭṭhānaṁ gamissati, pañca ca thālipākasatāni bhattābhihāro āharīyissati. Hāniyeva bhikkhave Devadattassa pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu, no vuḍḍhi.

Seyyathāpi bhikkhave caṇḍassa kukkurassa nāsāya pittaṁ bhindeyyuṁ, evaṁ hi so bhikkhave kukkuro bhiyyoso mattāya caṇḍataro assa. Evameva bhikkhave yāvakīvañca Devadattassa Ajātasattukumāro pañcahi rathasatehi sāyaṁ pātaṁ upaṭṭhānaṁ gamissati, pañca ca thālipākasatāni bhattābhihāro āharīyissati. Hāniyeva bhikkhave Devadattassa pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu, no vuddhi. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko -pa-. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Mātusutta

186. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi "na cāyamāyasmā mātupi hetu sampajānamusā bhāseyyā"ti, tamenaṁ passāmi aparena samayena lābhasakkārasilokena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ sampajānamusā bhāsantaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya, tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ pajahissāma, na ca no uppanno lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya ṭhassatī"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Sattamaṁ.

### 8-13. Pitusuttādichakka

187. Sāvatthiyaṁ viharati. Dāruṇo bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Idhāhaṁ bhikkhave ekaccaṁ puggalaṁ evaṁ cetasā ceto paricca pajānāmi "na cāyamāyasmā pitupi hetu -pa-. (Vitthāretabbaṁ.) Bhātupi hetu. Bhaginiyāpi hetu. Puttassapi hetu. Dhītuyāpi hetu. Pajāpatiyāpi hetu sampajānamusā bhāseyyā"ti, tamenaṁ passāmi aparena samayena lābhasakkārasilokena abhibhūtaṁ pariyādiṇṇacittaṁ sampajānamusā bhāsantaṁ. Evaṁ dāruṇo kho bhikkhave lābhasakkārasiloko kaṭuko pharuso antarāyiko anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "uppannaṁ lābhasakkārasilokaṁ pajahissāma, na ca no uppanno lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādāya ṭhassatī"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. Terasamaṁ.

Catuttho vaggo.

### Tassuddānaṁ

Bhindi Mūlaṁ duve Dhammā, Pakkantaṁ Ratha Mātari.
Pitā Bhātā ca Bhaginī, Putto Dhītā Pajāpatīti.

## Lābhasakkārasaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 7. Rāhulasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Cakkhusutta

188. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Rāhulo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca "sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetu, yamahaṁ Bhagavato dhammaṁ sutvā eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto vihareyyan"ti.

Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhuṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Sotaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Ghānaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Jivhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Kāyo nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā"ti. No hetaṁ bhante.

Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa-. Sotasmimpi nibbindati. Ghānasmimpi nibbindati. Jivhāyapi nibbindati. Kāyasmimpi nibbindati. Manasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. (Etena peyyālena dasa suttantā kātabbā.)  . Paṭhamaṁ.

## 2. Rūpasutta

189. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako rūpesupi nibbindati. Saddesupi nibbindati. Gandhesupi nibbindati. Rasesupi nibbindati. Phoṭṭhabbesupi nibbindati. Dhammesupi nibbindati, nibbindaṁ virajjati -pa- pajānātīti. Dutiyaṁ.

## 3. Viññāṇasutta

190. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhuviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Sotaviññāṇaṁ -pa-. Ghānaviññāṇaṁ. Jivhāviññāṇaṁ. Kāyaviññāṇaṁ. Manoviññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhuviññāṇasmimpi nibbindati -pa-. Sotaviññāṇasmimpi nibbindati. Ghānaviññāṇasmimpi nibbindati. Jivhāviññāṇasmimpi nibbindati. Kāyaviññāṇasmimpi nibbindati. Manoviññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati -pa- pajānātīti. . Tatiyaṁ.

## 4. Samphassasutta

191. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhusamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Sotasamphasso -pa-. Ghānasamphasso. Jivhāsamphasso. Kāyasamphasso. Manosamphasso nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhusamphassasmimpi nibbindati -pa-. Sotasamphassasmimpi nibbindati. Ghānasamphassasmimpi nibbindati. Jivhāsamphassasmimpi nibbindati. Kāyasamphassasmimpi nibbindati. Manosamphassasmimpi nibbindati. Nibbindaṁ virajjati -pa- pajānātīti. . Catutthaṁ.

## 5. Vedanāsutta

192. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhusamphassajā vedanā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Sotasamphassajā vedanā -pa-. Ghānasamphassajā vedanā. Jivhāsamphassajā vedanā. Kāyasamphassajā vedanā. Manosamphassajā vedanā niccā vā aniccā vāti.

Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhusamphassajāya vedanāyapi nibbindati -pa-. Sota. Ghāna. Jivhā. Kāya. Manosamphassajāya vedanāyapi nibbindati -pa- pajānātīti. . Pañcamaṁ.

## 6. Saññāsutta

193. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpasaññā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Saddasaññā -pa-. Gandhasaññā. Rasasaññā. Phoṭṭhabbasaññā. Dhammasaññā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako rūpasaññāyapi nibbindati -pa-. Saddasaññāyapi nibbindati. Gandhasaññāyapi nibbindati. Rasasaññāyapi nibbindati. Phoṭṭhabbasaññāyapi nibbindati. Dhammasaññāyapi nibbindati -pa- pajānātīti. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Sañcetanāsutta

194. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpasañcetanā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Saddasañcetanā -pa-. Gandhasañcetanā. Rasasañcetanā. Phoṭṭhabbasañcetanā. Dhammasañcetanā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako rūpasañcetanāyapi nibbindati -pa-. Saddasañcetanāyapi nibbindati. Gandhasañcetanāyapi nibbindati. Rasasañcetanāyapi nibbindati. Phoṭṭhabbasañcetanāyapi nibbindati. Dhammasañcetanāyapi nibbindati -pa- pajānātīti. . Sattamaṁ.

## 8. Taṇhāsutta

195. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpataṇhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Saddataṇhā -pa-. Gandhataṇhā. Rasataṇhā. Phoṭṭhabbataṇhā. Dhammataṇhā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako rūpataṇhāyapi nibbindati -pa-. Saddataṇhāyapi nibbindati. Gandhataṇhāyapi nibbindati. Rasataṇhāyapi nibbindati. Phoṭṭhabbataṇhāyapi nibbindati. Dhammataṇhāyapi nibbindati -pa- pajānātīti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Dhātusutta

196. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, pathavīdhātu niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Āpodhātu -pa-. Tejodhātu. Vāyodhātu. Ākāsadhātu. Viññāṇadhātu niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako pathavīdhātuyāpi nibbindati -pa-. Āpodhātuyāpi nibbindati. Tejodhātuyāpi nibbindati. Vāyodhātuyāpi nibbindati. Ākāsadhātuyāpi nibbindati. Viññāṇadhātuyāpi nibbindati -pa- pajānātīti. . Navamaṁ.

### 10. Khandhasutta

197. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Vedanā -pa-. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako rūpasmimpi nibbindati -pa-. Vedanāyapi nibbindati. Saññāyapi nibbindati. Saṅkhāresupi nibbindati. Viññāṇasmimpi nibbindati, nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ "vimuttam"iti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānātīti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Cakkhu Rūpañca Viññāṇaṁ, Samphasso Vedanāya ca.
Saññā Sañcetanā Taṇhā, Dhātu Khandhena te dasāti.

---

## 2. Dutiyavagga

### 1. Cakkhusutta

198. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Rāhulo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ

Rāhulaṁ Bhagavā etadavoca “taṁ kiṁ maññasi Rāhula, cakkhuṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Sotaṁ -pa-. Ghānaṁ. Jivhā. Kāyo. Mano nicco vā anicco vāti. Anicco bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti. Dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ “etaṁ mama, esohamasmi, eso me attā”ti. No hetaṁ bhante. Evaṁ passaṁ Rāhula sutavā ariyasāvako cakkhusmimpi nibbindati -pa-. Sotasmimpi nibbindati. Ghānasmimpi nibbindati. Jivhāyapi nibbindati. Kāyasmimpi nibbindati. Manasmimpi nibbindati. Nibbindaṁ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmiṁ “vimuttam”iti ñāṇaṁ hoti, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti pajānātīti. (Etena peyyālena dasa suttantā kātabbā.) . Paṭhamaṁ.

## 2-10. Rūpādisuttanavaka

199. Sāvatthiyaṁ viharati. Taṁ kiṁ maññasi Rāhula, rūpā niccā vā aniccā vāti. Aniccā bhante -pa-. Saddā. Gandhā. Rasā. Phoṭṭhabbā. Dhammā.

Cakkhuviññāṇaṁ -pa-. Sotaviññāṇaṁ. Ghānaviññāṇaṁ. Jivhāviññāṇaṁ. Kāyaviññāṇaṁ. Manoviññāṇaṁ.

Cakkhusamphasso -pa-. Sotasamphasso. Ghānasamphasso. Jivhāsamphasso. Kāyasamphasso. Manosamphasso.

Cakkhusamphassajā vedanā -pa-. Sotasamphassajā vedanā. Ghānasamphassajā vedanā. Jivhāsamphassajā vedanā. Kāyasamphassajā vedanā. Manosamphassajā vedanā.

Rūpasaññā -pa-. Saddasaññā. Gandhasaññā. Rasasaññā. Phoṭṭhabbasaññā. Dhammasaññā.

Rūpasañcetanā -pa-. Saddasañcetanā. Gandhasañcetanā. Rasasañcetanā. Phoṭṭhabbasañcetanā. Dhammasañcetanā.

Rūpataṇhā -pa-. Saddataṇhā. Gandhataṇhā. Rasataṇhā. Phoṭṭhabbataṇhā. Dhammataṇhā.

Pathavīdhātu -pa-. Āpodhātu. Tejodhātu. Vāyodhātu. Ākāsadhātu. Viññāṇadhātu.

Rūpaṁ -pa-. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vāti. Aniccaṁ bhante -pa-. Evaṁ passaṁ Rāhula -pa-. Nāparaṁ itthattāyāti pajānātīti. . Dasamaṁ.

### 11. Anusayasutta

200. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Rāhulo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontī"ti. Yaṁ kiñci Rāhula rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Yā kāci vedanā -pa-. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppanaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya passati. Evaṁ kho Rāhula jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā na hontīti. . Ekādasamaṁ.

### 12. Apagatasutta

201. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho āyasmā Rāhulo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantaṁ etadavoca "kathaṁ nu kho bhante jānato kathaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake

kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttan”ti. Yaṁ kiñci Rāhula rūpaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ rūpaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādā vimutto hoti.

Yā kāci vedanā -pa-. Yā kāci saññā. Ye keci saṅkhārā. Yaṁ kiñci viññāṇaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ ajjhattaṁ vā bahiddhā vā oḷārikaṁ vā sukhumaṁ vā hīnaṁ vā paṇītaṁ vā yaṁ dūre santike vā, sabbaṁ viññāṇaṁ “netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā”ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā anupādāvimutto hoti. Evaṁ kho Rāhula jānato evaṁ passato imasmiṁ ca saviññāṇake kāye bahiddhā ca sabbanimittesu ahaṅkāramamaṅkāramānāpagataṁ mānasaṁ hoti vidhā samatikkantaṁ santaṁ suvimuttan”ti.  . Dvādasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

**Tassuddānaṁ**

Cakkhu Rūpañca Viññāṇaṁ, Samphasso Vedanāya ca.
Saññā Sañcetanā Taṇhā, Dhātu Khandhena te dasa.
Anusayaṁ Apagatañceva, vaggo tena pavuccatīti.

## Rāhulasaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 8. Lakkhaṇasaṁyutta

## 1. Paṭhamavagga

### 1. Aṭṭhisutta

202. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā ca Lakkhaṇo āyasmā ca Mahāmoggallāno[1] Gijjhakūṭe pabbate viharanti. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yenāyasmā Lakkhaṇo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Lakkhaṇaṁ etadavoca "āyāmāvuso[2] Lakkhaṇa Rājagahaṁ piṇḍāya pavisissāmā"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Lakkhaṇo āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosi. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno Gijjhakūṭā pabbatā orohanto aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. Atha kho āyasmā Lakkhaṇo āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca "ko nu kho āvuso Moggallāna hetu, ko paccayo sitassa pātukammāyā"ti. Akālo kho āvuso Lakkhaṇa etassa pañhassa, Bhagavato maṁ santike etaṁ pañhaṁ pucchāti.

Atha kho āyasmā ca Lakkhaṇo āyasmā ca Mahāmoggallāno Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Lakkhaṇo āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca "idhāyasmā Mahāmoggallāno Gijjhakūṭā pabbatā orohanto aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi, ko nu kho āvuso Moggallāna hetu, ko paccayo sitassa pātukammāyā"ti.

Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ aṭṭhikasaṅkhalikaṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi

---

1. Mahāmoggalāno (Ka)
2. Ehi āvuso (Syā, Kaṁ, Ka)

anupatitvā anupatitvā phāsuḷantarikāhi vitudenti vitacchenti virājenti[1]. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti, tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, evarūpopi nāma satto bhavissati, evarūpopi nāma yakkho bhavissati, evarūpopi nāma attabhāvapaṭilābho bhavissatī"ti.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti, ñāṇabhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti, yatra hi nāma sāvako evarūpaṁ ñassati vā dakkhati vā sakkhiṁ vā karissati, pubbeva me so bhikkhave satto diṭṭho ahosi, api cāhaṁ na byākāsiṁ, ahañcetaṁ[2] byākareyyaṁ, pare ca me[3] na saddaheyyuṁ. Ye me na saddaheyyuṁ, tesaṁ taṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Eso bhikkhave satto imasmiṁ yeva Rājagahe goghātako ahosi, so tassa kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye paccitvā tasseva kammassa vipākāvasesena evarūpaṁ attabhāvapaṭilābhaṁ paṭisaṁvedayatī"ti. (Sabbesaṁ suttantānaṁ eseva peyyālo.) . Paṭhamaṁ.

## 2. Pesisutta

203. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ maṁsapesiṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti[4]. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe goghātako ahosi -pa-. . Dutiyaṁ.

## 3. Piṇḍasutta

204. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ maṁsapiṇḍaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe sākuṇiko ahosi -pa-. . Tatiyaṁ.

---

1. Vitudenti (Sī), vitacchenti vibhajenti (I, Ka) 2. Ahamevetaṁ (Sī) 3. Pare me (Sī)
4. Virājenti (Sī, Syā, Kaṁ), vibhajenti (I, Ka)

## 4. Nicchavisutta

205. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ nicchaviṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kusalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe orabbhiko ahosi -pa-. . Catutthaṁ.

## 5. Asilomasutta

206. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ asilomaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa te asī uppatitvā uppatitvā tasseva kāye nipatanti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe sūkariko ahosi -pa-. Pañcamaṁ.

## 6. Sattisutta

207. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ sattilomaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa tā sattiyo uppatitvā uppatitvā tasseva kāye nipatanti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe māgaviko ahosi -pa-. Chaṭṭhaṁ.

## 7. Usulomasutta

208. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ usulomaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa te usū uppatitvā uppatitvā tasseva kāye nipatanti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe kāraṇiko ahosi -pa-. Sattamaṁ.

## 8. Sūcilomasutta

209. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ sūcilomaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa tā sūciyo uppatitvā uppatitvā tasseva kāye nipatanti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-.

Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe sūto[1] ahosi -pa-. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Dutiyasūcilomasutta

210. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ sūcilomaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa tā sūciyo sīse pavisitvā mukhato nikkhamanti, mukhe pavisitvā urato nikkhamanti, ure pavisitvā udarato nikkhamanti, udare pavisitvā ūrūhi nikkhamanti, ūrūsu pavisitvā jaṅghāti nikkhamanti, jaṅghāsu pavisitvā pādehi nikkhamanti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe sūcako ahosi -pa-. . Navamaṁ.

## 10. Kumbhaṇḍasutta

211. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ kumbhaṇḍaṁ purisaṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, so gacchantopi teva aṇḍe khandhe āropetvā gacchati, nisīdantopi tesveva aṇḍesu nisīdati, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe gāmakūṭako ahosi -pa-. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Aṭṭhi pesi ubho gāvaghātakā,
Piṇḍo sākuṇiyo nicchavorabbhi.
Asi sūkariko sattimāgavi,
Usu kāraṇiko sūci sārathi.
Yo ca sibbiyati sūcako hi so,
Aṇḍabhāri ahu gāmakūṭakoti.

---

1. Sārathiko (Ka, Vinayepi)

## 2. Dutiyavagga

### 1. Sasīsakasutta

212. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Rājagahe Veḷuvane. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ purisaṁ gūthakūpe sasīsakaṁ nimuggaṁ -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe pāradāriko ahosi -pa-. . Paṭhamaṁ.

### 2. Gūthakhādasutta

213. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ purisaṁ gūthakūpe nimuggaṁ ubhohi hatthehi gūthaṁ khādantaṁ -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe duṭṭhabrāhmaṇo ahosi. So Kassapassa Sammāsambuddhassa pāvacane bhikkhusaṁghaṁ bhattena nimantetvā doṇiyo[1] gūthassa pūrāpetvā etadavoca "aho bhonto yāvadatthaṁ bhuñjantu ceva harantu cā"ti -pa-. . Dutiyaṁ.

### 3. Nicchavitthisutta

214. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ nicchaviṁ itthiṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Esā bhikkhave itthī imasmiṁyeva Rājagahe aticārinī ahosi -pa-. . Tatiyaṁ.

### 4. Maṅgulitthisutta

215. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ itthiṁ duggandhaṁ maṅguliṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Esā bhikkhave itthī imasmiṁyeva Rājagahe ikkhaṇikā ahosi -pa-. . Catutthaṁ.

---

1. Doṇiyā (Syā, Kaṁ, I, Ka)

## 5. Okilinīsutta

216. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ itthiṁ uppakkaṁ okiliniṁ okiriniṁ vehāsaṁ gacchantiṁ. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Esā bhikkhave itthī Kaliṅgassa rañño aggamahesī ahosi, sā issāpakatā sapattiṁ aṅgārakaṭāhena okiri -pa-. . Pañcamaṁ.

## 6. Asīsakasutta

217. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ asīsakaṁ kabandhaṁ[1] vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa ure akkhīni ceva honti mukhañca. Tamenaṁ gijjhāpi kākāpi kulalāpi anupatitvā anupatitvā vitacchenti virājenti. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave satto imasmiṁyeva Rājagahe Hāriko nāma coraghātako ahosi -pa-. . Chaṭṭhaṁ.

## 7. Pāpabhikkhusutta

218. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ bhikkhuṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa saṅghāṭipi ādittā sampajjalitā sajotibhūtā[2], pattopi āditto sampajjalito sajotibhūto, kāyabandhanampi ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ, kāyopi āditto sampajjalito sajotibhūto. So sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti -pa-. Eso bhikkhave bhikkhu Kassapassa Sammāsambuddhassa pāvacane pāpabhikkhu ahosi -pa-. . Sattamaṁ.

## 8. Pāpabhikkhunīsutta

219. Addasaṁ bhikkhuniṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tassā saṅghāṭipi ādittā -pa- pāpabhikkhunī ahosi -pa-. . Aṭṭhamaṁ.

---

1. Kavandhaṁ (Sī, I)
2. Sañjotibhūtā (Syā, Kaṁ)

### 9. Pāpasikkhamānasutta

220. Addasaṁ sikkhamānaṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tassā saṅghāṭipi ādittā -pa- pāpasikkhamānā ahosi -pa-. . Navamaṁ.

### 10. Pāpasāmaṇerasutta

221. Addasaṁ sāmaṇeraṁ vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa saṅghāṭipi ādittā -pa- pāpasāmaṇero ahosi -pa-. . Dasamaṁ.

### 11. Pāpasāmaṇerīsutta

222. Idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ sāmaṇeriṁ vehāsaṁ gacchantiṁ, tassā saṅghāṭipi ādittā sampajjalitā sajotibhūtā, pattopi āditto sampajjalito sajotibhūto, kāyabandhanampi ādittaṁ sampajjalitaṁ sajotibhūtaṁ, kāyopi āditto sampajjalito sajotibhūto. Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karoti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, evarūpopi nāma satto bhavissati, evarūpopi nāma yakkho bhavissati, evarūpopi nāma attabhāvapaṭilābho bhavissatī"ti.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti, ñāṇabhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti, yatra hi nāma sāvako evarūpaṁ ñassati vā dakkhati vā sakkhiṁ vā karissati. Pubbeva me sā bhikkhave sāmaṇerī diṭṭhā ahosi. Api cāhaṁ na byākāsiṁ, ahañcetaṁ byākareyyaṁ, pare ca me na saddaheyyuṁ. Ye me na saddaheyyuṁ, tesaṁ taṁ assa dīgharattaṁ ahitāya dukkhāya. Esā bhikkhave sāmaṇerī Kassapassa Sammāsambuddhassa pāvacane pāpasāmaṇerī ahosi, sā tassa kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye paccitvā tasseva kammassa vipākāvasesena evarūpaṁ attabhāvapaṭilābhaṁ paṭisaṁvedayatī"ti. . Ekādasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

### Tassuddānaṁ

Kūpe nimuggo hi so pāradāriko,
Gūthakhādi ahu duṭṭhabrāhmaṇo.
Nicchavitthi aticārinī ahu,
Maṅgulitthi ahu ikkhaṇitthikā.
Okilini sapattaṅgārokiri,
Sīsacchinno ahu coraghātako.

Bhikkhu bhikkhunī sikkhamānā,
Sāmaṇero atha sāmaṇerikā.
Kassapassa vinayasmiṁ pabbajjaṁ,
Pāpakammaṁ kariṁsu tāvadeti.

## Lakkhaṇasaṁyuttaṁ samattaṁ.

# 9. Opammasaṁyutta

## 1. Kūṭasutta

223. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā -pa- etadavoca—seyyathāpi bhikkhave kūṭāgārassa yā kāci gopānasiyo, sabbā tā kūṭaṅgamā kūṭasamosaraṇā, kūṭasamugghātā sabbā tā samugghātaṁ gacchanti. Evameva kho bhikkhave ye keci akusalā dhammā, sabbe te avijjāmūlakā avijjāsamosaraṇā, avijjāsamugghātā sabbe te samugghātaṁ gacchanti. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "appamattā viharissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti.  . Paṭhamaṁ.

## 2. Nakhasikhasutta

224. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho Bhagavā parittaṁ nakhasikhāyaṁ paṁsuṁ āropetvā bhikkhū āmantesi "taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho bahutaraṁ, yo vāyaṁ[1] mayā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropito, ayaṁ vā[2] mahāpathavī"ti. Etadeva bhante bahutaraṁ yadidaṁ mahāpathavī, appamattako yaṁ Bhagavatā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropito, saṅkhampi na upeti upanidhimpi na upeti kalabhāgampi na upeti mahāpathaviṁ upanidhāya Bhagavatā paritto nakhasikhāyaṁ paṁsu āropitoti. Evameva kho bhikkhave appakā te sattā, ye manussesu paccājāyanti, atha kho eteyeva bahutarā sattā, ye aññatra manussehi paccājāyanti. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "appamattā viharissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti.  . Dutiyaṁ.

## 3. Kulasutta

225. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave yāni kānici kulāni bahutthikāni appapurisāni, tāni suppadhaṁsiyāni honti corehi

---

1. Yo cāyaṁ (bahūsu)    2. Yā cāyaṁ (Syā, Ka)

kumbhatthenakehi. Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno mettācetovimutti abhāvitā abahulīkatā, so suppadhaṁsiyo hoti amanussehi. Seyyathāpi bhikkhave yāni kānici kulāni appitthikāni bahupurisāni, tāni duppadhaṁsiyāni honti corehi kumbhatthenakehi. Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno mettācetovimutti bhāvitā bahulīkatā, so duppadhaṁsiyo hoti amanussehi. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "mettā no cetovimutti bhāvitā bhavissati bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Tatiyaṁ.

### 4. Okkhāsutta

226. Sāvatthiyaṁ viharati. Yo bhikkhave pubbaṇhasamayaṁ okkhāsataṁ dānaṁ dadeyya, yo majjhanhikasamayaṁ okkhāsataṁ dānaṁ dadeyya, yo sāyanhasamayaṁ okkhāsataṁ dānaṁ dadeyya. Yo vā pubbaṇhasamayaṁ antamaso gadduhanamattampi mettacittaṁ bhāveyya, yo vā majjhanhikasamayaṁ antamaso gadduhanamattampi mettacittaṁ bhāveyya, yo vā sāyanhasamayaṁ antamaso gadduhanamattampi mettacittaṁ bhāveyya, idaṁ tato mahapphalataraṁ. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "mettā no cetovimutti bhāvitā bhavissati bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Catutthaṁ.

### 5. Sattisutta

227. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave satti tiṇhaphalā, atha puriso āgaccheyya "ahaṁ imaṁ sattiṁ tiṇhaphalaṁ pāṇinā vā muṭṭhinā vā paṭileṇissāmi paṭikoṭṭissāmi paṭivaṭṭessāmī"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, bhabbo nu kho so puriso amuṁ sattiṁ tiṇhaphalaṁ pāṇinā vā muṭṭhinā vā paṭileṇetuṁ paṭikoṭṭetuṁ paṭivaṭṭetunti. No hetaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, asu hi bhante satti tiṇhaphalā na sukarā pāṇinā vā muṭṭhinā vā paṭileṇetuṁ paṭikoṭṭetuṁ paṭivaṭṭetuṁ. Yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assāti.

Evameva kho bhikkhave yassa kassaci bhikkhuno mettācetovimutti bhāvitā bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā. Tassa ce amanusso cittaṁ khipitabbaṁ maññeyya. Atha kho sveva amanusso kilamathassa vighātassa bhāgī assa. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "mettā no cetovimutti bhāvitā bhavissati bahulīkatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Pañcamaṁ.

### 6. Dhanuggahasutta

228. Sāvatthiyaṁ viharati. Seyyathāpi bhikkhave cattāro daḷhadhammā dhanuggahā susikkhitā katahatthā katūpāsanā catuddisā ṭhitā assu, atha puriso āgaccheyya "ahaṁ imesaṁ catunnaṁ daḷhadhammānaṁ dhanuggahānaṁ susikkhitānaṁ katahatthānaṁ katūpāsanānaṁ catuddisā kaṇḍe khitte appatiṭṭhite pathaviyaṁ gahetvā āharissāmī"ti. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave "javano puriso paramena javena samannāgato"ti alaṁ vacanāyāti.

Ekassa cepi bhante daḷhadhammassa dhanuggahassa susikkhitassa katahatthassa katūpāsanassa kaṇḍaṁ khittaṁ appatiṭṭhitaṁ pathaviyaṁ gahetvā āhareyya "javano puriso paramena javena samannāgato"ti alaṁ vacanāya, ko pana vādo catunnaṁ daḷhadhammānaṁ dhanuggahānaṁ susikkhitānaṁ katahatthānaṁ katūpāsanānanti.

Yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo, yathā ca candimasūriyānaṁ javo, tato sīghataro. Yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo, yathā ca candimasūriyānaṁ javo, yathā ca yā devatā candimasūriyānaṁ purato dhāvanti, tāsaṁ devatānaṁ javo, ( )[1] tato sīghataraṁ āyusaṅkhārā khīyanti. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "appamattā viharissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. (Tato sīghataro. Yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo, yathā ca candimasuriyānaṁ javo, yathā ca yā devatā candimasuriyānaṁ purato dhāvanti, tāsaṁ devatānaṁ javo,) (Sī, Syā, Kaṁ)

## 7. Āṇisutta

229. Sāvatthiyaṁ viharati. Bhūtapubbaṁ bhikkhave Dasārahānaṁ Ānako[1] nāma mudiṅgo ahosi, tassa Dasārahā Ānake ghaṭite aññaṁ āṇiṁ odahiṁsu, ahu kho so bhikkhave samayo yaṁ Ānakassa mudiṅgassa porāṇaṁ pokkharaphalakaṁ antaradhāyi, āṇisaṅghāṭova avasissi. Evameva kho bhikkhave bhavissanti bhikkhū anāgatamaddhānaṁ ye te suttantā Tathāgatabhāsitā gambhīrā gambhīratthā lokuttarā suññatappaṭisaṁyuttā, tesu bhaññamānesu na sussūsissanti, na sotaṁ odahissanti, na aññā cittaṁ upaṭṭhāpessanti, na ca te dhamme uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ maññissanti.

Ye pana te suttantā kavikatā kāveyyā cittakkharā cittabyañjanā bāhirakā sāvakabhāsitā, tesu bhaññamānesu sussūsissanti, sotaṁ odahissanti, aññā cittaṁ upaṭṭhāpessanti, te ca dhamme uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ maññissanti. Evametesaṁ bhikkhave suttantānaṁ Tathāgatabhāsitānaṁ gambhīrānaṁ gambhīratthānaṁ lokuttarānaṁ suññatappaṭisaṁyuttānaṁ antaradhānaṁ bhavissati, tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "ye te suttantā Tathāgatabhāsitā gambhīrā gambhīratthā lokuttarā suññatappaṭisaṁyuttā, tesu bhaññamānesu sussūsissāma, sotaṁ odahissāma, aññā cittaṁ upaṭṭhāpessāma, te ca dhamme uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabbaṁ maññissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Sattamaṁ.

## 8. Kaliṅgarasutta

230. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ. Bhagavā etadavoca—

Kaliṅgarūpadhānā bhikkhave etarahi Licchavī viharanti, appamattā ātāpino upāsanasmiṁ, tesaṁ rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto na labhati otāraṁ, na labhati ārammaṇaṁ. Bhavissanti

---

1. Āṇako (Sī)

bhikkhave anāgatamaddhānaṁ Licchavī sukhumālā[1] mudutalunahatthapādā[2], te mudukāsu seyyāsu tūlabibbohanāsu[3] yāvasūriyuggamanā seyyaṁ kappissanti, tesaṁ rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto lacchati otāraṁ, lacchati ārammaṇaṁ.

Kaliṅgarūpadhānā bhikkhave etarahi bhikkhū viharanti, appamattā ātāpino padhānasmiṁ, tesaṁ māro pāpimā na labhati otāraṁ, na labhati ārammaṇaṁ. Bhavissanti bhikkhave anāgatamaddhānaṁ bhikkhū sukhumā mudutalunahatthapādā, te mudukāsu seyyāsu tūlabibbohanāsu yāvasūriyuggamanā seyyaṁ kappissanti, tesaṁ māro pāpimā lacchati otāraṁ, lacchati ārammaṇaṁ. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "kaliṅgarūpadhānā viharissāma appamattā ātāpino padhānasmin"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Aṭṭhamaṁ.

### 9. Nāgasutta

231. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññataro navo bhikkhu ativelaṁ kulāni upasaṅkamati. Tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu "māyasmā ativelaṁ kulāni upasaṅkamī"ti. So bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno evamāha "ime hi nāma Therā bhikkhū kulāni upasaṅkamitabbaṁ maññissanti, kimaṅgaṁ[4] panāhan"ti.

Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante aññataro navo bhikkhu ativelaṁ kulāni upasaṅkamati, tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu 'māyasmā ativelaṁ kulāni upasaṅkamī'ti. So bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno evamāha 'imehi nāma Therā bhikkhū kulāni upasaṅkamitabbaṁ maññissanti, kimaṅgaṁ panāhan'ti".

---

1. Sukumālā (Sī), sukhumā (Ka)
2. Mudutalāhatthapādā (Syā, Kaṁ)
3. Tūlabimbohanāsu (Syā, Kaṁ, I), tūlabimbohanādīsu (Sī), tūlabibbohanādīsu (Ka)
4. Kimaṅga (Sī)

Bhūtapubbaṁ bhikkhave araññāyatane mahāsarasī. Taṁ nāgā upanissāya viharanti, te taṁ sarasiṁ ogāhetvā soṇḍāya bhisamuḷālaṁ abbuhetvā[1] suvikkhālitaṁ vikkhāletvā akaddamaṁ saṅkhāditvā[2] ajjhoharanti. Tesaṁ taṁ vaṇṇāya ceva hoti balāya ca, na ca tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchanti maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Tesaṁyeva kho pana bhikkhave mahānāgānaṁ anusikkhamānā taruṇā bhiṅkacchāpā taṁ sarasiṁ ogāhetvā soṇḍāya bhisamuḷālaṁ abbuhetvā na suvikkhālitaṁ vikkhāletvā sakaddamaṁ asaṅkhāditvā ajjhoharanti. Tesaṁ taṁ neva vaṇṇāya hoti na balāya, tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchanti maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ.

Evameva kho bhikkhave idha Therā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisanti. Te tattha dhammaṁ bhāsanti, tesaṁ gihī pasannākāraṁ karonti. Te taṁ lābhaṁ agadhitā amucchitā anajjhopannā[3] ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā paribhuñjanti. Tesaṁ taṁ vaṇṇāya ceva hoti balāya ca, na ca tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchanti maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Tesaṁyeva kho pana bhikkhave Therānaṁ bhikkhūnaṁ anusikkhamānā navā bhikkhū pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisanti. Te tattha dhammaṁ bhāsanti, tesaṁ gihī pasannākāraṁ karonti, te taṁ lābhaṁ gadhitā mucchitā ajjhopannā anādīnavadassāvino anissaraṇapaññā paribhuñjanti. Tesaṁ taṁ neva vaṇṇāya hoti na balāya, te tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchanti maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "agadhitā amucchitā anajjhopannā ādīnavadassāvino nissaraṇapaññā taṁ lābhaṁ paribhuñjissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Navamaṁ.

## 10. Biḷārasutta

232. Sāvatthiyaṁ viharati. Tena kho pana samayena aññataro bhikkhu ativelaṁ kulesu cārittaṁ āpajjati. Tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu "māyasmā ativelaṁ kulesu cārittaṁ āpajjī"ti. So bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno na viramati. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā

---

1. Abbhūhetvā (Ka), abbāhitvā (Vi 3. 308) 2. Saṅkharitvā (I, Ka)
3. Anajjhāpannā (sabbattha) Ma 1 Pāsarāsisuttavaṇṇanā oloketabbā.

tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante aññataro bhikkhu ativelaṁ kulesu cārittaṁ āpajjati, tamenaṁ bhikkhū evamāhaṁsu 'māyasmā ativelaṁ kulesu cārittaṁ āpajjī'ti, so bhikkhu bhikkhūhi vuccamāno na viramatī"ti.

Bhūtapubbaṁ bhikkhave biḷāro sandhisamalasaṁkaṭīre ṭhito ahosi mudumūsiṁ maggayamāno, yadāyaṁ mudumūsi gocarāya pakkamissati, tattheva naṁ gahetvā khādissāmīti. Atha kho so bhikkhave mudumūsi gocarāya pakkāmi. Tamenaṁ biḷāro gahetvā sahasā saṅkhāditvā ajjhohari, tassa so mudumūsi antampi khādi, antaguṇampi khādi, so tatonidānaṁ maraṇampi nigacchi maraṇamattampi dukkhaṁ.

Evameva kho bhikkhave idhekacco bhikkhu pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya arakkhitena cittena anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi. So tattha passati mātugāmaṁ dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā, tassa mātugāmaṁ disvā dunnivatthaṁ vā duppārutaṁ vā rāgo cittaṁ anuddhaṁseti. So rāgānuddhaṁsena cittena maraṇaṁ vā nigacchati maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ. Maraṇaṁ hetaṁ bhikkhave ariyassa vinaye yo sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Maraṇamattaṁ hetaṁ bhikkhave dukkhaṁ yadidaṁ aññataraṁ saṁkiliṭṭhaṁ āpattiṁ āpajjati. Yathārūpāya āpattiyā vuṭṭhānaṁ paññāyati. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikhitabbaṁ "rakkhiteneva kāyena rakkhitāya vācāya rakkhitena cittena upaṭṭhitāya satiyā saṁvutehi indriyehi gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dasamaṁ.

## 11. Siṅgālasutta

233. Sāvatthiyaṁ viharati. Assuttha no tumhe bhikkhave rattiyā paccūsasasmayaṁ jarasiṅgālassa vassamānassāti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave jarasiṅgālo ukkaṇḍakena nāma rogajātena phuṭṭho. So

1. Saṅkharitvā (I, Ka), maṁsaṁ khāditvā (Syā, Kaṁ), asaṁkhāditvā (katthaci)

yena yena icchati, tena tena gacchati. Yattha yattha icchati, tattha tattha tiṭṭhati. Yattha yattha icchati, tattha tattha nisīdati. Yattha yattha icchati, tattha tattha nipajjati. Sītakopi naṁ vāto upavāyati. Sādhu khvassa bhikkhave yaṁ idhekacco Sakyaputtiyapaṭiñño evarūpampi attabhāvapaṭilābhaṁ paṭisaṁvediyetha. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "appamattā viharissāmā"ti. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Ekādasamaṁ.

### 12. Dutiyasiṅgālasutta

234. Sāvatthiyaṁ viharati. Assuttha no tumhe bhikkhave rattiyā paccūsasamayaṁ jarasiṅgālassa vassamānassāti. Evaṁ bhante. Siyā kho bhikkhave tasmiṁ jarasiṅgāle yā kāci kataññutā kataveditā na tveva idhekacce Sakyaputtiyapaṭiññe siyā yā kāci kataññutā kataveditā. Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ "kataññuno bhavissāma katavedino. Na ca no[1] amhesu appakampi kataṁ nassissatī"ti[2]. Evaṁ hi vo bhikkhave sikkhitabbanti. . Dvādasamaṁ.

## Opammasaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Kūṭaṁ Nakhasikhaṁ Kulaṁ, Okkhā Satti Dhanuggaho.
Āṇi Kaliṅgaro Nāgo, Biḷāro dve Siṅgālakāti.

1. Na ca noti idaṁ Sī-I-potthakesu natthi.
2. Mā nassissatīti (Sī, I), vinassissatīti (Syā, Kaṁ)

# 10. Bhikkhusaṁyutta

## 1. Kolitasutta

235. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū āmantesi "āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa paccassosuṁ.

Āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca—idha mayhaṁ āvuso rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "ariyo tuṇhībhāvo ariyo tuṇhībhāvoti vuccati. Katamo nu kho ariyo tuṇhībhāvo"ti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "idha bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati, ayaṁ vuccati ariyo tuṇhībhāvo"ti. So khvāhaṁ āvuso vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja vihariṁ, tassa mayhaṁ āvuso iminā vihārena viharato vitakkasahagatā saññā manasikārā samudācaranti.

Atha kho maṁ āvuso Bhagavā iddhiyā upasaṅkamitvā etadavoca "Moggallāna Moggallāna mā brāhmaṇa ariyaṁ tuṇhībhāvaṁ pamādo. Ariye tuṇhībhāve cittaṁ saṇṭhapehi, ariye tuṇhībhāve cittaṁ ekodibhāvaṁ karohi, ariye tuṇhībhāve cittaṁ samādahā"ti. So khvāhaṁ āvuso aparena samayena vitakkavicārānaṁ vūpasamā ajjhattaṁ sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkaṁ avicāraṁ samādhijaṁ pītisukhaṁ dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharāmi. Yaṁ hi taṁ āvuso sammā vadamāno vadeyya "Satthārā anuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. Mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadeyya "Satthārā anuggahito sāvako mahābhiññataṁ patto"ti. . Paṭhamaṁ.

## 2. Upatissasutta

236. Sāvatthinidānaṁ. Tatra kho āyasmā Sāriputto bhikkhū āmantesi "āvuso bhikkhave"ti. "Āvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Sāriputtassa paccassosuṁ. Āyasmā Sāriputto etadavoca—

Idha mayhaṁ āvuso rahogatassa paṭisallīnassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi "atthi nu kho taṁ kiñci lokasmiṁ, yassa me vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā"ti. Tassa mayhaṁ āvuso etadahosi "natthi kho taṁ kiñci lokasmiṁ, yassa me vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā"ti.

Evaṁ vutte āyasmā Ānando āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etadavoca "Satthupi kho te āvuso Sāriputta vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā"ti. Satthupi kho me āvuso vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, api ca me evamassa "mahesakkho vata bho Satthā antarahito mahiddhiko mahānubhāvo. Sace hi Bhagavā ciraṁ dīghamaddhānaṁ tiṭṭheyya tadassa bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānan"ti. Tathā hi panāyasmato Sāriputtassa dīgharattaṁ ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā susamūhatā. Tasmā āyasmato Sāriputtassa Satthupi vipariṇāmaññathābhāvā nuppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. . Dutiyaṁ.

## 3. Ghaṭasutta

237. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā ca Sāriputto āyasmā ca Mahāmoggallāno Rājagahe viharanti Veḷuvane Kalandakanivāpe ekavihāre. Atha kho āyasmā Sāriputto sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yenāyasmā Mahāmoggallāno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Mahāmoggallānena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā

ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Sāriputto āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ etadavoca—

Vippasannāni kho te āvuso Moggallāna indriyāni parisuddho mukhavaṇṇo pariyodāto santena nūnāyasmā Mahāmoggallāno ajja vihārena vihāsīti. Oḷārikena khvāhaṁ āvuso ajja vihārena vihāsiṁ, api ca me ahosi “dhammī kathā”ti. Kena saddhiṁ panāyasmato Mahāmoggallānassa ahosi “dhammī kathā”ti. Bhagavatā kho me āvuso saddhiṁ ahosi “dhammī kathā”ti. Dūre kho āvuso Bhagavā, etarahi Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Kiṁ nu kho āyasmā Mahāmoggallāno Bhagavantaṁ iddhiyā upasaṅkami, udāhu Bhagavā āyasmantaṁ Mahāmoggallānaṁ iddhiyā upasaṅkamīti. Na khvāhaṁ āvuso Bhagavantaṁ iddhiyā upasaṅkamiṁ, napi maṁ Bhagavā iddhiyā upasaṅkami. Api ca me yāvatā Bhagavā ettāvatā dibbacakkhu visujjhi dibbā ca sotadhātu. Bhagavatopi yāvatāhaṁ ettāvatā dibbacakkhu visujjhi dibbā ca sotadhātūti. Yathākathaṁ panāyasmato Mahāmoggallānassa Bhagavatā saddhiṁ ahosi dhammī kathāti.

Idhāhaṁ āvuso Bhagavantaṁ etadavocaṁ “āraddhavīriyo āraddhavīriyoti bhante vuccati. Kittāvatā nu kho bhante āraddhavīriyo hotī”ti. Evaṁ vutte maṁ āvuso Bhagavā etadavoca “idha Moggallāna bhikkhu āraddhavīriyo viharati ‘kāmaṁ taco ca nhāru ca aṭṭhi ca avasissatu sarīre upasussatu maṁsalohitaṁ, yaṁ taṁ purisathāmena purisavīriyena purisaparakkamena pattabbaṁ, na taṁ apāpuṇitvā vīriyassa saṇṭhānaṁ bhavissatī’ti. Evaṁ kho Moggallāna āraddhavīriyo hotī”ti. Evaṁ kho me āvuso Bhagavatā saddhiṁ ahosi dhammī kathāti.

Seyyathāpi āvuso Himavato pabbatarājassa parittā pāsāṇasakkharā yāvadeva upanikkhepanamattāya. Evameva kho mayaṁ āyasmato Mahāmoggallānassa yāvadeva upanikkhepanamattāya. Āyasmā hi Mahāmoggallāno mahiddhiko mahānubhāvo ākaṅkhamāno kappaṁ tiṭṭheyyāti.

Seyyathāpi āvuso mahatiyā loṇaghaṭāya parittā loṇasakkharāya yāvadeva upanikkhepanamattāya. Evameva kho mayaṁ āyasmato Sāriputtassa yāvadeva upanikkhepanamattāya. Āyasmā hi Sāriputto Bhagavatā anekapariyāyena thomito vaṇṇito pasattho.

"Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca.
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā"ti.

Itiha te ubho mahānāgā aññamaññassa subhāsitaṁ sulapitaṁ samanumodiṁsūti.  . Tatiyaṁ.

### 4. Navasutta

238. Sāvatthiyaṁ viharati. Tena kho pana samayena aññataro navo bhikkhu pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto vihāraṁ pavisitvā appossukko tuṇhībhūto saṅkasāyati, na bhikkhūnaṁ veyyāvaccaṁ karoti cīvarakārasamaye. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "idha bhante aññataro navo bhikkhu pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto vihāraṁ pavisitvā appossukko tuṇhībhūto saṅkasāyati, na bhikkhūnaṁ veyyāvaccaṁ karoti cīvarakārasamaye"ti.

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi "ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena taṁ bhikkhuṁ āmantehi 'Satthā taṁ āvuso āmantetī'ti". "Evaṁ bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena so bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṁ bhikkhuṁ etadavoca "Satthā taṁ āvuso āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho so bhikkhu tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho taṁ bhikkhuṁ Bhagavā etadavoca "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu paccābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto vihāraṁ pavisitvā appossukko tuṇhībhūto saṅkasāyasi, na bhikkhūnaṁ veyyāvaccaṁ karosi cīvarakārasamaye"ti. Ahampi kho bhante sakaṁ kiccaṁ karomīti.

Atha kho Bhagavā tassa bhikkhuno cetasā cetoparivitakkamaññāya bhikkhū āmantesi "mā kho tumhe bhikkhave etassa bhikkhuno ujjhāyittha, eso kho bhikkhave bhikkhu catunnaṁ jhānānaṁ ābhicetasikānaṁ diṭṭhadhammasukhavihārānaṁ nikāmalābhī akicchalābhī akasiralābhī, yassa catthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Nayidaṁ sithilamārabbha, nayidaṁ appena thāmasā.
Nibbānaṁ adhigantabbaṁ, sabbadukkhappamocanaṁ.

Ayañca daharo bhikkhu, ayamuttamapuriso.
Dhāreti antimaṁ dehaṁ, jetvā māraṁ savāhinin"ti.

Catutthaṁ.

## 5. Sujātasutta

239. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Sujāto yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Sujātaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna bhikkhū āmantesi "ubhayenevāyaṁ bhikkhave kulaputto sobhati yañca abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato. Yassa catthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī"ti. Idamavoca Bhagavā -pa- Satthā—

"Sobhati vatāyaṁ bhikkhu, ujubhūtena cetasā.
Vippayutto visaṁyutto, anupādāya nibbuto.
Dhāreti antimaṁ dehaṁ, jetvā māraṁ savāhinin"ti.

Pañcamaṁ.

## 6. Lakuṇḍakabhaddiyasutta

240. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Lakuṇḍakabhaddiyo yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Lakuṇḍakabhaddiyaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave etaṁ bhikkhuṁ āgacchantaṁ dubbaṇṇaṁ duddasikaṁ okoṭimakaṁ bhikkhūnaṁ paribhūtarūpan"ti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo, na ca sā samāpatti sulabharūpā, yā tena bhikkhunā asamāpannapubbā. Yassa catthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti. Idamavoca Bhagavā -pa- Satthā—

"Haṁsā koñcā mayūrā ca, hatthayo pasadā migā.
Sabbe sīhassa bhāyanti, natthi kāyasmiṁ tulyatā.

Evameva manussesu, daharo cepi paññavā.
So hi tattha mahā hoti, neva bālo sarīravā"ti.

Chaṭṭhaṁ.

## 7. Visākhasutta

241. Evaṁ me sutaṁ—ekaṁ samayaṁ Bhagavā Vesāliyaṁ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṁ. Tena kho pana samayena āyasmā Visākho Pañcālaputto upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti poriyā vācāya vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā pariyāpannāya anissitāya.

Atha kho Bhagavā sāyanhasamayaṁ paṭisallānā vuṭṭhito yena upaṭṭhānasālā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "ko nu kho bhikkhave upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti poriyā vācāya vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā pariyāpannāya anissitāyā"ti. Āyasmā bhante

Visākho Pañcālaputto upaṭṭhānasālāyaṁ bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti poriyā vācāya vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā pariyāpannāya anissitāyāti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Visākhaṁ Pañcālaputtaṁ āmantesi "sādhu sādhu Visākha, sādhu kho tvaṁ Visākha bhikkhū dhammiyā kathāya sandassesi -pa- atthassa viññāpaniyā pariyāpannāya anissitāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Nābhāsamānaṁ jānanti, missaṁ bālehi paṇḍitaṁ.
Bhāsamānañca jānanti, desentaṁ amataṁ padaṁ.

Bhāsaye jotaye dhammaṁ, paggaṇhe isinaṁ dhajaṁ.
Subhāsitadhajā isayo, dhammo hi isinaṁ dhajo"ti.

Sattamaṁ.

### 8. Nandasutta

242. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Nando Bhagavato mātucchāputto ākoṭitapaccākoṭitāni cīvarāni pārupitvā akkhīni añjetvā acchaṁ pattaṁ gahetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Nandaṁ Bhagavā etadavoca "na kho te taṁ Nanda patirūpaṁ kulaputtassa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitassa, yaṁ tvaṁ ākoṭitapaccākoṭitāni cīvarāni pārupeyyāsi, akkhīni ca añjeyyāsi, acchañca pattaṁ dhāreyyāsi. Etaṁ kho te Nanda patirūpaṁ kulaputtassa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitassa, yaṁ tvaṁ āraññiko ca assasi, piṇḍapātiko ca paṁsukūliko ca kāmesu ca anapekkho vihareyyāsī"ti. Idamavoca Bhagavā -pa- Satthā—

"Kadāhaṁ Nandaṁ passeyyaṁ, āraññaṁ paṁsukūlikaṁ.
Aññātuñchena yāpentaṁ, kāmesu anapekkhinan"ti.

Atha kho āyasmā Nando aparena samayena āraññiko ca piṇḍapātiko ca paṁsukūliko ca kāmesu ca anapekkho vihāsīti. . Aṭṭhamaṁ.

## 9. Tissasutta

243. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Tisso Bhagavato pitucchāputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi dukkhī dummano assūni pavattayamāno. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ tissaṁ etadavoca "kiṁ nu kho tvaṁ tissa ekamantaṁ nisinno dukkhī dummano assūni pavattayamāno"ti. Tathā hi pana maṁ bhante bhikkhū samantā vācāsannitodakena[1] sañjambharimakaṁsūti[2]. Tathā hi pana tvaṁ Tissa vattā no ca vacanakkhamo, na kho te taṁ Tissa patirūpaṁ kulaputtassa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitassa, yaṁ tvaṁ vattā no ca vacanakkhamo, etaṁ kho te Tissa patirūpaṁ kulaputtassa saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajitassa, yaṁ tvaṁ vattā ca assa vacanakkhamo cāti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Kiṁ nu kujjhasi mā kujjhi, akkodho Tissa te varaṁ.
Kodhamānamakkhavinayatthaṁ hi, Tissa brahmacariyaṁ vussatī"ti.

Navamaṁ.

## 10. Theranāmakasutta

244. Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññataro bhikkhu Theranāmako ekavihārī ceva hoti ekavihārassa ca vaṇṇavādī. So eko gāmaṁ piṇḍāya pavisati, eko paṭikkamati, eko raho nisīdati, eko caṅkamaṁ adhiṭṭhāti. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā

1. Vācāya sannitodakena (Ka)
2. Sañjabbharimakaṁsūti (?)

kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ “idha bhante aññataro bhikkhu Theranāmako ekavihārī ekavihārassa ca vaṇṇavādī”ti.

Atha kho Bhagavā aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi “ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Theraṁ bhikkhuṁ āmantehi ‘Satthā taṁ āvuso Thera āmantetī’ti”. “Evaṁ bhante”ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yenāyasmā Thero tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Theraṁ etadavoca “Satthā taṁ āvuso Thera āmantetī”ti. “Evamāvuso”ti kho āyasmā Thero tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho āyasmantaṁ Theraṁ Bhagavā etadavoca “saccaṁ kira tvaṁ Thera ekavihārī ekavihārassa ca vaṇṇavādīti. Evaṁ bhante. Yathā kathaṁ pana tvaṁ Thera ekavihārī ekavihārassa ca vaṇṇavādīti. Idhāhaṁ bhante eko gāmaṁ piṇḍāya pavisāmi, eko paṭikkamāmi, eko raho nisīdāmi, eko caṅkamaṁ adhiṭṭhāmi, evaṁ khvāhaṁ bhante ekavihārī ekavihārassa ca vaṇṇavādīti.

Attheso Thera ekavihāro, neso natthīti vadāmi, api ca Thera yathā ekavihāro vitthārena paripuṇṇo hoti, taṁ suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi, bhāsissāmīti. “Evaṁ bhante”ti kho -pa-. Kathañca Thera ekavihāro vitthārena paripuṇṇo hoti. Idha Thera yaṁ atītaṁ taṁ pahīnaṁ, yaṁ anāgataṁ taṁ paṭinissaṭṭhaṁ, paccuppannesu ca attabhāvapaṭilābhesu chandarāgo suppaṭivinīto. Evaṁ kho Thera ekavihāro vitthārena paripuṇṇo hotīti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

“Sabbābhibhuṁ sabbaviduṁ sumedhaṁ,
Sabbesu dhammesu anūpalittaṁ.
Sabbañjahaṁ taṇhākkhaye vimuttaṁ,
Tamahaṁ naraṁ ekavihārīti brūmī”ti.

Dasamaṁ.

### 11. Mahākappinasutta

245. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho āyasmā Mahākappino yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Mahākappinaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave etaṁ bhikkhuṁ āgacchantaṁ odātakaṁ tanukaṁ tuṅganāsikan"ti. Evaṁ bhante. Eso kho bhikkhave bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo, na ca sā samāpatti sulabharūpā, yā tena bhikkhunā asamāpannapubbā. Yassa catthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti.

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

"Khattiyo seṭṭho janetasmiṁ, ye gottapaṭisārino.
Vijjācaraṇasampanno, so seṭṭho devamānuse.

Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.
Sannaddho khattiyo tapati, jhāyī tapati brāhmaṇo.
Atha sabbamahorattiṁ[1], Buddho tapati tejasā"ti.

Ekādasamaṁ.

### 12. Sahāyakasutta

246. Sāvatthiyaṁ viharati. Atha kho dve bhikkhū sahāyakā āyasmato Mahākappinassa saddhivihārino yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu. Addasā kho Bhagavā te bhikkhū dūratova āgacchante, disvāna bhikkhū āmantesi "passatha no tumhe bhikkhave ete bhikkhū sahāyake āgacchante Kappinassa saddhivihārino"ti. Evaṁ bhante. Ete kho te bhikkhū mahiddhikā mahānubhāvā, na ca sā samāpatti sulabharūpā, yā tehi bhikkhūhi asamāpannapubbā. Yassa catthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyesānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti.

---

1. Atha sabbamahorattaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)

Idamavoca Bhagavā, idaṁ vatvāna Sugato athāparaṁ etadavoca Satthā—

“Sahāyāvatime bhikkhū, cirarattaṁ sametikā.
Sameti nesaṁ saddhammo, dhamme Buddhappavedite.

Suvinītā Kappinena, dhamme ariyappavedite.
Dhārenti antimaṁ dehaṁ, jetvā māraṁ savāhinin”ti.

Dvādasamaṁ.

## Bhikkhusaṁyuttaṁ samattaṁ.

### Tassuddānaṁ

Kolito Upatisso ca, Ghaṭo cāpi pavuccati.
Navo Sujāto Bhaddi ca, Visākho Nando Tisso ca.
Theranāmo ca Kappino, Sahāyena ca dvādasāti.

Nidānavaggo dutiyo.

### Tassuddānaṁ

Nidānābhisamayadhātu, Anamataggena Kassapaṁ.
Sakkārarāhulalakkhaṇo, Opamma Bhikkhunā vaggo.

Dutiyo tena pavuccatīti.

## Nidānavaggasaṁyuttapāḷi niṭṭhitā.

Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷiyā

# Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā


| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| [ A ] | |
| Akkosakabhāradvājo | 163 |
| Akkheyyasaññino | 11 |
| Agāravo | 140 |
| Aggikabhāradvājo | 169 |
| Accayanti ahorattā | 110 |
| Accenti kālā | 3 |
| Accharāgaṇasaṅghuṭṭhaṁ | 30 |
| Aññāsikoṇḍañño | 195 |
| Aḍḍakaraṇe | 74 |
| Antalikkhacaro | 113 |
| Anto jaṭā | 13, 167 |
| Andhakavindaṁ | 156 |
| Anabhirati | 188 |
| Annamevābhinandanti | 29 |
| Anāthapiṇḍiko | 53 |
| Anomanāmaṁ | 30 |
| Appaṭividitā | 4 |
| Abhippasanno yakkho | 215 |
| Abhutvā | 10 |
| Ayoniso | 204 |
| Ayyikā | 97 |
| Araññe viharantānaṁ | 5 |
| Aruṇavatī | 157 |
| Asurindakabhāradvājo | 165 |
| Ahiṁsakabhāradvājo | 166 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| [ Ā ] | |
| Ādittasmiṁ | 29 |
| Ārambhatha | 159 |
| Ārāmacetyā | 234 |
| Āḷavako | 216 |
| Āḷavikā bhikkhunī | 129 |
| [ I ] | |
| Icchābaddhā | 41 |
| Itthī bhaṇḍānamuttamaṁ | 41 |
| Indako yakkho | 208 |
| Issattaṁ | 100 |
| [ U ] | |
| Ujjhānasaññikā | 22 |
| Uttaro | 53 |
| Udayo brāhmaṇo | 176 |
| Upacālā | 134 |
| Uppalavaṇṇā | 132 |
| Ummaggapathaṁ | 194 |
| [ E ] | |
| Eko dhammo | 87 |
| Eṇijaṅghaṁ | 15 |
| [ O ] | |
| Okoṭimako | 94 |
| Oghamatari | 1 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kakudho | 52 |
| Kaṭṭhahārako | 182 |
| Kaṇājakaṁ | 90 |
| Katamodakatissakaṁ | 150 |
| Kati chinde | 3 |
| Kati jāgaratam | 3 |
| Kalyāṇamittassa | 87 |
| Kassapo | 43 |
| Kassakavaṇṇaṁ | 116 |
| Kassapagotto | 200 |
| Kasibhāradvājo | 175 |
| Kāmado | 45 |
| Kāyena saṁvaro | 73 |
| Kāveyyamattā | 197 |
| Kisāgotamī | 130 |
| Kiṁdado | 29 |
| Kinnu sīhova | 111 |
| Kuṭikā | 8 |
| Kuto sarā | 15 |
| Kulagharaṇī | 203 |
| Kulāvakā | 226 |
| Kokālikaṁ | 150 |
| **[ Kha ]** | |
| Khattiyo | 7 |
| Khemo | 56 |
| Khomadussakā | 186 |
| **[ Ga ]** | |
| Gandhattheno | 206 |
| Gijjhakūṭaṁ | 111 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ga ]** | |
| Godhiko | 121 |
| Gambhīrapañño | 191 |
| **[ Gha ]** | |
| Ghaṭīkāro | 59 |
| **[ Ca ]** | |
| Catucakkaṁ | 15 |
| Catuddasa balībaddā | 172 |
| Caturaṅginiṁ | 83 |
| Candimā | 48 |
| Candano | 51 |
| Candimaso | 49 |
| Cālā bhikkhunī | 133 |
| Cittena nīyati | 36 |
| **[ Ja ]** | |
| Jaṭaṇḍuvena | 118 |
| Jantu devaputto | 60 |
| Jīranti ve rājarathā | 71 |
| Jīvitamappamāyu | 2 |
| **[ Ṭha ]** | |
| Ṭhite majjhanhike | 205 |
| **[ Ta ]** | |
| Taggarasikhiṁ | 92 |
| Taṇhā janeti purisaṁ | 34 |
| Tattha cittaṁ paṇidhehi | 202 |
| Tapokammā | 104 |
| Tassa brahmuno | 146 |
| Tāyano | 46 |
| Turū paccekabrahmā | 151 |
| Taṁ Jetavanaṁ | 31 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Da ]** | |
| Daliddo | 96 |
| Daharā | 68 |
| Daharo tvaṁ | 9 |
| Dāmali | 44 |
| Dīghalaṭṭhi | 50 |
| Dukkaraṁ | 7 |
| Devadattaṁ | 155 |
| Devahito brāhmaṇo | 176 |
| Doṇapākakuraṁ | 82 |
| Dvirāvaṭṭaṁ | 30 |
| Dveme bhikkhave bālā | 241 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhajaggaṁ | 220 |
| Dhanañjānī | 162 |
| **[ Na ]** | |
| Natthi puttasamaṁ | 6 |
| Nandati | 6, 109 |
| Nandanaṁ | 6 |
| Nandivisālo | 62 |
| Nandībhavaparikkhayā | 2 |
| Nandīsaṁyojano | 37 |
| Nandīsambandhano | 37 |
| Nando | 62 |
| Na santi kāmā | 21 |
| Navakammikabhāradvājo | 181 |
| Nāgadatto | 202 |
| Nānātitthiyasāvakā | 65 |
| Nāphusantaṁ | 12 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Niddā tandī | 7 |
| Nesā samiddhi pathavī | 120 |
| **[ Pa ]** | |
| Paccanīkasāto | 181 |
| Pañcālacaṇḍo | 46 |
| Pacchimā vācā | 159 |
| Pajjunnassa dhītā | 27 |
| Pajjotā | 14 |
| Parosahassaṁ | 194 |
| Pavāraṇāya | 192 |
| Piṇḍamalattha | 115 |
| Piyaṅkaramātā | 211 |
| Puttā vatthu manussānaṁ | 34 |
| Punabbasumātā | 212 |
| Pesale bhikkhū | 189 |
| **[ Ba ]** | |
| Bakabrahmā | 144 |
| Bandhāpito | 76 |
| Bālā dummedhino | 24 |
| Bilaṅgikabhāradvājo | 166 |
| Buddhānubuddho | 195 |
| Brahmadevo | 142 |
| Brahmā Sanaṅkumāro | 155 |
| Brahmā Sahampati | 139 |
| Brāhmaṇamahāsālo | 178 |
| **[ Bha ]** | |
| Bhagavantaṁ anubandho | 123 |
| Bhikkhako brāhmaṇo | 184 |
| Bhikkhusaṁghaṁ namassati | 238 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ma ]** | |
| Magho nāma māṇavo | 230 |
| Maccunā pihito | 37 |
| Maccunābbhāhato | 37 |
| Maccherā ca | 17 |
| Maṇibhaddo | 210 |
| Manussakapaṇo | 233 |
| Mallikā | 86 |
| Mahaddhanā | 15 |
| Mahāpañño | 63 |
| Mahāyañño | 75 |
| Mahāli Licchavī | 231 |
| Mahāsamayo | 25 |
| Māgadho | 44 |
| Māgho | 43 |
| Mātuposako | 183 |
| Mānatthaddho | 179 |
| Māradhītaro | 125 |
| Māradheyyaṁ | 115 |
| Mārapāsena | 106 |
| Mā hevaṁ Kokālika | 152 |
| **[ Ya ]** | |
| Yakkho dubbaṇṇo | 239 |
| Yajamānānaṁ | 235 |
| Yādisaṁ vapate bījaṁ | 229 |
| Yedha maccharino | 31 |
| Ye gahaṭṭhā puññakarā | 236 |
| **[ Ra ]** | |
| Rajjaṁ ahanaṁ | 117 |
| Rājakaraṇīyāni | 101 |
| Rājāno | 80 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ra ]** | |
| Rājā raṭṭhassa paññāṇaṁ | 39 |
| Rukkhamūlagahanaṁ | 201 |
| Rohitasso | 60 |
| **[ La ]** | |
| Lokassa dhammā | 98 |
| **[ Va ]** | |
| Vajirā bhikkhunī | 136 |
| Vajjiputtako | 203 |
| Vanaropā | 30 |
| Vanasaṇḍe adhivatthā | 201 |
| Vaṅgīso | 187, 189 |
| Vāsudatto | 52 |
| Vijayā | 131 |
| Vivekakāmosi | 199 |
| Veṇḍu | 50 |
| Vepacitti | 222 |
| Verocano | 227 |
| **[ Sa ]** | |
| Sakalikāya | 25 |
| Sakkanāmako | 208 |
| Saṅgāmo | 99 |
| Saṅgāravo | 184 |
| Sajjhāyabahulo | 204 |
| Satta ca jaṭilā | 77 |
| Satta vatapadāni | 230 |
| Sattiyā viya omaṭṭho | 12 |
| Saddhā dutiyā | 24 |
| Saddhīdha vittaṁ | 39 |
| Sapparājavaṇṇaṁ | 107 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sabbā disā | 75 |
| Sabbhireva samāsetha | 16 |
| Sambarimāyaṁ | 240 |
| Sahassakkhattuṁ attānaṁ | 149 |
| Sādhu kho mārisa dānaṁ | 19 |
| Sānu nāma putto | 210 |
| Sivo | 55 |
| Sivako yakkho | 213 |
| Sīlaṁ ajarasā | 34 |
| Sīsupacālā | 135 |
| Sukkā bhikkhunī | 215 |
| Sukhajīvino | 205 |
| Suddhikabhāradvājo | 167 |
| Sundarikabhāradvājo | 169 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Subrahmā | 52, 148 |
| Subhāsitadubbhāsitaṁ | 224 |
| Subhāsitā | 190 |
| Suvīro | 218 |
| Susammuṭṭhā | 4 |
| Susīmo | 219 |
| Sūcilomo | 209 |
| Sūriyo | 48 |
| Serī | 56 |
| Selā bhikkhunī | 135 |
| Somā | 130 |
| **[ Ha ]** | |
| Hatthirājavaṇṇaṁ | 105 |
| Hirīnisedho | 8 |

## Nidānavaggasaṁyuttapāḷiyā

# Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā


| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ A ]** | |
| Acelo Kassapo | 259 |
| Ajātasattukumāro | 436 |
| Aññatitthiyānaṁ | 269 |
| Antaraṁ sammasaṁ | 330 |
| Atthi rāgo | 325 |
| Anamataggoyaṁ | 387 |
| Ariyasāvakassa | 305 |
| Avijjāpaccayā | 277 |
| Assutavā | 319 |
| **[ Ā ]** | |
| Ābhādhātu | 364 |
| **[ U ]** | |
| Upayantiyo | 339 |
| Upavāṇo | 276 |
| **[ O ]** | |
| Oraso | 420 |
| Ovada Kassapa | 408 |
| **[ Ka ]** | |
| Kakusandho Bhagavā | 397 |
| Kaccānagotto | 257 |
| Kabaḷīkāro | 253 |
| Kassapo | 399 |
| Kaḷārakhattiyo | 283 |
| Kulūpako | 403 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Ga ]** | |
| Giñjakāvasathe | 367 |
| Gūthādī | 426 |
| **[ Gha ]** | |
| Gharāvāso rajāpatho | 419 |
| **[ Ca ]** | |
| Cakkhuṁ niccaṁ vā | 439 |
| Cattārome āhārā | 253 |
| Candūpamā | 401 |
| **[ Ja ]** | |
| Jarasiṅgālo | 460 |
| Jāṇussoṇi | 304 |
| Jāyampatikā | 322 |
| **[ Ña ]** | |
| Ñāṇavatthūni | 288 |
| Ñātike viharati | 302 |
| **[ Ta ]** | |
| Taruṇo rukkho | 315 |
| Timbaruko | 261 |
| **[ Da ]** | |
| Dasabalasamannāgato | 265 |
| Dukkhassa samudayo | 300 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhammakathiko | 258 |

| Padānukkamo | Piṭṭhaṅko |
|---|---|
| **[ Pa ]** | |
| Pañcālaputto | 467 |
| Pañca bhayāni | 297 |
| Paṭiccasamuppādo | 243 |
| Paṇḍitassa | 263 |
| Pabbatarājā | 355 |
| Parivīmaṁsamāno | 308 |
| Pāveyyakā | 394 |
| Purāṇaṁ nagaraṁ | 329 |
| **[ Ba ]** | |
| Bālassa | 262 |
| Bāhirakā | 457 |
| Bāḷisiko | 424 |
| Biḷāro | 460 |
| **[ Bha ]** | |
| Bhikkhū mahāpaññā | 369 |
| Bhūtamidaṁ | 281 |
| Bhūmijo | 274 |
| Bho Gotama kappā | 391 |
| **[ Ma ]** | |
| Mahākappino | 471 |
| Mahākummakulaṁ | 425 |
| Mahākassapo | 405 |
| Mahākoṭṭhiko | 334 |
| Mahāpathavī | 354 |
| Mahārukkho | 314 |
| Musilo | 336 |
| Moḷiyaphagguno | 254 |
| Maṁsapesiṁ | 447 |
| **[ La ]** | |
| Lakkhaṇo | 446 |
| Lokassa samudayo | 301 |
| Lokāyatiko | 304 |
| **[ Va ]** | |
| Vipassī | 246 |
| Verambhā vātā | 428 |
| **[ Sa ]** | |
| Saddhammappatirūpakaṁ | 422 |
| Susimoparibbājako | 341 |
| Saṁbhejja-udakaṁ | 353 |
| **[ Ha ]** | |
| Hīnādhimuttikā | 370 |

## Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷiyā

# Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

### Sagāthāvaggasaṁyuttapāḷiyā

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| [ A ] | |
| Acchecchi = Acchejji (Syā, Kaṁ, Ka) | 11 |
| Añjaliṁ katvā = Pañjaliko (I) Pañjaliṁ katvā (Ka) | 236 |
| Ajānaṁ = Ajānantī (Sī, I, Ka) | 143 |
| Aññāsikoṇḍañño = Aññākoṇḍañño (Sī, Syā, Kaṁ) | 195 |
| Aṭṭhiṁ katvā = Aṭṭhikatvā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 113 |
| Aḍḍakaraṇe = Atthakaraṇe (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 74 |
| Attakāmena = Atthakāmena (Sī, I, Ka) | 142 |
| Atithiyo = Atithayo (?) | 163 |
| Athāyaṁ = Atthāyaṁ Itipi (Dī 2. 176 piṭṭhe) | 157 |
| Adubbhāyāti = Adrubbhāyāti (Ka) | 227 |
| Addhabhavi = Anvabhavi (Sī) | 36 |
| Addhavaggo = Anvavaggo (Sī) | 38 |
| Anagho = Anigho (sabbattha) | 53 |
| Anaṇa = Aṇaṇa (Rūpasiddhiṭīkā) | 139 |
| Anapāyinī = Anupāyinī (Syā, Kaṁ, Ka) | 72 |
| Anallagattāva = Anallīnagattāva (Ka) | 171, 185 |
| Anupariyeti = Anupariyesati (Sī, Syā, Kaṁ) | 196 |
| Anussaretha = Anussareyyātha (Ka) Padasiddhi pana cintetabbā. | 222 |

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ A ]**

Anelagalāya = Aneḷagalāya (Sī, Ka)
Anelagaḷāya (Syā, Kaṁ, I) 191
Apaceyyānaṁ = Apacineyyānaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 177
Apabodhati = Apabodheti (Syā, Kaṁ, Ka) 8
Aparibhuñjiyamāne = Aparibhuñjamāno (sabbattha) 90
Aparibhuñjiyamānaṁ = Aparibhuñjamānaṁ (Syā, Kaṁ) 90
Apaviddhā = Apaviṭṭhā (Syā, Kaṁ) 206
Apaviddhaṁva = Apaviṭṭhaṁva (Syā, Kaṁ) 203
Apāpuretaṁ = Avāpuretaṁ (Sī) 139
Abbhutavittajātā = Abbhutacittajātā (Sī, Syā, Kaṁ, I)
Acchariyabbhutacittajātā (Ka) 180
Abbhussakkamāno = Abbhussukkamāno (Sī, Syā, Kaṁ, I)
Abbhuggamamāno (Dī 2. 150 piṭṭhe) 65
Abhimatthatha = Abhimanthatha (Sī) 128
Amaraṁ tapaṁ = Aparaṁ tapaṁ (Ka) 104
Arūpaṭṭhāyino = Āruppaṭṭhāyino (Sī, I) 132
Alasvassa = Alasassa (Sī, I) Alasvāyaṁ (Syā, Kaṁ) 218
Asataṁ = Asatañca (Sī, Syā, Kaṁ) 18
(A) horattaṁ = (A) horattiṁ (Syā, Kaṁ, Ka) 210

**[ Ā ]**

Āpādesi = Āhāresi (Ka) Navaṅguttare
Sīhanādasuttepi. 218
Ārambhatha = Ārabbhatha (sabbattha) 158
Ālasyañca = Ālassañca (Sī, I) 40
Āvutthaṁ = Āvuṭṭhaṁ (Ka) 31
Āsīsare = Āsiṁsare (Sī, Syā, Kaṁ, I) 31

**[ I ]**

Issattaṁ = Issatthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 100, 103

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ U ]** | |
| Uttari = Uttariṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 144 |
| Uda vā = Athavā (Sī, I) | 11 |
| Udīrayi = Udīriyi (Syā, Kaṁ) Udīriyati (Sāmaññaphalasuttaṭīkānurūpaṁ) | 191 |
| Undrīyati = Udrīyati (Sī, Syā, Kaṁ, I) U + dara + ya + ti = Udrīyati. | 115 |
| Ummaggapathaṁ = Ummaggasataṁ (Syā, Kaṁ, Ka) | 194 |
| **[ E ]** | |
| Ekohaṁ = Ekāhaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka) | 127 |
| Etato = Ettato (Sī, I, Ka) Ettakā (Syā, Kaṁ) | 187 |
| Evaṁsa te = Evaṁ sante (Sī, I) | 90, 91 |
| Evaṁ vutto = Evaṁ vutte (Sī, Syā, Kaṁ) | 149 |
| **[ O ]** | |
| Ottapan”ti = Ottapeti (Sī, Syā, Kaṁ, I) Ottappeti (Ka) | 157 |
| Odātavatthā = Odātavatthavasanā (Sī) | 79 |
| Osajji = Ossaji (Sī) Ossajji (Syā, Kaṁ, I) | 85 |
| Osajjeyyan”ti = Ossajjeyyanti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 85 |
| Osāpayissāmi = Oyāyissāmi (Sī) Ohayissāmi (Syā, Kaṁ) | 79 |
| **[ Ka ]** | |
| Katamodakatissakaṁ = Katamorakatissakaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) | 150 |
| Kaḷopiyaṁ = Khaḷopiyaṁ (Sī) | 238 |
| Kicchesu = Kiccesu (bahūsu) | 52 |
| Kuṭhārī = Kudhārī (Syā, Kaṁ, Ka) | 151 |
| Kubbetha = Krubbetha (Ka) | 16 |
| Kvanu = Kvannu (Sī, I) Kvaci (Syā, Kaṁ, Ka) | 135 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Kha ]** | |
| Khārivividhamādāya = Khārividhaṁ ādāya (I) Dī 1. 95 piṭṭhe. | 77 |
| Khiyyanti = Khīyanti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 157 |
| **[ Ga ]** | |
| Gadhitāse = Gathitāse (Sī) | 188 |
| Garuṁ katvā = Garukatvā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 140 |
| Gomā = Gomiko (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 6 |
| **[ Ca ]** | |
| Cakkhumā parinibbuto = Yaṁ kālamakarī muni (Mahāparinibbānasutte) | 161 |
| Candimaso = Candimāso (Ka) | 49 |
| Candimaso = Candimāso (I, Ka) | 55 |
| Ca paṭipadā = Vasatī sadā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 242 |
| Cūḷakokanadā = Cullakokanadā (Sī, Syā, Kaṁ) | 28 |
| Cetasāti = Cetasoti (Sī) | 214 |
| **[ Cha ]** | |
| Chijjate = Vijaṭe (Ka) | 13 |
| Chetvā = Jhatvā (Sī) Ghatvā (Syā, Kaṁ) evamupari. | 38 |
| Chetvā = Bhetvā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 200 |
| **[ Ja ]** | |
| Jaṅgalānaṁ = Jaṅgamānaṁ (Sī, I) | 87 |
| Janapadapadesena = Janapadena (Sī, Syā, I) | 97 |
| Jetvāna maccuno = Jetvā namucino (Sī) | 131 |
| Jetvāna maccuno = Bhetvā namucino (Sī) | 123 |
| **[ Ṭha ]** | |
| Ṭhitāni = Tiṭṭhanti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 140 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
| --- | --- |
| **[ Ḍa ]** | |
| Ḍayhamānova = Ḍayhamāneva (sabbattha) | 12, 52 |
| Ḍaṁsasarīsapā = Ḍaṁsasiriṁsapā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 108 |
| **[ Ta ]** | |
| Tatrekacce = Tatreke (Sī, I) | 79 |
| Tatthevantaradhāyathāti = Tatthevantaradhāyithāti (Syā, Kaṁ) Tattheva antaradhāyīti (Ka) | 123 |
| Tandī = Tandi (Sī) | 40 |
| Tandī vijambhitā = Tandi vijambhikā (Sī, I) | 7 |
| Tanukassa = Tanu tassa (Sī, I) | 82 |
| Tamokhandhena āvuṭāti = Tamokkhandhena āvutāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 138 |
| Tibbā = Tippā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 25 |
| Turū = Tudu (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 151 |
| Teva = Te ca (Sī, I, Ka) Ye ca (Syā, Kaṁ) | 80 |
| Taṁ tadevassāhaṁ = Tadevassāhaṁ (Ka) | 181 |
| **[ Da ]** | |
| Dassāvine = Dassāvino (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 140 |
| Daḷhadhammā = Daḷhadhammo (sabbattha) Ṭīkā ca Moggallānabyākaraṇaṁ ca oloketabbaṁ. | 61 |
| Divasaṁsantatto = Divasasantatto (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 171 |
| Dīyati = Diyyati (Ka) | 17 |
| Dukkaṭaṁ = Dukkataṁ (Sī, I) | 46 |
| Dupaṇṇā = Dvipaṇṇā (Sī, I) | 172 |
| Duputtā = Dviputtā (Sī, I) | 172 |
| Duranvayo = Durannayo (Sī) | 18 |
| Desassu = Desetu (Syā, Kaṁ, I, Ka) | 139 |
| Doṇapākakuraṁ = Doṇapākasudaṁ (Sī) Doṇapākaṁ sudaṁ (I) | 82 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Dha ]** | |
| Dhanañjānī = Dhānañjānī (I, Sī-Ṭṭha) | 162 |
| Dhammani = Vammani (Sī) Dhammaniṁ (I) Jammaniṁ (Ka) | 104 |
| Dhāressāmā"ti = Dhāreyyāmāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 80 |
| **[ Na ]** | |
| Na kiñci = Na kañci (?) | 102 |
| Naṅgalīsā = Naṅgalasīsā (I, Ka) | 105 |
| Na jīyati na mīyati = Na jiyyati na miyyati (Syā, Kaṁ, Ka) | 60 |
| Na tāhaṁ = Na khvāhaṁ (Sī, I) | 9 |
| Nandī = Nandi (Sī, Syā, Kaṁ) | 53 |
| Nandībhavaparikkhayā = Nandibhavaparikkhayā (Syā, Kaṁ) | 2 |
| Nandīsaṁyojano = Nandisaṁyojano (Sī, Syā, Kaṁ) | 37 |
| Nayidaṁ attakataṁ = Nayidaṁ pakataṁ (Syā, Kaṁ) | 136 |
| Nayidaṁ parakataṁ = Nayidaṁ pakataṁ (Syā, Kaṁ) | 136 |
| Na vāreti = Na nivāreti (Sī) | 96 |
| Na vimānamajjhagā = Na ca mānamajjhagā (Ka, Sī) Na vimānamāgā (Syā, Kaṁ) | 22 |
| Na hi nūna tādisaṁ karosi = Na ha nuna tādī pakaroti (Sī, Syā, Kaṁ) | 66 |
| Na hi nūnimassa = Na ha nūnimassa (Sī, Syā, Kaṁ) | 172 |
| Nāṭaputtaṁ = Nāthaputtaṁ (Sī) | 66 |
| Nāḷikodanaparamatāya = Nāḷikodanamattāya (Ka) | 83 |
| Nikkamatha = Nikkhamatha (Sī, I) | 158 |
| Nikkhippagāminaṁ = Nikkhīpagāminaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) | 93 |
| Nikkujjitaṁ = Nikujjitaṁ (?) | 69 |
| Nibbuyhāmi = Nivuyhāmi (Syā, Kaṁ, Ka) | 1 |
| Nissāya = Upanissāya (Sī) | 147 |
| Nīko = Niṅko (Sī, I) Niko (Syā, Kaṁ) | 65 |
| Nīhataṁ = Nibbhataṁ (Syā, Kaṁ, Ka) Nibhataṁ (I, Ka) | 211 |
| Nopi pahīyetha = No pahīyetha (Ka) | 221 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Nhānena = Nahānena (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 185 |
| Nhāpetvā = Nahāpetvā (Sī, I) | 177 |
| **[ Pa ]** | |
| Pakāsati = Pabhāsati (Ka-Sī) | 14 |
| Paccanīkāssan"ti = Paccanīkassanti (I) Paccanīkasātanti (Ka) | 181 |
| Paccuyyāsi = Pāyāsi (Sī, I) | 83 |
| Paccekaṁ gāthaṁ = Paccekagāthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 24 |
| Paccekaṁ dvārabāhaṁ = Paccekadvārabāhaṁ (I, Ka) | 149 |
| Pajahiṁsu = Pavāhiṁsu (Syā, Kaṁ, Ka) | 15 |
| Paṭaliyo = Aṭaliyo (Sī, Syā, Kaṁ, I) Āṭaliyo (Ka) Ma 2. 362 piṭṭhepi passitabbaṁ. | 228 |
| Paṭikacceva = Paṭigacceva (Sī) | 56 |
| Paṭhamā jhānā = Paṭhamajjhānā (Syā, Kaṁ) Evaṁ dutiyā jhānā iccādīsupi. | 160 |
| Paṭhamaṁ jhānaṁ = Paṭhamajjhānaṁ (Syā, Kaṁ) Evaṁ dutiyaṁ jhānaṁ iccādīsupi. | 160 |
| Pathaviyaṁ = Paṭhaviyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 9 |
| Pathavissitāti = Paṭhaviṁ sitāti (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 34 |
| Paraniṭṭhitamesānā = Paraniṭṭhitamesanā (Syā, Kaṁ, Ka) | 238 |
| Paraloka...dassāvine = Paraloka...dassāvino (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 140 |
| Parājineyyuṁ = Parājeyyuṁ (Sī, I) | 222 |
| Parājiniṁsu = Parājiṁsu (Sī, I) | 223 |
| Paricārayamānā = Paricāriyamānā (Syā, Kaṁ, Ka) | 5 |
| Palagaṇḍo = Phalagaṇḍo (Ka) | 59 |
| Pāṇine = Pāṇino (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 102 |
| Pāragaṅgāya = Pāraṁ Gaṅgāya (Ka) | 209 |
| Piṇḍamesanā = Piṇḍamesānā (?) | 60 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Pa ]** | |
| Pīḷakāhi = Piḷakāhi (Sī, I) | 152 |
| Paṁsukunthito = Paṁsukuṇṭhito (Ka) Paṁsukuṇḍito (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 199 |
| **[ Pha ]** | |
| Phussati = Passati (Sī, I) | 133 |
| **[ Ba ]** | |
| Baddhagū = Baddhabhū (Ka) Paccagū (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 106 |
| Balavīriyañca = Balaviriyañca (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 100 |
| Balībaddo = Balivaddo (Sī, I) Balibaddo (Syā, Kaṁ, Ka) | 7 |
| Bavhābādho = Bahvābādho (Ka) | 94 |
| Bahūnaṁ = Bahunnaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 142 |
| Bāhuraggi ca saṅgiyo = Bahudantī ca piṅgiyo (Sī, Syā) | 59 |
| Bāhuraggi ca siṅgiyo = Bahudantī ca piṅgayo (Sī) | 32 |
| Bojjhātapasā = Bojjhaṅgatapasā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 52 |
| Byādhayissanti = Byāthayissanti (?) | 187 |
| Brahāraññaṁ = Mahāraññaṁ (Ka-Sī, Syā, Kaṁ, Ka) | 7 |
| **[ Bha ]** | |
| Bhagavantaṁ = Bhavantaṁ (Ka) | 14 |
| Bhiyyo = Bhīyo (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 156 |
| **[ Ma ]** | |
| Majjhanhike = Majjhantike (sabbattha) | 7 |
| Manussadaliddo = Manussadaḷiddo (Sī, Syā, Kaṁ) | 233 |
| Manussakkhaye = Manussakāye (Ka) | 101 |
| Mameva = Mamaṁ (sabbattha) | 68 |
| Mahāmoggallāno = Mahāmoggalāno (Ka) | 146 |

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Ma ]**

Mahārambhā = Mahāyaññā mahārambhā (Sī, Syā, Kaṁ) Catukkaṅguttare cakkavagge (351 piṭṭhe) Ujjayasuttena sameti. 76

Muttāhaṁ = Muttohaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 106

**[ Ya ]**

Yakkhā'ti = Yakkhīti (I, Ka) 11

Yathābālaṁ -pa- akusalaṁ = Yathā bālā -pa- yathā akusalā (sabbattha) 23

Yamariyagarahī = Yamariye garahī (Syā, Kaṁ) Yamariyaṁ garahaṁ (Ka) 151

Yasmā kasmā cepi = Yasmā cepi (Sī, Syā, Kaṁ, Ka) 99

Yāni kānici visūkāyikāni = Yāni visūkāyikāni (Sī, I, Ka) 124

Yāya saddhāya pabbajito = Yāya saddhā pabbajito (Sī, Syā, Kaṁ) 200

**[ La ]**

Lūkhapāvuraṇo = Lūkhapāpuraṇo (Sī, Syā, Kaṁ, I) 178

**[ Va ]**

Vatapadāni = Vattapadāni (Ka) 230

Vasamanvagūti = Vasamaddhagū (Ka) 36

Vassaṁvuṭṭhā = Vassaṁvutthā (Sī, Syā, Kaṁ, I) 201

Vājapeyyaṁ niraggaḷaṁ. Mahāyaññā mahārambhā = Vājapeyyaṁ. Niraggaḷaṁ mahārambhā (Ka) 76

Vitatā = Vitthatā (Syā, Kaṁ) 209

Vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedī = Vimuttisukhapaṭisaṁvedī (Sī, I) 197

Viluppati = Vilumpati (Sī, I, Ka) 86

Vihaṁsu = Vihariṁsu (Sī, Syā, Kaṁ, I) 142

Vīriyena = Viriyena (Sī, Syā, Kaṁ, I) 7

Vekaḷiṅge = Vehaḷiṅge (Sī) Vebhaḷiṅge (Syā, Kaṁ) 33

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Va ]** | |
| Vegabbhari ca = Veṭambarī ca (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 65 |
| Venakule = Veṇakule (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 94 |
| Veṇḍu = Veṇhu (Sī) | 50 |
| **[ Sa ]** | |
| Sakalikaṁ = Sakkhalikaṁ (Ka) | 118 |
| Sakalikāya = Sakkhalikāya (Ka) | 25 |
| Sace ca = Saceva (Syā, Kaṁ, I, Ka) Yañceva (Sī) | 211 |
| Satthudassanakamyatā = Satthudassanakāmatā (Sī, Syā, Kaṁ) | 194 |
| Sannisīvesu = Sannisinnesu (Syā, Kaṁ, I) | 205 |
| Samphalanti = Sapphalanti (Syā, Kaṁ) | 70 |
| Sabbacetasā = Sabbacetaso (Sī, Syā, Kaṁ, I) Sabbaṁ cetasā (Ka) | 114 |
| Sabbasaṅkhārā = Sabbe saṅkhārā (Sī, Syā, Kaṁ) | 6 |
| Sabbamahorattaṁ = Sabbamahorattiṁ (Syā, Kaṁ, Ka) | 210 |
| Sabbāni tāni = Kānici kānici sabbāni (Sī, I, Ka) | 124 |
| Sabbo ādīpito = Sabbova āditto (Syā, Kaṁ) | 134 |
| Sambuddhimantaṁ = Sambuddhivantaṁ (bahūsu) | 146 |
| Samannesati = Samanvesati (Syā-Ṭṭha) | 196 |
| Samannesaṁ = Samanvesaṁ (Syā-Ṭṭha) | 196 |
| Samādapeti = Samādāpeti (?) | 113 |
| Samiñjitaṁ = Sammiñjitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 139 |
| Sammuti = Sammati (Syā, Kaṁ) | 137 |
| Samupabyūḷho = Samūpabbūḷho (Sī) Samupabbuḷho (I) | 99 |
| Sarīsapā = Siriṁsapā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 156 |
| Sasaṅkhāraniggayhavāritagataṁ = Sasaṅkhāraniggayhavārita-vataṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) Sasaṅkhāraniggayhavārivāvataṁ (Ka) | 27 |
| Sahali = Sahalī (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 65 |
| Sahassilokadhātuṁ = Sahassīlokadhātuṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 158 |

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sigālo = Siṅgālo (Ka) | 66 |
| Sirī = Serī (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 57 |
| Sivathikadvāraṁ = Sīvathikadvāraṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 213 |
| Sivako = Sīvako (Sī, I) | 213 |
| Sivathikaṁ = Sīvathikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 176 |
| Sīsupacālā = Sīsūpacālā (Sī) | 135 |
| Suphussitaṁ = Suphassitaṁ (Sī, I) | 129 |
| Suvaṇṇañca panassāti = Suvaṇṇapabbatassāti (Sī, Syā, Kaṁ) Suvaṇṇañca pabbatassāti (Sī) | 118 |
| Susimo = Susīmo (Sī) | 63 |
| Susīmaṁ = Susimaṁ (Syā, Kaṁ, Ka) | 219 |
| Susīlyamattano = Susīlamattano (Sī, Ka) | 211 |
| Sussūsaṁ = Sussūsā (Sī, I) | 217 |
| Sūriyasamā = Suriyasamā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 6 |
| Sūriyaṁ = Suriyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 49 |
| Semānaṁ = Seyyamānaṁ (Syā, Kaṁ) Soppamānaṁ (Ka) | 122 |
| Sokāvatiṇṇaṁ = Sokāvakiṇṇaṁ (Sī) | 139 |
| **[ Ha ]** | |
| Hāsapañño = Hāsupañño (Sī) | 63 |
| Himavantapadese = Himavantapasse (Sī) | 117 |

Nidānavaggasaṁyuttapāḷiyā

# Nānāpāṭhā

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Akuppā me vimutti = Akuppā me cetovimutti (Sī, I, Ka) 380
Agadhito = Agathito (Sī) 399
Accayena = Accayena parivuṭṭhaparivāsaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka) 260, 261
Ajjhāvuṭṭhaṁ = Ajjhāvutthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 329
Atha sabbamahorattiṁ = Atha sabbamahorattaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 471
Antaraṁ sammasan"ti = Antarā sammasananti (Sī) 330
Atthasaṁhito ayaṁ = Atthasaṁhitoyaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)
Atthasaṁhitāyaṁ (I, Ka) 303
Adhippayāso (Adhi + pa + yasu + ṇa + si) = Adhippāyo (Sī, I, Ka)
Adhippāyaso (Syā, Kaṁ) 263
Anajjhopannā = Anajjhāpannā (sabbattha) Ma 1 Pāsarāsisuttavaṇṇanā oloketabbā. 459
Anabhāvaṁkato = Anabhāvakato (Sī)
Anabhāvaṅgato (Syā, Kaṁ) 315
Anamataggoyaṁ = Anamataggāyaṁ (I, Ka) 387
Anittiṇṇo = Anitthiṇṇo (Syā, Kaṁ) Anatiṇṇo (Ka) 323
Anuddayaṁ = Anudayaṁ (bahūsu) Dvittakāraṇaṁ pana gavesitabbaṁ. 403
Anupahārā = Anupāhārā (I) 312
Anupāpuṇātu = Anupāpuṇāti (I, Ka) 427
Appamāṇavihārino = Appamādavihārino (I, Ka) 429
Apariyādinnāva = Apariyādiṇṇāva (Sī) 387
Appagabbhā = Appagabbā (Ka) 401
Api pana = Api nu (Sī, Syā, Kaṁ) evamuparipi. 342
Abbuhetvā = Abbhūhetvā (Ka) Abbāhitvā (Vi 3. 380) 459
Abhijitañca = Ābhiñjikañca (Sī, Ka) Ābhijjikañca (Syā, Kaṁ) 406
Abhipatthanā = Abhibhāvanā (Sī) 412

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Abhisambuddhoti = Abhisambuddho (Sī, Syā, Kaṁ) 380

Avijjāpaccayā ca = Avijjāpaccayāva (Aṁ 1. 476 piṭṭhepi) 275

Asanivicakkaṁ āgacchatu,
sekhaṁ = Asanivicakkaṁ, taṁ sekhaṁ (I, Ka) Asanivicakkaṁ,
sekhaṁ (Syā, Kaṁ) Asanivicakkaṁ āgacchatu,
kaṁ sekhaṁ (?) 427

[ Ā ]

Ānako = Āṇako (Sī) 457

Āpajjeyyuṁ = Āpajjeyya (Sī, Syā, Kaṁ) 405

Āyatiṁ ca = Āyatiṁ (Syā, Kaṁ) 348

Ārammaṇametaṁ = Āramaṇametaṁ (?) 295

[ U ]

Ukkaṇḍakena = Ukkaṇṭakena (Sī) Ukkaṇṇakena (Syā, Kaṁ, I) 428

Uttarikaraṇīyanti = Uttariṁkaraṇīyanti (Sī, I) 323

Uddhāpavantaṁ = Uddāpavantaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I) 329

Upayupādānābhinivesavinibandho = Upāyupādānābhinivesa
vinibandho (Sī, Syā, Kaṁ, I) 257

Upassuti = Upassutiṁ (Sī, I) 303

Upasussatu = Avasussatu (Ma 2. 146 piṭṭhe) 267

[ E ]

Evaṁvādī = Evaṁvādiṁ (?) 339

[ O ]

Ophuṇeyya = Opuṇeyya (Sī, I) Ophuneyya (Syā, Kaṁ, Ka) 314

Olujjati = Ullujjati (Sī, Aṭṭhakathāsu ca) 418

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Ka ]**

Kañcideva = Kiñcideva (Ka) 259

Kaṭasī = Kaṭasi (Sī, I, Ka) 387

Kabandhaṁ = Kavandhaṁ (Sī, I) 451

Kabaḷīkāro = Kabaḷiṁkāro (Sī, I) Kavaḷīkāro (Syā, Kaṁ) 253

Kalandakanivāpe = Sāvatthi, ārāme (Sī) 410

Kimaṅgaṁ = Kimaṅga (Sī) 458

Kuṭṭaṁ ce = Kuḍḍañce (Sī, Syā, Kaṁ, I) 323

Kuddālapiṭakaṁ = Kudālapiṭakaṁ (aññattha) 314

Kulagaṇṭhikajātā = Guḷāguṇṭhikajātā (Sī) Guḷīguṇṭhikajātā (Syā, Kaṁ) 318

Kusobbhe = Kussubbhe (Sī, Syā, Kaṁ) Kusubbhe (I) 269

Kaṁ bhikkhave ... anupāpuṇātu = Ettha "Kamapi ... mā āgacchatu, kamapi sekhaṁ ... mā anupāpuṇātū"ti attho veditabbo. 427

**[ Ga ]**

Gayheyya = Gaccheyya (Sī) Gaṇheyya (Syā, Kaṁ, I, Ka) 426

Gahapatāni = Gahapatikāni (Sī) 405

Guḷikābaddhaṁ = Cūḷikābaddhaṁ (Sī, I) 390

**[ Ca ]**

Cātumahābhūtikasmiṁ = Cātummahābhūtikasmiṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 319

**[ Ja ]**

Jarasiṅgālassa = Siṅgālassa (Ka) Jarasigālassa (Sī, Syā, Kaṁ) 428

Jāyampatikā = Jayampatikā (Sī, I) Ṭīkā oloketabbā. 322

**[ Ta ]**

Tasatīti = Taṇhīyatīti (Sī, Syā, Kaṁ) 255

Tūlabibbohanāsu = Tūlabimbohanāsu (Syā, Kaṁ, I) Tūlabimbohanādīsu (Sī) Tūlabibbohanādīsu (Ka) 458

Taṁ chetvā = Tacchetvā (bahūsu) 387

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Da ]**

Dakkhissanti = Dakkhinti (Sī) 331

Diddhagatena visallena
sallena = Diṭṭhigatena visallena (Ka-Sī) Diṭṭhigatena sallena (Syā, Kaṁ)
Diṭṭhigatena visallena sallena (Ka) Diṭṭhagatena visallena
sallena (I) Diddhagatena sallena (?) 427

Doṇiyo = Doṇiyā (Syā, Kaṁ, I, Ka) 450

**[ Na ]**

Nānākatavinibbhogā = Nānābhāvā vinikkhepā (Sī, I)
Ma 3. 286 piṭṭhepi. 322

Nu kho ahaṁ = Nu khvāhaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka) 265

Nhāru = Nahāru (Sī, Syā, Kaṁ, I) 266

**[ Pa ]**

Paṭiggahitāni = Paṭiggahetā (Sī) 421

Paṭisisseyya = Paṭiviseyya (Sī) Patiṭṭhapeyya (Syā, Kaṁ, I)
Paṭiseveyya (Ṭīkā) 310

Paṭisaṁvedayatī”ti = Paṭisaṁvediyatīti (Sī, I, Ka) 260

Pariyādiṇṇā = Pariyādinnā (Syā, Kaṁ) 322

Pare vā taṁ = Pare vāssa taṁ (Sī, I, Aṁ 1. 476 piṭṭhepi)
Pare vāyataṁ (Syā, Kaṁ) 275

Palimajjeyya = Palisanneyya (Sī) Palisajjeyya (Syā, Kaṁ, I)
Palipaṭṭheyya (Ka) Palisandeyya, palibandheyya,
Ṭīkānurūpaṁ. 315

Paviṭṭho = Saviṭṭho (Sī, I) 336

Passannaṁ (Pa + sandū + ta) = Passandaṁ (Ka-Sī) Pasandaṁ (Syā, Kaṁ)
Pasannaṁ (I, Ka) 388

Pārāyane = Pārāyaṇe (Sī) 281

Pāveyyakā = Pāṭheyyakā (Ka) Vi 3 Kathinakkhandhakepi. 394

Puṭṭhohaṁ = Puṭṭho ahaṁ (Syā, Kaṁ) Puṭṭhāhaṁ (I, Ka) 284

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ba ]** | |
| Brahmacāri-abhipatthanenāti = Brahmacāri-abhibhavanenāti (Sī) | 412 |
| Brahmaññatthaṁ = Brāhmaññatthaṁ (Syā, Kaṁ) Moggallānabyākaraṇaṁ oloketabbaṁ. | 256 |
| **[ Bha ]** | |
| Bhaṭṭhaloṇikāya = Maṭṭhaloṇikāya (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 333 |
| Bhaṇḍañca = Bhaṇḍuñca (Sī) | 406 |
| Bhikkhū = Bhikkhū ākaṅkhamānā (Syā, Kaṁ, I, Ka) | 260, 261 |
| **[ Ma ]** | |
| Mayaṁ = Mayaṁ accayaṁ (Sī) | 408 |
| Mahākoṭṭhiko = Mahākoṭṭhito (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 334 |
| Mahāmoggallāno = Mahāmoggalāno (Ka) | 446 |
| Mahiṁsānaṁ = Mahisānaṁ (Ka) | 395 |
| Mā pāpicchā -pa- bhindeyyuṁ = Vi 4 Saṁghabhedakakkhandhake -pa- dassito. | 418 |
| Mā hevaṁ Ānanda mā hevaṁ Ānanda = Mā hevaṁ Ānanda avaca mā hevaṁ Ānanda avaca, Dī 2 Mahānidānasutte. | 318 |
| Muñjapabbajabhūtā = Muñjababbajabhūtā (Sī) | 318 |
| Mudutalunahatthapādā = Mudutalā hatthapādā (Syā, Kaṁ) | 458 |
| Musilo = Mūsilo (Sī) Musīlo (I) | 336 |
| Yathābāle -pa- yathā-akusale = Yathā bāle -pa- yathā akusale (I) Yathābālaṁ -pa- yathā-akusalaṁ (?) | 407 |
| **[ Ya ]** | |
| Yā cāyaṁ mahāpathavī = Ayaṁ vā mahāpathavī (Sī, Saṁ 3. 412 piṭṭhepi) | 454 |
| Yā vā mahāpathavī = Ayaṁ vā mahāpathavī (Sī, Saṁ 3. 412 piṭṭhepi) | 354 |
| Ye tannissitā = Ye tannissitā tannissitā (Sī, Syā, Kaṁ, I) | 323 |
| Yesañca = Yesaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) Yesaṁ hi (I, Ka) | 267 |

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

**[ Ya ]**

Yo cāyaṁ = Yo vāyaṁ (?) 454

Yo vā sineru = Sineru vā (Sī) yuttaṁ 356

Yo vā himavā = Himavā vā (Sī) yuttaṁ 355

Yaṁ paccayāssa = Yaṁ paccayāya (Syā, Kaṁ) Yaṁ paccayāyaṁ (Ka) 275

**[ Ra ]**

Rajāpatho = Rajopatho (Sī) 419

Rattindivaṁ = Rattidivaṁ (Ka) 286

Rodantānaṁ = Rudantānaṁ (Sī) 388

**[ La ]**

Lahukaṁ = Lahusaṁ (Sī) 398

**[ Va ]**

Vācāyasannitodakena = Vācāsannitodakena (Sī) 469

Vāceyyāsi = Vācessasi (I, Ka) 341

Vādānupāto = Vādānuvādo (Ka) Dī 1. 153 piṭṭhepi. 270

Vijjatu, sekhaṁ = Vijjatu, taṁ sekhaṁ (Sī) Vijjati, taṁ sekhaṁ (I, Ka) 427

Viññūhīti = Viññūhi (?) 403

Vitacchenti virājenti = Vitudenti (Sī) Vitacchenti vibhajenti (I, Ka) 447

Vitacchenti virājenti = Virājenti (Sī, Syā, Kaṁ) Vibhajenti (I, Ka) 447

Vimuttimpāhaṁ = Vimuttimpahaṁ (Sī, Syā, Kaṁ) 267

Vīriyārambhassa = Vīriyārabbhassa (Ka) 405

Vedayatīti = Vediyatīti (Sī, I, Ka) 254

Verambhā = Verambā (Sī, I) 428

Veḷukaṇḍakiyā = Veḷukaṇḍakī (Sī) Chakkaṅguttarepi. 432

Veḷuvane = Sāvatthi, Tatra-etadavoca (Sī) 408

**[ Sa ]**

Saṅkhāditvā = Saṅkharitvā (I, Ka) Maṁsaṁ khāditvā (Syā, Kaṁ) Asaṁkhāritvā (katthaci) 460

Saṅkhāditvā = Saṅkharitvā (I, Ka) 459

| Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sañjambhari makaṁsūti = Sañjabbharimakaṁsūti (?) | 469 |
| Sajotibhūtā = Sañjotibhūtā (Syā, Kaṁ) | 451 |
| Santuṭṭhāyaṁ = Santuṭṭhoyaṁ (Sī) | 399 |
| Sammasaṁ = Sammasanaṁ (Sī) | 330 |
| Saraṇo = Sāṇo (Sī) | 420 |
| Saḷevāyatanāni = Saḷāyatanāni (Ka) | 263 |
| Sukhumālā = Sukumālā (Sī) Sukhumā (Ka) | 458 |
| "Supasso"tveva = Suphassotveva (Sī) | 397 |
| "Suppiyā"tveva = Appiyātveva (Sī) | 397 |
| Surāpipāsitā = Surāpipāsā (?) | 333 |
| Susimo = Susīmo (Sī, I) | 341 |
| Sūto = Sārathiko (Ka, Vi 1. 146 piṭṭhepi) | 449 |
| **[ Ha ]** | |
| Hirī = Hiri (sabbattha) | 408 |

## Saṁyuttanikāye paṭhamabhāgapotthake

# Gāthāsūci


Gāthāpamukhaṁ — Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo 46, 47
Akampitaṁ apajjalitaṁ 134
Akammunā devaseṭṭha 219, 220
Akkodhassa kuto kodho 164
Akkheyyañca pariññāya 11
Akkheyyasaññino sattā 11
Aghajātassa ve nandī 53
Accantaṁ mataputtāmhi 131
Accayanti ahorattā 110
Accayaṁ desayantīnaṁ 23
Accayo ce na vijjetha 23
Accenti kālā tarayanti 3, 62
Accharāgaṇasaṅghuṭṭhaṁ 30
Acchejja taṇhaṁ gaṇasaṅghacārī 128
Ajja pannarase visuddhiyā 193
Ajjāpi te āvuso 147
Ajeḷakā ca gāvo ca 76
Aññathā santamattānaṁ 22
Aññena ca kevalinaṁ 169, 170, 175
Aḍḍho ce puriso rāja 97
Atītaṁ nānusocanti 5
Attānañce piyaṁ jaññā 72
Attānaṁ na dade poso 41
Atthassa pattiṁ hadayassa santiṁ 127

Gāthāpamukhaṁ — Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Atthāya vata me Buddho 217
Atthi sakyakule jāto 135
Atha aggi divārattiṁ 14, 44
Atha antena jahati 29
Atha saṭṭhinissitā savitakkā 188
Athāyaṁ itarā pajā 157
Addhā pajānāsi 146
Addhā maṁ yakkha jānāsi 206
Addhā suyiṭṭhaṁ suhutaṁ 170
Anaṅgaṇassa posassa 206
Anatthasaṁhitaṁ ñatvā 104
Anantadassī Bhagavāhamasmi 145
Anāgatappajappāya 5
Aniccā addhuvā kāmā 200
Aniccā vata saṅkhārā 160, 398
Animittañca bhāvehi 190
Anuṭṭhahaṁ avāyāmaṁ 218, 219
Anomanāmaṁ nipuṇatthadassiṁ 30
Antakenādhipannassa 72
Antalikkhacaro poso 113
Antojaṭā bahijaṭā 13, 167
Andhakāre pure hoti 178, 179
Annado balado hoti 29
Annamevābhinandanti 29, 57
Annaṁ pānaṁ khādanīyaṁ 100

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Annena pānena upaṭṭhahassu 175
Anagho ve ahaṁ yakkha 53
Appamattako ayaṁ kali 151, 154
Appamādaṁ pasaṁsanti 87
Appamāyu manussānaṁ 109
Appameyyaṁ paminanto 150, 151
Appasmeke pavecchanti 18
Appaṁ hi etaṁ na hi 145
Apārutā tesaṁ amatassa 140
Apuññaṁ pasavi māro 116
Abalaṁ taṁ balaṁ āhu 223, 225
Abhayaṁ yācamānānaṁ 229
Abhikkama gahapati 213, 214
Abhidhāvatha bhaddante 211
Abhutvā bhikkhasi bhikkhu 9, 10
Amaccudheyyaṁ pucchanti 124
Amanussaṭṭhāne udakaṁva sītaṁ 92
Ammā na byāharissāmi 212
Ayañca daharo bhikkhu 466
Ayoniso manasikārā 204
Araññe rukkhamūle vā 222
Araññe viharantānaṁ 5
Aratiñca ratiñca pahāya 188
Arati viya mejja khāyati 201
Aratiṁ pajahāsi sato 199
Arahante sītībhūte 180
Arahaṁ Sugato loke 125, 126, 177
Aladdhā tattha assādaṁ 125

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ A ]

Alasvassa anuṭṭhātā 218, 220
Aviruddhā viruddhesu 238
Avihaṁ upapannāse 32, 59
Asantā kira maṁ jammā 178
Asallīnena cittena 161
Assamedhaṁ purisamedhaṁ 76
Asubhāya cittaṁ bhāvehi 190
Assova jiṇṇo nibbhogo 178, 179
Ahañca sīlasampanne 236
Ahu pure dhammapadesu 204

[ Ā ]

Ākiṇṇaluddo puriso 206
Ādittasmiṁ agārasmiṁ 29
Ārāmaropā vanaropā 30
Āmodamāno pakireti 100
Āyuṁ arogiyaṁ vaṇṇaṁ 87
Āraddhavīriyaṁ pahitattaṁ 200
Ārambhatha nikkamatha 158, 159
Ārāmacetyā vanacetyā 234
Āhuneyyo vedagu 143

[ I ]

Iṅgha aññepi pucchassu 217
Icchāya bajjhatī loko 38
Itihetaṁ vijānāma 31
Ito bahiddhā pāsaṇḍā 135
Itthibhāvo kiṁ kayirā 130
Itthīpi hi ekacciyā 86

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ I ]

Idaṁ hi jātu me diṭṭhaṁ 156
Idaṁ vatvāna maghavā 236, 237, 238
Idaṁ hi taṁ jetavanaṁ 31, 53, 54
Idha chinditamārite 66
Idhāgamā vijjupabhāsavaṇṇā 28
Iminā pūtikāyena 132
Isayo sambaraṁ pattā 229
Issattaṁ balavīriyañca 100
Isīnaṁ abhayaṁ natthi 229

[ U ]

Uggaputtā mahissāsā 187
Uccāvacehi vaṇṇehi 69
Ujuko nāma so maggo 30
Uṭṭhehi bhikkhu kiṁ sesi 199
Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma 139, 235
Uddhaṁ adho ca tiriyaṁ 122
Upako palagaṇḍo ca 32, 59
Upadhīsu janā gadhitāse 188
Upanīyati jīvitamappamāyu 2, 53
Uposathaṁ upavasanti 210
Ubhinnamatthaṁ carati 164, 165, 224, 225
Ubhinnaṁ tikicchantānaṁ 164, 165, 224, 225
Ubho puññañca pāpañca 72
Ummaggapathaṁ mārassa 194

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ E ]

Ekakā mayaṁ araññe viharāma 203
Ekakova tvaṁ araññe viharasi 204
Ekamūlaṁ dvirāvaṭṭaṁ 30
Ekassekena kappena 393
Eṇijaṅghaṁ kisaṁ vīraṁ 15
Etañca samatikkamma 115
Etadeva ahaṁ maññe 223, 225
Etadeva titikkhāya 223, 225
Etaṁ tesaṁ pihayāmi 238
Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā 77
Etaṁ yajetha medhāvī 76
Etāhi tīhi vijjāhi 168
Ettha dajjā deyyadhammaṁ 177
Evañce maṁ viharantaṁ 8, 187
Evametaṁ tadā āsi 33, 59
Evametaṁ purāṇānaṁ 33, 60
Evameva manussesu 467
Evamesā kasī kaṭṭhā 175
Evaṁ ādittako loko 29
Evaṁ kusītamāgamma 371
Evaṁ khandhā ca dhātuyo 136
Evaṁ jarā ca maccu ca 102
Evaṁ dhammā apakkamma 56
Evaṁ Buddhaṁ sarantānaṁ 222
Evaṁ vijitasaṅgāmaṁ 193
Evaṁ virattaṁ khemattaṁ 114
Evaṁvihārībahulodha 127
Evaṁ sataṁ sahassānaṁ 19
Evaṁ sabbaṅgasampannaṁ 196

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ E ]** | |
| Evaṁ sudesite dhamme | 195 |
| Evaṁ hi dhīrā kubbanti | 122 |
| Esa devamanussānaṁ | 212 |
| Esā antaradhāyāmi | 133 |
| Esūpamā dāmali brāhmaṇassa | 45 |
| Eso hi te brāhmaṇi | 143 |
| **[ O ]** | |
| Oghassa nittharaṇatthaṁ | 194 |
| **[ Ka ]** | |
| Kacci te kuṭikā natthi | 8 |
| Kacci tvaṁ anagho bhikkhu | 53 |
| Kati chinde kati jahe | 3 |
| Kati jāgarataṁ suttā | 3 |
| Kati lokasmiṁ chiddāni | 40 |
| Kati lokasmiṁ pajjotā | 14, 44 |
| Katihaṁ careyya sāmaññaṁ | 7 |
| Kattha dajjā deyyadhammaṁ | 177 |
| Kathaṁ tvaṁ anagho bhikkhu | 53 |
| Kathaṁ nu dāni puccheyyaṁ | 217 |
| Kathaṁvihārībahulodha bhikkhu | 127 |
| Kathaṁsu tarati oghaṁ | 51, 216 |
| Kathaṁsu labhate paññaṁ | 217 |
| Kathaṁ hi Bhagavā tuyhaṁ | 122 |
| Kadāhaṁ nandaṁ passeyyaṁ | 468 |
| Kappo ca te baddhacaro | 146 |
| Kammaṁ vijjā ca dhammo ca | 31, 54 |
| Kayirā ce kayirāthenaṁ | 46, 47 |
| Karaṇīyametaṁ brāhmaṇena | 44 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kasmā tavaṁ dhammapadāni | 204 |
| Kassako paṭijānāsi | 175 |
| Kassaccayā na vijjanti | 23 |
| Kaṁ nu uddissa muṇḍāsi | 135 |
| Kāmarāgena ḍayhāmi | 189 |
| Kāmaṁ maññatu vā mā vā | 223, 225 |
| Kāyagutto vacīgutto | 175 |
| Kāyena saṁvaro sādhu | 73 |
| Kāraye assame ramme | 100 |
| Kālaṁ vohaṁ na jānāmi | 9, 10 |
| Kāle pavisa Nāgadatta | 202 |
| Kāveyyamattā vicarimha | 197 |
| Kicchena me adhigataṁ | 138 |
| Kiñcāpi te taṁ jalate | 150 |
| Kintāhaṁ kuṭikaṁ brūmi | 8 |
| Kinnu sīhova nadasi | 111 |
| Kimatthakāmo na dade | 41 |
| Kismiṁ loko samuppanno | 38 |
| Kiṁ jīrati kiṁ na jīrati | 40 |
| Kiṁdado balado hoti | 29 |
| Kiṁ nu kujjhasi mā kujjhi | 469 |
| Kiṁ nu jātiṁ na rocesi | 133 |
| Kiṁ nu tesaṁ pihayasi | 238 |
| Kiṁ nu tvaṁ mataputtāva | 131 |
| Kiṁ nu sattoti paccesi | 137 |
| Kiṁ nu santaramānova | 48, 49 |
| Kiṁ me katā Rājagahe | 215 |
| Kiṁsu ajarasā sādhu | 34 |
| Kiṁsu alasa analasañca | 41 |
| Kiṁsu issariyaṁ loke | 40 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kiṁsu uppatataṁ seṭṭhaṁ | 39 |
| Kiṁsu uppatho akkhāto | 35 |
| Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti | 38, 44, 162, 239 |
| Kiṁsu janeti purisaṁ | 34, 35 |
| Kiṁsu dutiyā purisassa hoti | 35 |
| Kiṁsu nidānaṁ gāthānaṁ | 35 |
| Kiṁsu pavasato mittaṁ | 34 |
| Kiṁsu bandhati pātheyyaṁ | 41 |
| Kiṁsu mātā pitā bhātā | 42 |
| Kiṁsu yāva jarā sādhu | 33 |
| Kiṁsu rathassa paññāṇaṁ | 39 |
| Kiṁsu lokasmi pajjoto | 41 |
| Kiṁsu vatthu manussānaṁ | 34 |
| Kiṁsu sabbaṁ addhabhavi | 36 |
| Kiṁsusambandhano loko | 37 |
| Kiṁsusaṁyojano loko | 37 |
| Kiṁsu harantaṁ vārenti | 40 |
| Kiṁsūdha bhītā janatā anekā | 39 |
| Kiṁsūdha vittaṁ purissa seṭṭhaṁ | 39, 216 |
| Kiṁ soppasi kiṁ nu soppasi | 108 |
| Kīdiso tesaṁ vipāko | 31 |
| Kukkuḷā ubbhato tāta | 211 |
| Kuto sarā nivattanti | 15 |
| Kuddhāhaṁ na pharusaṁ brūmi | 240 |
| Kumbhakāro pure āsiṁ | 33, 59 |
| Kummova aṅgāni sake kapāle | 7 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ka ]** | |
| Kulākulaṁ piṇḍikāya | 156 |
| Kulāvakā mātali | 226 |
| Kusalī bhāsasī tesaṁ | 32, 59 |
| Kuso yathā duggatito | 47 |
| Ke ca te ataruṁ paṅkaṁ | 32, 59 |
| Kenassu uḍḍito loko | 37 |
| Kenassu nīyati loko | 36 |
| Kenassu pihito loko | 37 |
| Kenassu bajjhatī loko | 38 |
| Kenassubbhāhato loko | 37 |
| Kenāyaṁ pakato satto | 136 |
| Kenāsi dummano tāta | 125 |
| Kenidaṁ pakataṁ bimbaṁ | 135 |
| Ke nu kammantā karīyanti | 182 |
| Kenesa yañño vipulo | 19 |
| Kesaṁ divā ca ratto ca | 30 |
| Kesu na mānaṁ kayirātha | 180 |
| Kesūdha araṇā loke | 42 |
| Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti | 39, 44, 163, 239 |
| Kodhaṁ jahe vippajaheyya | 22, 24 |
| Kodho vo vasamāyātu | 241 |
| **[ Kha ]** | |
| Khattiyaṁ jātisampannaṁ | 69 |
| Khattiyo dvipadaṁ seṭṭho | 7 |
| Khattiyo brāhmaṇo vesso | 168 |

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ Kha ]

Khattiyo seṭṭho janetasmiṁ 155, 471

[ Ga ]

Gaṅgāya sotasmiṁ gahītanāvaṁ 146
Gandho isīnaṁ ciradikkhitānaṁ 228
Gamanena na pattabbo 61
Gambhīrapañño medhāvī 191
Gambhīrarūpe bahubherave 182
Gambhīraṁ bhāsasī vācaṁ 32, 59
Gāthābhigītaṁ me abhojaneyyaṁ 169, 170, 175
Gāme vā yadi vāraññe 69, 234
Giriduggacaraṁ chetaṁ 200

[ Ca ]

Cakkavattī yathā rājā 193
Cattāro ca paṭipannā 235
Cattāro loke pajjotā 14, 44
Catucakkaṁ navadvāraṁ 15, 62
Cando yathā vigatavalāhake 197
Carakā bahū bheravā bahū 108
Caranti bālā dummedhā 56
Cātuddasiṁ pañcadasiṁ 210, 211
Cittasmiṁ vasībhūtāmhi 133
Cittena nīyati loko 36
Cirassaṁ vata passāmi 1, 53
Coraṁ harantaṁ vārenti 41
Coḷaṁ piṇḍo ratī khiḍḍā 31

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ Cha ]

Cha lokasmiṁ chiddāni 40
Chandajaṁ aghaṁ chandajaṁ dukkhaṁ 21
Chandarāgassa vinayā 200
Chando nidānaṁ gāthānaṁ 36
Chasu loko samuppanno 38
Chinda sotaṁ parakkamma 46, 47
Chetvā avijjaṁ vijjāya 200
Chetvā khīlaṁ chetvā palighaṁ 25
Chetvā naddhiṁ varattañca 15, 62

[ Ja ]

Jaggaṁ na saṅke napi bhemi sottuṁ 112
Jayaṁ ve maññati bālo 165
Jayaṁ veraṁ pasavati 84
Jarā ajarasā mittaṁ 36
Jātassa maraṇaṁ hoti 133
Jīranti ve rājarathā sucittā 71
Jegucchī nipako bhikkhu 66
Jetvāna maccuno senaṁ 123

[ Ṭha ]

Ṭhānaṁ hi maññati bālo 86
Ṭhānaṁ hi so manujindo 69
Ṭhite majjhanhike kāle 7, 205

[ Ta ]

Taggha me kuṭikā natthi 8
Tañca kammaṁ kataṁ sādhu 56
Tañca pana appaṭivānīyaṁ 215

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ta ]** | |
| Taṇhā janeti purisaṁ | 34, 35 |
| Taṇhādhipannā vatasīlabaddhā | 27 |
| Taṇhāya uḍḍito loko | 37 |
| Taṇhāya nīyati loko | 36 |
| Tattha cittaṁ paṇidhehi | 202 |
| Tathāgatassa buddhassa | 23 |
| Tathāgataṁ arahantaṁ | 48, 49 |
| Tathāvidhaṁ sīlavantaṁ vadanti | 51 |
| Tatheva khantisoraccaṁ | 100 |
| Tatheva saddho sutavā | 100 |
| Tatra bhikkhavo samādahaṁsu | 25 |
| Tadāsi yaṁ bhiṁsanakaṁ | 161 |
| Tapokammā apakkamma | 104 |
| Tapojigucchāya susaṁvu-tatto | 66, 67 |
| Tameva vācaṁ bhāseyya | 190 |
| Tayo supaṇṇā caturo | 150 |
| Tasmā akhilodha padhānavā | 189 |
| Tasmā kareyya kalyāṇaṁ | 72, 93 98 |
| Tasmā vineyya maccheraṁ | 18, 30 57, 58 |
| Tasmā satañca asataṁ | 18 |
| Tasmā have lokavidū | 62 |
| Tasmā hi attakāmena | 142 |
| Tasmā hi paṇḍito poso | 31, 54 69, 102 |
| Tasmiṁ pasannā avikampamānā | 144 |
| Tassa taṁ desayantassa | 192 |
| Tassa sokaparetassa | 123 |
| Tassā yo jāyati poso | 86 |
| Tasseva tena pāpiyo | 164, 165 223, 225 |
| Taṁ ce hi nāddakkhuṁ tathā-vimuttaṁ | 22 |
| Taṁ jhāyinaṁ sātatikaṁ | 429 |
| Taṁ namassanti tevijjā | 236 |
| Taṁ hi ete namasseyyuṁ | 238 |
| Taṁ hi tassa sakaṁ hoti | 93 |
| Tāvatiṁsā ca yāmā ca | 134 |
| Tīhi vijjāhi sampanno | 168 |
| Tuṇhī uttarike hohi | 212 |
| Tuṇhībhūto bhavaṁ tiṭṭhaṁ | 177 |
| Te cetasā anupariyeti | 196 |
| Te matesu na mīyanti | 18 |
| Tevijjā iddhipattā ca | 148 |
| Tesaṁ divā ca ratto ca | 31 |
| Tesu ussukkajātesu | 15 |
| Te hi pāraṁ gamissanti | 50 |
| Te hi sotthiṁ gamissanti | 50 |
| **[ Da ]** | |
| Daṇḍova kira me seyyo | 178 179 |
| Dadanti heke visame niviṭṭhā | 19 |
| Dadamānaṁ nivāreti | 96, 97 |
| Daddallamānā āgañchuṁ | 128 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Da ]** | |
| Dabbo cirarattasamāhito | 188 |
| Daliddo puriso rāja | 96 |
| Daharā tvaṁ rūpavatī | 132 |
| Dānañca yuddhañca samānamāhu | 20 |
| Dvāsattati gotama puññakammā | 145 |
| Diṭṭhe dhamme ca yo attho | 87, 90 |
| Dinnaṁ sukhaphalaṁ hoti | 29 |
| Divā tapati ādicco | 471 |
| Divāvihārā nikkhamma | 194 |
| Dīghamāyu manussānaṁ | 109 |
| Dukkaraṁ duttitikkhañca | 7 |
| Dukkaraṁ vāpi karonti | 45 |
| Dukkhameva hi sambhoti | 137 |
| Duggatā devakaññāyo | 202 |
| Duggame visame vāpi | 46 |
| Duddadaṁ dadamānānaṁ | 18 |
| Dupposaṁ katvā attānaṁ | 60, 205 |
| Dullabhaṁ vāpi labhanti | 45 |
| Dussamādahaṁ vāpi samādahanti | 45 |
| Dūre ito brāhmaṇi | 143 |
| **[ Dha ]** | |
| Dhajo rathassa paññāṇaṁ | 39 |
| Dhaññaṁ dhanaṁ rajataṁ jātarūpaṁ | 93 |
| Dhammaṁ care yopi samuñjakaṁ care | 18 |
| Dhammo rahado brāhmaṇa | 171 185 |
| Dhīro ca viññū adhigamma | 92 |
| **[ Na ]** | |
| Na aññatra Bhagavatā | 32, 59 |
| Nagassa passe āsīnaṁ | 196 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Na tattha hatthīnaṁ bhūmi | 102 |
| Na tassa pacchā na puratthamatthi | 143 |
| Na taṁ kammaṁ kataṁ sādhu | 56 |
| Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā | 77 |
| Na te kāmā yāni citrāni | 21 |
| Na tena bhikkhako hoti | 184 |
| Na tesaṁ koṭṭhe openti | 238 |
| Na te sukhaṁ pajānanti | 6, 202 |
| Na tehi yakkhā kīḷanti | 211 |
| Natthi attasamaṁ pemaṁ | 6 |
| Natthi kiccaṁ brāhmaṇassa | 44 |
| Natthi dāni punāvāso | 202 |
| Natthi nissaraṇaṁ loke | 129 |
| Natthi puttasamaṁ pemaṁ | 6 |
| Na tvaṁ bāle pajānāsi | 6 |
| Na tvaṁ bāle vijānāsi | 202 |
| Nadanti ve mahāvīrā | 111 |
| Nadītīresu saṇṭhāne | 203 |
| Nandati puttehi puttimā | 6, 109 |
| Nandībhavaparikkhayā saññā-viññāṇasaṅkhayā | 2 |
| Nandīsambandhano loko | 37 |
| Nandīsaṁyojano loko | 37 |
| Na paccanīkasātena | 181 |
| Na brāhmaṇo sujjhati koci | 167 |
| Nabhaṁ phaleyya pathavī caleyya | 108 |
| Na mandiyā sayāmi | 112 |
| Na mānakāmassa damo idhatthi | 4, 27 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Na mānaṁ brāhmaṇa sādhu | 180 |
| Na me mārisa sā diṭṭhi | 147 |
| Na me vanasmiṁ karaṇīyamatthi | 182 |
| Namo tassa Bhagavato | 162 |
| Namo te Buddha vīratthu | 48 |
| Na yattha gītaṁ napi yattha vāditaṁ | 183 |
| Nayanti ve mahāvīrā | 128 |
| Nayidaṁ attakataṁ bimbaṁ | 136 |
| Nayidaṁ bhāsitamattena | 22 |
| Nayidaṁ sithilamārabbha | 466 |
| Na vaṇṇarūpena naro sujāno | 79 |
| Na ve dhīrā pakubbanti | 23 |
| Na santi kāmā manujesu niccā | 21 |
| Na sabbato mano nivāraye | 13 |
| Na sūpahatacittomhi | 240 |
| Na harāmi na bhañjāmi | 206 |
| Na hi nūnimassa samaṇassa | 172 |
| Na hi putto pativāpi | 212 |
| Na hi mayhaṁ brāhmaṇa | 173 |
| Na hi socati bhikkhu kadāci | 189 |
| Nāganāmosi Bhagavā | 194 |
| Nāccayanti ahorattā | 110 |
| Nāññatra bojjhā tapasā | 52 |
| Nāphusantaṁ phusati ca | 12 |
| Nābhāsamānaṁ jānanti | 468 |
| Nāmaṁ sabbaṁ addhabhavi | 36 |
| Nāhaṁ bhayā na dubbalyā | 223 |
| Nāhu assāsapassāso | 161 |
| Nikkhantaṁ vata maṁ santaṁ | 187 |
| Niccaṁ utrastamidaṁ cittaṁ | 52 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Na ]** | |
| Niddaṁ tandiṁ vijambhitaṁ | 7 |
| Niddā tandī vijambhitā | 7 |
| Nibbānaṁ Bhagavā āha | 212 |
| Nirayaṁ tiracchānayoniṁ | 31 |
| Netaṁ tava patirūpaṁ | 113 |
| Neva taṁ upajīvāma | 207 |
| Nesā sabhā yattha na santi | 186 |
| No ce dhammaṁ sareyyātha | 222 |
| No ce Buddhaṁ sareyyātha | 222 |
| **[ Pa ]** | |
| Pakudhako kātiyāno | 66 |
| Pajjotakaro ativijjha | 194 |
| Pañca kāmaguṇā loke | 16 |
| Pañca chinde pañca jahe | 3 |
| Pañca jāgarataṁ suttā | 3 |
| Pañcavedā sataṁ samaṁ | 27 |
| Paññā lokasmi pajjoto | 41 |
| Paṭikacceva taṁ kayirā | 56 |
| Paṭisotagāmiṁ nipuṇaṁ | 138 |
| Paṭhamaṁ kalalaṁ hoti | 208 |
| Paṇḍitoti samaññāto | 65 |
| Patirūpakārī dhuravā | 217 |
| Patirūpako mattikākuṇḍalova | 79 |
| Padumaṁ yathā kokanadaṁ | 81 |
| Pabbatassa suvaṇṇassa | 118 |
| Pamādanuyuñjanti | 24 |
| Parasambhatesu bhogesu | 32 |
| Parosahassaṁ bhikkhūnaṁ | 194 |

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ Pa ]

Pavivittehi ariyehi 371
Passaddhakāyo suvimutta-citto 127
Pasaṁsiyā tepi bhavanti bhikkhū 22
Pahāsi saṅkhaṁ na vimāna-majjhagā 11, 22
Pahīnamānassa na santi ganthā 14
Pahūtabhakkhaṁ jālinaṁ 69
Pācīnavaṁso tivarānaṁ 398
Pāṇesu ca saṁyamāmase 211
Pāturahosi magadhesu 139
Pāpaṁ na kayirā vacasā manasā 12, 28
Piyavācaṁva bhāseyya 190
Piyo loke sako putto 212
Pucchāmi taṁ Gotama bhūripañña 51
Puññaṁ vata pasavi bahuṁ 215, 216
Puttā vatthu manussānaṁ 34
Punappunaṁ khīranikā duhanti 176
Punappunaṁ ceva vapanti bījaṁ 176
Punappunaṁ jāyati mīyati ca 176
Punappunaṁ yācakā yācayanti 176
Punabbasu sukhī hohi 212
Pubbenivāsaṁ jānāmi 198
Pubbenivāsaṁ yo vedī 168, 177
Purisassa hi jātassa 151, 154
Pūjito pūjaneyyānaṁ 177

[ Pha ]

Phalaṁ ve kadaliṁ hanti 156, 436

Gāthāpamukhaṁ Piṭṭhaṅkā

[ Ba ]

Baddhosi mārapāsena 106
Baddhosi sabbapāsehi 107
Bahunnaṁ vata atthāya 197
Bahunāpi kho taṁ vibhajeyyaṁ 28
Bahumpi palapaṁ jappaṁ 167, 168
Bahūhi saddā paccūhā 203
Bālā kumudanāḷehi 128
Bījaṁ uppatataṁ seṭṭhaṁ 39
Buddhānubuddho so thero 195
Buddhe pasannā dhamme ca 32
Bhddho dhammamadesesi 134

[ Bha ]

Bhayā nu maghavā sakka 223
Bhāyāmi nāgadattaṁ suppagabbhaṁ 202
Bhāsaye jotaye dhammaṁ 468
Bhikkhu siyā jhāyī vimutta-citto 43, 50
Bhiyyo pañcasatā sekkhā 156
Bhiyyo bālā pabhijjeyyuṁ 223, 224
Bhoge patthayamānena 89

[ Ma ]

Makkhena makkhitā pajā 189
Maccunā pihito loko 38
Maccunābbhāhato loko 37
Maccheravinaye yuttaṁ 230, 231, 233
Maccherā ca pamādā ca 17

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|

**[ Ma ]**

| | |
|---|---|
| Maññāmahaṁ lokādhipati | 183 |
| Mataṁ vā amma rodanti | 211 |
| Mataṁ vā putta rodanti | 211 |
| Manasā ce pasannena | 208 |
| Manujassa sadā satīmato | 82 |
| Mandiyā nu kho sesi udāhu | 112 |
| Mahaddhanā mahābhogā | 15 |
| Mahānubhāvo tevijjo | 195 |
| Mahāvīra mahāpañña | 122 |
| Mahāsamayo pavanasmiṁ | 25 |
| Maṁ namassanti tevijjā | 236 |
| Mā jātiṁ puccha caraṇañca puccha | 170 |
| Mātaraṁ kuṭikaṁ brūsi | 8 |
| Mātari pitari cāpi | 180 |
| Mātāpettibharaṁ jantuṁ | 230, 231, 233 |
| Mātāpettibharo āsi | 60 |
| Mānaṁ pajahassu gotama | 189 |
| Mānaṁ pahāya susamāhitatto | 4, 27 |
| Mā pamādamanuyuñjetha | 24 |
| Māno hi te brāhmaṇa | 171 |
| Mā brāhmaṇa dāru samādahāno | 171 |
| Māyāvī maghavā sakka | 241 |
| Mā vo kodho ajjhabhavi | 242 |
| Mā saddaṁ kari piyaṅkara | 211 |
| Muttāhaṁ mārapāsena | 106 |
| Muttāhaṁ sabbapāsehi | 107 |
| Medavaṇṇañca pāsāṇaṁ | 124 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|

**[ Ya ]**

| | |
|---|---|
| Yajamānānaṁ manussānaṁ | 235 |
| Yañca kho sīlasampanno | 69 |
| Yañcassa bhuñjatī mātā | 208 |
| Yato ca ariyasaccāni | 393 |
| Yato yato mano nivāraye | 13 |
| Yattha āpo ca pathavī | 15 |
| Yattha nāmañca rūpañca | 13, 32, 59, 167 |
| Yattha bheravā sarīsapā | 156 |
| Yatthālaso anuṭṭhātā | 219, 220 |
| Yathā aññataraṁ bījaṁ | 136 |
| Yathā nāmaṁ tathā cassa | 166 |
| Yathāpi selā vipulā | 102 |
| Yathā sākaṭiko maṭṭhaṁ | 56 |
| Yathā hi aṅgasambhārā | 137 |
| Yathā hi megho thanayaṁ | 100 |
| Yamidha pathaviñca vehāsaṁ | 188 |
| Yametaṁ vārijaṁ pupphaṁ | 206 |
| Yassa etādisaṁ yānaṁ | 30 |
| Yassa jālinī visattikā | 108 |
| Yassa nūna siyā evaṁ | 130 |
| Yassa sakkariyamānassa | 429 |
| Yassa saddhā tathāgate | 234 |
| Yassa sabbamahorattaṁ | 210 |
| Yassete caturo dhammā | 217 |
| Yasseva bhīto na dadāti maccharī | 18 |
| Yaṁ eṇikūlasmiṁ janaṁ | 145 |
| Yaṁ kiñci sithilaṁ kammaṁ | 47 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ya ]** | |
| Yaṁ taṁ isīhi pattabbaṁ | 130 |
| Yaṁ tvaṁ apāyesi | 145 |
| Yaṁ hi devā manussā ca | 237 |
| Yaṁ Buddho bhāsate vācaṁ | 191 |
| Yaṁ musā bhaṇato pāpaṁ | 227 |
| Yaṁ vadanti na taṁ mayhaṁ | 124 |
| Yaṁ vadanti mama yidanti | 117, 124 |
| Yaṁ sāvakena pattabbaṁ | 195 |
| Yaṁ hi kayirā taṁ hi vade | 22 |
| Yā kāci kaṅkhā abhinandanā vā | 183 |
| Yādisaṁ vapate bījaṁ | 229 |
| Yāya saddhāya pabbajito | 200 |
| Yāva na gādhaṁ labhati nadīsu | 45 |
| Yvāyaṁ bhisāni khanati | 206 |
| Ye keci ariyaṁ dhammaṁ | 27 |
| Ye keci buddhaṁ saraṇaṁ gatāse | 25 |
| Ye keci rūpā idha vā | 67 |
| Ye kho pamattā viharanti | 60, 206 |
| Ye gahaṭṭhā puññakarā | 236 |
| Ye ca atītā sambuddhā | 142 |
| Ye ca kāyena vācāya | 106 |
| Ye ca kho ariye dhamme | 27 |
| Ye ca yaññā nirārambhā | 76 |
| Ye ca rūpūpagā sattā | 132, 134 |
| Ye ca saṅkhāta-dhammāse | 281, 282, 283 |
| Yedha maccharino loke | 31 |
| Yedha laddhā manussattaṁ | 32 |
| Yena kenaci vaṇṇena | 208 |
| Ye naṁ dadanti saddhāya | 30, 57, 58 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ya ]** | |
| Ye naṁ pajānanti yatonidānaṁ | 210 |
| Ye me pavutte siṭṭhipade | 50 |
| Ye rāgadosavinayā | 237 |
| Yesampi sallaṁ urasi paviṭṭhaṁ | 112 |
| Yesaṁ dhammā appaṭividitā | 4 |
| Yesaṁ dhammā asammuṭṭhā | 4 |
| Yesaṁ dhammā suppaṭividitā | 4 |
| Yesaṁ dhammā susammuṭṭhā | 4 |
| Yesaṁ rāgo ca doso ca | 13, 167, 237 |
| Yehi jātehi nandissaṁ | 178 |
| Yo andhakāre tamasi | 49 |
| Yo appaduṭṭhassa narassa | 13, 166 |
| Yo idha Sammāsambuddho | 237 |
| Yo imasmiṁ dhammavinaye | 158, 159 |
| Yo ca vineyya sārambhaṁ | 181 |
| Yo ca saddaparittāsī | 203 |
| Yo dukkhamaddakkhi yato-nidānaṁ | 118, 120 |
| Yodha puññañca pāpañca | 184 |
| Yo dhammaladdhassa dadāti dānaṁ | 20 |
| Yo dhammaṁ cari kāyena | 103 |
| Yo dhīro dhitisampanno | 123 |
| Yo nindiyaṁ pasaṁsati | 151, 154 |
| Yo pāṇabhūtāni aheṭhayaṁ caraṁ | 21 |
| Yo mātaraṁ pitaraṁ vā | 184 |
| Yo sīlavā paññavā bhāvitatto | 51 |
| Yo suññagehāni sevati | 107 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Ya ]** | |
| Yo have balavā santo | 223, 225 |
| Yo hoti bhikkhu arahaṁ | 13, 14 |
| **[ Ra ]** | |
| Rāgo uppatho akkhāto | 35 |
| Rāgo ca doso ca | 209 |
| Rukkhamūlagahanaṁ pasakkiya | 201 |
| Rūpaṁ jīrati maccānaṁ | 40 |
| Rūpaṁ na jīvanti vadanti Buddhā | 208 |
| Rūpaṁ vedayitaṁ saññā | 114 |
| Rūpā saddā rasā gandhā | 113, 115, 132 |
| **[ La ]** | |
| Laddhā hi so upādānaṁ | 69 |
| Loke dukkhaparetasmiṁ | 212 |
| Lobho doso ca moho ca | 70, 99 |
| Lobho dhammānaṁ paripantho | 40 |
| **[ Va ]** | |
| Vanaṁ yadaggi ḍahati | 69 |
| Vaso issariyaṁ loke | 41 |
| Vācaṁ manañca paṇidhāya sammā | 40 |
| Vāyameteva puriso | 227 |
| Viceyya dānaṁ sugatappasatthaṁ | 20 |
| Vijjā uppatataṁ seṭṭhā | 39 |
| Vipulo rājagahīyānaṁ | 67 |
| Virato kāmasaññāya | 51 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Va ]** | |
| Virato methunā dhammā | 33, 59 |
| Vilumpateva puriso | 86 |
| Vivekakāmosi vanaṁ | 199 |
| Visenibhūto upasantacitto | 143 |
| Vuṭṭhi alasaṁ analasañca | 41 |
| Vesāliyaṁ vane viharantaṁ | 27 |
| Vīriyaṁ me dhuradhorayhaṁ | 175 |
| **[ Sa ]** | |
| Sakuṇo yathā paṁsu-kunthito | 199 |
| Sakkhī hi me sutaṁ etaṁ | 187 |
| Saṅkhāre parato passa | 189 |
| Saṅghassa añjaliṁ katvā | 60 |
| Saccaṁ dhammo saṁyamo | 171 |
| Saccaṁ ve amatā vācā | 191 |
| Sace atthi akammena | 219, 220 |
| Sace enti manussattaṁ | 32 |
| Sace ca pāpakaṁ kammaṁ | 211 |
| Sacepi etato bhiyyo | 187 |
| Sacepi kevalaṁ sabbaṁ | 111 |
| Sacepi dasa pajjote | 200 |
| Sace maggaṁ anubuddhaṁ | 124 |
| Saccena danto damasā | 170 |
| Saññāya vipariyesā | 189 |
| Sataṁ sahassānaṁ nirabbudānaṁ | 151, 154 |
| Sataṁ sahassānipi dhuttakānaṁ | 133 |
| Sataṁ hatthī sataṁ assā | 213, 214 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Satīmato sadā bhaddaṁ | 210 |
| Sattadhā me phale muddhā | 48, 49 |
| Sattiyā viya omaṭṭho | 12, 52 |
| Sattisūlūpamā kāmā | 129 |
| Satthāraṁ dhammamārabbha | 205 |
| Sattho pavasato mittaṁ | 34 |
| Saddahāno arahataṁ | 217 |
| Saddhā dutiyā purisassa hoti | 24, 35 |
| Saddhā bandhati pātheyyaṁ | 41 |
| Saddhā bījaṁ tapo vuṭṭhi | 175 |
| Saddhāya tarati oghaṁ | 217 |
| Saddhāyāhaṁ pabbajito | 121 |
| Saddhā hi dānaṁ bahudhā pasatthaṁ | 21 |
| Saddhīdha vittaṁ purisassa seṭṭhaṁ | 39, 216 |
| Sannaddho khattiyo tapati | 471 |
| Sabbaganthappahīnassa | 208 |
| Sabbattha mutto asito | 135 |
| Sabbattha vihatā nandī | 131 |
| Sabbadā ve sukhaṁ seti | 214 |
| Sabbadā sīlasampanno | 51 |
| Sabbaṁ nādāya gantabbaṁ | 93 |
| Sabbā āsattiyo chetvā | 214 |
| Sabbā disā anuparigamma | 75 |
| Sabbābhibhuṁ sabbaviduṁ sumedhaṁ | 470 |
| Sabbe Bhagavato puttā | 193 |
| Sabbeva nikkhipissanti | 160 |
| Sabbe sattā atthajātā | 227 |
| Sabbe sattā marissanti | 98 |
| Sabbe sammaddhagaruno | 142 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| **[ Sa ]** | |
| Sabbo ādīpito loko | 134 |
| Sabbhireva samāsetha | 16, 17, 55, 56 |
| Samaṇaṁ mātā pitā bhātā | 42 |
| Samaṇīdha araṇā loke | 42 |
| Samaṇe brāhmaṇe vāpi | 96, 97 |
| Samuddo udadhinaṁ seṭṭho | 67 |
| Samo visesī uda vā nihīno | 11 |
| Sambādhe vata okāsaṁ | 46 |
| Sambādhe vāpi vindanti | 46 |
| Sambuddho dvipadaṁ seṭṭho | 7 |
| Sa sattakkhattuṁparamaṁ | 393 |
| Sahācaritena chavo | 66 |
| Sahāyāvatime bhikkhū | 472 |
| Saṁkhittenapi deseti | 191 |
| Saṁghassa añjaliṁ katvā | 206 |
| Saṁghe pasādo yassatthi | 234 |
| Saṁsaggā vanatho jāto | 371 |
| Saṁsaraṁ dīghamaddhānaṁ | 105 |
| Sādhu kho paṇḍito nāma | 212 |
| Sādhu kho mārisa dānaṁ | 19, 20 |
| Sārattā kāmabhogesu | 74 |
| Sāriputtova paññāya | 31, 54, 465 |
| Sāvako te mahāvīra | 122 |
| Sāhu te kuṭikā natthi | 8 |
| Svāgataṁ vata me āsi | 198 |
| Svāhaṁ akaṅkho asito | 183 |
| Sīlaṁ ajarasā sādhu | 34 |

| Gāthāpamukhaṁ | Piṭṭhaṅkā |
|---|---|
| [ Sa ] | |
| Sīlaṁ yāva jarā sādhu | 33 |
| Sīlaṁ samādhi paññañca | 104 |
| Sīle patiṭṭhāya naro sapañño | 13, 167 |
| Sukhajīvino pure āsuṁ | 60, 205 |
| Sukhitāva te manujā | 50 |
| Suṇanti dhammaṁ vimalaṁ | 194 |
| Suṇāti na vijānāti | 200 |
| Sutameva pure āsi | 27 |
| Supupphitaggaṁ upagamma | 132 |
| Subhāsitassa sikkhetha | 43 |
| Subhāsitaṁ uttamamāhu | 190 |
| Sumantamantino dhīrā | 238 |
| Suvinītā kappinena | 472 |
| Susukhaṁ vata jīvāma | 116 |
| Seṭṭhā hi kira lokasmiṁ | 236, 237, 238 |
| Selaṁva sirasūhacca | 128 |
| Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito | 139 |
| Sevetha pantāni senāsanāni | 156 |
| Snehajā attasambhūtā | 209 |
| So ahaṁ vicarissāmi | 217 |
| Sokassa mūlaṁ palikhāya | 124 |
| Sokāvatiṇṇo nu vanamhi | 123, 127 |
| So kho panāyaṁ akkhāto | 393 |
| Socati puttehi puttimā | 6, 109 |
| So ca sabbadado hoti | 29 |
| Sobhati vatāyaṁ bhikkhu | 466 |
| So me dhammamadesesi | 197 |
| Sohamete pajānāmi | 33, 59 |
| [ Ha ] | |
| Hantā labhati hantāraṁ | 86 |
| Haṁsā koñcā mayūrā ca | 467 |
| Hitānukampī sambuddho | 113 |
| Hitvā agāraṁ pabbajitā | 15 |
| Hitvā ahaṁ brāhmaṇa dārudāhaṁ | 171 |
| Hirī tassa apālambo | 30 |
| Hirīnisedhā tanuyā | 8 |
| Hirīnisedho puriso | 9 |